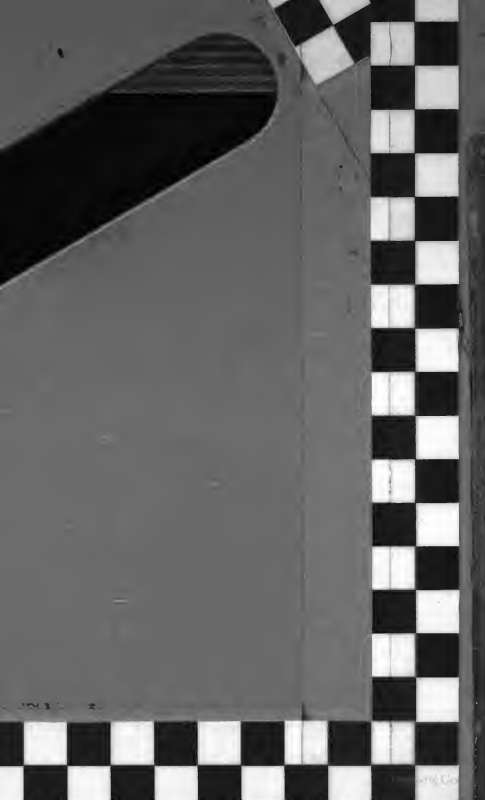

NATIONAL
SANNAZAR
PORTAL
ANALYSIS
BY FASLER
CAR TINA

168082

ANNVARI
O
ATA
M
TITI
M
SOTE
C
INA

the 1990s, the number of people in the UK who are employed in the public sector has increased by 1.5 million, from 2.5 million in 1980 to 4 million in 1995. The public sector has become a major employer in the UK, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

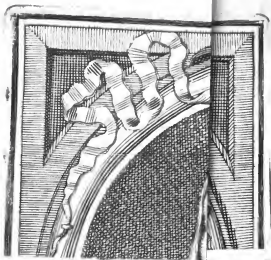
LÉGUÉ
à la Bibliothèque de la Ville de Lyon

PAR LE COMTE

SÉBASTIEN-GAËTAN-SALVADOR-MAXIME
DES GUIDI

né à Caserte (Italie), le 5 Août 1769
mort à Lyon, le 27 Mai 1863

ЗЕОБ

JACOBI, SIVE
ACTII SYNCERI
SANNAZARII,

NEAPOLITANI, VIRI PATRICII, 380891

P O E M A T A

Ex antiquis Editionibus accuratissime descripta.

Accessit ejusdem Vita, JO. ANTONIO VULPIO Auctore;

I T E M

GABRIELIS ALTIILII

E T

HONORATI FASCITELLI

CARMINA QUÆ EXSTANT.

Quid præterea in hac III. Patavina Editione accefferit,
sequens indicat insignis Præfatio, nullo modo
Lectoribus negligenda.

BIBLIOTH
DE LA
VILLE DE
LYON

PATAVII. CIOIO CCLL.

EXCUDÉBAT JOSEPHUS COMINUS.

SUPERIORUM PERMISSU.

LATINORUM CARMINUM
JACOBI SANNAZARII
STUDIOSÆ JUVENTUTI.

ULTRAS vobis utilitates rem
poëticam afferre posse, in-
genui adolescentes, optimo-
rumque poëtarum quum ve-
terum tum recentiorum le-
ctionem & imitationem, nemo sanus diffi-
tebitur; nos autem edito hujus argumenti
libello, ante aliquot annos copiose ostendi-
mus ac luculente. Hoc tamen ita demum
verum fuerit, si delectum adhibueritis, &
quosdam quasi scopulos & Sirenas in legen-
do vitetis, ad quos innocentia morumque
integritas naufragium facere consuevit. No-

ta est antiquorum in hoc genere licentia ,
 quam si non excusatione at saltem miseratione dignam efficit crassa illa superstitio ,
 & absurdæ illæ de natura deorum opiniones ,
 quæ olim vitiis hominum & cupiditatibus frena laxabant : neque ignota est novorum quorundam perversitas , qui in tanta luce religionis , non satis elegantes se habitum iri putaverunt , nisi nequam etiam ac dissolutos se præbuisent . id scilicet ad absolutam veterum imitationem pertinere ipsis visum est . Quamobrem , ut apes in prato florum omnium varietate distincto , iis potissimum insident , & succum ex iis eliciunt , quos ad mellificia magis idoneos natura ipsa monstrante cognoverint ; sic vos decet ex poëtarum carminibus ea quæ profutura creditis , in usus vestros decerpere , noxia vero & venenis malis imbuta vel præterire , vel abjicere . SANNAZARIUS , quem jure ac merito diligitis & probatis , ingenii quidem magnitudine , judicii gravitate , bonarum artium apparatus , Latini sermonis elegantia & nitore , ceteris denique omnibus quæ in summo poëta requiruntur , adeo excellit , ut vix ullum ei conferendum , his postremis temporibus ,

ribus, Italia protulerit: nihilominus homo fuit, & humanis vitiis obnoxius. In libris de Partu Virginis & in Eclogis Piscatoriis Æneidem & Bucolica Virgilii non imitari solum, sed æmulari præterea voluit; quod illi ex sententia successit: ejusdem Elegiæ Tibullum ac Propertium exprimunt, Catullum Hendecasyllabi, Martialem (pace dixerim Andreæ Naugerii, quem Hispano poetæ tantopere infensum atque inimicum fuisse legimus) pleraque Epigrammata: quum tamen verum decus in virtute positum sit, nonnulla in ejus poematis identidem occurrunt, quæ laudare nullo modo possis;

-- -- -- -- *velut si*

Egregio inspersos reprendas corpore nævos.

Ac primum quidem SANNAZARIO diem dixerunt, nec sine causa; viri docti & pietate præstantes, quod in poemate suo de Virginis Partu obsoletas veterum fabulas sanctissimis Christianæ religionis mysteriis admiscere non dubitaverit; quum tamen JESU CHRISTO Servatori vel in primis propositum fuerit, ea quæ antiquam superstitionem redolerent, omnia in perpetuum evertere atque delere. quid enim Protei vatici-

niis , quid Nymphis , aliisque dæmonibus , cum orbe terrarum & humano genere ab eorum servitute liberato? hoc certe illud est quod vulgo ajunt , *miscere sacra profanis* . Non defuerunt , scimus , æque docti , sed fortasse non æque de rerum divinarum dignitate solliciti , qui amicitia & studiorum similitudine permoti , argumentis quibusdam & coloribus veri speciem præferentibus poëtam defenderent : quorum opera factum est , ut controversia illa sub judice relinqueretur , neve auctor & poëma de gloriæ possessione deturbarentur . Si quis tamen olim poëta existeret , cujus ea esset in scribendo elegantia quam in SANNAZARIO admiramur , & qui simul de incorrupta religionis castitate majorem curam adhiberet , is tandem & officio suo , & proborum hominum desiderio quam cumulatissime satisfaceret . Duo ista conjungere voluit SCIPIO CAPIGIUS , vir pius & primaria nobilitate , in libris de Vate Maximo , quos longo situ sepultos Editio hæc nostra in lucem revocat : vitium enim SANNAZARII homo acutus animadvertit , notavitque non obscure initio libri II. : sed scilicet nervi animique hominem defecerunt ,

runt, neque is uberem & beatam SYNCERI
venam, exquisitam numerorum rationem,
Virgiliani carminis majestatem, purissimum
Latinitatis nitorem ullo modo assequi po-
tuit; inceptis enim gravibus & magna pro-
fessis purpureum unum & alterum pannum
adsuit, quod ait Horatius, infelix autem
fuit operis summa, quia ponere totum ne-
scivit. Hirta enim pleraque sunt in ejus
versibus, non elaborata, minus emendata,
aspera, incondita, hiulca, fluctuantia, sum-
ta e Scholasticorum spinetis, prosæ orationi
similiora quam carmini; ut recte de illo ju-
dicasse nobis videatur Lilius Gyraldus, quum
dixit, eum in aliquo poetarum numero ha-
beri posse. Quamobrem CAPICIVM, non ob
perfectionem Christiani poematis, sed ob co-
natum tamen & adumbrationem laudari o-
portet. Ceterum SANNAZARIO pietatem,
ac divinarum rerum scientiam summi qui-
dam viri tribuerunt: libenter fatemur, ne-
que scriptori nobilissimo detractum aliquid
volumus; institutus enim nobis sermo est
non de hominis moribus, verum de carmi-
nis virtutibus & vitiis. Quod si nonnulli
eruditorum poema illud pietatis nomine lau-
dave-

davere , id sæculi quo vixit consuetudini dandum est ; tunc enim rem Christianam profano scribendi genere tractare nefas non habebatur . Nonne Jovianus Pontanus , poëta celeberrimus , eo ineptiarum progressus est , ut D. MARTINUM , præfulem illum Turonensem sanctissimum , inter scyphos & epulas , tamquam Bacchum aliquem temulentiae deum , ad potandum invitaret ? Scriptis autem facta ipsa perbelle respondebant . Huic rei testimonium est SANNAZARII sepulcrum , quod visitur in templo Deiparæ Virginis a poëta dicato in scopulis Mergillinæ : id nempe Satyrorum chorus exornat , Apollinis præterea & Minervæ marmorea simulacra : quæ postea piis quibusdam hominibus in Davidem ac Juditham , detractis lyra , & hasta , non satis feliciter vertere placuit . Qua scribendi & agendi ratione pluribus Judæorum regibus poëtam nostrum quodammodo similem dixeris , qui quum rebus gestis egregiis de veri Dei cultu optimè promeriti essent , in divinis litteris ita laudantur , ut *tamen* dicantur *excelsa non abstulisse* . Laus vero perfecta & absoluta Ezechiae (1) ac

Jo-

Josifæ (1) demum tribuitur, qui quum ipsi sanctissimis essent moribus, nullum præterea in ditione sua vetustæ superstitionis vestigium diutius manere passi sunt, fanis decorum & lucis penitus eversis atque extirpatis.

Alterum quod SANNAZARIO vitio verum est, fuerunt Epigrammata nonnulla fæle nigro conspersa, quæ ipse inter amicos recitavit, vel etiam litteris mandavit, adversus quosdam Ecclesiæ ac Reipublicæ proceres: oculorum enim fastidio laborabat, ut probi solent, in hominum insolentium potentia, neque factorum aliquorum atrocitatem aut indignitatem æquo animo ferre poterat. Hujusmodi Epigrammata, summorum Pontificum decretis obtemperans, primus omnium sustulit e SANNAZARII carminibus Paullus Manutius; quem Patres Concilii Tridentini pluribus libris prælo excudendis, purgandis, & castigandis præfecerant: quod ipse diligenter præstitit Romæ, dum typographiam in Ædibus Populi Romani institutam curaret. Nos vero a disertissimi viri Editione, ut par erat, ne transversum quidem

(1) II. Paralip. 34. 33.

dem unguem discessimus. Neque tamen existimamus, poetam illustrem, qua fuit moderatione animi, ea carmina cognosci ab omnibus & legi voluisse: exstat enim adhuc ejus Epistola, in qua ipse aperte profitetur, se neminem umquam in vita contumelia lacessivisse, vel injuria affecisse: quanto itaque minus homines in rerum fastigio collocatos? neque enim scribendum est in eos qui proscribere possunt. Sapientes & considerati ab hujusmodi conviciis abstinent, neque Chami illius audaciam & impudentiam imitantur, qui parentem suum turpiter nudatum, ac temere in tentorio jacentem, sumto videlicet vino meraciore, cujus vim ignorabat, fratribus ostendit, ac deridendum proposuit. Satiус enim esse putant, principes viros flagitiis & sceleribus coopertos, suis ipsorum moribus, & historiarum etiam monumentis puniendos relinquere. Fortasse autem quum SANNAZARIUS poemata illa minus caute familiaribus legisset, eorumque copiam petentibus fecisset, amici noluerunt ea semper apud se continere, & auctore inconsulto in aprium protulerunt. Hæc porro curiositas & præpostera sedulitas, qua

non-

nonnulli excitantur ad arcana quæque scripta, nimis libera, moribus noxia, plena periculi e scriniis promenda, & publica luce donanda, monere scriptores potest, ne quemquam figant maledictis, & id fore clam postea confidant: meminisse enim debent, quid acciderit Midæ regis tonsori. Hic videlicet quum inter tondendum, aurículas asini regem habere deprehendisset, faciliusque accensos ore carbones retinere, quam secretum illud celare posset, scrobem effodit, cui quod deprehenderat insusurravit, ac terra super ingesta discessit. Non ita multo post ex ea scrobe natæ sunt arundines, quæ dum vento agitantur, ipso sibilo & sono commissum telluri arcanum omnibus eloquebantur. Amicorum vitia plerique ad virtutem detorquent: & quod insanix, vel saltem imprudentiæ tribuendum esset, fortitudinis, animique magnitudinis esse ajunt.

Præterea, nescio quo malo fato, bonis viris dolentibus & indignantibus, inter poemata SANNAZARII locum obtinere non pauca lasciva, obscœna etiam ac dissoluta; quæ si oblivioni tradita, & penitus deleta fuissent, iccirco neque ullum optimæ literæ detri-

detrimentum acceperant, & melius profecto existimationi SANNAZARII consultum foret. Ut nunc silentio prætereamus quæ in Angelum Politianum, doctissimum hominem, de studiis elegantioribus optime meritum, & ipso vitæ instituto sacris etiam addictum, scribere non dubitavit (1) poëta noster, adversariis fortasse illius, quibuscum amicitia junctus erat, nimium obsecutus. In hoc quoque SANNAZARII modestiam & judicium desideramus. Luferat illa, ut credibile est, juvenis nobilissimus in prima ætate, quæ libidinum & perturbationum imperio maxime subjecta est; aut in argumenti varietate ingenii vires experiebatur, aut denique antiquorum licentiam, haud minus quam elegantiam, exprimere studebat, ut ipsis quam-fimillimus videretur. Sed tamen probabile non est, eo consilio eximium poëtam, hunc ætati dedisse ludum, ut quæ adolescens privatim chartis illeverat vel mordacia, vel

tur-

(1) De hac Sannazarii in Politianum dicacitate vide Casparis Scioppij censuram in *Paradoxis* pag. 34. & in *Prolegomenis* libelli cui titulus: *Le Stanze di M. Angelo Poliziano*, nunc a Comino nostro recusi.

turpia , in manus olim & ora hominum
 pervenirent . Certissimum hujus rei testimo-
 nium est prima ejus versuum Editio Neapo-
 litana , quos ipse *Cassandræ Marchesiæ* di-
 vulgandos permisit . Hæc Editio a muliere
 illa nobili procurata est anno 1526. conti-
 net autem libros de Partu Virginis , Eclo-
 gas Piscatorias , Salices , & Lamentationem
 de Morte CHRISTI ; neque aliud præ-
 terea quidquam . Ex illa facile colligi pot-
 est , virum judicio singulari , ea tantum poë-
 mata edere voluisse , quæ codex ille comple-
 ctitur ; reliqua vero , quamvis acri limâ po-
 litâ , & elegantix veterum proxima , Ele-
 gias puta (ex quibus tamen aliquas & pu-
 dicas , & graves , & heroicas esse non diffi-
 temur) item libellos Epigrammatum , sup-
 primere , ac domi continere , ne vel mori-
 bus aliorum , vel existimationi suæ , si di-
 vulgarentur , nocerent . Et sane in Epistola
 quadam queri videtur , quod ipsius injussu
 nonnulla ejus generis , ab amicis edita , cir-
 cumferrentur : quamvis non defuerint qui
 putarent , de Arcadia sua Italico sermone
 scripta , quam ætate provectus minus proba-
 ret , SANNAZARIUM fuisse conquestum .

Edi-

Editionis illius, paucis notæ, a paucioribus visæ, nos exemplum feliciter adepti sumus: de quo pag. 193. hujus nostræ, ac sequentibus, harum elegantiarum studiosos copiose ac diligenter docemus. Ab ejus porro vestigiis numquam aberravimus, & quæ in ea continentur, omnia cum fide repræsentavimus. Quum igitur poëta noster carmina quæ aut non scribenda, aut certe occultanda fuerant, cum amicis communicasset, neque scripta sua & arculas a vetitis hujusmodi mercibus purgare curavisset, vel potius oblitus esset, vivunt ea hodie, ac porro vivent, non sine opinionis ac existimationis detrimento, quam sibi virtutibus & dignis homine Christiano moribus peperisset. In quo sane amicorum ejus nimium officiosa sedulitas, & prava quædam humanitas (1) (ut sacrorum librorum verbis utamur) culpa non caret, qui hanc nebulam tantæ luci offundere non dubitaverint. Id nimirum evenire solet noxia furtim scribentibus quod ceteris omnibus qui spe celandi suadente mala facinora suscipiunt: Dei ultoris providentia

(1) II. Machabæorum, cap. 6. v. 21. 22.

tia fit, ut quæ aliquamdiu latuerant, subito manifesta & in medio posita & aperta sint; quod improbis non semel minantur divina oracula (1). Dixerit hic aliquis fortasse: Cur hujusmodi poematum lectio auctoritate nutuque legum interdicta non fuit? cur notam censoriæ severitatis SANNAZARIUS effugit, quæ pluribus aliis paria peccantibus inusta est? Indignabantur scilicet excellentis poetæ amatores, & qui magnorum virorum nævis etiam & vitiis blandiri solent, aculeata illa Epigrammata & veneni plena ex ejus carminibus, Pontificum decreto, sublata esse: quid si voluptaria etiam, delicata, mollia simili falce recidi jussissent Christianæ Reipublicæ Præsides? vix unus aut alter maximo poetæ manum admoveret; umbram enim SANNAZARII solam relictam dicerent, SANNAZARIUM ipsum evanuisse. Jam Editiones Manutianâ priores, vel transalpinæ tantum, a perduellibus procuratæ, cupidissime conquirentur. Satius propterea visum est ζῆλῶς (2) tolerare, ne triticum simul

b

era-

(1) II. Reg. 12. 12. Nahum 3. 4, 5, 6. Matth. 10. 26.

(2) Matth. 13. 29.

evadicaretur . Iccirco neque Romani vetitorum librorum Indices , neque Hispani , severitate insignes , teneriora hujusmodi carmina poetæ nostri , stigmatē ullo compunxerunt . Quid igitur est ? nos quoque non omittere censuimus , ne sapientissimis viris sapientiores haberi velle videremur . Ceterum , si auctorem ipsum , concilio beatorum , ut speramus , adscriptum , interrogare liceret , atque ex eo sciscitari , num divino poemati de Partu Virginis tot profanis & lascivis in eodem volumine jungendis , decorum servetur , & rerum cælestium majestas nullo pacto lædatur ; satis scimus , & cordati nobiscum omnes facile intelligunt , quid ille responsurus esset . Enimvero minus aliquanto deformitas appareret , si ordo & collocatio poematum inverteretur : oportebat enim juvenilia præcedere ac liberiora , carmen vero sublimis argumenti subsequi deinceps , ac postremum locum occupare : id enim significaret , mentem poetæ , vivendi termino appropinquante , a terrenis ad cælestia , ab humanis ad divina , (quod antea contigerat Francisco Petrarchæ , & Christianum hominem decet) fuisse conversam : sic fieret illud Horatii :

Non

Non fumum ex fulgore , sed ex fumo dare lucem .

Hæc autem omnia dicere volumus , optimi adolescentes , non ut viri poëticis laudibus abundantis , quem & nos merito suspicimus , diligimus , admiramur , pretium apud vos & æstimationem ulla ex parte minueremus ; sed ut consilium nostrum & institutum in hujusmodi edendis penitus perciperetis : atque ut illustri exemplo proposito , cognosceretis quid vobis tandem sentiendum & statuum sit de minoribus quibusdam poëtis , in quos aptius ista conveniunt : qui nimirum quum elegantia superentur , vincunt obscœnitate .

Veniet fortasse tempus quum aliquis pietate excitatus , & injustas hominum reprehensiones nihil veritus , e SANNAZARII carminibus ea seligat , & sola edere statuat , quæ sanctitatis & castitatis nomine se Catonibus ipsis probare possint . Hanc fortitudinem animi , hoc juvandæ reipublicæ studium , hunc rumusculorum contemptum , optimo isti , quisquis tandem futurus est , jam nunc adeo non invidemus , ut etiam gratulemur . Caveat ille tantummodo , ne in vi-

tium incidat quo nonnulli pravorum poëmatum pravi correctores, aut corruptores potius, laborant. Idem enim præstare conatus fuerat nescio quis Romæ anno 1590. sed frustra; qui non Principis jussu, verum privato studio, & viribus omnino imparibus pleraque SANNAZARII, & selecta aliorum celebrium poëtarum Italorum carmina edidit apud Jacobum Tornerium. Libellus est minimâ formâ, nullius pretii. nam in eo diligentiam, æquitatem, candorem, acumen & intelligentiam desideres. Diligentem se certe non præbuit qui ejusmodi Editionem procuravit; ea enim sædis & frequentibus operarum erroribus inquinata est: loci nonnulli moribus inutiles tolluntur, alii similimi relinquuntur. exempli causâ primum Hendecasyllabum in PULICIANUM expungitur: alterum exhibetur, cum lemmate: *De eodem*; in quem autem scriptum sit, lectores ignorare necesse est: quod ineptum fane ac ridiculum. Neque diligentiam æquitas vincit; quum plures joci liberales & innoxii durior censura damnentur; non aliter ac si quis malus medicus & imperitus, ad carcinoma extirpandum vocatus, inte-

gram

gram etiam carnem, & acerrimo sensu præditam crudeliter abscindat. Quod si facere licitum fuit, poterant etiam Eclogæ omnes Piscatoriæ penitus auferri: quibus tamen ille sic pepercit, ut ferme trecentos ex reliquis poematis non æque fortunatis versus exemerit. Candoris vero ac synceri animi hoc specimen accipite. SANNAZARIUM vita sanctum ad uxorem scribentem bis inducit, quæ ab illo dum viveret numquam ducta est: quum tamen in altera illa vita beatissima nullæ nuptiæ celebrentur (1). Quod si tempus nobis suppeditasset ad singula examinanda, & accuratius perpendenda, non pauca fortasse invenissemus pro arbitrio mutata, interpolata, corrupta. nonne audaces isti emendatores atque inepti hoc in antiquis etiam poetis & classicis sibi licere voluerunt? nonne ferrum suum, plumbum, ac lutum pro defæcato ac purissimo veterum auro non semel supposuerunt? neque juventuti credulæ fucum facere, posterisque in errorem inducere, religioni habuerunt? Mirum postremo acumen, & sagax intelligentia

(1) Matth. 22. 30. Lucæ 20. 35.

tia in Editione illa elucet . Tria Epigrammata adversus Pontifices , quæ deleri omnino oportuisset , loco mota non sunt : nam eorum sententiam , ut videtur , vir emunctæ naris minus perceperat . Quatuor præterea versus *De Venere & Priapo* , quibus in toto SANNAZARII volumine nihil obscœnius , sublatis non fuerunt ; quod homo vecors , & fatuæ cujusdam probitatis castos & severos existimaverit . Nisi forte (quid enimolari vetat in re jocosa ?) priscum illum Antistitem imitatus est , qui quum falforum deorum simulacra omnia undique sustulisset , ab enormi quadam statua turpissimi hortorum dei consulto . manus abstinuit , eamque perpetuum stultissimæ superstitionis monumentum exstare voluit .

Quæ quamvis ita sint ut ostendimus , dum tamen tempora illa exspectamus quæ pudicis Musis tantum & gravibus honorem habeant , tertiam hanc interea SANNAZARII poematum Editionem accipite , primæ atque alteri Cominianæ omnino similem ; iis concedentibus ad quos pertinet providere , ne quid Christiana Respublica detrimenti capiat . Eam vero contulimus cum veteri Neapoli.

politana, de qua superius locuti sumus, & pag. 193. monemus Lectorem. Addidimus etiam, ob cognationem quamdam cum poëmate de Partu Virginis, communemque scriptoris cum SANNAZARIO patriam, paremque nobilitatem, SCIPIONIS CAPICII libros tres de Vate Maximo longe emendatiores quam eos olim protulerit Manutiorum typographia. Hos antecedunt breves Commentarii de vita, doctrina, scriptis ejusdem, collecti a Viro nobili, humanissimo, & infinitæ propemodum lectionis, Comite Joanne Maria Mazzuchellio, ex generosa Brixiana familia orto: cujus locupletissimi thesauri ad Italicos quosque scriptores illustrandos, maximo litterarum bono, novum in dies incrementum sumunt: & cui ob eximium donum ac singulare tantam habemus gratiam, quantam animi nostri capere possunt. Nonnulla etiam testimonia doctorum virorum de SANNAZARIO, & FASCITELLO adjicere visum est: hujus præterea Italicum Epigramma. Denique volumini coronidem imponit Ode quadringentorum versuum pulcherrima & nobilissima BENEDICTI LAMPRIDII, Pindarico dicendi charactere composita, quo ille

cete-

ceteris omnibus qui Thebanum poetam Latino carmine umquam secuti sunt, palmam facile præripuit. Eam diu ineditam Ludovici Beccatellii Archiepiscopi Ragusini bibliotheca servabat: quod autographum accessit ad librariam supellectilem copiosissimam Patri-
cii Veneti cujusdam primarii: nos ejus describendæ potestatem nacti, tam insigni munere vos fraudare noluimus. Reliquum est, ut vos, lectissimi juvenes, quorum præcipue causa laboravimus, industriam nostram probetis: quod si affecuti fuerimus, vehementer gaudebimus. Valete, ac bene rem gerite.

DEDICATIO I. NOSTRÆ EDITIONIS.

Illustrissimis atque Excellentissimis Viris,

ALOYSIO PISANO

Equiti, ac Ædis D. Marci Procuratori,

JOANNI PASCHALICO

MICHAELI MAUROCENO,

REI LITERARIÆ MODERATORI BUS

Joannes Antonius Vulpus S. P. D.

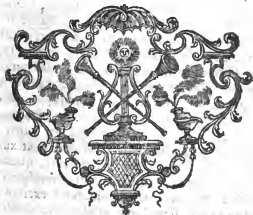
I quis est, cui mirum forte videatur, ACTII SYNCERI SANNAZARII, elegantissimi hominis, poemata, sublati mea cura librariorum erroribus, in lucem rursus prodeuntia, a me VOBIS offerri, VIRI AMPLISSIMI; is profecto aut ea numquam legit, aut oscitanter, minimeque intento animo legit. Quum enim poeta ille recti amantissimus, de immortalis VENETORUM REPUBLICA omnia egregia & preclara sentiret, diligenter providit, ne sententia hac
a sua

*sua paucis tantummodo familiaribus nota esset, & ac
 deinde oblivione deleteretur. Splendidis itaque magni-
 ficisque carminibus, audiente atque invidente reli-
 quo terrarum orbe, admiranda URBIS VESTRAE
 dignitatem, VESTRORUMQUE clarissimorum Ci-
 VIUM libertatem ornavit. quae carmina quanto in
 pretio habenda sint, & insigni liberalitatis exemplo
 SENATUS eo tempore declarare voluit, & ex ipsius
 poetae natura facile colligi potest: non enim is erat
 SANNAZARIUS, qui libenter assentaretur, sed po-
 tius, qui hominum vitia acerrime exagitaret, neque
 illos quidem intactos abire sineret, quibus opes &
 potentia, scelerum impunitatem quodammodo peperis-
 se videbantur. Haec est demum vera laus, quae a
 magni & excelsi animi viro proficiscitur, neque spe,
 neque metu extorta: ad hanc improbis, & pusillis
 hominibus omnino aspirare non licet. Quapropter ad
 neminem alium, nisi ad VOS hujusmodi scripta de-
 ferenda erant, VIRI AMPLISSIMI, qui publico
 VENETORUM PATRUM decreto, gravissima studio-
 rum procurationi praefecti estis, disciplinas autem quae
 ab humanitate nomen habent, praecipuoque urbibus
 ornamento sunt, vel in primis diligitis, & coli gau-
 detis. POETAM igitur VESTRUM benigne atque hi-
 lare excipite, ejusque carminibus legendis, MAJO-
 RUM gloriam agnoscite, quae tamquam hereditate ad
 VOS usque pervenit. stat enim, DEI OPT. MAX.
 beneficio, RESPUBLICA VESTRA, ac tamdiu sta-
 bit, quamdiu genus ipsum hominum permanebit. U-
 tinam vero aliquid non contemnendum ipse ingenii
 mei viribus, praestare possem, nec semper, ad meam
 erga VOS observantiam significandam, alieno admir-
 niculo*

DEDICATORIA. iii

niculo indigerem : nemo profecto esset , qui Virtutes
 VESTRAS majore studio atque alacritate celebraret .
 At quoniam eloquentia excellere , perpaucorum est ,
 neque id mihi natura concessit ; hoc qualescumque
 munusculum aequi bonique consulite , VIRI AMPLIS-
 SIMI , meosque conatus , queso , patrocinio ac bene-
 volentia VESTRA prosequimini . Valere .

Patayii . Idibus Novembris . cD Io cccxviii .

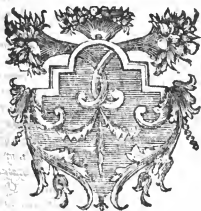
ERUDITO LECTORI

PRIMÆ NOSTRÆ EDITIONIS

S.

QUOD polliciti sumus anno superiore, nos videlicet daturus operam, ut cultissimi quique probatissimi Scriptores, qui sæculo post CHRISTUM ortum decimosexto Latinas literas a barbarie vindicare, novo quasi lumine illustrati, in manus hominum pervenirent, id sedulo præstare pergitur, erudite Lector. Ecce tibi ACTIUS SYNCERUS SANNAZARIUS, poëta merito suo ab omnibus fere celebratus, atque illis tantummodo ignotus, quibus vita elabatur dormitantibus, & quos nulla de rebus optimis cura umquam attingit. Ex hujus carminibus, antiquarum editionum ope, menda typographica passim sustulimus; quæ res ad institutum hoc nostrum potissimum spectat. Quidquid autem de clarissimo genere, de fortuna, de studiis, de amicitiiis, ceterisque casibus tanti viri, memoriæ proditum est, non mediocri labore ac diligentia ex variis libris collegimus, perpetuaque narratione contexuimus; est enim doctis hominibus jucunditati, quorum ingenium admirentur, eorum eventus moresque cognoscere. Gravissimos etiam laudatores excitavimus, qui SANNAZARIO singularis eruditionis doctrinæque testimonium tribuerent; ut scilicet auctoritatem, qua ipsi caremus, ex aliorum sententiis mutuaremur. Indicem quoque rerum memorabilium adjunximus, iis qui totum volumen perlegere noluerint, prope necessarium. Denique GABRIELIS ALTILII EPITHALAMIUM, exquisitæ venustatis poëma, sed in quibusdam libris sæde corruptum, emendatius mul-

to exhibemus; nonnulla item HONORATI FASCI-
TELLI carmina, Catulli elegantis affluētia, excu-
denda curavimus: quos poētas ACTIO SYNCERO ad-
jicere, non abs re visum est; ambos enī regio
Neapoli finitima protulit, ALTILIUS vero SANNA-
ZARIO sodalitate etiam conjunctus fuit. Hæc vole-
bamus, ne ignorares, amice Lector. Vale, fructe,
ac fave.

ALTERIUS NOSTRÆ EDITIONIS LECTORIBUS.

JACOBI SANNAZARII, GABRIELIS ALTILII, & HONORATI FASCITELLI poemata, quæ ante hosce XII. annos typis describi curavimus, cupide adeo elegantiores homines exceperunt, ut hodie apud bibliopolas vix aliquod eorum exemplar inveniat. Ne igitur ea diutius desiderarentur, gratum facturi studiosis adolescentibus, huic novæ editioni manum libenter admovimus; quæ quum omnia priore editione comprehensa, rursus exhibet, tum ALTILII, & FASCITELLI pluribus, iisque sane non contemnendis, carminibus aucta est, vel ad hanc diem ineditis, vel e varioribus libris depromtis. horum autem pleraque debemus Viro Celeberrimo humanissimoque, APOSTOLO ZENO, CAROLI CÆSARIS Poëta atque Historiarum scriptori. Adjecta præterea sunt doctorum virorum, aliquot de his poëtis testimonia; quæ singula hoc signo † notata invenietis. Indicem etiam in SANNAZARII poemata non uno loco emendavimus, novaque cura perpolivimus. Porro multorum querelis commoti, quibus diphthongi solutæ molestiam afferebant, eas in unum contraximus, magisque usitatam orthographiæ rationem eo in genere secuti sumus. Quod vero ad nitorem typorum atque chartarum attinet, nihil est quod illum oratione commendemus; res enim lucet ipsa per se. Favete, ut soliti, candidi Lectores, & bene reverite.

JACOBI, SIVE
ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI, V. P.

I. VITA,
A JOANNE ANTONIO VULPIO
CONSCRIPTA.

(Editio Quinta.)

ÆUMELLINA Cisalpinæ Galliæ regio est, in Ducis Mediolanensis ditione. Ejus fines ab Oriente, Ticino flumine; a Meridie atque ab Occasu Solis, Pado & 2. Sessite; a Septentrionibus, Novariensi agro terminantur. Ea quum pluribus castellis & vicis distincta est, tum pagum continet nobilissimum, fossis, aggeribus, portisque munitum, opibus vero frequentiaque incolarum cum paucis conferendum, ut omnino urbis instar esse videatur: SANCTUM NAZARIUM ap-

a 4

pel-

1. Petrus Vlamingius Belga in Epistola ad Lectorem præfixa

pellant. Nomen invenit (nisi conjectura fallor) e viro fortissimo , qui patre Africano natus , Neronis Cæsaris temporibus maximos cruciatus toleravit , seque acriter morti obtulit , ut pro CHRISTI doctrina , quæ tum primum proferebatur , contra veterem gentium superstitionem propugnaret . Hujus reliquæ corporis , quum diutius ignoratæ latuissent , Mediolani tandem a Divo Ambrosio , illius civitatis Antistite , repertæ sunt , statimque a populo summa religione coli cœptæ : qui cultus adhuc non in urbem solum , sed etiam in finitimis locis , festis institutis diebus , constantissime retinetur . In eo pago , stirpis antiquitate , divitiarum splendore , rerumque gestarum gloria ceteris longe præstitit SANNAZARIORUM familia ; quæ ab ultimis Hispaniæ regionibus illuc profecta , eas copias paullatim eamque amplitudinem consecuta fuerat , ut immoderatæ Vicecomitum potentia sola

fixa Editionj suæ poematum SANNAZARII Amstelædamensi , anni 1728. ita de lucubratione hac nostra : *Vitam ACTII SYNCERI , quam Jo. Ant. Vulpius ex Crispo , qui Italo sermone , ad Aldum Manutium , hanc telam erat exorsus , & alijs scriptoribus , accurate sane & non ineleganter congestit , hic lubenter admisi , quamquam ipse , ante sexdecim , & quod excurrit , annos , laborem illum mihi sumseram (quum Arcadiam Sannazarianam Belgice ligato & soluto sermone redderem , quæ brevi lucem adspiciet) præsertim , quum ex iisdem fontibus hausta forent , & inter meam Vulpianamque de Sannazariana vita commentatiunculam nihil fere esset discriminis .*

Idem Vlamingius eadem Epistola vocat priorem nostram SANNAZARII editionem *nitidam , & perpulcram* : eoque nos honore dignatus est , ut testimonia omnia doctorum virorum de summo poëta a nobis olim collecta , in sua præclara editione iterum legi voluerit .

2. *Sessiq*) Ita Plinius appellare videtur l. 3. c. 16. flumen quod a recentioribus *Sessa* , vel *Sstida* vocari consuevit .

la obfistere poffe videretur . Hæc genere procreatus NICOLAUS SANNAZARIUS, Carolum III. Dyrrhachinum, ex Andegavenfibus principibus, qui anno poft CHRISTUM ortum clxxx. ab Urbano Pontifice evocatus, eo confilio in Italiam venerat, ut regno Neapolitano potiretur, tribunus militum fecutus eft; pulfisq; demum hoftibus, ob fingularem virtutem, præclaraque in eo bello edita facinora, nonnulla in Lucanis caftella a Rege victore, beneficii loco accepit. JACOBUS vero NICOLAI F. Ladislao Caroli F., strenuo adolefcenti, cui patris morte regnum obvenerat, triftiffimo ac difficillimo ejus tempore, utilem adeo operam præbuit, eique ad fugandum Ludovicum Andegavenfem ita præfto fuit, ut Petrinum, feu Montis Draconis Rupem, apud quam olim Sinueffa fita erat, bonam item Falerni agri partem, Mafficos montes, oppidulumq; ad Vultur- ni oftia, prope Linternum illud vetus, P. Cornelii Scipionis Africani fecelfu & fepultura nobilitatum, amiciffimi Regis voluntate poffidere cœperit, rem- que paternam æque, ac veterem avorum gloriam, mirum in modum amplificaverit. Sed, ut rerum quæ ex fortuna pendent, varia commutabilisque ratio folet effe, paucis poft annis Ladislaus, viginti admodum ætate, nullis relictis liberis, exceffit e vita. quo defuncto, Joanna foror ejus, impotenti animo mulier, & cujus mores plurimum a frater- nis abeffent, regni adminiftrationem fufcepit. Hæc, quum sentiret, fe odiofam effe illis qui, vivo fra- tre, honoribus & gratia in aula floruiſſent, eos in- ſectari numquam deſtitit, donec dignitate omni per ſummam injuriam ſpoliatos, bonis avitis & patrijs funditus everteret. JACOBUS igitur ex beato repen- te miſer, tenuiſſimum patrimonium JACOBO NICO- LAO filio reliquit, quo vix principis civis perſo- nam, ampliſſimæque familiæ nobilitatem tueri poſ- ſet.

set. Is tamen, casus adversos, ut poterat, sapienter modesteque ferens, uxorem duxit MASELLAM a SANCTO MANGO, civem Salernitanam, verusto & nobili genere ortam, ex qua JACOBUM, cujus potissimum caussa hæc omnis mihi instituta narratio est, ac MARCUM ANTONIUM liberos procreavit. Natus est JACOBUS hic noster Neapoli, anno a CHRISTI adventu MDCCC LVIII. 1. festo die SANCTI NAZARII, v. Kal. Sextilis: quod ipse clarissimis carmi-

1. *Festo die Sancti Nazarii*) A quo Martyre generis ipse originem sese traxisse non obscure innuit SAMNAZARIUS, quando hæc canit in Ode de fonte Mergillines, quæ exstat Lib. Epig. 2.

*Namque ab extremo properans Eoo,
Hac die primum mihi vagienti
Phæbus illuxit; pariterque dias
Hæsumus auras.*

*Hæc & insigni peragenda ritu
Sacra solennes veniunt ad aras,
Nazari, unde omnes tituli, mæque
Nomina gentis, &c.*

*Si mihi primos generis parentes,
Si mihi lucem pariter dedisti,
Huc age, & fontem tibi dedicatum
Sæpe revise.*

& iterum, eodem Epigr. libro in Hymno ad D. Nazarium.

*O mihi semper geniale cali
Sidus, o fama decus omne nostra,
Auctor o idem mihi gentis, & spirabilis aura,*

*Se tibi debet proavorum origo, &
Sanguinis si sunt decora ulla nostri:
Debet & præsens genus, & futurum,
Debet & hæc lux*

*Sacra, qua magnum mihi prima Solem
Obsculis nascenti &c. — —*

Petrus Vlamingius.

minum suorum monumentis non semel testatum esse voluit. Per id tempus Alphonſus Aragonius, Rex Neapolitanus, cognomento Victor, qui a Joanna Regina adoptatus fuerat, vir bellica laude maxime præſtans, paciſque artibus ornatiffimus, mortem obiturus, Ferdinando filio ex nobili concubina ſuſcepto regnum tradidit. Tum & ſtellæ crinitæ, quas Græci cometas appellant, & prodigia multa in cælo viſa; quæ tamquam futurarum ſigna calamitatum vulgi animos perterrebant. Bellorum deinde motus tota Italia excitati ſunt: quibus privatorum bona direpta, liberi homines in ſervitutem abducti, exercitus sæpe magni occidione occiſi. Multa præterea oppida terræmotibus corruere, florentiſſimisque urbibus peſtilentiæ vi ſolitudo & vaſtitas illata eſt. SANNAZARIUS igitur peſſimis auſpiciis vitam exorſus, quum per ætatem nondum ipſe ſibi proſpicere poſſet, patrem amiſit; matrique in tutelam traditus una cum fratre natu minore, fortunæ iniquitatem experiri cœpit. Mater ejus, virilis animi femina, quum ſe in tantas rei familiaris anguſtias adductam videret, neque haberet, unde ſibi ſuæque familiæ ſumtus liberales ſuppeditarentur, maxime pro urbis Neapolis opulentiæ & dignitate, extrema filiorum pueritia in Picentinos conceſſit, Nuceriæque Paganorum domicilio collocato, ibi parçè admodum continenterque vivebat. Eo in oppido JACOBUS, ut erat eximio ingenio, & ad colendam poëſim aptiſſimo, librum illum ſuum vernaculo ſermone fertur inchoaſſe; quem paſtorum luſibus amoribusque reſertum, ARCADIAM inſcripſit. Antequam verò Neapoli excederet, Juniani Maji, celeberrimi eo tempore ludimagiſtri, domum frequenter verat, a quo Latinis Græciſque literis diligenter imbutus eſt. Is porro quanto in honore ſemper fuerit apud gratum memoremque beneficii diſcipulum, SANNAZARII carmina paſſim declarant, in quibus Majus

do-

doctissimis hominibus annumeratur, & ob singularem prudentiam, rerumque usum, miris laudibus in cælum tollitur. Dolebat sane optimo præceptori summam vim ingenti, qualem scilicet in puero perspexerat, situ veluti quodam ac pædore obsolescere, neque in principum virorum conspectu, pulcherrimæque urbis luce positam esse; iccirco MASELLÆ 1. auctor fuit, ne tam egregiæ indolis filium in abdito diutius manere pateretur; sed potius, copiolis omnibus quæ illi reliquæ essent, contractis, JACOBUM Neapoli ingenue liberaliterque educandum curaret. Brevi enim fore ajebat, ut sumtus in ea re facti, amplioribus longe commodis, quæ plerumque studiorum adolescentium industriam consequi solent, abunde compensarentur. Paruit fideli consilio materfamilias, & primo quoque tempore cum liberis Neapolim venit. Florebat ea tempestate in celeberrima urbe Joannes Pontanus, vir disciplinis omnibus, & præcipue illis quibus juvenum animi ad humanitatem informantur, præter ceteros excultus atque ex politus. Ad hujus domum, tamquam ad certissimum Mu-

1. auctor fuit, ne pateretur) Hæc loquendi ratio minus Latina sit oportet, si Paulo Manutio auscultare velimus, qui Comment. in Epist. 1. lib. 1. M. Tullii Ciceronis, pag. 6. ita scriptum relinquit: *Addo illud auctorem dici, non qui hortatur ne quid fiat, sed qui hortatur ut fiat. Itaque auctor, & dissuasor Cicero opponit: ceteraque ejusdem, atque etiam aliorum exempla ad affirmationem semper, numquam ad negationem spectant.* Quæ tamen regula maxime Iululento Bruti ad Ciceronem exemplo falsa esse deprehenditur, qui Epist. 15. lib. Epist. Ciceronis ad Brutum, hoc pacto scribit: *Nam illi (Antistio) ita sentienti de republica magnopere Auctor fui ne differret consensu: petitiōis suæ.* Ipsique M. Tullio Epist. 27. l. 11. ad Famul. Martius dicitur non suscipiendi belli civilis gravissimus Auctor.

Musarum & Sapientiæ templum, flos nobilitatis & juventutis Neapolitanæ undique confluebat: & cuiusque adolescenti bona de ingenio suo spes esset, is neminem alium, nisi Pontanum, studiorum suorum hortatorem quærebat. Quapropter non defuerunt, qui Pontani Academiam (sic enim ipse lectissimorum ingeniorum concilium illud cœtumque appellabat) equi Trojani simillimam fuisse dicerent; ex qua scilicet non quidem belli duces, urbiumque expugnatores, at egregii poëtæ, summique oratores plurimi in apertum prodierint. Consuetudo autem erat, ut quicumque bonarum artium cupiditate inflammatus ad maximum virum se applicuisset, et novum sibi nomen imponeret, ex antiquitate deproptum. putabant etenim, ejusmodi nomina & plus dignitatis in se continere, & blandius quodammodo jucundiusque in aures influere posse. Quo tamen facto nonnulli censoriæ gravitatis homines vehementer offensi sunt; quibus nimirum Christiana lædi pietas, & majorum instituta convelli videbantur; si, nominibus quæ sanctissimorum virorum olim fuissent, penitus abjectis, in eorum locum alia supponerentur, quæ

1. novum sibi nomen imponeret.) Etiam Ludovicum Ariopsum hic mos nominis mutandi adversarium habuit in sexta Satyrarum ad Petrum Beibum:

*Il nome che d' Apostolo ti venne,
O d' alcun minor Santo, t' padri...*

In Casmico, in Pomponio vai mutando.

Altri Pietro in Pierio, altri Giovanni

In Jano, e in Jovian van racconciando:

Quasi ch' il nome il buon giudicio inganni:

E che quel meglio t' abbia a far poeta

Che non farà lo studio di molti anni.

Petrus Vlamingius.

quæ profanarum gentium memoriam renovarent. Sed pleræque res in hominum vita, quæ neque summam honestatem, neque rursus insignem turpitudinem adjunctam habent, perinde sunt ut accipiuntur; nec quidquam adhuc in eo genere vel a sapientissimis excogitari potuit ita elegans atque perfectum, ut nullos omnino reprehensores invenerit. Pontanus igitur, quo reliquos exemplo excitaret, Jovianus appellari voleit: SANNAZARIUM vero jam pridem in familiaritatem receptum, ACTIUM SYNCERUM ex eo nominavit, quod ille princeps ex Latinis bucolico poemate piscatores de amoribus suis in *acta* colloquentes induxisset, & quod sine fucō & fallaciis vitam ageret, nec aliud clausum in pectore, aliud in lingua promptum haberet; amaretque puram & simplicem dicendi formam, in qua scilicet ipsius ingenium & mores apertissime elucebant. Quæ vero argumenta impulerint Paullum Jovium, ut monumentis traderet literarum, a SANNAZARIO avitum gentilitiumque nomen repudiatum fuisse, equidem ignorare me fateor. Nam tametsi JACOBUS, ubi conventus amicorum iisdem studiis gaudentium, aut festiva aliqua scriptio hilaritatem & jocos postulare videbatur, illo altero nomine sæpius uteretur, non tamen ad eas ineptias umquam descendit, ut proprium clarissimæ familiæ vocabulum aspernaretur. Immo vero, id sibi magno ornamento esse, & apud posteros fore, existimans, optimis versibus commemorare ac celebrare non destitit. Quum igitur ad eximiam ingenii suavitatem eas artes adjunxisset adolescens quæ duros etiam & agrestes homines molire ac mitigare consueverunt, incidit in amorem formosissimæ puellæ, nobili genere ortæ, quam 1. Carmosi-

1. *Carmosinam Bonifaciam*) Ipse vero SANNAZARIUS, 2.
 liliæ ejus temporis poetæ *Harmosynen* vocant.

mosnam Bonifaciam appellabant. SANNAZARIJ autem, & 1. Bonifacii, quod ejusdem vicinitatis essent, in idem quoque concilium Portæ Novæ adscripti erant. Hujusmodi concilia Neapolitani *sedes* vocant. quum enim propter urbis magnitudinem cives nobiles domiciliis inter se distantes, vix unum in locum convenire possent, de republica consultaturi, urbs in quinque regiones distributa est, quarum singulis suam veluti curiam esse voluerunt, in qua viri primarii proxima loca incolentes, sententiam dicerent, & suffragia ferrent. Ut autem omnis ejusmodi amor anxius & sollicitus est, variasque animis perturbationes afferre solet, SANNAZARIUS noctes atque dies miserrime afflictabatur; non enim illi puella mutuam voluntatem tribuebat, sive id pudicitiae custodiendæ causa faceret, sive quod ad formosam pertinere arbitraretur, amatorem sævitia excruciare. In tanta igitur acerbitate postremum illud adolescenti perfugium relinquebatur, plenis querelarum carminibus modo levitatem suam, modo puellæ crudelitatem, modo fortunæ vim atque imperium accusare; quod quidem egregie præstitit magno breviorum poematum numero, hac recentiori Italica lingua scriptorum, quæ maxime omnium Latino epigrammati respondere existimantur. Aliud etiam genus frequentavit, argutis concinnisque sententiis cum superiore fere conveniens,

1. *Bonifacii*) Memorabile, & rarum est quod scribit Ludovicus Dulcius in Epistola ad Joannem Bernardinum Bonifacium, qua ei mittit Ludovici Pascalii, Julii Camilli, Mollæ, & aliorum Illustrum Poëtarum Carmina typis excusa Venetiis apud Gabr. Jolitu 1551. in 8. *Quid doctissimo fratre tuo DRAGONETO elegantius, cultius, aut expolius antiquitas habuit? nonne illud SANNAZARIJ obstupescitis dictum, Palmam sibi a DRAGONETO exceptam videri? &c.*

niens, quod vero ad circuitum verborum, numerorum varietatem, figurarumque splendorem attinet, longe copiosius. Hoc veteres Græci *ὀψις*, Itali multis post sæculis *cantionem* dixere. Utroque genere SANNAZARIUS ita excelluit, ut scriptores fere omnes quicumque a Francisci Petrarchæ obitu usque ad sua tempora lyricam Italorum poësim excoluerant, de gloriæ possessione deturbaverit. Non minimum enim desciverant illa ætate ab elegantia scribendi, contemtisque antiquiorum exemplis, novam quandam rationem excogitaverant demulcendi aures imperitorum, quæ, corruptis judiciis, longe lateque diffundebatur. Acute quidem rem inveniebant, (id quod etiam barbari persæpe faciunt) sed inventam expolire nequaquam poterant, in quo vis omnis eloquentiæ sita est. Sententiæ plerumque improbabilis erant, contortæ, nimis exquisitæ; verba inculcata, horrida, ex trivio arrepta, numeri laxi, fluctuantes, dissoluti; tota denique oratio neque nervis colligata, neque articulis distincta, ut rudem inopemque consilii scriptorem facile agnosceres. Magna igitur SANNAZARIO laus debetur, quod & quanto in errore homines versarentur, aut unus, aut certe cum paucis animadverterit, & ad veterem penitusque insitam opinionem ex eorum animis evellendam summo conatu aggressus fuerit. quæ quidem res ipsi ex sententia successit; paullatim enim sanum ac splendidum orationis genus non juventuti solum, sed etiam iis qui turpiter aberraverant, vehementer probari coepit. & quod a SYNCERO tamquam primis lineamentis inchoatum, adumbratumque fuerat, id postea Petrus Bembo incredibili studio, labore, diligentiaque perfecit. Quum hæc SANNAZARIUS meditaretur, matre optima orbatum est; cujus immaturum interitum in ARCADICIS lûsibus elegantissime deploravit. Ut autem puellæ propter quam curis vigiliisque angebatur,
 si pos-

si posset, memoriam omnem deponeret, in ultimam Galliam profectus est; quam regionem ARGADIE nomine ferunt ab eo involutam fuisse. Ibi quam aliquamdiu moratus esset, sentiretque in dies ægritudinem augeri, neque amicæ, patriæque desiderium ferre amplius posset (quæ amantium inconstantia est) magnis itineribus Neapolim rediit. At huic gravi diuturnoque morbo tristiores medicinam fortuna opposuit; SANNAZARIO enim absente, Carmosina, nondum ætate profecta, de vita migraverat. Qui casus quantum amatori luctum attulerit, satis indicant *Eclogæ* Italica, Latinaque lingua conscriptæ, quibus Phyllidis mortem deslet; sic enim ipsi amores suos obducere ac velare placuit. Quam itaque ejus ingenii fama, quæ per omnium fere civium aures pervaserat, in domum Ferdinandi Regis pervenisset, Federicus Regis filius natu minor, juvenis poetarum studiis mirifice deditus, eum ad se cupide accessitum tectis ac sedibus suis recepit, præcipuaque benevolentia prosecutus, in intimis & familiarissimis semper habuit. Præ ceteris autem poëseos generibus, regium adolescentem spectacula illa capiebant quæ veteres mimos quodammodo salibus & jocis exprimerent. quapropter SANNAZARIUS, ut erat ingenio ad excogitandum promptissimo, novis lepidisque fabulis fingendis docendisque, ei quotidie gratior acceptiorque fiebat. Proavorum temporibus adhuc in manibus erat libellus quidam a SYNCERO exaratus, facetiarum ac festivitatis plenissimus, quem vulgus Neapolitanum, *i. Gliomerum* appellabat, in eo scilicet collecta erant rudia & obsoleta verba,

b 23, *argu-*

1. *Gliomerum*) Latine *glomerum*. Hunc libellum exstare manuscriptum Neapoli vir Illustrissimus & Reverendissimus Justus Pontaninus literis suis amicissimis mihi significavit. *Petrus Plaminius.*

argutæ item brevesque sententiæ, quæ olim populari sermone jactabantur. his auctor multa ridicula addiderat de suo, ut qui opus legissent, ab ingenioso doctoque homine profectum, haud temere suspicari possent. Iisdem artibus & officiis paullatim effecit, ut ipsum Isabella de Baltio, quæ cum Federico nupta erat, & Constantia ex Havalorum gente mulier ornatissima, bonarumque artium supra muliebrem imbecillitatem studiosa, plurimum diligerent atque admirarentur. Hæc quum Federico, germano Isabellæ fratris, in matrimonium data esset, quo die Pyrrhi Ducis Altamurani, foci sui, domum introivit, totum nuptiarum apparatus a SANNAZARIO optima ratione dispositum descriptumque invenit. Ob eandem ingenii præstantiam, Ferdinando Regi, & Alfonso Calabriæ Duci, ad quem regni hæreditas pertinebat, familiaris factus est. Hunc portio imperatoria laude florentem, bello Etrusco secutus, in ejus exercitu militavit. Comitem etiam illi se præbuit ad Hydruntum recipiendum, fugandosque Turcas, qui oppidum illud suis prædiis occupaverant. Mox quum Ferdinandus pro Hercule Ferrariensi Duce, foci nimirum pro genere, contra Sixtum Pontificem, ejusque foederatos arma cepisset, idem Alfonso ad Nomenti, Tiburisque expugnationem SANNAZARIUM secum duxit; tametsi prope Lanuvium prælio superatus, de gloria, quam maximis rebus gestis adeptus fuerat, nonnihil amisisse visus est. Si quid autem poetæ sub ipsis pellibus otii relinquebatur, id totum in scribendis epigrammatis consumebat, ex quibus unum præcipue celebratur, quo Ladislai, Regis fortissimi, & de SYNCERI majoribus optime meriti, facinora complexus est. Ita, quod mirabile omnino videri debet, bellicam laudem cum literarum studiis conjunxit; quum plerumque contingat, incertia milites, ignavia literatos homines labora-

borare. Consecuta sunt deinde ejusmodi tempora, quæ florētissimam Aragoniorum familiam in extremum discrimen sæpius adducerent, regnoque tandem spoliata, exiliis, continuisque regum funeribus penitus perderent atque delerent. Carolus enim Ludovici F. Galliarum Rex, acerrimo ingenio adolescens, & qui totius Italiæ dominatum appeteret, induxerat in animum, regnum Neapolitanum Ferdinando eripere, & ad id facinus maximas copias brevi tempore compararet. Sed tanta malorum mole impendente, Ferdinandus, exacta jam ætate, mortem obiit. Alfonso vero, qui in patris locum successerat, quum potentissimi hostis adventum formidaret, neque in populi principumque civium auxilio spem ullam poneret, quibus nimirum propter crudelitatem invisum se esse intelligebat, pristina virtutis oblitus, ac fortunæ cuncta permittens, in Siciliam confugit, ibique haud multo post evitæ excessit. Ferdinandus itaque ejus filius, cujus mores paternis moderatiores erant, regni administratione suscepta, quantum potuit, Gallorum conatibus resistit; quibus quum par esse non potuisset, avitumque imperium amisisset, nequaquam tamen animo fractus, rei feliciter gerendæ occasionem captabat. Accidit autem peropportune, ut Carolus in Galliam reverteretur; a cujus discessu strenuus adolescens incredibili virtute, celeritate, prudentia, hostes prælio fudit, remque amissam recuperavit. Sed perturbatum regni statum componere molienti acerba mors intervenit. Ad Federicum igitur, ejus patrum, omnis potestas translata est. Existimabant homines, nec injuria, SANNAZARIUM, qui in Regis clientela semper fuisset, neque in tantis calamitatibus ad florentem hostium fortunam umquam ab eo defevisset, summum locum & dignitatis & gratiæ apud ipsum obtenturum. sed eventus omnium opinionem fefellit.

Ilt. Etenim Federicus Robertum quidem Bonifacium,
 Balthassarem Pappacodam, & Antonium Grisonem,
 viros nobilitate insignes, quibus familiariter uteba-
 tur, donis oppidorum ac vectigalium locupletavit,
 SANNAZARIO autem pensionem tantummodo largitus
 est, qua illi sexdecim millia H-S quotannis ex ara-
 rio solverentur, rus item suburbanum, in Pausilypi
 montis latere situm, cui Mergilline nomen est, ob
 amoenitatem magis, pulcherrimumque Tyrreni ma-
 ris prospectum, quam ob fructuum ubertatem, a su-
 perioribus regibus in pretio habitum. Egre admo-
 dum tulit JACOBUS, officiorum suorum, diuturnique
 servitii tam exiguam sibi mercedem tributam, seque
 illis posthabitu quos ipse fide benevolentiaque ad-
 versus dominum (ut quidem arbitrabatur) aut supe-
 rasset, aut certe adæquasset. nec sibi temperare po-
 tuit, quominus arguto epigrammate muneris tenui-
 tatem Regi exprobraret, agricolam ab eo se factum,
 non obscure conquestus. At postea loci deliciis ca-
 ptus, Mergillinem suam laudibus in cælum extulit,
 Regemque ipsum liberalitatis nomine celebravit. O-
 tiosam tamen & quietam ætatem sine periculis & la-
 boribus ei diutius agere non licuit; etenim quadrien-
 nio post Ludovicus, qui e Duce Aurelianensi Rex
 Galliarum in locum Caroli creatus fuerat, & Ferdinan-
 dus Hispaniarum Rex, Alexandro Pontifice Maximo sua-
 dente, contra Federicum conjurationem fecere, ut
 eum communibus copiis regno pellerent. Oppressus
 itaque hostium viribus Federicus, ac regni possessione
 spoliatus, in Galliam ad Ludovicum abire ma-
 luit, quam apud Ferdinandum exulare. hunc e-
 nim, ob consanguinitatis jura nefarie violata, vehe-
 menter oderat. Eo casu præclarissimum fidei, con-
 stantiarque exemplum a SANNAZARIO proditum est.
 Nam quum pauci omnino Regem in exilium secu-
 ti essent, & ex his quoque nonnulli, eo relicto,
 domum

domum rediissent, ipse ab ejus latere numquam discessit, cumque eo tamdiu fuit, dum ille curis ac mœrore confectus, mortem oppeteret. Quodque incredibile multis videri possit, antequam iter ingrederetur, quum oppidula duo, & portorium, quod sexto ab urbe lapide collocatum incolæ Gandellum appellabant, vendidisset, quadringenta viginti sestertia ex venditione collecta, libentissime Regi obtulit, vix exigua tantæ pecuniæ parte ad vitæ necessitates sibi reservata. Neque vero extincti memoriam colere umquam destitit, sed & in ejus funere ingentem lacrimarum vim profudit, & qui in eo perdendo operam suam omnem studiumque posuerant, in hostium numero habuit, apertissimoque odio semper persecutus est. Verisimile autem videtur, Elegiam illam tertii libri, quam ipse tamquam ad Federicum missam in vulgus edidit, post Regis mortem conscriptam fuisse; in ea enim de ejus exilio ac sepultura mentio fit: sed fortassis poeta ideo simulatione usus est, ut scilicet Cajetæ vaticinium majorem iis qui legissent, admirationem moveret. Jam omnibus pietatis officiis diligentissime persolutis, quum patriæ desiderio teneretur, Neapolim rediit, anno post CHRISTUM ortum cło lvy. Non est autem silentio prætereundum, vetustissimos codices, multisque antea sæculis invisos, a SYNGERO e Gallia in Italiam fuisse allatos; particulam videlicet Ovidiani poematis de piscibus, Gratii Falisci, & Olympii Nemesiani carmina de venatione, Rutilii Numatiani Itinerarium; necnon Valerii Martialis, Ausonii, & Solini scripta, iis quæ vulgo circumferri solerent, emendatiora. Neapoli porro (ut erat insigni morum elegantia, quam ex principum virorum familiaritatibus hauserat) Joannam Reginam præcipue coluit atque observavit. Quum autem

b 3

tem

1. Vide Elegiam 2. l. 3. a v. 79.

tem regia in domo assidue versaretur, Cassandræ Marchesæ, ingenio ac forma præcellentis puellæ, e comitatu nobilium mulierum quæ circum Reginam erant, amore captus est. Hæc sibi Joannæ voluntatem pudoris ac modestiæ significatione præ ceteris conciliaverat. Non tamen, ut sæpius fit, sedis perturbationibus agitabatur SANNAZARIUS, ætatem illam jam prætergressus quæ maxime libidinum imperio subiecta est, at veterum Platoniorum more, occultam animi pulchritudinem ex corporis dignitate conjiciens, in ejus potissimum contemplatione mentis oculos defigebat. Igitur omni dictorum factorumque turpitudine procul amota, ea tantummodo puellæ præstabat officia quæ virtuti nihil officere posse viderentur. Nec rivalet moleste tulit, quum enim Alfonsus Castriota, vir primaria nobilitate, eodem tempore Cassandram amaret, & ut firmius puellæ animum sibi adjungeret, pollicitus ei esset, se illam uxorem ducturum, ipsumque postea promissi pœnituisse; omnes nervos contendit SANNAZARIUS, ut LEO X. Pontifex Maximus, matrimonium ratum haberet, neque Alfonsum juramento solveret; usulque in eo est auctoritate Petri Bembi, qui tum Pontifici ab epistolis erat. sed quum ob nimiam adversariorum potentiam, optata impetrare non potuisset, iniquiore in LEONEM animo postea fuit. Quemadmodum veto iis iratum se præbuit quorum consilia & mores plurimum a suis distare cognovisset, ita multorum amicitias floruit qui eodem studio literarum, veritatis, & constantiæ tenebantur. Caros ideo in primis habuit e Neapolitanis civibus, Franciscum Pudericum, acerrimo judicio virum, qui quamquam oculis captus, quid pulchrum, quid rectum esset in scriptis poetarum oratorumque, egregie dijudicare poterat: Lucium Crassum, antiquitatis studiosissimum: Petrum Compassem, Hieronymum Carbo-

nem,

nem, Thomam Fuscum, Rutilium Zenonem, Joannem Franciscum, & Marinum Caraccios, Joannem Sangrium, Antonium Garlonium Allisarum Ducem, Trajanum Cabanillum Trojae ac Montellae Dominum, Chariteum, Andream Matthaeum, & Belisarium Aquivivos, alterum Hadriae, alterum Neritinarum Ducem; qui omnes elegantioribus Musis mirifice dedisi erant; Petrum item Summontium, qui res Neapolitanorum literis mandavit, Alexandrum ab Alexandro, Jurisconsultum, hominem liberalibus doctrinis politem, Hieronymum Seripandum Cardinalem, Ferdinandum Hayalum Piscariae Ducem, imperatoremque fortissimum; a quibus contra impense diligebatur, maximique fiebat. Summa etiam illi necessitudo fuit cum Joanne Pardo Hispano, Philosopho praestantissimo, & cum Antonio Galateo Appulo, qui medicinae operam dabat, Coluit praeterea omnibus officiis Joannem Pierium Valerianum Bellunensem, Iulium Sannensem, Michaëlem Marullum Byzantinum, Bartholomaeum Scalam Florentinum, Gabrielem Altiglium in Lucania natum, Petrum Gravinam Siculum, Elysium Calentium Appulum, Egidium Verbiensem Cardinalem, Ludovicum denique Montaltum Syracusanum, viros ingenii laude, vitae innocentia, morumque suavitate spectatissimos. Ex Venetis, Petro Bembo, qui tum in literis regnabat, & Marco Antonio Michaëlio, plurimum tribuit. Aldi quoque Manutii hominis de politione antiquitate praeclare meriti, industriam atque eruditionem valde suspexit, cui & ARCADIAM suam tradidit, typis divulgandam. Dilexit & complures alios, quos singulos enumerare nimis longum, atque adeo injucundum foret. Quos autem semel in amicitiam receperat, his usque ad extremum spiritum inviolatam fidem servavit, neque umquam commi-

fit, ut aut beneficiorum oblitus, aut in difficultatibus periculisque amicorum lentus ac negligens videri posset. Hanc sane fidelitatis constantiaeque laudem, tamquam ipsius propriam & singularem, omnes, ne inimicis quidem exceptis, ACTIO SYNGRO tribui debere, una voce prædicabant. Erga Jo-
vianum Pontanum, quo studiorum suorum impulsore in juventute usus erat, ita semper animatus fuit, ut erga semetipsum; & quamquam illum carminis dignitate, Latinique sermonis elegantia procul dubio superavisset, nihilominus, quoties occasio oblata esset, de illius ingenio, eruditione, sapientia, cum familiaribus honestissime loquebatur. Hujus etiam scripta e domesticæ bibliothecæ tenebris primus in lucem evocavit; adhibitis ad eam rem Francisco Alio, Petroque Summontio, viris eruditissimis. multorum profecto dissimilis, qui postquam sine cortice natate didicerunt, ut in veteri proverbio est, ac nonnullam dicendi facultatem adepti sibi videntur, eos quorum opera profecerunt, non solum præ se contemnere, sed etiam vehementius insectari solent. Ea præterea SANNAZARII probitas fuit, ut quadam epistola ad M. Antonium Michaëlium data, se pluribus quidem saluti fuisse, nemini vero umquam nocuisse, gloriari potuerit. quæ laus una ceteris omnibus merito anteponenda est. A litibus summo-
pere abhorruit; videbat enim, nihil magis animi tranquillitati, studiisque rectioribus adversari, quam strepitum fori, vulgariumque hominum concertationes. Justitia quantum ab ipso culta sit, non uno argumento cognosci potest. Quo primum tempore Gallica hæretica Neapolitanum regnum invaserat, nulla æqua judicia fiebant; quæ provinciis præerant, maleficio & scelere pascabantur; nobilium bona publicabantur; cuncta denique ex victorum libidine, non ex legis ratione gerebantur. SANNAZARIUS tanta rei
atro-

atrocitate commotus, egit sedulo cum Petro de Roc-
 casforti, cujus fidei negotia regni Galliz commissa e-
 rant, ut ejus apud Regem auctoritate modus injuriis
 aliquando statueretur; ad quem etiam Elegiam mi-
 sit, in qua scilicet Astræam cum ipso conquerentem
 inducit. Cæsarem Borgiam, Ducem Valentinum,
 Tyrannorum crudelissimum, quem præceps atque ef-
 frenata regnandi cupiditas ad pessima quæque susci-
 pienda facinora quotidie impellebat, probrosis car-
 minibus maledictisque vexavit; & de ejus tandem
 pernicie lætitiā apertissime tulit. Nebulones, pa-
 rastos, comessatores, & quā ad eādem faciendam
 pretio conducti latrocinia in urbibus exercent, ac no-
 stu diuque cum telo ambulant, maxime oderat. Nec
 eorum mores probare poterat qui quamquam ingenio-
 si, doctrinæque exculsi, reliquos tamen omnes infra
 se ducerent. quamobrem & Politiano infensior fuit;
 eumque binis epigrammatis laceravit, quod nimi-
 rum, vir alioqui doctissimus, se insolenter efferret,
 (ut SYNGERO quidem videbatur) & quemadmo-
 dum olim Quintus ille Palæmon, secum natas, se-
 cumque morituras literas arbitraretur. at diffiteri
 nolim, inimicitias quas cum Michaële Marullo, &
 Bartholomæo Scala, Marulli socero, Politianus ge-
 rebat, præcipuam SANNAZARIO odii causam fuisse.
 Pietate ac religione in superos nemini concessit.
 Quum enim Agidium Viterbiensem, Augustinianæ
 familiæ monachum, improbos homines acerrima con-
 cione objurgantem audisset, ac nescio quo Virgilii
 versiculo, quo ille opportune ad faciendam fidem u-
 sus erat, mirabiliter se affici sensisset; gravem illum
 virum diligere, omnique officiorum genere prosequi
 cœpit: ac deinde rerum divinarum amore inflamma-
 tus, egregium illud DE PARTU VIRGINIS poemā in-
 choavit, quod omnium sæculorum posteritas admi-
 rabitur. Ne autem aliquid prætermitteret quod ad
 cul-

cultum sanctissimæ DEI OPTIMI MAXIMI Genitricis pertineret, in scopulis Mergillinæ templum ædificavit, ejus divini partus memoriz sacrum; cui templo monachorum Collegium adjunxit, qui se MARIÆ Servos appellant; iisque prædia reliquit, ex quibus octo milia H-S in singulos annos perciperent, ad festos dies anniversarios agendos, & ut Federici Regis, ACTII SYNCERT, ejusque parentum peccata, DEUM quotidie precando, expiarent. Divo quoque NAZARIO sacellum extruendum curavit. Præ ceteris vero cælestibus, Augustinum maximum illum Theologum, Gaudiosum, Jacobum Picenum, atque Antonium Lusitanum, cujus sepulchrum Patavii positum toto orbe terrarum celebratur; a SANNAZARIO in honore habitos fuisse; quum ex ipsius poematis apparet, tum ex aliorum testimoniis constat. Non tamen pietate impediabatur, quominus in studiis humanitatis ac literarum versaretur; sed amicis, qui ad eum ventitabant, semper novum aliquod epigramma, salis atque urbanitatis plenum, aut eleganti recitare solitus erat, quæ nitore atque elegantia cum antiquorum scriptis certare posset. In hoc genere Propertium sibi ad imitandum proposuit, candidum sane poetam, Græcorumque ornamenti abundantem; cujus transmarinos lepores nativa quadam Tibulli, & Ovidii suavitate passim temperavit. Quum vero ad heroicum poema aggressus fuisset, nusquam a Virgilii magnitudine dejiciebat oculos; quem adeo admirabatur, ut ejus natalem diem quotannis solenni convivio cum familiaribus celebraret. Numerorum scientiam, ei qui in scribendo carmine excellere velit, maxime necessariam, at multis antea sæculis ignoratam; unus perfecte calluit, ac reliquis exemplo monstravit. de qua ipsam disputantem; quamvis eo tempore admodum adolescentem; Pontanus inducit in eo dialogo cui

ACTIO

ACTIO nomen est. Qua potissimum re, tanta SAN-
 NAZARIO deberi gloria mihi videtur, quantam con-
 secutus est Bembo, quod homines ad M. Tullii
 scripta diligentius evolvenda primus excitaverit. In
 opus DE PARTU VIRGINIS perpoliendum infinitos
 pæne labores insumsit, illudque perpetuis annis vi-
 ginti accuratissime castigavit; lucubrationum suarum
 tristis ac morosus omnino censor. Et quamquam
 subtili judicio præditus esset, quo & a pravis recta,
 & a mediocribus optima discernere posset, ipse ta-
 men sibi diffusus, ad Franciscum Padericum, do-
 ctissimum senem, assidue veniebat, cumque illo de
 verbis a se nuperrime factis communicabat. Quem
 ferunt auribus adeo fastidiosus fuisse, ut a SYNCERO
 decem interdum versus in eandem sententiam reci-
 tarentur, antequam illi plane satisfaceret. Ob hanc
 nimiam in scribendo diligentiam, statarium poëtam
 nonnulli SANNAZARIUM nominavere, qui videlicet
 manum de tabula tollere nesciret. Neque ulli, dum
 vixit, iratior fuit, quam cuidam qui scripta ejus
 nondum satis emendata furtim abstulerat, eaque
 Venetiis edere constituerat. Quum autem LEO X.
 Pont. Max. de tam præclaro poëmate audisset (e-
 rat enim res in omnium sermone) incredibilem a-
 nimo voluptatem cepit, non solum quod literato-
 rum hominum conatibus favere solitus erat, sed et-
 iam quod e re Christiana fore existimabat, si pia
 hujusmodi atque elegantia scripta impiorum quorum-
 dam scriptis opponerentur, qui religionem a majo-
 ribus traditam, eo potissimum tempore labefactare,
 ac funditus delere cupiebant. Itaque ad SYNCERUM
 literas dedit, admodum honorifice scriptas, quibus
 ei singularem in DEUM pietatem, vimque ingenii
 admirabilem gratularetur, cumque ad perfectum jam
 opus quamprimum edendum hortaretur. Verum, of-
 fensione exorta quam supra commemoravimus, SAN-
 NA-

NAZARIUS poema apud se continuit, dum LEO e vita migraret. quo mortuo, opus tandem typis descriptum, ab Antonio Seripando CLEMENTI VII. ex eadem Mediceorum familia Pontifici, auctoris nomine oblatum est. Pergratum ac perjucundum sibi munus fuisse, & se tam egregii scriptoris de facie cognoscendi cupidissimum esse, CLEMENS humanissimis verbis Seripando significavit; eique, ut justas debitasque SANNAZARIO gratias ageret, imperavit. Quod etiam ipse per literas præstitit, quibus immortalī beneficio se affectum ab illo confessus est; cui pariter æqualiterque respondere, tametsi in amplissimo statu collocatus, nulla umquam ratione posset. Nè autem iis dignitatibus SANNAZARIUS ornaretur quas fortasse pro meritorum suorum magnitudine, speraverat, Columnensium bella, quibus Pontifex distinebatur, & ejusdem in præmiis tribuendis lentitudo quædam, in causa fuere. Ceterum in ECLOGIS quoque PISCATORIIS ACTII judicium cognitum est. Testatur enim Julius Scaliger, unam ex iis, quæ nimirum secundo loco posita est, apud se existisse, in qua multa legerentur quæ postea scriptor diligentissimus immutaverit. Decem ab eo hujusmodi poemata scripta fuerant, si Paulo Manutio fides habenda est: sed quum ex ulteriore Gallia in patriam longo intervallo reversus esset, quinque tantum in scriniis invenit; reliquis aut furto surreptis, aut negligentia suorum amissis. ARCADIAM suam, opus juvenili quodam fervore effusum, ætate provectus minus probavit, eamque multorum efferti laudibus, indigne tulit. Tamet si autem poetarum sui temporis princeps a doctis omnibus haberetur, neque ipse in eo genere mediocritati ullum esse locum existimaret, quos tamen scribendi carminis gloria olim insignes futuros conjecisset, eos magnopere coluit; in quibus Joannem Cottam: cujus etiam mortem epigrammate desle-

dessevit. De ceteris ejus moribus hæc feruntur. Magno atque erecto animo fuit, & qui pusillos quosdam obrectatores, tamquam e superiore loco, despiceret. Quapropter Lucium Joannem Scopam, ludimagistrum, qui plurima antiquorum scripta numquam in vulgus edita in bibliotheca sua servari, falso gloriabatur, ineptum sane hominem, atque in ipsum ridicule insultantem, adeo contempsit, ut indignum omnino esse duceret cum quo decertaret; ejusque audaciz jacula levi, ut ita dicam, lateris flexu semper declinavit. Hanc animi magnitudinem nonnulli pejorem in partem interpretabantur: superbum enim & contumacem esse, aiebant. Nec minore constantia, Consalvi Cordubensis, qui Magnus Dux a rerum gestarum amplitudine appellabatur, amicitiam repudiavit. Ab hoc enim, quod Ferdinandum, Federici Regis filium, ex arce Tarentina extractum, contra datam fidem, in Hispaniam ire coëgisset, ubi postea miser consenuit, alienum animum habebat. Qui nihilominus gloriæ cupiditate adductus, quum omnia frustra expertus esset, ut egregium poetam sibi conciliaret, id tandem consilii cepit, ut ad visendum Puteolanum agrum, veterum ædificiorum ruderibus, ac subterraneis ignibus admirandum, cum sibi potissimum ducem itineris deposceret. SANNAZARIUS itaque tanta fortissimi viri comitate victus, ejus voluntati morem gessit. Quum itaque Consalvus iter ingressus, de recentibus Hispanorum victoriis magnifica oratione locutus fuisset, jamque ad speluncam, in ipso Pausilypo monte excavatam, qua Puteolos itur, appropinquassent, Tempus est, inquit poeta, ut postquam res Hispaniæ satis a nobis verbis ornatae sunt, de rebus gestis ac virtute Italorum pauca dicamus. Atque ibi de infinito prope servorum numero quem Romani olim ad eam specum effodiendam adhibuissent, narrare cœpit; multa de
vete-

veteri historia depromens; eoque tandem, sermonis cursu, devenit, ut diceret, Hispaniam, quæ olim Italorum imperio paruiſſet, longinqua converſione tēporum, victoribus ſuis jugum impoſuiſſe. Hujusmodi narrationibus delinitus Conſalvus, ab eodie SANNAZARIUM majore in pretio habuit, ejuſque amicitiam ſtudioſiſſime coluit. Incredibile eſt, quantum immortalī VENETORUM REPUBLICÆ SYNCERUS faverit. Hanc ſcilicet tamquam unicū antiquæ libertatis exemplum, venerabatur; multaque de ejus magnificentia & ſplendore honorate & graviter prædicabat. Eum contra VENETI, quaſi unum ex ſuis civibus, diligebant; quumque ille argutum Hexaſtichum ſcripſiſſet, quo illorum Urbem Romæ antefereſſe affirmaverat, tria millia H-S pro ſingulis verſibus Poëtæ perſolvi juſſerunt. Ejus quoque effigies apud ipſos in veteri curia conſpiciēbatur, a Titiano depicta, prope reliquas ſummorū virorū; quæ omnes coorto incendio, miſerabiliter abuſumtæ ſunt. Quum ille in rerum omnium abundantia viveret, neque ei deeſſet, unde largiorem ſumtum facere poſſet, habitus eſt ad rem attentior, quā ſatis eſſet; duo enim tantummodo mancipia domi habebat, quorum alteri honeſtiora officia, alteri culinæ curam commiſerat. Quum autem Comes Sanſeverinus, qui tū loco Regis Neapolim obtinebat, ut nimiam poëtæ parſimoniam perſtringeret, mirati ſe dixiſſet, quomodo ille cibum capere poſſet quem ſervus adeo ſœdus paraſſet, hujusmodi a SANNAZARIO reſponſum tulit: duo in illo mancipio præ ceteris munda eſſe, mentem nimirum, ac manus. Fallitur Joannes Baptiſta Criſpus, Callipolitanus, a quo SANNAZARII res geſtæ accurate quidem, ſed omnino impolite, monumentis literarum traditæ ſunt, quum ſcribit, ſamulum illum cubicularium, Hiempſalein, coquum vero, Sannazarium, herili nomine, vocatum

tum fuisse. res enim contra se habet; siquidem Alexander ab Alexandro in libris Genialium Dierum, narrat, servum illum ex Æthiopiâ, qui Santhazarius appellaretur, scitissimum adolescentem, & ob morum elegantiam libertate donatum, liberalibusque disciplinis a domino eruditum, Propertii elegias suavissima voce ad tibiam cantare potuisse; quæ omnia quantum a coqui moribus distent, facile quivis perspicere potest. Joci ac facetiis mirum in modum delectabatur, quæ rerum graviorum tristitiam ac severitatem mitigarent. Nos ejus aliquot festiva & acuta dicta commemorabimus. Quum aliquando in conventu medicorum, eo præsentem, quæsitum esset, quid præcipue oculorum sensum acuere posset, aliudque ab aliis magis idoneum judicaretur, ipse *invidiam* aptissimum collyrium esse dixit, nonnullosque Ovidii versus protulit, quorum hujusmodi sententia est: alienam segetem semper videri fertiliorē, ac vicinorum gregibus ubera esse majora. Nullum inveniri morbum, aiebat, quo plures homines perirent, quam febri tabifica, igniculo spei excitata. Eos qui ob generis claritatem magnos sibi spiritus sumerent, histriionibus comparabat regali trabea indutis. Librum quemdam Poggii Florentini, scriptoris alioqui non contemnendi, Judæi domum appellabat, quod alienis pignoribus refertus esset. Interrogatus a quodam, cur tam raro nobilium cœtibus interesset qui de republica consultabant, ideo, respondit, quod suffragia numerari, non appendi solerent. Dicebat præterea, cogitationes & consilia magnarum rerum quæ difficillime effici possent, eorum militum esse simillima qui missionem accepissent: iis enim sæpenu-mero, quamvis usui esse desierint, stipendium tamen ex ærario numeratur. Antiquis familiæ insignibus, quæ discoloribus ludi latrunculorum tessellis contineban-

bantur, 1. proprium signum addiderat, urnam videlicet, in quam candidos nigrosque scrupos veteres immittebant, ad felices infelicesque dies notandos. Ex hac SANNAZARIUS magnum nigrorum lapillorum numerum, uno tantum candido immisso, pellucere voluerat, hoc urnæ inscripto versiculo:

EQVARI. NIGRAS. VNA. SED. ALBA. NOTAS

quumque a Bembo admoneretur, antiquorum urnam haudquaquam pellucidam, sed fictilem fuisse, lepide respondit: suam e crassiori vitro constare. Statura fuit procera, & ad dignitatem apposita, membris solidioribus, facie subtristi, quæ studiosum hominem indicaret. Valetudine autem usus est minus prospera, perpetuoque stomachi languore laboravit. Ex nimis etiam angoribus, assiduaque meditatione, canitiem præmaturam contraxit. Paulo post direptam Romam a Borbonii militibus, Neapolim atrox pestilentia invaserat; qua ferocius in dies grassante, SANNAZARIUS, exacta fere ætate, ad vicum illum confugit qui olim ad radices Vesuvii situs erat, antequam subitis ignium cinerisque eruptionibus penitus obrueretur. Eo jampridem secesserat Cassandra Marchesia, atque ibi cælibem vitam agebat. Hujus domum, quamvis a suis ædibus mille passus distantem, poeta quotidie, mulierem salutatum, veniebat; ut tantam amoris in sene constantiam omnes vehementer admirarentur. Haud multo inter-

jecto

1. proprium signum addiderat) Ut quidem Paulus Jovius memoriæ prodidit. Legendus tamen dialogus Scipionis Ammirati Italice scriptus, cui *ROTA*, sive *delle Imprese*, nomen est; ubi scriptor elegans narrat, signum illud, eumque versiculum a SANNAZARIO non suimet gratia excogitatum, sed ut Marchioni Vici morem gereret, qui postea conqueri solitus erat, id sibi per injuriam eripi a Jovio quod ab amici liberalitate olim acceperat.

esse tempore, quum Franciscus Galliarum Rex cum Carolo Cæsare de Neapolitano regno dimicaret, SANNAZARIUS tristem omnino nuntium accepit: iustum nimirum Philiberti Auranii, Cæsariani exercitus Ducis, villam suam Mergillinæ, cæsa prius Gallorum cohorte, quæ illic ad excubandum confederat, a militibus fuisse dirutam, ne rursus ab hostibus occuparetur. Ea res acerbissimum poetæ dolorem inussit, maxime quod monachos de quibus antea diximus, honesto illo domicilio excipere cogitaverat. Scribit Jovius, ob huiusmodi factum, ACTIUM SYNCERUM tanta in Philibertum iracundia exarsisse, ut quum tandem eum in pugna occisum, audisset, ipse graviter ægrotans, mortique jam proximus, libenter se de vita migrare testatus fuerit, postquam barbarus ille, imperator violatis Musis, quibus villa sacra erat, interitu suo pœnas dedisset. Mortuus est SANNAZARIUS Neapoli, omnibus quæ ad religionem pertinerent, rite sancteque persolutis, anno ab humano genere servato clocloxxx. annum ægens LXXII., in domo Cassandræ, si fides Rainerio Gualando, viro nobili, habenda est, qui se morientis lectulo adstitisse, ejusque cadaver in avitam Sannazariorum domum transferendum curasse, affirmare solitus erat. Non enim audiendus Trajanus Boccalinus, qui poetam, ex animi acerbitate morbo contracto, in summa rerum omnium inopia, Romæ obivisse, scriptum reliquit. Antequam vero ad sepulturam efferretur, quidam, poetarum, doctorumque hominum studiosissimus, formam capitis ejus effingi mandavit, quæ ipsius monumento marmoreo, opera Joannis Angeli Florentini, excellentissimi artificis, affabre sculpro, demum imposita est. Eidem tumulo Petrus Bembus huiusmodi carmen inscripsit:

DA. SACRO. CINERI. FLORES. HIC. ILLE. MARONI
SYNCERVS. MVSA. PROXIMVS. VT. TVMVLO

c

In

In bibliotheca quoque Hieronymi Seripandi, Cardinalis, a quo maxime colebatur, vera SANNAZARII effigies, in tabula picta, olim exstabat. Sepultus est in templo quod ipse Beatissimæ Virgini, DEI Genitrici, vivens dicaverat; funus procurante Cassandra. Nullos omnino reliquit liberos. Unicum vero filium quo se orbatum, in epigrammatis 1. queri videtur, ex qua muliere suscepit, incertum est; quum ceteroqui, uxorem ab eo numquam esse ductam, satis constet. Gens etiam Sannazariorum, quæ Neapoli floruit, mortua nepte Marci Antonii, fratris ACTII SYNCERI, quam Camillus Morumilius, Patricius Neapolitanus, in matrimonio habuerat, tota deleta est. Ita mortalium res omnes definitis temporibus conclusæ circumscriptæque sunt, quibus & incipiant, & sensim augeantur, & demum intereant: ea tantum quæ virtute atque ingenio paratur, gloria, numquam senescit, unoque orbis terrarum excidio videtur posse aboleri. Maximo in pretio habita sunt ad hanc usque diem SANNAZARII scripta, non a vulgo solum; cujus iudicium leve, fallax, varium, instabile; sed etiam a doctissimis viris, & ab iis qui alienam industriam parce admodum laudare solent, ne suæ quodammodo detrudere videantur. In primis vero ECLOGÆ PISCATORIÆ omnium admirationem promeritæ sunt. Elegantia certe poematum SANNAZARII plerosque a scribendo Latino carmine deterruit; Bombusque ipse, quamquam id optime facere potuisset, libris ejus perlectis, ad Etruscam poësim colendam totum se contulit. Quicumque postea heroicum poëma attingere voluerunt

(si

1. *queri videtur*) Epigr. 43. l. 2. quod incipit: *Cur heu Letitiam falso dixere parentes*, &c. id tamen carmen alieno luctui leniendo fortasse scripserit, qui mos poetarum est.

(si Fracastorium; & Vidam excipias, homines doctrina atque ingenio singulari) longe infra SYNCRURUM sublitere. Ægre ferebat Seripandus, Cardinalis, opus DE PARTU VIRGINIS tanta cura elaboratum, non a pueris in scholis edisci, quum Æneidi Virgilianæ, orationis maiestate prope par esset, argumenti autem dignitate etiam antecelleret. Non me fugit, Desiderium Erasmus Rotetodamum, cui subinvisa erat Italorum gloria, nodum in scirpo quæsiuisse, ac SANNAZARIUM reprehendisse, quod rem sacram fabulis antiquorum inculcandis commaculaverit; sed quum Franciscus Floridus Sabinus in libris Succisivarum Lectionum pro egregio poëta causam dixerit, qui amborum argumenta perpenderent, utri potius assentiendum sit, ii facile disjudebunt.

* FRANCISCUS ÆLIUS MARCHESIUS

(qui Sannazarii temporibus vixit, Librumque de
Neapolitanis Familiis scripsit)

D E G E N T E

S A N N A Z A R I A N A , E T

A C T I O S Y N C E R O .

Sannazarios genere nobilissimos, nemo Italicarum
rerum mediocriter gnarus est qui nesciat. ACTIUS
SYNCERUS noster, ut scis, homo & summa modestie,
& sinceritatis, Caroli III. literas mihi ostendit, qui-
bus Nicolaum & Benedictum Sannazarios ad ejus stir-
pendia invitat. Erat eo tempore Carolus ab Urbano
VI. Pontifice ad regnum capeffendum hortatus, & fra-
tres Sannazarii Papia oriundi, a Vicecomitibus Domi-
nis, quorum ditionis erant, merebant stipendia; ceterum
viri generosi Regis magnanimi precibus tergiversari non
potuerunt. Itaque anno salutis 1381. in Caroli III. ca-
stra venerunt, alter cum equitum turmis quatuor, al-
ter cum duabus. Rex non tam numero, quam quali-
tate militum ac praefectorum, letus, illos stipendiis sa-
tis liberalibus amplissimisque promissis prosecutus est.
Visto demum Othone Brunsuichio, captoque cum Joan-
na regina universo regno Neapolitano, Sannazariis fra-
tribus, Montis Dragonis Rocham, ac feuda quamplu-
rima in Sueffano ac Sidicino agro, item Serram ac
Sanctum Laurentium, Felictum, & Castrum Novum
ob virtutes dono dedit, eosque carissimos habuit. Mor-
tuo

* Ex Scipionis Mazellæ regni Neapolitani descriptione
cum sit Petrus Vlamingius.

ino deinde Carolo III. eandem Ladislao ejus filio fidem præstiteret; & si Rex ille diutius vixisset, magna in Jacobum, Nicolai filium, beneficia, collaturus videbatur. Successit Ladislao Joanna Secunda, quæ primum amoribus Pandolphelli Alope, mox Serianni Caraccioli addicta, & quasi mente capta omnes a Carolo patre & Ladislao fratre erectos prosternere studuit; ita ut Auxilios, Sannazarios, Moriminos, viros bellicosos, & Sfortia amicos, quia Serianni magnitudinem ferre non poterant, ipsos Serianno exautorandos persequendosque tradiderit, qui (ut erat prudentia & in tractandis rebus solertia singulari) variis de causis modo hos, modo illos, infra quinquennium bonis, auctoritate, & dignitatibus spoliavit; nactusque occasionem suspicionis, quia Jacobus Sannazarius Annichino Morimino rebus novis student, opem & consilium præstitisse dicebatur, reum a fisci patrono ad causam dicendam citari procuravit. Jacobus magis cedere tempori, quam se inimici tradere potestati decrevit; sperabat enim reginam, tot probris cooptam, diutius non regnaturam. Verum opinio eum fefellerit; mortua enim Joanna, ejus bona ad Sanseverinos proceres, & ad Joannem Antonium Marсанum Suesse Ducem, viros potentissimos, translata, ab iis avelli amplius non potuerunt. Superfuit & Jacobo Nicolaus filius, SYNCERI nostri pater, qui cum bonis quæ Bagensatica Neapoli & proximis in locis recuperaverat, ducta uxore honesto loco nata, se & M. Antonium, & SYNCERUM filios aluit, qui hodie inter amicos Federici Regis ea gratia pollet, ut nulli dubium sit eum inter magnates relatum iri a Rege benevolentissimo, nisi fortuna, parum officiosis ac magnis viris amica, aut illi vitam, aut Regi potestatem benefaciendi abstulerit.

Selecta Doctorum Virorum
DE ACTIO SINCERO
SANNAZARIO,
EJUSQUE SCRIPTIS
TESTIMONIA.

† Aldus Manutius Romanus Jacobo SANNAZARO
Patritio Neapolitano & Equiti
Clarissimo S. P. D.

Legitur hæc Epistola pag. 140. II. Voluminis
delle Navigazioni, e Viaggi raccolti e illu-
strati da Giovambatista Ramusio in Ve-
nezia per Giunti. 1559. in folio.

GEORGIUS Interianus Genuensis, homo frugi,
venit jam annum Venetias; quo cum primum
adplicuit, etsi me de facie non cognosceret, nec ul-
la inter nos familiaritas intercederet, me tamen of-
ficiose adiit, tum quia ipse benignus est, & sane quam
humanus, tum etiam quia Daniel Clarius Parmen-
sis, vir utraque lingua doctus, & qui in urbe Rha-
cusa publice summa cum laude profitetur bonas li-
teras, ei, ut me suo nomine salutaret, injunxerat,
mihique statim sic factus est familiaris, ac si vixis-
set mecum. Est enim homo (ut nosti) facetus,
ac integer vitæ, & doctorum hominum studiosissi-
mus. Tum visus est mihi Homeri Ulysses alter,
nam & ipse μάλα πολλά πλάγχθη.

Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, ἔ' νόον ἔγνω.

Πολλά δ' ὅγ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεια ὅν κατὰ θυμόν.

Non

Non miror igitur si & tu plurimum eo homine delectaris: & Pontanus, vir doctissimus, ac ætate nostra Vergilius alter; & Politianus olim multi hominis studii, ac summo ingenio, qui etiam in Miscellaneis suis de eo ipso Georgio meminit, delectatus est. Is vulgari lingua libellum de eorum Sarmatarum vita & moribus composuit qui a Strabone, & Plinio, & Stephano Zygi appellantur: qui ultra Tanaim fluvium, & Mæotim paludem habitant, Orientem versus. eumque ad me misit imprimendum hac lege, ut ubicumque opus esset, emendarem. Sed ego immutavi tantum quod in orthographia peccare videbatur: cetera, ut major fides historiæ haberetur, dimisi ut ipse composuit. Ipsum autem libellum, 1. quoniam gratissimum tibi fore existimamus, tum ipsa historia, tum summo ipsius Georgii in te amore, ad te mittimus. Simul ut hac ad te Epistola peterem, ut quæ & 2. Latina, & vulgari lingua docte, & eleganter composuisti, ad me perquam diligenter castigata dares, ut excusa typis nostris edantur in manus studiosorum, quam emendatissima, & digna SANNAZARO, Nam quæ impressa habentur, valde sunt depravata ab impressoribus. Vale, vir doctissime, suavissimæque, & me fac diligas; quemadmodum facere te accepi a Marco Muresio Cretensi, juvene: & Latine, & Græce oppido, quam erudito, atque utriusque nostrum amantissimo. Venetiis xx. Octobris. MDII.

Pauli
C. 4
Pauli

1. Tam exiguus est hic libellus ut folium illius characteris, quem typographi *Silvium* vocant, non impleat.
2. Ex hac Aldi Epistola manifestum est, conqueri SANNAZARUM in quadam sua Italica Epistola non solum de Arcadio, sed & de suis Latinis Carminibus parum emendate Venetiis in publicum emissis.

*Pauli Manutii Prefatio ad Antonium Carlonem Alliforum Principem in SANNAZARII Poëmata.
Prefationum XXIII. 1535.*

UT est præclarum, ornatissime Princeps, in arte poetica excellere: sic ea cognoscere quibus ad illam laudem perveniatur, maximum quiddam, ac difficillimum est. fallitur enim, si quis absoluti poetæ partes in eo positas arbitratur, ut, cum metiendi carminis rationem optime perceperit, cum elegantissimarum vocum supellectilem quasi quamdam sibi compararit, addo etiam, cum materiem animo comprehensam ordine quodam atque artificio distinxerit, hisce rebus tamquam egregie munitus ad scribendum se conferat. Graviora sunt quæ requiruntur, & ex abditis plurimarum artium, ac doctrinarum fontibus haurienda. Nam cum ejus consilium, qui hoc in genere elaborat, vel in primis id spectare debeat, ut voluptati versusum utilitate sententiarum admiscenda, nihilo minus lectorem moneat, quam oblectet, monita vero illa plerumque necessaria sint, ut in vitiis summam turpitudinem inesse, in virtutibus summam gloriam, ostendatur: quo modo hoc sine philosophiæ cognitione prudenter ac perite poterit efficere? Jam, si res exigat, ut aut de cæli stellarumque ratione, aut de regionum terrestrium ac maritimarum situ dicendum sit: certe hos locos non potuerit, nisi qui astrologiam, & geographiam attigerit, commodè tractare. Itaque, si quis hujus facultatis studium eo complexus animo est, ut aliquando quæ literis mandare studuerit, ea se speret, veluti pictorem egregium, omnibus artis coloribus illustraturum: is omnium se re disciplinarum scientiam quæ ad bene beateque vivendum pertinent, ne præsus ignoret, necesse est. Quod

Quod si ad assequendum poëtæ nomen uberratem illam ingenii a natura datam satis esse putat; atque hac una instructus, facile audet, canoros illos quidem, rerum tamen inanes versus vel domi pangere, vel in triviis ad populi aures effundere: statim ab intelligentibus exploderetur, neque solum imprudens, aut parum verecundus, sed etiam plane stultus, ac temerarius haberetur. Quo minus est mirandum si ut hac arte præstarent, quam paucissimis contigit; cum in omni præterea liberalium doctrinarum genere plurimi semper floruerint. Sed egregiorum poëtarum multo etiam maiorem hæc nostra tempestate, quam priscis temporibus, penuriam esse constat: siue quod sæculi felicitas illa fuit; siue, quod equidem magis existimo, quia non iisdem quibus olim præmiis ad virtutem nunc homines excitantur. Eorum autem quos in hoc genere præstantes cognovimus, sine controversia primum locum obtinuit vir eximius, & omni laude cumulatus JACOBUS SANNAZARIUS: cujus ingenii monumenta non vetustas, non oblivio delebit ulla: ut ex unius hominis doctrina, atque ingenio, quam ex tot regum triumphis, haud paullo clarior Parthenope sit futura. Hoc autem, Princeps egregie, tui muneris fere totum est: qui cum ad summam generis nobilitatem etiam optimarum disciplinarum scientiam adjunxeris, tamen hæc per se, nisi accederet studium de posteris bene merendi, quasi minima judicans, quæcumque a doctis viris mandata literis, digna quæ inter manus versentur, existimas, in apertum ut referantur, maximopere contendis. Quo nomine ipsi profecto SANNAZARII manes tibi non vulgares gratias habent, cum eos libros quos ille moriens tuæ fidei commendarat, pervulgandos diligentissime curas. Qui vero ingenuarum artium studiis dediti sunt, ii se tibi tantum debere profitentur, quantum persolvi nullo modo possit. itaque a me,

qui

qui eodem in ære sum, petere videntur, univerſorum cauſſam ut ſuſcipiam, tibiſque propter hoc officium, quid omnes de te & ſentiant, & loquantur, aliqua ratione ſignificem. Ego, licet ipſa te recte factorum conſcientia contentum eſſe, nihil præterea requirere, exploratum habeam; tamen ut eorum honeſtiſſimo deſiderio ne deſim, do me libenter in eam partem in quam etiam mea ſponte propendebam; & ad oſtendendum non eorum modo animum, ſed etiam obſervantiam & pietatem in te meam, hæc ipſa SANNAZARII Poëmata quæ noſtris typis edenda curavi, nomini tuo dicata ad te mitto. Leges hic omnia quæcumque ab eo Latine ſcripta nunc exſtant. primum autem erit divinum illud quod ipſe de Partu Virginis inſcripſit, opuſculum: deinde CHRISTI Lamentatio: mox Eclogæ quinque; quas tamen decem ſcripſerat; ſed e Gallia reverſus has tantum quas emiſimus, & fragmentum illud quod poſt Salices collocavimus, invenit, reliquis aut furto ſurreptis, aut per incuriam ſuorum, quibus eas diſcedens crediderat, amiſſis. Sequuntur Elegiarum libri tres, Epigrammatum totidem. quæ omnia tuo inſcripta nomini apparebunt; ut ejus benevolentia quam SANNAZARIO & vivo & mortuo præſtititſi, hunc ſaltem fructum percipias. Venetiis. M. D. XXXV.

*Incertus Auctor Epistolæ ad Lectorem Collectionis
Carminum SANNAZARII, & aliorum
Aldina anni 1533.*

JACOBI SANNAZARII doctrinam, eximiaſque ejus virtutes & feci ſemper plurimi, & quæcumque ab illius proficiſcerentur ingenio, digna judicavi; quæ cum ab omnibus aſſidue legerentur, tum perpetuo non mediocri cum auctoris laude viverent. Sed, ut dicam quod ſentio, videtur mihi vir egregius,

gius, & in omni poëticæ facultatis laude eminentissimus, in hoc ipso de Partu Virginis opusculo, non solum voluisse cum antiquitate ipsa contendere, verum etiam se ipsum quodammodo superare. Itaque nos ut tanti viri manibus dignas, ut ita dicam, inferias, dignumque tantis illius meritis honorem exhiberemus, & quantum fieri posset, per nos vita etiam functus luce ista frueretur: denuo divinum illud opus, quantum licuit, accurate recognitum excudimus: denuoque illud, lector humanissime, sub tuo nomine apparere curavimus.

1. *Gabriel Altilius, Episcopus Policastrensium, ac Ill. Principis Campani ab Epistolis, Chariteo amico charissimo S. D.*

L Egisti, ut ego arbitror, 2. Βρομυστοισιν κρυπτο-
γιν. en, dum laceffere non desinunt, concita-
runt

1. Petrus Vlamingius in notis ad SANNAZARII Eleg. XI. lib. I. edit. suæ pag. 394. hanc Gabrielis Altilii Epistolam, paucissimis notam, & oblivione omnino sepultam, his verbis affert: *Quum ex editione Sannazariana quæ Venet. apud Bern. Stephonium anno 1531. in 24. prodiit, & quæ casu mihi periit, Gabrielis Altilii Epistolam nactus sim, quæ de hac ipsa Elegia, ad Chariteum scripta fuit, pergratum fore lectori arbitror, si integra hic legatur.*

Idem Vlamingius pag. 626. hoc de Gabriele Altilio testimonium adducit, ex Alexandro ab Alexandro Dier. Gen. cap. 1. lib. v. *Ad Gabrielem Altilium, virum modestissimum, doctissimumque, cum quo mihi a prima adolescentia familiaritas fuit: quod istum ad Pontificatum evehctus fuerat, nos & aliquot bonarum artium studiosi juvenes, summo loco nati, Neapoli congratulatum veneramus; ad quem ut venimus, excepti ab eo comiter & benigne fuimus. Quumque complexi hominem in primis edibus, post mutuam salutationem, latis precationibus ei gratularemur, eumque hâ-*
no-

runt lenitatem illam SYNCERI nostri, mansuetissimumque animum, scilicet malefacta ut noscerent sua. Et sane quis non Lampos istos Ismenios, ac novos Lucilios abominetur, oderit, stomachetur? qui, tamquam Appuli aranei e cavis venenatos porrigunt aculeos, summissisque barbatulis quibusdam, ipsi quidem latent, atque dissimulant, & tamen ita dissimulant, ut noscitari cupiant; laudemque ex tam petulanti, & inepto maledicendi genere improbius aucupentur ac mendicent. Sed sic est, mi Charitee,

Naturam expellas furca, tamen usque recurrit.

peffima ingenia sese undiquaque suo indicio, quasi mures, ut ille dixit, produnt. Sed captent quam possunt laudem; modo ne ullam capiant; ac potius ridiculi sint. Atqui dixeris, Tantumne Academiæ nostræ vacat, ut de his sermo sit? &, ut olim Plato ad Dionysium, an non satis erat, suo ipsos veneno confici, & alienis bonis invidentes intabescere Timones istos? Recte id quidem; sed nostri vulgi mores: sæpe taciturnitatem in conscientiam vertunt. Nunc ad ACTIUM redeo; mitto ad te, quum tantopere efflagites, quæ ille in hos Cyclopas (sic enim illos appellat) ridens nuper responderit; carmen-

norem sibi a diis fortunari, & quod nobis diu in optatis fuerat, id nunc magnæ voluptati esse, ac bene locatum in homine morum honestate, & omni doctrina conspicuo; sperareque illud sibi, & urbi nostræ ornamento cessurum profecturum, &c.

2. Ita leguntur hæc in veteri libro, corrupta scilicet, ac sine notis accentuum. Videtur porro scribendum κακολογία pro κακογογίον, i. e. maledicta. vox autem illa Βρομυσιορδων, originem forte duxerit ἀπὸ τῆ βρομῆν, quod strepere, vel ἀπὸ τῆ βρομιάζεισθαι, quod bacchari significat. ut Altilius indicare velit strepitum, seu potius bacchanium maledicta.

men mehercule exactum, simplex, candidum, quodque non minus priscam illam venustatem elegantiamque, quam optimos & integerrimos auctoris mores, nitidissimamque animi sinceritatem præ se ferat. Dii boni, quam recte philosophorum facile princeps Aristoteles! qui sordidos poëtas ab ingenuis hoc differre putat, quod illi maledicant semper, hi vero & deorum & heroum laudes canant: atque, ut haud ACTIUM nostrum inter posteriores ponas, vide obsecro, dum contumelias retorquet, quam verecunde agit! jam erubescere ipsum carmen dixeris, & invito domino parere. at quum laudat, quam plenus, quam lætus, quam teres, atque, ut Horatii verbis utar, rotundus! nam, per deos, quid similis, quid accommodatius dici potuit, quam illud de Corvino nostro, dum novellæ arboris surgenti ramulo comparat? quid quum livori insultat? nonne & illum deprimit, & a sua ipse modestia non discedit? siquidem non hausisse, sed novisse tantum se Castalias undas affirmat. at vero quum perorare vult, quam novæ, quam lenes, & jucundæ acclamationes, quam etiam appositæ & opportunæ! modo deos patrios appellando, modo Parthenopen suam contaminari querendo; quæ si apte, & suo tempore fiant, scis quantum lucis orationi, & in primis carmini afferre soleant. postremo quum se apud Musas expurgat, veniamque ut dent, si quid offenderit, petit, quis adversariorum improbitatem, impudentiamque non explodat? quis vero ingenuitatem, verecundiamque non amet, & summis in cælum laudibus ferat? Sed quid ego hæc? tu melius ista deprehendes: nihil non absolutum, & quod non ex omnibus suis partibus constet, invenies; nisi unum illud fortasse non probabis, in quo illum facile, & jure coargui poterat; tantum enim Altilio tribuit, quantum sibi ille nec agnoscit, nec postulat. de his hæcenus. Tu in-

interim lyram intende, ut quum plusculum offi fuerit, te canente illa audiamus; nam si accentus tuus accesserit, ne Musis quidem ipsis (pace quidem illarum dixerim) inuidebimus. Venissem ad te: sed scis in Appuliam cum Principe meo festinantimihī quam ista, (ut ita dicam) tumultuaria expeditio gravis sit, togato præsertim, & prima tirocinii rudimenta capeffenti. Vale, & me clarissimorum collegarum tuorum cœtui commenda. vale iterum, ac tertio. Neapoli. pridie Idus Quintilis.

1. *Joannes Jovianus Pontanus in Ægidio, pag. 165.*

PONTANUS. PETRUS SUMMONTIUS.

PONT. **L**ætatur in cælo, ut arbitror, nunc Altilius, exultatque inter beatissimos spiritus, quum intellegit in hoc confessu & pie cum CHRISTO agi, & suis piissimis monitis obtemperantes nos esse. Unum credo illi dolet, si dolere cum fas est dicere, quod in tanto conventu, Actii locus sit vacuus, voluntarium ob exsilium dum Federicum Regem Neapolim relinquentem, proficiscentemque ad Ludovicum in Galliam, accepta ab illo fide, benevolentiae tantum gratia sequitur, ac gratitudinis. Sed Altilius consolatione nulla quidem indiget cum diis agens. Quod vero ad nos ipsos attinet, hominis
ma-

1. Idem Joannes Jovianus Pontanus tomo 1. suorum operum SANNAZARIO inscribit librum de Liberalitate: tomo autem 3. librum 2. de Rebus Cælestibus. Præterea tomo 1. pag. 104. dialogo cuidam nomen imposuit Actius. Loquitur etiam SANNAZARIUS sub SYNGERT nomine in Pontani Ecloga cui titulus *Mæon*. Denique Pontanus misit ad SANNAZARIUM Hendecasyllabum XI. lib. I. & Eclogam V. quam *Corylen* appellavit.

maxime ingeniosi , & docti quis nostrum non angatur absentia? Verum Musis ipsum comitantibus , & illi nihil prorsus timendum est , & nobis ipsis desiderio absentis ejus temperandum , in re præsertim voluntaria , & homine generoso digna . Tu quid ad hæc , Petre Summonti? PET. Me vero sollicitat ejus imbecillitas , quum sæpicule quidem laboret de stomacho . Sed ipsa forte peregrinatio , cælique varietas , ac terrarum , robur illi adjunget ; quod fore quidem non despero . Quod vero ad animum ejus ac consilium spectare potest , vehementer me hortantur versiculi ejus quos discedens ipse in puppi constitutus quasi Nereidibus audientibus , ac locorum Nymphis decantavit ; quorum ipsorum recitationem non temere recreamentum arbitrer quasi quoddam quæstionum haud multo ante explicatarum , nec parvum quoque momentum allaturam absentiae ejus desiderio moderando . Sunt autem versiculi hujusmodi :

*Parthenope mibi culta vale , blandissima Siren ,
(lege reliquos in calce carminum SANNAZARII ,
pag. 178.)*

Hos ille abiens , confirmato admodum animo , vultuque quam maxime hilari pronuntiabat : quem nos ut amicum , ut Regem sequentem suum & bonis prosequamur ominibus , & deos illi propitiabiles bene precemur . Ceterum ut a quo tua , Joviane , cæpit , ad eundem quoque Altilium mea convertatur oratio , nonne existimas cum bonis illum Geniis , qui pie percolenterque morientibus adesse solent , assistisse morienti nuper Eliso? &c.

Alc-

*Alexander ab Alexandro Genialium Dierum
Libro II. Cap. I.*

Locus ex Propertio, ab ACTIO SYNCERO
Neapolitano in convivio familiari
commode emendatus.

S Aturnalibus quum ego & familiares mei complu-
sculi, sub idem tempus Neapoli conveniremus :
quumque a forensibus negotiis feriarum causa aliquan-
do quies foret : ad ACTIUM SYNCERUM, virum inge-
nii cultu & facundia singulari, cum quo mihi per-
vetus consuetudo fuit a puero, nonnumquam venti-
tabamus; cum eoque vel honestis deambulationibus,
vel sermonibus lepidissimis; id quod erat temporis,
ad multam sæpe diem conferebamus, quotidianoque
ejus congressu & assiduo comitatu perfruebamur. Ac-
cipiebatque nos homo ille suavitate insigni, plerum-
que novo Epigrammate, aut Elegia, versibus mun-
dis & graphice factis, multo cum nitore & cultu.
nonnumquam festivissimis epulis & lætiore convivio;
cœnaque non vulgari nec protritâ, sed aut veteris
cucurbitæ ferculo cum lactucæ thyrsos minutim casso,
& acino uvæ passæ insperso; aut olentibus pomis,
anni frigore servatis, & ficu sicca Sinuessana cum ro-
faceo ex Petrino suo, quæ ipse appellabat *Petrinia*.
Velut fuit illa die, quum mihi & plerisque doctis vi-
ris cœna exhibita; Sannazario ex Æthiopia bonæ
frugis liberto, scitissimo adolescenti, quem libertate
& gentili cognomento donaverat, liberalibusque di-
sciplinis instruxerat, ita ut cuivis iugenuo non impar
videretur, demandavit ut Propertii Elegias a se plu-
ribus in locis castigatas, summissim leniterque can-
taret. Quod quum ille cupide faceret, versusque ad
tibiam modulis dulcissimis, scita & canora voce ca-
nere

nere inceptaret: nosque & proferentis verba, & concentum, numerosque admodum suaves summa cum voluptate captaremus: & jam millibus modulatis verbis, ventum esset ubi Cynthiam Bajas demorantem, diu abfuisse conqueritur, his verbis:

Ecquid te mediis cessantem, Cynthia, Bajas,

Qua jacet Herculeis semita litoribus:

Et modo Thesproti mirantem subdita regno

Proxima Misenis æquora nobilibus?

Actius carminibus pausam fieri iussit, & ad me conversus: Quid tu, inquit, qui orbis situm tam diu legendo perscrutaris, Misenum aut Bajas cum Thesproti regno commune habere vidisti? Numquid in memoriam venit, Thesprotium agrum in Epiro juxta Chaones & Acarnanes, aut (sicut Herodotus ait) Ambraciis & Leucadiis proximum longe a Cumano abesse? Quid enim isto in loco hic poëta senserit, qui regno Thesproti æquora Miseno proxima subdita esse dixit, quum tanto maris terrarumque recessu discreta sint, non equidem intelligo. Neque enim Thesprotios in Cumanum venisse, aut in Italiam colonias deduxisse, vel armis novas sedes conquississe, umquam, quod meminerim, legi: nisi tu forte, qui meliore memoria es, aliter sentis. Quumque me id arbitrari respondissem, quod plerique studiosi sensere, ut poëta loci confinio, & quasi commercio ductus, quum ex Chalcide & Eubœa profecti, multum in ora maris possent, lateque fines propagassent, illosque Cumanum tenuisse, & illuc colonias deduxisse, auctores tradant: siquidem Hypocles Cumæus, & Megasthenes Chalcidensis, multo emenso mari, huc colonias deduxere, moniti oraculo, quippe quum nullam coloniam sine consilio deorum Græci transmitterent: vel, ut multi ferunt, duce Parthenope Eumeli filia, quæ solum Neapolitanum delegit, columbæ augurium sequuta; in cujus rei, monumentum,

d

Apol-

Apollini statuat Neapolitani erexere, columba humero insidente, quam ipsa inspicere & adorare videbatur: Thesprotiumque agrum ab Eubœa haud multum distare certum sit, quasi ad hoc alludens Poëta, subdita regno Thesproti æquora Miseno proxima affirmavit: scilicet quia ex Chalcide Thesprotis proxima & Cumæis profecti, agrum Miseno finitimum, hoc est, ipsas Cumas tenuerunt, propterea ea loca subdita videri: solereque non ignobiles poëtas loca & recessus circumscribere, illaque non exposite & aperte, sed quasi per tegmenta & figuras obliquis orationibus denotare: idque sensisse doctos viros, itaque versus interpretatos fuisse dixi. Numquam, inquit Actius, quod ego scio, tam hispida & agresti aure Propertius fuit, ut quum Chalcidem aut Cumæos dicere contenderet, Thesprotium agrum quasi finitimum illorum loco nuncuparit, quum præsertim nulla societas aut communio cum Thesprotiis agro Cumano fuerit: constetque, si omnes sinus, promontoria, litora, insulas, & urbes maritimas, ac maria vasta, & terræ infusa ex omni antiquitate percurrere velis, Thesprotios magno litorum flexu & multiplici sinu, longe a Chalcide Eubœæ & Cumæis abesse: nec ita finitimos, ut forsan arbitraris. Neque ego hujus poëtæ præstantis ingenii vim, hos nitidissimos & mundissimos versus optime editos, tam abstruso & recondito significato verborum conculcasse putarim. Etenim si Chalcidenses & Eretriones ex Eubœa, classe huc advectos Cumas condidisse, & pulcherrimam Campaniæ oram, ac loca Miseno proxima tenuisse fama fert, sicut Japygiam, Phaliscos, Nolam, & Abellam tenere, cur loca Miseno finitima potius Thesprotiis quam Chalcidensibus, quam Eretrienibus subdita dixerit, equidem ignoro: quum & hi verè incolæ sint, & longe aptius convenientiusque fuit, istos, quam illos, cum quibus nullum erat com-

commercium, nominasse. Verum, inquit Actius, si versus istos bene pensitare, & verba ac sensus aure attenta rimari volumus, non *Thesproti*, ut communis error habet, sed *Prochytae* a poeta scriptum fuisse facile contenderim. Idque ita esse, in quodvis pignus vocarim, non aliter scriptum carmen ab eo editumve fuisse. Sed hic error ita aliquibus insedit penitus, ut divelli haud facile queat. Quod tamen ita esse, inclinatur animus probabili argumento. Quum *Prochyta* & *Pithecusas* a continente æstu marino evulsas, quandoque circumfluum mare insulas fecisse, liquido constet, sicut *Capreas*, *Leucosiam*, *Sirenes*, & *Oenotrias*: seu, quod multi tradunt, *Inarimen* montem fuisse, qui motu terræ disclusus a continente, *Prochyta* fecit insulam, angusto freto interfluente, quæ Græcis ab effusione dicta est: ipsamque & *Pithecusas* disclusas montis partes, proximas *Cumanorum* finibus tamquam moles objectas ante agrum *Cumanum* & *Misenum* existere, antiqua monumenta annalium prodidere: quod & nunc videre licet. Subdita ergo *Prochytae* regno *Miseni* proxima æquora poetam dixisse crediderim, quum ipsa litora facili trajectu apta & coherentia sint, quippe quum ante ipsam parvo freto distincta jaceant: propterea subdita videri potius, quam *Thesprotios*, cum quibus nullum commercium fuit, extimos & remotissimos intellexisse. Insulas quoque regna nuncupari, *Virgilii* testimonio probatum est VII. *Æneidos*, dum inquit: *Fertur Teleboam Capreas dum regna teneret*. Hujusque erroris illud quoque specimen est, quod alio in loco communi opinione, pudendo errore receptum erat, navitam hunc poetam fuisse: quod quidem ita fuit in confesso, ut in ejus vitæ commentariis plerique id pro certo posteris tradere non dubitarent, ut altero versiculo constare videbatur: *Es quamvis navita dives eram*: quo imperitius dici profecto

nihil potuit, quum neque hoc usquam gentium tradatur, ut elegantissimus poëta & honestissimus, vitæ genus poëtarum studiis piacularare & portentosum, nautæ munus concupiverit. Et portenti ac prodigii simile est, hæc commenta in tanti ingenii viro opinari. Sed quod a vero minime abest, mendum etiam in hoc versiculo facile, inquit, ostendimus: siquidem ubi legebatur perperam: *Quamvis navita dives eram: non ita dives eram*, dicendum fuit. Hujus quoque rei haud improbabile documentum videri, quod Jovianus Pontanus vir multæ eruditionis, antiquissimo firmabat testimonio, Propertii Elegias patrum nostrorum ætate, & se adolescentulo primum in lucem prodiiisse, quum antea inscitia temporum incomperatæ forent & incognitæ: opusque oblitteratum & longissimo ævo absumentum, corrosis & labentibus literis in cella vinaria sub doliis inventum apparuisse, & quum libelli vetustate, verbis & nominibus absumentis longo situ & senio, quod in diuturna obscuritate latuerant, veram lectionem assequi nequirent, effectum ut mendosi inde codices prodirent: paullatimque discuti errores, & corrigi cæpti sunt: nec tamen effici quisse, ut posteris omnino integri inoffensique darentur. Ad hunc modum ACTIUS SYNCERUS noster, scite admodum apud complusculos qui aderam, fermocinabatur: itaque mendaces libellos deprehendebat, erroresque dijudicabat, ac perpenso iudicio vitia rimabatur.

*Joannis Pierii Valeriani Epistola ad Clavissimum
ACTIUM SYNCERUM in Hieroglyphicorum
Librum XX.*

Tibi vero, SYNCERE ACTI carissime, *Phœnicem*, & *Pelecanum*, quique in ipsam historiarum seriem quibusdam veluti laqueis detenti se se invicem implicue-

cuerunt, sociatique in hunc locum aptissime conve-
nerunt, *Noctuam*, *Cornicem*, & *Passerem*; dedicate
consilium fuit. Ac *Phœnicem* quidem ea de causa,
quod veluti ille admirabili quadam insignis pulcritu-
dine, visu rarissimus, post longissima temporis inter-
valla conspicitur: ita Latinæ linguæ nitor, & elo-
quentiæ cultus, ornatusque per tria sæcæ *Phœnicis*
sæculâ desiderati, ætate demum nostra, beneficio,
opera, & labore plurimum tuo suscitati, spectan-
dos se se theatri jam omnibus exhibuere. *Peleca-
num*, ob eam, qua præcipue commendaris, in ami-
cos omnes charitatem atque beneficentiam, ut ne-
mo unus hodie magis amico amicus, quam SYNCE-
RUS ACTIUS esse prædicetur. *Noctuam*; quæ tuarum
indiciū sit lucubrationum, quas Minerva haud-
quaquam invita, elegantissimas elaborasti. *Cornicem*,
ob diuturnitatem, quæ scriptis debetur tuis, non
modo uno plus sæculo, sed perpetuo summa omnium
commendatione victuris. *Passerem*, ob orationis tuæ
veneres, cupidinesque, qua nihil suavius neque ju-
cundius excogitari potest. Sed enim quæ multa at-
que præclara de ingenii tui sublimitate dici possent,
ea consulto prætereo, quia tu longe major es quam
mea te capere possit commendatio: quis enim Soli
lumen asferre, nisi fatuus quispiam, aggrediatur?
Igitur quum tuo ipse sis splendore clarus, princi-
patum hinc in literaturæ candore tuum, suo se præ-
sidio tuentem missum faciemus, quodque nostrum est
institutum, ad animalium quæ interpretanda susce-
pimos, significationes convertemur, quæ quidem
quales & cujusmodi sint quamvis tu eas tum ex
Græcis Latinisque scriptoribus non ignoras, tum ex
admirabili illa venerabilis antiquitatis tabulâ æ-
nea, quam simul apud Bembum inspeximus, potes
edeceri, quæ omnem Egyptiorum historiam anti-
quiorem, argento atque auro delineatum ostentat;

quid tamen & nos super his comperimus, ex ipso
Phanice indicare incipiemus.

*Ex Hieronymi Carbonis Elegia a Petro Vlamingio
allata in suis ad SANNAZARIUM
notis pag. 599.*

Me rapis interdum recinens, SYNCERE, sub umbra,
Mystica virginiei sacra puerperii;
Et pecus, & silvas, piscosi & numina ponti,
Et quæ litoribus fert Sinuessæ suis.

*Petri Bembi Epistola ad JACOBUM SYNCERUM
SANNAZARIUM, quæ exstat Lib. IV.
Epistolarum Familiar.*

ET te amabam antea plurimum: nam sæpe in
tua scripta incidi quum vernacula, tum Latina;
quibus in omnibus felicitatem illam ingenii
tui ad poetices facultatem sum vehementer admiratus:
& nunc quidem *Egidius*, monachus Viterbiensis,
& *Antonius Agnellus* effecerunt, ut nihil me
uno sit in te amando, observando, colendo plane
ardentius. Ex ipsorum enim oratione cognovi; præter
ea quæ dixi, utriusque linguæ studia literarum,
delatumque jam pridem in illis tibi a Musis atque
ab Apolline principatum; quam sis etiam in ipso
usu vitæ, quum humanitate, & suavitate; tum hercle,
omni virtutum genere, atque illa in primis
vel probitate, vel morum animique, si Latine scitis
possum dicere, sinceritate, quæ quidem virtus
tibi etiam agnomen dedit, politissimus. Itaque hæc
ad te volui scribere primum, ut tibi notum facerem
hunc ipsum animi mei sensum in te, ac voluntatem:
jaceremque, tamquam fundamenta benevolentię;
futuręque nostrę necessitudini, quasi quoddam

dam vinculum adhiberem, amorem summum erga te meum. In quo quidem pergratum mihi erit; si me sic amandum susceperis, ut utare; sic fueris usus, ut plane tuo. Deinde ut scires, me videndi tui desiderio magnopere teneri: nam fruendi quidem non audeo dicere: qui neque salutare te permiseris, quum nuper e Gallia rediens, ut audio, de itinere Venetias ivisses. Quod si tua culpa effectum est, ut, quum fieri utriusque commodo potuerit, ut te viderem, me tamen latueris; dabo ipse operam, ut id aliquando fiat, etiam si non poterit sine magno incommodo meo. Interea tamen, etiam atque etiam a te peto; ut quoniam hoc tempore in secessu isto Neapolitano tuo, puto te otio mirifice abundare; mittas aliquid ad nos de tuarum Musarum penu; quod minus a nobis moleste videndi tui desiderium perferatur. Quod ut libentius facias; hoc te genere officii etiam provocabo. Asulanos enim meos habebis cum his literis, qui quidem quamquam liberi, amicorum meorum assiduis postulationibus, ac prope etiam impulsu, exire jam in vulgus, atque haberi cœperint; ad te tamen veniunt non minus, ut eos emendes, si qua tibi non probabuntur; quam si, quod mallem, placuerint, ut probes. Vale. Idibus Aprilis. M. D. V. Venetiis.

*Des. Erasmus Roterodamus Dialogo qui
inscribitur Ciceronianus.*

No. Pontano successit ACTIUS SYNCERUS, qui Partum Virginis Matris mire felici carmine descripsit, cui supra modum applausum est a Romano theatro. Bu. Testantur hoc abunde LEONIS, & CLEMENTIS Brevia (sic enim hodie vocant) tum Ægidii Cardinalis addita præfatio, ne cæteros commemorem: nec sine causa tantopere placuit. Mihi cer-

te magna cum animi voluptate p̄fectum est opus utrumque. Nam & Eclogas scripsit Piscatorias. Quis autem talem indolem in juvene patricio non excusetur? Hoc nomine p̄ferendus est Pontano, quod rem sacram tractare non piguit; quod nec dormitanter eam, nec inam̄ene tractavit. Sed meo quidem suffragio plus laudis erat laturus, si materiam sacram tractasset aliquanto sacratius.

*L. Gregorius Gyraldus Dialogo I. de Poëtis
suorum temporum.*

A Pontano nonnulli profluxere, tum in poëtica, tum in arte dicendi celebres. Unde & Pontani Academia nunc vulgo, ut Trojanus equus, dicitur; in qua nunc senescit, n̄ potius floret, ACTIUS SYNCE-
RUS SANNAZARIUS, cujus ingenii exquisita quædam monumenta legi, & in primis Piscatorias Eclogas, nonnullasque Elegias, & Epigrammata; in quibus quædam sunt omni laude digna. alia p̄terea ejus, p̄ter vernacula non vidi, & quosdam Virginei Partus, ut ipse appellat, heroicos: in quibus, ut sic dicam, *stativus* poëta videri potest. Non enim verborum volubilitate fertur, sed limatius quoddam scribendi genus consecratur, & lima in dies atterit, ut de illo non ineleganter dictum illud Apellis de Protogene Pontanus usurpare solitus esset: *Eum manum de tabula tollere nescire*. P̄ter diligentiam, curamque ACTII, acerrimum quoque ejus judicium, & numerorum scientiam in poëtica facultate cognoscimus; quare ejus reliqua, quæ condidit, summopere desideramus, quæ longius ille jam ætate proventus supprimit. Quare non satis mirari possum, virum quemdam alioqui eruditum desiderare in Pontano, & si diis placet, in SANNAZARIO..... elocutionem, hoc est barbaram. Sed hic cum sua censura qua homines Italos perstringit, non diutius permanebit.

Idem

*Idem in Epistola in qua agitur de incommodis qua in
direptione Urbana passus est; ad Antonium
Thobaldeum.*

Et SYNCERUS abest, cecinit qui primus in *acta*
Non prius auditum carmen, quo gurgite ab alto
Profiluit Triton simul, & chorus Amphitrites;
Exin Virgineos afflatus numine Partus
Concinuit graviore tuba (mirabile dictu!)
Hac cælum mulcetque, & tristia tartara terret.
Fortunate senex, vivens cape laudis honores,
Invida quos poterit non umquam abolere vetustas.

*Paullus Jovius in Elogiis Vivorum literis
illustrum.*

JACOBUS SANNAZARIUS equestris ordinis poëta,
Neapoli natus atque educatus, quum præclarum fe-
cundi atque felicitis ingenii specimen daret, repudia-
to avito gentilitioque nomine, ACTIUS SYNCERUS
appellari voluit, adhortante Pontano, qui Joviani
cognomen, amicorum imitatione desumerat. Sed
origo vetustæ stirpis e Sancto Nazario, Laumellini
agri oppido, inter Padum & Ticinum non ignobi-
li, unde majores advenerant, non obscure peteba-
tur. Floruit amicitia Federici regis, senescente Pon-
tani gratia: qui Aragonum nomen vehementer of-
fenderat, quum veluti personæ oblitus, victorem
Carolus invidiosa vel intempestiva oratione publi-
ce laudasset. Permanfit in ea belli procella in offi-
cio ACTIUS, redeuntique Ferdinando juniore arma-
tus inter fideles cives, operam præstitit: unde ei con-
spicius in aula gratiæ locus. Sed infestius demum
urgente fortuna, quum Federicus regno pelleretur,
constanti studio atque integra fide eum exulem in
ulte-

ulteriore Galliam secutus est: qua gratissimi animi testificatione singularem laudem promeruisse, vel ejus inimici judicabant. Scripsit, tamquam ambidexter, Etrusca simul atque Latina carmina, pari lepore saleque, arridentibus utrimque Musis, quum multo felle odii subamarus præpilata jacula jambis intorqueret: aut amorum suorum dulcedine resolutus tenerrime lasciviret. Gravi autem & sacro poemate De Partu Virginis, viginti annorum lima perpolito summum decus frustra expectasse videri potuit: quum illæ quæ juveni exciderant Piscatoris Eclogæ, publico exceptæ plausu reliquorum operum famam opprèsserint: ita ut eam publici tamquam iniqui judicii querelam aperto cum pudore, nec tamen sine tacita voluptate devoraret. Vixit annos septuaginta duos, peramœno, virentique semper ingenio, accuratoque & plane juvenili cultu inter amatorias oblectationes: numquam non festivus & hilaris. Ex dolore autem indignantis animi supremum concepit morbum, quod Philibertus Aurantius dux Cæsaris Mergillinæ villæ suæ delicias, temere excisa turre deformasset. ea ad Paulilypi radices conspicitur. Sed Aurantio demum acie interfecto, quum hora fatalis adveniret, audito ejus interitu se se in cubitum erigens: Excedam, inquit, e vita hoc meo non inani voto lætus, postquam barbarus Musarum hostis, ultore Marte, immanis injuriæ pœnas persolvit: Sepultus est juxta villam Mergillinam in templo Deiparæ Virgini ab se dedicato. Marmoreo autem tumulo Bombus hoc carmen inscripsit:

DA. SACRO. CINERI. FLORES. HIC. ILLE. MARONI
SYNCERVS. MVSA. PROXIMVS. VT. TVMVLO

Re-

*Romulus Amaseus de Latine Linguae usu
retinendo Scholæ II. pag. 139.*

Quod si poëtarum, in hoc quasi Latini nominis censu habenda ratio est: quis in ACTII SANNAZARI hominis prudentissimi ac doctissimi elimatissimis versibus (nihil nunc de carminis dignitate, ac gravitate: nihil de rerum dispensatione, nihil de numero, & compositione, nihil de ornamentis loquor) sed quis in ejus versibus verbum unum, aut sententiam unam offendat, quæ non e medio Latinitatis fonte hausta videatur?

Jovita Rapicius Libro V. de Numero Oratorio.

At enim, dicat aliquis, defuetudinem ipsam hujus rhythmī, & diuturnam apud multos rei hujus ignorantiam, desperationem asserere posse. At mercurio Pontani Urania, & Horti Hesperidum: Fracastorii Syphilis, & SYNCERI de Virginis Partu libri, & pauca Andreæ Naugerii, pauca item Cottæ poëmata facile declarant, non esse desperandum, quin intermissa, & diu desueta, in consuetudinem revocari aliquando possint. quum enim poëmatum recte scribendorum ratio diu latuisset; & malos versificatores Latini plurimos, poëtam nullum haberent, hi quasi de cælo demissi sunt, qui desitæ, & prope obsoletæ artis observatione, pertinaci bonorum imitandorum studio, multaque, & jugi exercitatione tantum profecerunt, ut cum antiquis poëtis conferri jure possint. itaque horum poëmata, ut primum perspecta sunt, quasi quædam Phidias signa, statim ab omnibus ita sunt probata, ut artem poëticam, quam prius quasi sopitam, ac jam prope extinctam, legebamus, eam nunc tantorum, & tam excellentium

tium virorum ingenio , & arte fuscitatam gaudeamus. &c.

† *Idem Oratione de præstantia earum artium quæ ad recte loquendi, subtiliter disputandi, & bene dicendi rationem pertinent. pag. 11.*

Ne aut Jovianum Pontanum, aut JACOBUM SYNERUM omittam, quorum alter Meteora, Uranien, & Hesperidum Hortos, alter PARTUM VIRGINIS tanto ingenio, & artificio cecinit, ut antiquorum gloriam facile æquarint.

Bernardinus Parthenius de Poëtica Imitatione Libro II. inducens Tryphonem Gabriellium cum Manutio loquentem, judiciumque de poëtis ferentem.

Sed unde initium duci vis? A SANNAZARIO, inquit Manutius. De quo quid, obsecro, sentis? Equidem, inquit, mirificum semper hunc existimavi, sive gravitatem, sive verborum sonum, aut eorum delectum spectarem. Magnificentiam vero, spiritusque sublimitatem numquam satis ab ullo ingenio extolli posse putavi. Numquam præterea in ejus scripta incidebam, quin Virgilii ipsius imaginem viderer intueri. Tunc mecum ipse cogitabam, si idem argumentum sibi poëta summus proposuisset, neque magnificentius, neque splendidius tractaturum fuisse. Dispositione autem illa, ac decore, sententiarumque dignitate, tum numero nihil fingi, aut excogitari absolutius posse statuebam. De quo adjungere & illud liceat, inter illum, ac veteres poëtas nihil, quàm a sæculo, atque ætate discefferimus, interesse. Elaborati ac perpoliti versus, præcipueque limati. Quam obrem Pontanus, ex cujus Academia una cum tot excellentissimis ingeniis fluxit, de eo idem dicere solitus

litus erat, quod de Protogene Apelles. nempe, quod numquam manum de tabula tolleret, quum nimiam illius artificis diligentiam accusaret. Magno fuit iudicio, scientiaque numerorum ita excelluit, ut exactam eorum legem solus tenere videretur. & paucis interjectis. Major in hoc vis, (sc. in Pontano) in ingenium tamen suum indulgentior quam SANNAZARIUS. Is enim parcior, restrictiorque est, sicut elaborator. Alterum vivo fonti per similem dicas, qui ex naturali vena profiliens, ita se profundit, ut sæpe extra ripas superbus ac spumans disfluat atque exundet. Alterum illi, qui a beatissima iridem emanans vena, arteque expolitus, moderatius se ipsum temperans, ac cohibens, inter flores, ac viridissimos herbarum vestitus suavi, ac leni cum murmure, riparum suarum finibus contentus, perlabitur. Hic quidem continens, ille profusus: hic verecundus, ille pæne luxuriat; ut uter esse eorum malim, divinare vix sciam.

Idem in Oratione pro Lingua Latina.

Sed circumstant poetarum nobilissimi cætus, quorum in tanto numero ne totum diem illis recensendis conteramus, in mentem veniat saltem JACOBUS SANNAZARIUS, quem divinitus in divinis versatum, nemo non intelligit antiquitatem vario scribendi genere provocasse.

Q. Marius Corradus Uritanus Epistola ad Fulvium Constantium, quæ exstat pag. 525. Librorum de Lingua Latina ejusdem Corradi.

Paullo superiore ætate duo fuerunt lumina hujus urbis, (Neapolis) Latinique sermonis, & eloquentiæ, ACTIUS SYNCERUS, & Jovianus Pontanus. Quid hos

hos fuisse putas quum viverent, in tanto hominum, & civium reliquorum splendore, nobilitate, potentia? Crede mihi, a bonis paucisque hominibus aliquo numero habiti, a cæteris, vel non cogniti erant omnino, vel fortasse etiam ridebantur. Nunc vero duos tantum hæc urbs videtur illa ætate cives habuisse, quos infinita etiam posteritas hominum, externarum quoque gentium sit admiratura. Ubi sunt enim qui tum principes civitatis putabantur? Ubi reges etiam illi, quorum fama, amplitudo, & gloria duobus privatis hominibus par esse non potuit?

Julius Caesar Scaliger Poëtices Lib. VI. qui & Hypercriticus; SANNAZARII scripta perpendens.

Reliqui duo sunt, ACTIUS SYNCERUS SANNAZARIUS, & Hieronymus Fracastorius. Quorum uterque, quum præter illa quatuor a nobis toties decantata (*vervum scilicet, numeros, candorem, venustatem*) etiam castigatissima fluat vena, atque moderatissima, non potest committi, quin aut alter, aut ambo, pari, æqualique gloria nomen suum tueantur. De SYNCERO igitur prius.

Qua tempestate melioris vitæ officia Bononiz auspiciatus sum, habui studiorum socium Pacium Aquilium civem Romanum, qui antea militiæ quoque fuerat contubernalis. E Calabria igitur commeatus gratia Neapolim quum venisset, decedens inde, secum attulit Eclogam SANNAZARII, cui titulus est, *Lycon*, ac præter eam ex *Christeide* (sic enim appellabat) aliquot carmina sane quam luculenta. Quorum mihi nunc quum in mentem venit, non possum non didicisse ex iudicio tanti viri, qui opus divinum illud suum mutato consilio postea non *Christeidem*, sed *de Partu Virginis*, inscriptum maluit. Quare vero prioris inscriptionis titulum repudiavit, cognosce-

re satis in promptu est. Etenim vitam aetnaeque CHRISTI quum in eo neutiquam narret, sed natalia tantum canat, simplicissime profecto Latinis verbis expressit operam suam. Insuave fuisset, *Parthenotocia*, & *Theotocia* *post multa*: Ecloga vero *Galatea* longe optima est. Eam ante etiam, quam ederetur, manu nostra descriptam habuimus. Non igitur operam perdidit. Quod enim nunc legitur v. 5. *Aequora collustrant flammis*, ita scriptum fuit: *Aequora rimantur flammis*: ut intelligas magni viri iudicium. Item v. 33. --- *plures Nefis mihi servat echinos*: legebatur --- *totidem virides mihi Nefis echinos*

Servat adhuc. Quæ sequebantur, in memoria non habeo. Restant vestigia tamen iudicii castigati, quum redegit ad pauciora &c.

Il Cardinal Seripando in una sua Lettera scritta a Scipione Ammirato inserita tra le Lettere memorabili impresse dal Manuzio Lib. 4. a c. 99.

Io mi sono doluto, e dorrò sempre, che avendo voi un poema tale, quale è il Parto della Vergine del vostro SINCERO, ove niente manca, che possa desiderarsi da un artificiosissimo poeta, ove non v'è cosa, che possa contaminare i buoni, e civili costumi, ove solo tra i poeti si trova la verità della religione, ove il verso ha tutti quei numeri che hanno avuto i più perfetti poeti antichi, da lui prima avvertiti, e poi dal Pontano ancor vostro scritti, ove le fizioni sono dolcissime, ove finalmente è tutto il vostro Dedalione (1) cioè l'ufficio del vero poeta, mi sono doluto, e dorrò sempre, che si legga da' maestri della gioventù, e che si veda nelle mani de' vostri giovani altro poeta.

Sixtus

(1) Questo è un Dialogo dell' Ammirato trattante del Poeta.

Sixtus Senensis Bibliothecæ Sanctæ Lib. IV.

JACOBUS SANNAZARIUS, patricius Neapolitanus, qui & ACTIUS SYNCERUS Parthenopæus, vir ad illustrandam sacrosanctam Christianorum. poësim felicissimo fidere natus, scripsit in secundum Lucæ capitulum De Partu Virginis libros heroicis carminibus, ita Virgilianum candorem, sublimitatemque præferentibus, ut Virgilium ipsum te legere, audireque existimes. Operis initium est: *Virginis partus, magnoque æquæva parenti*. Claruit anno Domini 1530.

Antonius Possevinus Mantuanus Societatis Jesu Bibliothecæ selectæ Tom. 2. Lib. XVII. qui est de Poësi, & Pictura, Editionis Venetæ. pag. 509.

A SANNAZARIO quidem paucissimis dentis (quæ voces illas ethnicorum poëtarum sapiunt) divinum habemus poëma, ut merito Belisarius Aquaviva Neritinoꝝ Dux eidem scribens dixerit; *cum orationis splendore contendere brevitatem: cum rotunditate ornatum: cum fluxu carminum pulchritudinem: atque ita demum omnia numeris, & sententiarum gravitate commendata videri, ut ad cujusvis scriptoris antiquissimi, candidissimi que laudem accedant.*

Robertus Cardinalis Bellarminus Libro de Scriptoꝝ Ecclesiasticis ad annum 1500.

JACOBUS SANNAZARIUS eodem tempore scripsit egregium carmen de Partu Virginis.

Franciscus Schottus, Andree viri doctissimi frater, Itinerarii Italiæ Lib. III.

Nec procul inde a Pausilypo ACTII SYNCERI SANNAZARII poëtæ, Virgilii æmuli, domus! visitur, quæ

quæ ex testamento in cœnobium vertit, templumque B. Virgini dicatum. Est ibi marmoreum sepulcrum, affabre sculptum. Hinc Orpheus seu Apollo, illinc Sibylla sive Musa e marmore candenti: cum hoc Petri Bembi Cardinalis Epigrammate:

DA. SACRO. CINERI. FLORES. HIC. ILLE. MARONI
SYNCERVS. MVSA. PROXIMVS. VT. TVMVLO

VIXIT. ANNIS. LXXXI. OBIIT. ANNO. CID. ID. XXX

† *Cælestinus Guiciardinus Monachus Cælestinus
in Mercurio Campano. 12. Neapoli. 1667.
pag. 176. & seqq.*

Templum hinc est adeundum quod ACTIVS SYN-
GERVS SANNAZARIUS Parturienti Virgini adhuc vi-
vens sacravit; celeberrimo illo de PARTU VIRGINIS
pœmate, absoluto. Propriæ SANNAZARII hæ fuerunt
ædes, quas raro amoris, & fidei exemplo, ut erga
se munificentissimum Fridericum Aragoneum a Re-
gni possessione dejectum, & in Galliis exulantem
prosequeretur, ultro reliquit. Quam animi constan-
tiam in Pontano desiderarunt nonnulli; cum, post-
habitis beneficiis a Ferdinando, & Alphonso Ara-
goneis in se, hominem alioquin exterum, collatis,
pro rostris adventantem Carolum Francorum Regem
laudavit, & nutantem Aragoneorum fortunam, ea
qua valebat dicendi arte depresso: adeo plerisque ho-
minum, fortunam magis, quam personam sequi li-
bet.

In medio apsidis; elaboratissimum ex Pariò mar-
more assurgit ejusdem SANNAZARII sepulchrum. Nil
eo nitidius, nil operosius. Virtuti SANNAZARII per-
missum ut Christiano in templo dimidiata ejus ad
vivum effigies, ac lauro redimita, sepulchri in api-
ce

ce collocetur ; & ludentes Satyri Christiani vatis ad tumbam choreas ducant . Petrus quoque Card. Bembus Venetus, ob laudatas a vivente SANNAZARIO Venetias, grates eidem mortuo , tali ad sepulchri basim appposito disticho rependere visus est :

*De sacro cineri flores : hic ille Mayoni
Syncerus Musa proximus, ut tumulo.*

Binæ hinc inde assidentes adstant marmoreæ, Minervæ, & Apollinis statux ; quas, ne omni ex parte ethnicismum Christiani vatis redoleret sepulchrum, perfractis Apollini lyra, ac Minervæ hasta, Cœnobitæ, qui obtinent locum, nullo negotio in Davidem, ac Judith transmutavere. Etiamnunc ossa, & cranium SANNAZARII contrectantur : adeo ut accedentes ad tumulum, veluti pro tanti vatis coronide, citra mendacium hoc quoque proferre valeant, SANNAZARIUM videlicet legisse, adiisse, suspexisse, & contrectasse. E templo denique egredientes, illius in area subsistamus pærumper, Plagæ Neapolitanæ prospectum, & e regione fumantem Vesuvium, & veluti in compedes adstrictum æquor, contemplaturi. Hoc sane in loco, velit nolit, Musarum sedem agnoscet viator. Hic namque perflant suaviter venti, leni murmure decurrunt rivi, nescit insanire Neptunus, virore respersa perpetuo renidet tellus, & solum ipsum, qua pampinis, qua nemorea fronde contextum, Phœbæos radios dedignatur admittere. Hic denique, fabulosis ablegatis Sirenibus, assiduo adventantium cantu, ac sonitu oblectantur cives, detinentur advénæ, invitantur longinqui. Quæ omnia, ut quiescenti SANNAZARIO bene cedant, mea musa sic precatur :

Quæ si hoc

AD SEPULCHRUM SANNAZARII.

ACTIUS *hoc recubat nitido sub marmore vates,*
Cui radians Phœbus laurea ferta dedit.
Hic vernet tellus; flores tu funde, viator,
Vatemque irroret docta Camœna suum.
Huc rivi, huc fontes, tenai properate susurro,
Ut Vati obveniant somnia grata meo.
Æquora, bacchantes ultro compefcite fluctus,
Ut litus dulci murmure plaumat Io.
Æolus obscurum ventos impingat in antrum,
Ne sacros cineres dissipet aura furens.
Sique, Vefere, tuis gaudes splendere flammis,
Sis Vati æternum lampas honora meo.

Ludovicus de la Cerda Soc. Jefu in VII. Æneidos.

(SANNAZARIUS) poëtica laude floruit præ mortalibus fui ævi. Sed quid fui ævi? Quid fi Neapoli majorem gloriam attulit SANNAZARIUS, quam Statius Papinius? Non erit iniquus cenfor qui hoc cenfeat.

Boiffardus in Iconibus.

(SANNAZARIUS) Neapoli natus, patre equeſtris ordinis viro, claro inter ſuos & luculentarum facultatum. Hic ACTIUS prius vocabatur JACOBUS SANNAZARIUS, quod nomen gentilitium mutavit jam adultior. Is propter doctrinam, facundiam inſignem, morumque facilitatem (*) Ferrando Aragonum regi factus eſt amicus, & inter cariores aulicos, & familiares receptus, cujus amicitiam ſingulari fide, & conſtantia coluit quamdiu vixit.

c 2

Ex-

(*) *Federico Aragonie, regi Neapolitano, dicere debuit.*

Expulsum enim Neapoli regem in Galliam usque exulem secutus est: unde reversus ab eo multis honoribus & beneficiis affectus est. At inter aulicamunia, seriasque occupationes non desuit bonas sequi Musas, & doctissimis lucubrationibus augere, & promovere rempublicam literariam: potissimum illo insigni poemate de Partu Virginis: in quo de perfectione poëseos videtur cum antiquis decertare. Composuit & Lamentationem de Morte CHRISTI, & Eclogas aliquot, & Epigrammatum perfectissimorum librum.

Olaus Borrichius de Poëtis pag. 105.

ACTIUS SYNCERUS SANNAZARIUS Neapolitanus initio sæculi XVI. clarus, poësim Latinam ad illud fastigium evexit splendore ingenii, imitatione optimi cujusque veterum, apta fictionum poëticarum inventione, & acumine, ut paucis admodum ex eo tempore altius eniti concessum sit. Clauditur tumulo ad Pausilypum, vicinus cineri Virgiliano, ut qui arte pares, & studiis, etiam monumentis conjungantur. Docet vel Epos illud illustre quod de Partu Virginis libris tribus complexus est, nihil fere illius versibus inveniri castigatius --- ad summam digna omnia SANNAZARII quæ poëseos candidatis attente legantur; ita ubique in quocumque argumento regnat: cultæ ejus Eclogæ, faciles & numerosi. Elegi, arguta Epigrammata & libera.

Gerardus Joannes Vossius de Poëtis Latinis Capite VII. pag. 257. Editionis novissima.

Nec multa post Pontani obitum grande merito nomen fuit ACTII SYNCERISANNAZARII.
Inprimis vero id sibi peperit libris tribus de Partu

tu Virginis: ob quos luculentum LEONIS X. elo-
gium meruit anno clō 15 xxi. iterumque a CLE-
MENTE VII. an. clō 15 xxvi. quo ipso & Ro-
mæ in lucem prodire cum Lamentatione de Mor-
te CHRISTI, & Piscatoriis Eclogis.

Uti vero a Petrarca initium est poëseos renascentis:
ita temporibus SANNAZARII eadem iam videtur
peruenisse ad vigorem. Illum consecuti præstantium poë-
tarum alii: & quidem nonnulli pares, aliqui supares.

Uti Hieronymus Vida, Balthasar Castilionæus,
& alii multi, qui avorum, patrum, ac nostra fue-
rint, vel sint ætate &c.

Idem Instit. Poëticar. Lib. III. cap. VIII.

Quod de nautis, & piscatoribus, minus possumus
dicere. ACTIUS tamen SANNAZARIUS, hos etiam
inducens Eclogis suis, fatis feliciter id tractat ar-
gumentum.

Scaligerana Prima pag. 131.

SANNAZARIUS tersus poeta, & optimæ inventio-
nis, lectione dignissimus.

*Janus Broukhufus in Epistola ad Lectorem præmissa
editioni Poëmatum SANNAZARII Amste-
ledamensi apud Henricum Wetstenium
anno 1689. ab eo adornate.*

Quæ (Jo. Joviani Pontani Academia) si nihil ha-
buisset aliud unde commendaretur, (habuit autem
ingenia ejus ætatis longe nobilissima) æterno bene-
ficio omnem devinxit posteritatem, quod ex ea no-
bis prodierit dulcissima illa, atque orbi erudito de-
cantatissima JACOBI SANNAZARII Musa. Cujus viri

limatissimis carminibus nihil post seculum Augustum emendatius prodiiſſe ſi quis dixerit, nã ille proſecto haud iniquo judicabit Apolline. Neque vero opus eſt ad ejus rei veritatem evincendam literatorum virorum conquiſitis testimoniis, cum tam crebræ, ac toties innovatæ laudatiſſimi libri editiones, id quod bonæ merces ſolent, nuſquam indiguerint ulla hedera.

Idem in calce notarum ad Elegiam IX. libri I. Elegiar. SANNAZARII, pag. 113. editionis Vlamingii.

Atque hæc quidem habui quæ notarem ad nobiliſſimam Elegiam. nec tamen omittenda eſt inſignis illa SYNCERI in Pontani ſcripta pietas, quæ poſt illius obitum ſopita atque neglecta e tenebris primus in lucem, tum Franciſci Ælii conſilio, tum opera Petri Summontii uſus, revocavit. magno ſane theſauro rem literariam auxit SYNCERUS, cui & hoc quoque nomine æternum debebunt Muſæ Romanæ, quod princeps e bibliotaphiorum pulvere in hominum eruditorum manus protraxerit Ovidii fragmentum de piſcibus, Gratii Cynegetica, itemque Aurelii Nemeſiani, & Rutilii Numatiani Itinerarium; ne quid dicam de emendatioribus, quam fuerant antea, Martialis, Aufonii, & Solini codicibus. Dignus eſt & ipſe, cujus rationem habeat grata poſteritas, quemque poſt Auguſtæi ſæculi ingenia tamquam ducem ac normam ſibi proponant genuinæ ac generoſæ poëſis ſtudioſi. Vis firmem hoc judicium meum? audi virum undequaue erudiſſimum, Ludovicum de la Cerda, cujus hæc ſunt ad Virgilii lib. 7. v. 734. *Inde quoque arrepta occaſio celebrandi hujus fluminis (de Sebetho loquitur) SYNCERO SANNAZARIO, utpote Neapolitano, qui vir poëtica laude floruit præ mortalibus ſui ævi. Sed quid ſui ævi? Quid ſi Neapoli majorem gloriam SANNAZARIUS attulit, quam Sta-*
tius

tius Papinius? non eris iniquus censor, qui hoc censent.
Vid. eundem Cerdam ibid. T. 1. p. 530. (*)

Giovan-Mario de' Crescimbeni, Custode d' Arcadia,
nel Lib. VII. della Part. II. del Vol. II. de'
suoi Comentarj intorno all' Istoria della
Volgar Poesia, a carte 393.

Tra gl' infiniti scrittori che celebrano l' Opere del
SANNAZARO, ci piace qui riferirne uno, che molto
aggiustatamente dà giudizio sì delle Latine, come
delle Volgari; ed è egli il P. Alberto le Roy Ago-
stiniano, il quale ne' Comentarj a Pietro Scolirio
(1) scrive così: *Splendidissimum juxta pedem Pausti-*
lypi exstat edificium, seu. villa ACTII SYNCERI SAN-
NAZARII, quam Mergitlinam vocant, ubi ille cum a-
miciis doctis versari, & rusticari quandoque solebat.

c 4

Scri-

(*) Item a Jana Broukhusia in *Tibulli Eleg. I. Lib. I.*
vocatur SANNAZARIUS eximius ille etiam inter primos. I-
dem ib. in *Eleg. II.* & quem ante omnes nominasse oportuit.
Ibid. in *Eleg. XI.* Prætulerim ego tantæ ambitioni
(scilicet verbosæ cuiusdam descriptioni Auctoris *Herculis Pu-*
rentis) binos JACOBI SANNAZARII versiculos ex *Epigr. III.*
Lib. I.

Post obitum non ulla mihi carebessia panes
Æacus, infernis non viret uva jugis.

Ibid. in *Eleg. I. Lib. II.* Clarissimus & vir & poeta. in
Eleg. II. Lib. III. Par antiquis poeta. Idem in *Propertii*
Eleg. XI. Lib. I. Vir sæculorum omnium memoria dignissi-
mus. Ibid. in *Eleg. XVIII.* Disertissimus. Ibid. in *Eleg.*
XX. Lib. II. Liquidissimus ille Musarum cygnus, solo tem-
pore veteribus minor. Ibid. in *Eleg. XXII.* Venustissimus.
Ibid. in *Eleg. V. Lib. III.* Isthis (sc. *Tibullo, & Ovidio*)
adjice duos non tam vetustate, quam clarissima poeticæ fa-
cundie gloria censendos; SYNCERUM SANNAZARIUM, ac
nostratem Secundum.

(1) Serm. famil. Lib. 3. pag. 37.

Scriptis Etrusca, & Latina carmina, pari lepore utrobique, & sale, sacro poemate De Partu Virginis, & Piscatoriis Eclogis apud posteros immortalis. Virum natalium, animique nobilitate illustrem commendat Paulus Jovius, apud quem exstat Epitaphium, quod marmoreo tumulo inscripsit Bembus: &c.

Petrus Vlamingius Belga in Dedicatione SANNAZARII Poëmatum editionis a se adornatæ. Amstelædami. 1728.

Qui enim ACTII SYNCERI divinam illam carminis majestatem, numeros rotundos, veneres non adscititias, linguæ Latinæ purissimum nitorem, Propertianam illam felicem, & minime servilem imitationem, suo merito æstimare queat? &c.

Idem in Epistola ad Lectorem.

Nam ACTIUM SYNCERUM, ab in ante ætate, imo pæne puer, unice semper sum adæquatus, maturiore hæc mea veneror, suspicio, & colo; quis enim poetica laude ex iis qui a profligata barbarie Musarum sacris sese dedidere, maximum illum vatem superavit? *Post non multa.*

Testimonia quæ Broukhufius & Vulpius collegerant, addidi. Si omnia quæ ipse selegi, & alibi congesta inveniri hic adhibere voluissim, in immensam molem volumen excrevisset; omnes enim qui umquam hæc divini vatis monumenta oculis usurparunt eruditi, summa cum laude SANNAZARIANI nominis meminerunt; unum tantum mihi liceat adscribere, quod suo loco neglectum est, Petri nempe Lotichii secundi, Germanorum poetarum principis, quod exstat Elegiarum Lib. I. Eleg. X. ad Christophorum Herdeganum v. 57.

Ven.

*entum erat ad campum, redit hostis, & ecce cohortis
 Duflor anhelanti nos petit acer equo.*

*ramus, & Aoniæ cultores dicimus artis,
 Immunes belli nos habuisse manus.*

*Vomen ad Aonidum, Juvenes, confidite, dixit,
 Nos etiam mites erudiere deæ.*

Quod si forte procul vestras pervenit ad aures

SYNCERUS priscis ACTIUS ortus avis:

ACTIUS Hesperiiis fama bene notus in oris,

Pingua Sebethi qua rigat arva liquor;

Illi ego me veteri consanguinitate propinquum

Glorior, & vates, vatis amicus, amo.

Impia nec prædæ me traxit in arma cupido:

Cum populis terras visere cura fuit.

Sic ait, & nobis, ubi Cæsar agebat, in urbem

Exhibuit tutas ipse cohorsque vias.

Imo, ne quis credat, ipsi viventi hos ingenuæ lau-
 dis fructus, æstimationem, & tanti nominis reve-
 rentiam defuisse, sufficiat, quod (*) Balthasar,
 Comes Castilioneus, magnum illud Italiæ lumen,
 literarum monumentis de eo testatum voluit; versus
 nempe aliquos recitados, SANNAZARIO, sed falso ad-
 scriptos, & ab omnibus summo cum applausu, &
 admiratione exceptos, statim, ubi rescitum fuit,
 alterius poetæ factum esse, minus quam mediocres,
 ut certe erant, visos fuisse.

(*) Nel Cortegiano lib. 2.

DILECTO FILIO
 ACTIO SYNCERO
 SANNAZARIO
 LEOPAPA X.

DILECTE fili, salutem & Apostolicam benedictionem. Quum forte de claris ingeniis atatis nostra apud nos verba fierent, affuere qui quum te, tum opus tuum De Partu Virginis divinis prope laudibus cum admiratione attollerent, atque predicarent. Quae res expectata quidem diu nobis (nihil enim non excultum, non elaboratum, non singulari tuo ingenio dignum proficisci a te posse arbitrabamur) verum eo nunc carior & jucundior visa est, tum quod quae futura expectabamus, accepimus jam facta esse, & quae superent omnem expectationem, tum quod etsi nullo non tempore fuissent acceptissima, hac praecipue tempestate erunt longe gratiora. qua quidam, quo doctiores videantur, Ecclesiam stilo iniquo petant, qui exactissima eruditione commendent, non desiderentur. Dici non potest, quum haec audiremus, quantum voluptatis acceperimus, & quum ipsi legemus, accepturimus: quod persuasi simus, divina factum providentia, ut divina sponsa tot impiis oppugnantibus, lacerantibusque laceffita, talem, tantumque nata sit propugnatores; & quum illi impia facundia abusi frangant in rem sacram genuinum, tu unus opus edideris
 quo

quo rem sacram omnibus (ut dici solet) nervis attol-
 lendam, excolendamque procuraveris, sancto consilio,
 eventu feliciore, quum distitent qui legere, si rem
 queramus, nihil nisi **CHRISTUM** atque ejus spon-
 sam sonare: si pietatem, undique religionis enitere
 studium: si judicium, nihil ungue signandum relin-
 quere: si figuras artisque conatus, veterum vatum
 nulli cedere, multos anteire. Gratulamur itaque ti-
 bi, quod tantum unus praestes, quantum antea nemo:
 Ecclesiae, quod quum vexetur lancineturque ab aliis,
 a te uno in calum efferatur: nostro saeculo, quod fiet
 tui carminis luce celeberrimum; nobis denique ipsis,
 quibus imminente hinc Goliade armato, hinc Saule
 a furiis agitato, affuerit pius David illum funda a
 temeritate, hunc lyra a furore compefcens. Hortamur
 itaque te, jam opus edas, ut qui dolent, quum illa
 legunt quae adversus pietatem venena ficti Christiani
 evomere, ad tua conserant se se, quae veluti praesens
 antidotum sint opposituri. Tu ita tibi persuadeas vo-
 lumus, nos te & tua omnia perinde ac nostra com-
 plexuros esse, nec nos, nec hanc Sanctam Sedem um-
 quam tui vel affectus vel operae immemores futuros.
 Datum Romae apud Sanctum Petrum sub annulo Pi-
 scatoris die VI. Augusti. M. D. XXI. Pontificatus
 nostri anno nono.

B E M B U S .

Per Favonium de mandato.

DI-

DILECTO FILIO
ACTIO SYNCERO
CLEMENS PAPA VII.

DILECTE fili, salutem & Apostolicam benedictionem. Accepimus librum gratissimo munere, quem tu ad nos de DEI, & DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI rebus scriptum misisti, cujus argumentum præclarum, atque nobile quum in te parem ostendat animi pietatem, atque ingenii gloriam, sitque in eo nomen quoque nostrum ad memoriam eorum qui lecturi sunt, qui quidem innumerabiles futuri sunt in longa posteritate, immortalitati quasi commendatum, muneris tui magnitudinem hoc magis sentimus, quod quomodo parem referamus gratiam, habere nos non arbitramur. Si enim immortalitas optata, & grata est omnibus, qui præsertim animo vegetiore atque erectiore sint, permagnæ sunt illius partes nobis a te tributæ. Quamquam enim ea est appetenda maxime, illique elaborandum præcipue, quæ post discessum ex hac vita, in illa altera vita felici & sempiterna nos cum DEO ipso collocat, tamen ne hæc quidem non libenter adsciscenda, quæ producit ad posteros nostri nominis perpetuitatem. pro qua, qui illam cælestem & divinam immortalitatem non plane cognoverunt, maximis sæpe tamen contentionibus, & acerbissimis discriminationibus vitam, & caput suum objecere. quod profecto non fecissent, nisi a natura ipsa admoniti, summum quoddam bonum existere conjectati fuissent, cujus in imagine & simulacro tam multas partes experirentur esse & delectationis, & gloria. Est enim profecto hæc fama & laudis
ad

ad commemorationem hominum celebritas, imago illius
 vere immortalitatis quæ eximio dono Omnipotentis DEI,
 uni Christiano generi, per DOMINUM NOSTRUM
 JESUM CHRISTUM proposita est, ad quam potissi-
 mum aspirare debemus, hanc vero ita caram, jucundam-
 que ducere, si proborum & prudentium testimonio nobis
 deferatur, quod quidem in te nobis egregie contigit. Non
 enim ingenio solum tuo honorati, illustratique sumus, sed
 (quod nobis etiam gratius est) iudicio comprobati; &
 si enim ingenii gloria concedis nemini, vel omnibus potius
 præstas qui in hoc scribendi genere cum laude versati
 sunt, tamen quum ipso scriptiois argumento ostendas,
 qua sis pietate, sapientia, religione præditus, jucundius
 etiam accepimus testimonium optimi, & religiosissimi vi-
 ri, quam studium doctissimi. Quapropter maxime virtute
 tu quidem; id enim es consecutus, quo nullum majus
 homini bonum in hac vita exsistere posse videatur, ma-
 ximorum enim donorum quibus te affecerat DEUS, gra-
 tia illi (quoad mortali homini licuit) relata, illud jam
 summum, & incomparabile vere immortalitatis donum
 es promeritus, cui deinde jam gratia nulla esse par pot-
 est. qui talentum acceptum multiplicatis mercedibus,
 eidem domino reddidisti a quo acceperas. Ex quo quum
 fructum quoque non mediocrem tui libri dicatione, ad
 nominis nostri laudem, ac memoriam redundare volue-
 ris, tantam tibi habemus gratiam, quantam capere gra-
 ti, & memoris Pontificis tanto devincta officio mens
 potest, sicut & re ipsa tibi ostendere parati sumus, &
 ut experiare etiam adhortamur. Datum Romæ apud
 Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die V. Augu-
 sti. M. D. XXVI. Pontificatus nostri anno tertio.

JAC. SADOLETUS.

Æ G I.

Æ G I D I U S
TIT. S. MATTHÆI
S. R. E. PRESBYTER CARDINALIS
ACTIO SYNCERO
S A N N A Z A R I O S.

IVINUM De Partu Virginis poemam
hi tuo nomine redditum quum legissem,
velut adtonitus ac lucis impatiens, statim
ad te nescio quid, sed quale ab iis qui
lolio (ut ajunt) visitant, proficisci pot-
est. Neque enim de eo posse arbitror quem-
quam judicare, præter eum qui ad eruditionem tuam pro-
xime adcedat, quique (quod fieri vix posset) tui sit quam
maxime similis. Verum quum absurda quedam & æmora
scripserim, meæ tamen literæ (que tua est humanitas)
undique expetitæ, lectæ, exscriptæ istic a plerisque omni-
bus sunt. Quumque (ut audiebam) earum literarum ex-
emplum in tuorum fere omnium civium manibus esset,
ecce a te mihi literæ redduntur. demissa cælo ancilia mi-
hi visa sunt; nullum enim ornandi mei locum præter-
mittis. Nam dum mea probas, Neapoli cum admiratione
legor, & item Romæ: dum rescribis, quo munere bea-
sti me, SYNCERE, diis hominibusque invidentibus!
Sed ut ad poemam redeam, divina quidem illa omnia,
verum hætenus ita omni ornatu caruerunt, ut humanis
inferiora: nunc a te ita omnium Musarum muneribus
exculta, ut divinis (si dicere fas sit) vel potiora esse vi-
deantur. Nam quum a præscripta linea digrederis, velut
liberum dicendi genus nactus, ita ingenii vires explicas,
ut antiquorum nemini sit tibi concedendum. rursus quum
ea narras unde ne transversum quidem unguem, quod a-
junt, quæque majores nostri divinarum rerum scriptores
Lati-

Latinis literis ornari haud posse arbitrabantur, ita oratione illustras, ut omnium argumenta, quum Græcorum, tum Latinorum poetarum, longo post se intervallo relinquant. Quid enim, immortalis DEUS, (ut ordiar ab initio) invocatione elegantius? quid conceptu altius? quid celo, terra, inferis rei novitate obstupefcentibus mirabilius? quid leto Simeone jucundius? quid infantum interfectione saevius? quid DEO moriente horribilius? quid ab Orco redeunte gratius? quid spolia referente beatius? quid agente in cælum triumphum te canente felicius? Adde alterius libri Musas, certatim divina carmina modulantes, adde pictum orbem; adde specum. De partu vero quid ipse loquar? quum ea de re deinceps vel tacendum, vel tuis dumtaxat verbis loquendum sit. Prætereo qua oratione heros ille tuus e somno excitus, divinaque adflatus aura DEUM natum adoret. Nec referam e tertio illustrata puerperia, non divorum cantus, non carmina, non pastorum vaticinia, non felicitis fluvii oracula, non urnam, non columbæ alas argenteas, non denique Protei vatis miracula recensebo:

— — — — Non si mihi ferrea centum

Ora sonent, totidemque ærato e gutture linguæ,
Carminis ACTIACI laudes percurrere possem.

Verum quum tu solum pietate, non humanarum laudum cupiditate accensus, tantum studii, laboris, diligentie ad scribendum contuleris, ea tibi summa laus censeatur que uno omnium ore prædicabitur, tantum esse laudum tuarum cumulum, ut ne ipsi quidem eloquentiæ, qua mirabiliter excellis, locus ad te laudandum relinquatur. Nam de laboris præmio, ad nos, id est mortales, nihil adinet cogitare. Quid enim tibi tribuere homines possent, & si omnia simul conghesserint, quo tuum meritum expleretur? DEUS ille DEUS, cujus numine adflatus, tam doctum, tam sanctum, tam pium carmen cecinisti, te digno munere remunerabitur. Non quidem Elysiarum aut piorum campis, insulisve fortunatorum, quas

quas Lino, Orpheo, Musæo, ceterisque deorum filius
des antiquitas falso statuit, sed cælo, digna quidem
tantarum vigiliarum mercede. Reliquum est, ut tibi
gratias agam, quod Augustini personam inferueris, quæ
reliquis tam apte, tantaque harmonia coheret, quanta
philosophi ajunt in cælo sidera. Proinde recte ad te
pertinet (*) Homericum illud:

— — — — — Ο δ' ὀλβιος ὄντιν Μῶσιν
Φιλεῦνται· γλυκερὴ οἱ ἀπὸ στόματος ρέει αὐδὴ.

PETRUS GRAVINA.

NON sine providentia deligunt sibi immortales
quandoque ex mortalibus nonnullos, quorum
opera, ad venerandam divinam dignitatem, decentius
utantur. hinc nostra Christiana veritas, tot sancto-
rum virorum, sanctarumque virginum testimonia,
ac ministeria in sui gloriam agnoscit. an fortuito
igitur evenisse existimabimus, ut temporibus nostris,
nascentis divini cælestisque operis De Partu Virginis
imprimendi, ac promulgandi curam VIRGO ipsa
DEIPARA, quasi ex destinatu, primariæ feminae Cal-
sandræ Marchesæ, nobilitate, facundia, pudicitia
insigni demandaverit? qua quidem alumna tantum
sibi placet docta Neapolis, ut cum Gratiis Gratiam,
cum Musis Musam esse affirmet. Hac itaque veluti
quadam honestissima obstetrice curante, divinus hic
novi carminis partus veterem nostram salutem, ac
lucem, tamquam renascentem nobis expectantibus
repræsentavit.

(*) Homericum illud) μνημονικὸν ἀμάρτημα. quum He-
siodum dicere debuerit: hæc enim leguntur in Hesiodi Theo-
gonia v. 96. quæ ita Latine vertas licet: Ille vero beatus,
quemcumque Musæ amant: suavis ei ab ore fuit vox. Male
autem pro φιλεῦνται, Ægidius φίλωνται.

ACTII

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI
VIRI PATRICII
DE PARTU
VIRGINIS
LIBRI TRES.

CLEMENTI SEPTIMO
PONTIFICI MAXIMO
ACTIUS SYNCERUS.

Magne parens, custosque hominum, cui jus datur uni
Claudere cælestes, & referare fores:

Occurrent si qua in nostris male firma libellis,
Deleat errores æqua litura meos.

Imperiis, venerande, tuis submittimus illos:
Nam sine te recta non licet ire via:

Ipse manu, sacrisque potens Podalyrius herbis
Ulcerâ Pæonia nostra levabis ope.

Quippe mihi toto nullus te præter in orbe
Triste salutifera leniet arte malum.

Rarus honos, summo se præside posse tueri:
Rarior, a summo præside posse legi.

ACTII

ACTII SYNCERI
SANNAZARI
NEAPOLITANI
DE PARTU
VIRGINIS
LIBER PRIMUS.

IRGINEI partus, magnoque æ-
quæva parenti
Progenies, superas cæli quæ mis-
sa per auras
Antiquam generis labem morta-
libus ægris
Abluit, obstructique viam patefo-
cit olympi,

Sit mihi, Cælicolæ, primus labor: hoc mihi primum
Surgat opus. vos auditas ab origine causas,
Et tanti seriem, si fas, evolvite facti.
Nec minus, o Musæ, vatum decus, hic ego vestros
Optarim fonteis, vestras nemora ardua rupes:
Quandoquidem genus e cælo deducitis: & vos.

A 2

Vir-

Virginitas, sanctæque juvat reverentia famæ.
 Vos igitur, seu cura poli, seu Virginis hujus
 Tangit honos, monstrate viam, qua nubila vincam:
 Et mecum immensi portas recludite cæli.
 Magna quidem, magna, Aonides, sed debita posco, 15
 Nec vobis ignota: etenim potuistis & antrum
 Aspicere, & choreas: nec vos orientia cælo
 Signa, nec Eoos Reges latuisse putandum est.
 Tuque adeo, spes fida hominum, spes fida deorum,
 Alma Parens, quam mille acies, quæque ætheris alti 20
 Mitta est, totidem currus, tot signa, tubæque,
 Tot litui comitantur, ovariantque agmina gyro
 Adglomerant: niveis tibi si solennia templis
 Serta damus: si mansuras tibi ponimus aras
 Exciso in scopulo, fluctus unde aurea canos 25
 Despiciens, celsso se culmine Mergilline
 Adollit, nautisque procul venientibus offert:
 Si laudes de more tuas, si sacra, diemque,
 Ac cætus late insignes, ritusque dicamus,
 Annua felix columus dum gaudia partus: 30
 Tu vatem-ignarumque viæ, insuetumque labori,
 Diva, mone, & pavidis jam læta adlabere cœptis.
 Viderat aetherea superùm Regnator ab arce,
 Undique collectis vēturi in Tartara prædas:
 Tisiphonemque imo conantem cuncta profundo 35
 Vertere, & immanes stimulantem ad dira sorores:
 Nec jam homini prodesse, alto quod semina cælo
 Duceret, aut varios animum excoluisset ad usus:
 Tantum letiferae poterant contagia culpæ!
 Tum pectus Pater æterno succensus amore, 40
 Sic secum: Ecquis erit finis? tantisne parentum
 Prisca luent pœnis feri commissa nepotes?
 Ut quos victuros semper, superisque crearam
 Pæne pares, tristi patiar subcumbere leto,
 Informesque domos, obscuraque regna subire? 45
 Non

Non ita: sed divum potius revocentur ad oras,
 Ut decet, & manuum poscunt opera alta mearum:
 Desertosque foros, vacuique sedilia cæli
 Actutum complere parent: legio unde, nefandis
 Acta odiis, trepidas ruit exturbata per auras. 50
 Quumque caput fuerit, tantorumque una malorum
 Femina principium, lacrimasque, & funera tetris
 Intulerit; nunc auxilium ferat ipsa, modumque,
 Qua licet, afflictis imponat femina rebus.

Hæc ait: & celerem stellata in veste ministrum, 55
 Qui castæ divina ferat mandata puellæ,
 Adloquitur, facile insignem, & fulgentibus alis.
 Te, quem certa vocant magnarum exordia rerum,
 Fide vigil, pars militiæ fortissima nostræ,
 Te decet ire, novumque in sæcula jungere sædus: 60
 Nunc animum huc adverte: atque hæc sub pectore serva.
 Est urbes Phœnicum inter, lateque fluentem
 Jordanem, regio nostris sat cognita sacris,
 Judæam appellant, armisque, & lege potentem.
 Hic clavis exorta atavis, vatumque ducumque. 65
 Antiquum genus, & dignis licet aucta hymenæis,
 Pectoris intæsum Virgo mihi casta pudorem
 Servat adhuc, nullos non servatura per annos:
 (Mirus amor!) seniumque sui venerata mariti
 Exiguis degit thalamis, & paupere tecto, 70
 Digna polo regnare, altoque effulgere divum
 Concilio, & nostros æternum habitare penates.
 Hanc mihi virginibus jampridem ex omnibus unam
 Delegi, prudensque animo interiore locavi:
 Ut foret, intacta sanctum quæ numen in alvo 75
 Conciperet, ferrétque pios sine semine partus.
 Ergo age, nubivagos molire per æra gressus:
 Deveniensque locum, castas hæc jussus ad aures
 Effare: & pulchris cunctantem hortatibus imple:
 Quandoquidem genus e Stygiis mortale tenebris 80

6 D E P A R T U V I R G .

Eripere est animus, sævosque arcere labores.

Dixerat. Ille altum Zephyris per inane vocatis
Carpit iter, scindit nebulas, atque aëra tranat
Ima petens, pronusque leves vix commovet alas.

Qualis, ubi ex alto notis Mæandria ripis 85

Prospexit vada, seu placidi stagna ampla Caystri,
Præcipitem se se candenti corpore cyncus

Mittit agens, jamque implumis, segnisque videtur

Ipse sibi, donec tandem potiatur amatis

Victor aquis: sic ille auras, nubesque secabat. 90

Ast ubi palmiferæ tractu stetit altus Idumes,

Reginam haud humiles volventem pectore curas

Aspicit: atque illi veteres de more Sibyllæ

In manibus: tum siqua ævo referanda nepotum

Fatidici casto cecinerunt pectore vates. 95

Ipsam autem securam animi lætamque videres

Auctorem sperare suum: namque adfore tempus,

Quo Sacer æthereis delapsus Spiritus astris

Incorrupta piæ compleret viscera Matris,

Audierat. Proh quanta alti reverentia cæli 100

Virgineo in vultu est! oculos dejecta modestos

Suspirat: matremque Dei venientis adorat:

Felicemque illam, humana nec lege creatam

Sæpe vocat: nec dum ipsa suos jam sentit honores:

Quum subito ex alto juvenis demissus olympo, 105

Purpureos reteggit vultus: numenque professus

Incessuque habituque, ingenteis explicat alas:

Ac tectis late insuetum diffundit odorem.

Mox prior hæc: Oculis salve lux debita nostris,

Jam pridem notum cælo jubar, optima Virgo: 110

Cui se se tot dona, tot explicuere merenti

Divitiæ superùm: quidquid rectique, probique

Æterna de mente fluit: purissima quidquid

Ad terras summo veniens Sapientia cælo

Fert secum, & plenis exundans Gratia rivis. 115

Te

Te Genitor stabili firmam sibi lege sacrauit,
 Perpetuos Genitor cursus qui dirigit astris:
 Mansuramque tuo fixit sub pectore sedem.
 Idcirco cœtus inter veneranda pudicos
 Una es quam latis cœli in regionibus olim 120
 Tot divum celebrent voces. proh gaudia terris
 Quanta dabis! quantis hominum subcurrere votis
 Incipies! Stupuit confestim exterrita Virgo:
 Demisitque oculos: totosque expalluit artus.
 Non secus ac conchis si quando intenta legendis 125
 Seu Mycone parva, scôpulis seu forte Seriphi
 Nuda pedem virgo, lætæ nova gloria matris,
 Veliferam advertit vicina ad litora puppim
 Adventare, timet: nec jam subducere vestem
 Audet, nec tuto ad socias se reddere cursu: 130
 Sed trepidans silet, obtutuque immobilis hæret.
 Illa Arabum merces, & fortunata Canopi
 Dona ferens, nullis bellum mortalibus infert:
 Sed pelago innocuis circum nitet armamentis.
 Tum rutilus cœli alipotens, cui lactea fandi 135
 Copia, divinique fluunt e pectore rores
 Ambrosiæ, quibus ille acres mulcere procellas
 Possit, & iratos pelago depellere ventos:
 Exue, Dia, metus animo: paritura verendum
 Calitibus Numen, sperataque gaudia terris, 140
 Eternamque datura venis per sæcula pacem.
 Hæc ego fidereâ missus tibi nuntius arce,
 Sublimis celeres vexit quem penna per auras,
 Vaticinor, non insidias, non neccere fraudes
 Edoctus: longe a nostris fraus exsultat oris. 145
 Quippe tui magnum magna incrementa per orbem
 Ipsa olim partus, Virgo, sobolisque beatæ
 Aspicias. vincet proavos: proavitaque longo
 Extendet jura imperio: populisque vocatis
 Ad solum, late ingenteis moderabitur urbes: 150
 Nec

Nec sceptri jam finis erit, nec terminus ævi.
 Quin justis paullatim animis pulcherrima surget
 Relligio. non monstra piis, sed numina, templis
 Placabunt castæ diris sine cædibus aræ.

Dixerat. Illa animum sedato pectore firmans, 159
 Substitit, & placido breviter sic ore locuta est:
 Conceptusne mihi tandem, partusque futuros,
 Sancte, refers? mene attactus perferre viriles
 Posse putas? cui vel nitenti matris ab alvo
 Protinus inconcussum, & ineluctabile votum 160
 Virginitas fuit una: nec est, cur solvere amatæ
 Jura pudicitæ cupiam, aut hæc fœdera rumpam.
 Immo istas (quod tu minime jam rere) per aures,
 Excipit interpres, fœcundam Spiritus alvum
 Influet, implebitque potenti viscera partu, 165
 Flammifero veniens cælo, atque micantibus astris.
 At tu virgineum mirata tumescere ventrem,
 Hærebis pavitans: demum formidine pulsa
 Gaudia servati capies inopina pudoris.
 Neve hæc vana putes, dictis aut territa nostris 170
 Indubites: seræ dudum concessa senectæ
 Dona oculos pone ante tuos. nam sanguine avito
 Juncta tibi mulier (sterilis licet illa; gravique
 Pressa ævo) haudquaquam speratū hoc tempore pignus
 Fert utero, & felix sexto sub mense laborat. 175
 Usque adeo magno nil non superabile cælo est.

His dictis, Regina oculos ad sidera tollens,
 Cælestumque domos superas, atque aurea testæ,
 Adnuit, & tales emisit pectore voces:
 Jam jam vince, fides; vince, obsequiosa voluntas: 180
 En adsum: accipio venerans tua jussa, tuumque
 Dulce sacrum, Pater omnipotens: nec fallere vestrum est,
 Cælicolæ. nosco crines, nosco ora, manusque,
 Verbaque, & aligerum cæli haud variantis alumnum.

Tantum effata, repente nova micuisse penates 185

Luce

Luce videt: nitor ecce domum complebat: ibi illa,
 Ardentum haud patiens radiorum, ignisque coruscis,
 Extimuit magis. At venter (mirabile dictu!
 Non ignota cano) sine vi, sine labe pudoris,
 Arcano intumuit verbo. Vigor actus ab alto 190
 Irradians, Vigor omnipotens, Vigor omnia complens
 Descendit. Deus ille, Deus: totosque per artus
 Dat se se, miscetque utero. quo tacta repente
 Viscera contremuere: silet Natura, pavetque
 Adtonitæ similis: confusaque turbine rerum 195
 Insolito, occultas conatur quærere causas.
 Sed longe vires alias, majoraque sentit
 Numina. succutitur tellus: lævumque sereno
 Intonuit cælo, rerum cui summa potestas,
 Adventum Nati Genitor testatus: ut omnes 200
 Audirent late populi, quos maximus ambit
 Oceanus, Tethysque, & raucifona Amphirrite.
 Hos inter medios cæli, terræque fragores
 Æquatis properans volucer pulcherrimus alis,
 (Omnia dum trepidant) discesserat, altaque nabat 205
 Per loca: quum Virgo celsis in nubibus illum
 Alternantem humeros videt, atque immensa secantem
 Ventorum spatia, & jam versicolore per auras
 Fulgentem pluma, ac cæli convexa petentem.
 Quem demum tali adspectans sermone secuta est: 210
 Magne ales, celsi decus ætheris, invia verum
 Qui penetras, longeque & nubila linquis, & curos
 Antevolans: læto seu te felicia tractu
 Sidera, quæque suos volvuntur signa per orbis
 Exspectant redeuntem: alti seu certa reposcit 215
 CrySTALLI domus, & vitrei plaga lucida regni:
 Seu propiora vocant supremo tecta tonanti,
 Qua patet in summum regio flammantis olympi,
 Teque amor, & liquidis flagrans alit ignibus aura:
 I precor, i nostrum testis defende pudorem. 220
 Nec

Nec plura his. Tum vero aciem deflectit, & omnes,
 Haud mora, sollicito percurrit lumine montes:
 Agnatamque animo, conceptaque pignora versat,
 Multa putans: serumque uteri miratur holorem.

Interea manes descendit fama sub imos, 225
 Pallentesque domos veris rumoribus implet:
 Optatum adventare diem; quo tristia linquant
 Tartara, & evictis fugiant Acheronta tenebris,
 Immanemque ululatum, & non lætabile murmur
 Tergemini canis: adverso qui carceris antro 230
 Excubat insomnis semper, rictuque trifauci
 Horrendum, stimulante fame, sub nocte profunda
 Personat, & morfu venienteis adpetit umbras.

Tum vero Heroes lætati, animaque piorum
 Ad cælum erectas cœperunt tendere palmas. 235
 Atque hic insignis funda, citharaque decorus,
 Insignis sceptrum senior, per opaca locorum
 Dum graditur, nescitque sacros diademate crines:
 Dum legit effœtos Lethæo in gramine flores,
 Qua tacitæ labuntur aquæ, mutæque volucres 240
 Ducunt per steriles æterna silentia ramos:
 Adtonita subitos concepit mente furores,
 Divinamque animam: & consueto numine plenus,
 Intorquens oculos, venientia fata recenset.

Nascere, magne Puer: nostros quem solvere nexus, 245
 Et tantos Genitor voluit perferre labores.
 Magne Puer, cui se hæc tandem spolianda reservant
 Regna, tot heu miseris hominum ditata ruinis:
 Nascere: venturam si te mortalibus olim
 Pœtæ vetidico promissimus: igneus ut nos 250
 Viribus adflatos cælestibus ardor agebat
 Intinuans: si sacra perregimus, & tua late
 Jussa per immensum fama vulgavimus orbem.
 En ridet Pax alma tibi: simul ecce potentes
 Impulsi cælo, divisque auctoribus acti, 255
 Orbe

Orbe alio properant Reges. Salvete, beati
 Æthiopes, hominum sanctum genus, astra secuti:
 Scilicet huc vestris adfertis munera regnis.
 Accipe dona, Puer: tuque, o sanctissima Mater,
 Sume animos: jã te populique, ducesque frequentant 260
 Litore ab extremo, & odoriferis Nabathæis.
 Ille autem aurata fulgens in veste sacerdos
 Jam canus, jam maturo venerabilis ævo,
 Quid sibi vult? sacras Puerum qui sistit ad aras,
 Sic venerans, lætoque inspectans æthera vultu? 265
 Sequē dehinc facili clausurum lumina fato,
 Exclamat: quod speratum per sæcula munus,
 Promissamque diu pacem, certamque salutem
 Terrarum, exorta liceat sibi luce tueri
 Opianti, seniumque ideo, Parcasque trahenti. 270
 Sed quid ego, heu dira conspersos cæde penates
 Infantum, & subito currenteis sanguine rivos
 Adspicio? tristisque meas vagitus ad aures
 Fertur? io scelus est, partus jugulare recentes.
 Crudelis, quid agis? nihil hi meruere: neque illum 275
 Quem petis, insano dabitur tibi perdere ferro.
 Nunc nunc, o matres, scelerata abscedite terra,
 Dum licet, inque sinu pueros abscondite vestros:
 Nam ferus hostis adest. propera jam, regia Virgo,
 Inque Parætonias transfer tua pignora terras: 280
 Admonet hoc magnum Genitor qui temperat orbem.
 Tuta domus, tutique illic tibi, Dia, recessus.
 Verum, ubi bis senas hiemes, bis senaque Nati
 Solstitia, & tantos superaveris anxia casus;
 Ingenteis imo duces de pectore questus, 285
 Aureaque adsiduis pulsabis sidera votis.
 Nam Puerum, quamvis per compita sæpe vocatum,
 Sæpe expectatum consueta ad gaudia mensæ,
 Perquires nequicquam amens: nec cara petentem
 Oscula, nec sera redeuntem nocte videbis. 290
 Tres-

Tresque illum totos mœrenti pectore soles,
 Et totidem trepidas somni sine munerè noctes
 Omnia lustrantes, questu omnia confundentes
 Flebitis indigno perculsi corda dolore
 Tuque, senexque tuus. quarto sed Lucifer ortu 295
 (Purpureos tremulo quum tollet ab æquore vultus,)
 Inventum dabit, & quærentibus offeret ultro.
 O quas tunc lacrimas, o quæ tunc oscula, Mater,
 Quos dabis amplexus, misto inter gaudia fletu!
 Quum Natum ante aras Patris, & delubra sedentem, 300
 Mulcentemque senes dictis, animosque trahentem
 Adspicies gavisâ, ipso admirante senatu
 Primitias Pueri ingenteis, nec inane sagacis
 Pectoris indicium, nataque ad grandia mentis.
 Tu vero quid in arma ruis, scelerata juvenus? 305
 Quid galeas, ensesque virum, & fulgentia cerno
 Agmina? scutatasque procul sub nocte cohortes
 Obscura, & crebris radiantes ignibus hastas?
 Totne unum telis petitur caput? heu furor, heu mens
 Cæca hominum, semperque odiis adcincta nefandis! 310
 Jamque oleas, montemque sacrum circumque supraque
 Cinxere, & longa lucum obsedere corona.
 Quo feror? ecce trahunt manibus post terga revinctis
 Infontem: modo quem latas mira illa per urbes
 Edentem, Patrisque palam præcepta docentem 315
 Adtoniti stupuere, illum regemque Deumque,
 Humanæque ducem vitæ, fontemque salutis
 Haud veriti populo circum plaudente fateri.
 Heu facinus! mortemne etiam, & crudele minantur
 Supplicium? sævos stringunt in vulnera fasces, 320
 Horrenteisque parant paliuro intexere dumos,
 Tormenti genus: & capiti premere inde coronam
 Vulnificam. viden', alternos ut arundinis ictus
 Incutiunt? geminantque truci convicia lingua?
 Parte alia ingenteis video de stirpibus imis 325

Everti

Everti palmas, altas ad sidera palmas,
 Infelix opus: unde hominum lux illa, decorque
 Pendeat. ah trepidis dirum, & miserabile terris!
 Quom Patri æthereo moriens liventia pandet
 Brachia, turpatosque atra de morte capillos, 330
 Oraque, demissosque oculos, frontemque cruore
 Jam madidam, & lato patefactum pectus hiatu.
 At Mater, non jam mater, sed flentis, & orbæ
 Infelix simulacrum, ægra, ac sine viribus umbra,
 Ante crucem demissa genas, effusa capillum, 335
 Stat lacrimans, tristisque irrorat pectora fletu.
 Ac; si jam comperta mihi licet ore profari
 Omnia; defessi spectans morientia Nati
 Lumina, crudeles terras, crudelia dicit
 Sidera: crudelem se se (quod talia cernat 340
 Vulnera) sæpe vocat. tum luctifono ululatu
 Cuncta replens, singultanti sic incipit ore:
 Incipit, & duro figit simul oscula ligno
 Exclamans: Quis me miseram, quis culmine tanto
 Dejectam, subitis involvit, Nate, procellis? 345
 Nate, Patris vires, sanguis meus; unde repente
 Hæc fera tempestas? quis te mihi fluctus ademit?
 Quæ manus indignos foedavit sanguine vultus?
 Cui tantum in superos licuit? bella impia cælo
 Quis parat? hunc ego te post tot male tuta labores, 350
 Postque tot infelix elapsæ incommoda vitæ
 Adspicio? tune illa tuæ lux unica Matris?
 Tune animæ pax, & requies, spesque ultima nostræ
 Sic raperis? sic me solam, exanimemque relinquis?
 O dolor! extincto jam te pro fratre sorores, 355
 Pro natis toties exoravere parentes:
 Ast ego pro Nato, pro te dominoque Deoque
 Quem misera exorem? quo tristitia pectora vertam?
 Cui querar? o tandem, diræ, me perдите, dextræ:
 Me potius (si qua est pietas) immanibus armis 360
 Obru-

Obruite: in me omneis effundite pectoris iras:
 Vel tu (si tanti est hominum genus) eripe Matrem,
 Quæ rogat, & Stygias tecum duc, Nate, sub umbras.
 Ipsa ego te per dura locorum, inamœnaque vivis
 Regna sequar: liceat rumpentem cernere portas 365
 Æratas: liceat pulchro sudore madentem
 Everforem Erebi materna abstergere dextra.
 Hos illa, & plures fundet de pectore questus.
 Quod scelus Eois ut primum cernet ab undis
 Sol, indignanteis retro convertere currus 370
 Optabit: frustra que suis luctatus habenis,
 Quod poterit tandem, auratos ferrugine crines
 Inficiet, mœstamque diu sine lumine frontem
 Ostendet terris: ut qui jam ploret ademptum
 Auctorem, Regemque suum. quin ipsa nigranti 375
 Fratris ab ore timens, & tanto concita casu
 Cynthia, cæruleo vultus obnubet amictu,
 Avertetque oculos, lacrimasque effundet inanes.
 At contra horrifono tellus concussa tremore,
 Cum gemitu fremet: & ruptis excita sepulcris 380
 Emitteret simulacra. Quid, o, quid abire paratis,
 Illustres animæ? non omnibus hæc data rerum
 Conditio: paucis remeare ad lumina vitæ
 Concessum. sed tempus erit, quum Martia rauco
 Mugitu cælum quatiet tuba: quumque repente 385
 Corpora per terras omneis late omnia surgent.
 Nunc autem sat Tartarei si claustra tyranni
 Effringat Rex ille: & caligantia pandat
 Atria: diffugiant immisso lumine diræ
 Eumenidum facies jactis in terga colubris. 390
 Quas atro vix in limo Phlegethontis adustum
 Accipiat nemus, & fumanti condant in ulva.
 Tum variæ pestes, & monstra horrentia Ditis
 Ima petant: trepidant Briareia turba, Ceraistæ,
 Semiferumque genus Centauri, & Gorgones atræ, 395
 Scyl-

Scyllæque, Sphingefque, ardentifque ora Chimæræ,
Atque Hydræ, atque Canes, & terribiles Harpyiæ.

Ipse catenato fessus per Tartara collo

Ducetur Pluton: tristi quem murmure circum

Inferni fractis mærebunt cornibus amnes.

400

At nos virginea præcincti tempora lauru,

Signa per extentos cæli victricia campos

Tollemus, lætoque ducem clamore sequemur.

Victor io, bellator io, tu regna profunda,

Tu manes, Erebumque, potestatesque coerces.

405

Aërias, letumque tuo sub numine torques.

Ille alto temone sedens, levibusque quadrigis

Lora dabit, volucresque reget placido ore jugales,

Non jam cornipedum ductos de semine equorum,

Nec qui consuetas carpant præsepibus herbas.

410

Primus enim valido subnixus æburnea collo

Fert juga formosi pecoris custodia Taurus:

Stellatus minio Taurus: cui cornua fronti

Aurea, & auratis horrent palearia setis:

Perque pedes bifidæ radiant nova sidera gemmæ.

415

Torva Bovi facies; sed qua non altera cælo

Dignior, imbriferum quæ cornibus inchoet annum,

Nec quæ tam clavis mugitibus astra laceffat.

Et juxta nemorum terror, rexque ipse ferarum

Magnanimus nitet ore Leo: quem fusa per armos

420

Convestit juba: pectoribus generosa superbit

Majestas: non jam ut cædes, aut prælia sævus

Adpetat (innocuis armanrur dentibus ora:

Grataque tranquillo ridet clementia vultu)

Sed cælo ut spatietur, & alta ad sidera tendat.

425

Hos post insequitur pulchros pennata per artus

Alituum Regina: sacræ cui vertice plumæ

Adsurgunt: flavoque caput diademate fulget.

Ipsa ingens alis, ingentis fulminis instar

Supra hominum tecta, ac montes, supraque volucres

430

Fer-

Fertur: & obstanteis cursu petit obvia nubes.
 Ultimus humana sociat cervice laborem
 Alatus tergo Juvenis: cui lutea lævo
 Ex humero chlamys Eois inspersa lapillis
 Pendet: eam variant centum longo ordine reges, 435
 Antiquum genus, & Solymæ primordia gentis,
 Ostro intertexti. veros cognoscere vultus
 Est illic: veros monteis, & flumina credas:
 Er vera extremo Babylon nitet aurea limbo.
 Tali fidereas curru subvectus in auras 440
 Indutos referens spoliis pallentibus axes,
 Perveniet: recto qua panditur orbita tractu
 Lactea, & ad sedes ducit candentis olympi.
 Illic auratæ muros mirabimur urbis,
 Auratasque domos, & gemmea tecta, viasque 445
 Stelliferas, vitreosque altis cum montibus amnes.
 Atque ibi, seu magni celsum penetrale tonantis,
 Sive alios habitare lares, ac tecta minorum
 Cælicolûm dabitur, stellas numerare licebit:
 Surgentemque diem pariter, pariterque cadentem 450
 Sub pedibus spectare, & longos ducere soles:
 Longaque venturis protendere nomina sæclis.
 Hæc ubi dicta: patres plausu exceperere frequentes
 Fatidicum varem; sublatumque aggere ripæ
 Adtollunt humeris, lætumque per avia ducunt. 455
 Intremuere Erebi sedes, obscuraque Ditis
 Limina. suspirans imo de corde Megæra
 Dat gemitum, & torvas spectat sine mente sorores.
 Tum caudam exululans sub ventre recondidit atram
 Cerberus, & fonteis latratu terruit umbras: 460
 Commotisque niger Cocytus inhorruit antris:
 Et vaga Sisyphus hæserunt saxa lacertis.

ACTII SYNCERI
 SANNAZARII
 NEAPOLITANI
 DE PARTU
 VIRGINIS
 LIBER SECUNDUS.

EGINA ut subitos imo sub pectore motus
 Sensit, & adflatu divini Numinis aucta est:
 Haud mora, digressu volucris suspensa mi-
 nistri,

Exsurgit; monteisque procul contendit in altos
 Festinans. ea cura animo vel prima recurfat: 5
 Matronam defessam ævo, cui nulla fuissent
 Dona uteri (mirum dictu!) jam segnibus annis
 Fœcundam, sextique gravem sub pondere mensis
 Protinus adsari, vocemque audire loquentis,
 Et spectare oculis sterili data pignora matri. 10
 Ergo adcincta viæ, nullos studiosa paratus
 Induitur, nullo disponit pectora cultu:
 Tantum albo crines injectu vestis inumbrans,
 Qualis stella nitet, tardam quæ circuit Arcton
 Hiberna sub nocte: aut matutina resurgens 15

B

Au-

Aurora: aut ubi jam Oceano Sol aureus exit.
 Quaque pedes movet, hæc casiam terra alma ministrat,
 Pubenteisque rosas, nec jam mæstos hyacinthos,
 Narcissumque, crocumque, & quidquid purpureum ver
 Spirat hians, quidquid florum per gramina passim 20
 Subgerit, immiscens varios natura colores.

Parte alia celeres sistunt vaga flumina cursus:
 Exsultant vallesque cavæ, collesque supini:
 Et circum stantes submitunt culmina pinus:
 Crebraque palmiferis erumpunt germina silvis. 25
 Omnia lætantur. cessant Eurique, Notique:
 Cessat atrox Boreas. tantum per florea rura
 Regna tenent Zephyri, cælumque tepentibus auris
 Mulcent, quaque datur, gradientem voce salutant.

Ut ventum ad sedes, vultu longæva verendo 30
 Obcurrit conjux justæ senis: atque repente
 Plena Deo, subitoque uteri concussa tumultu,
 Excipit amplexu venientem, ac talibus infit:
 O decus, o laudis, mulier, dux prævia nostræ,
 Cælitibus sola humanum quæ digna reperta es 35
 Conciliare genus, cœtusque ad tollere ad astra
 Femineos: gremium cuius divinus obumbrat
 Palmes, inexhaustis terras qui compleat uvis:
 Quis me, quis tanto superum dignatur honore?
 Tune procul visura humiles, Regina, penates 40
 Venisti? tune illa mei pulcherrima Regis
 Mater ades? viden', ut nostra puer excitus alvo,
 (Quum mihi vix primas vocis sonus ambiat aures,)
 Jam salit, & Dominum, (ceu præcursurus,) adorat?
 Felix, Virgo, animi, felix, cui tanta mereri 45
 Credulitas dedit una: in te nam plena videbis
 Omnia quæ magni verax tibi dixit olympi
 Aliger, arcano delapsus ab æthere cursu.

Illa sub hæc: Miranda alti quis facta tonantis,
 O mater, meritas cælo quæ tollere laudes 50

Vox

Vox queat? exsultant dulci mea pectora motu
 Auctori tantorum operum: qui me ima tenentem,
 Indignamque humilemque suis respexit ab astris.
 Munere quo genteis felix ecce una per omnes
 Jam dicar: nec vana fides: ingentia quando 55
 Ipse mihi ingenti cumulavit munera dextra
 Omnipotens, sanctumque ejus per sæcula nomen,
 Et quæ per magnas clementia didita terras
 Exundat; qua passim omneis sua jussa verentes
 Usque fovens, nullo neglectos deserit ævo. 60
 Tum fortem exsertans humerum, dextramque coruscam,
 Insanos longe fastus, mentisq;ue superbas
 Dispulit, affixitque super: folioque potentes
 Deturbans dedit in præceps, & ad ima repressit:
 Extollensque humiles, aliena in sede locavit: 65
 Pauperiemque, famemque fugans, implevit egenos
 Divitiis, vacuos contra, nudosque reliquit,
 Qui nullas opibus metas posuere parandis.
 Postremo Sobolem (neque enim dare majus habebat)
 Æternam Genitor Sobolem, sæclisque priorem 70
 Omnibus, æqualemque sibi, de sanguine fidi
 Suscepit pueri, tantis quod honoribus unum
 Deerat adhuc, non ille animi, morumque suorum
 Oblitus. quippe id meditans promiserat olim
 Sacrificis proavorum atavis, stirpique nepotum. 75
 Hæc Virgo. At senior, nullus cui vocis ademtæ
 Usus erat, supplex nunc gressum observat euntis,
 Virgineosque pedes, tactæque dat oscula terræ:
 Nunc lætus tollit duplices ad sidera palmas:
 Quoque potest, solo testatur gaudia nutu: 80
 Ostenditque manu vatum tot scripta priorum:
 Quæ quis agente Deo, quondam, dum vita manebat,
 Edidit, & populis liquit celebranda futuris.
 Scilicet effusum tacitis de nubibus imbrem
 Lanigerum in tergus: germenque e stirpe vetustæ 85

Arboris exsurgens: incombustumque sonoro
 Igne rubum: & priscis stellam de patribus ortam.
 Quæ dum cuncta gravi venturi haud inscia visu
 Percurrit relegens, alto cum corde volutat
 Conceptus Virgo insolitos, & ab æthere lapsam 90
 Progeniem, pluvix in morem, quæ vellere molli
 Excepta, haud ullos sonitus, nec murmura reddit.
 Seque rubum, virgamque, alto se denique missam
 Sidus grande mari prorsum agnoscitque, videtque.
 Non tamen ausa loqui, tanto aut se ducere dignam 95
 Munere: sed tacito affectu tibi, maxime divum,
 Grates, Rector, agit, mentemque ad sidera tollit.

Et jam Luna cavum ter luce repleverat orbem,
 Ter solitas de more intrarat cæca latebras:
 Quum Virgo in patriam reditū parat, omnia quando 100
 Certa videt. Subeunt dilectæ grata parentis
 Adloquia: adsuetæque piis sermonibus ædes:
 Quæque salutantis voces ac verba ministri
 Audiit, & primos excepit cella volatus:
 Cella choris superum lustrata, & cognita cælo. 105
 Ergo iter inceptum caris digressa propinquis
 Adcelerat: relegitque viam per nota locorum.
 Nec mora, nec requies usquam: nec lumina flectit,
 (Cælicolum quamvis sacro circumdata cœtu)
 Donec ad optatum pervenit sedula limen. 110
 Atque ibi, dum consueta suo cum pectore versat
 Gaudia, paullatim maturi tempora ventris
 Adventare videt. scires jam Numen in illa
 Grande tegi: nullos adeo sentire dolores
 Dat superum Genitor, nullaque ex parte gravari. 115
 Interea terra parta jam pace, marique
 Augustus pater ætatis bella impia portis
 Clauserat, & validis arctarat vincula catenis:
 Dumque suas regnator opes, viresque potentis
 Imperii, exhaustasque armis civilibus urbes 120

Nosse

Nosse cupit; magnum censeri jusserat orbem,
 Describi populos late, numerumque referri
 Cunctorum ad se se capitum, quæ maxima tellus
 Sustinet, & rapido complectitur æquore Nereus.

Ergo omneis lex una movet. sua nomina mittunt, 125
 Qui monteis, Aurora, tuos, regna illa feracis
 Armeniæ, qui convalles, atque alta Niphatae
 Saxa tenent, longe pictis gens nota pharetris,
 Gens fines lustrare suos non segnis, & arcu,
 Qua vagus Euphrates, qua devius exit Araxes 130
 Felices tractus, & late munere divum
 Concessos defendere agros bene olentis amomi.
 Censetur Tauri passim, censetur Amani
 Incola: prædatorque Cilix: & Isaurica quisquis
 Rura domat: quicumque tuas, Pamphylia, silvas: 135
 Quique Lycaoniam, felicia jugera: quique
 Flaventem curvis Lyciam perrumpit aratris.
 Jam clari bello Leleges, populique propinqui
 Jussa obeunt: gens quæque suo dat nomina ritu.
 Qui Ceramon, bimaremque Gnidon: quique alta tuetur
 Mœnia, dispositis ubi circumsepta columnis (140
 Tollit se nivei moles operosa sepulcri,
 Barbara quam raptò posuit regina marito.
 Et quos Mæandri toties ludente recurso
 Unda rigat, rigat ipse suo mox amne Cayster, 145
 Herbofo niveos dum margine pascit olores.
 Quosque metalliferis veniens Pactolus ab antris
 Circuit: & rutila non parcior Hermus arena.
 Myforum manus omnis: Apollineæque Celænæ:
 Idaque, Rhætææque arces, celebrataque Musis 150
 Pergama, Sigæumque jugum, Priamæa quondam
 Regna armis, ducibusque, ducum nunc nota sepulcris.
 Quæ nauta, angustum dum præterit Hellespontum,
 Ostendens sociis: Hoc, inquit, litore stentes
 Nereides steterant, passis quum mœsta capillis 155

Ipsa suum de more Thetis clamaret Achillem.
 His & Bithynæ classes, & Pontica late
 Adcedit regio. paret scopulosa Carambis:
 Parendi studio fervet simul alta Sinope:
 Fervet Halys: quique immensis procul amnis ausus
 Cappadocum medios populos discriminat Iris: (160
 Thermodōque; Halybesque; adtritaque saxa Prometheo.
 Præterea qua se Thracum Mavortia tellus
 Pandit, & argentem Rhodope procurrit in Hæmum:
 Qua Macerum per saxa ruit torrentibus undis 165
 Axius, umbrosæque tegunt Halyachmona ripæ:
 Quaque jacer diris omen Pharsalia bellis,
 Et bis Romana fœda clade Philippi,
 Conveniunt populi certatim, & iussa faceffunt.
 Vos etiam vestros his adjunxistis alumnos, 170
 Vicinæ passim vacuis jam mœnibus urbes,
 Antiquæ Grajorum urbes, gens optima morum
 Formatrix, clara ingentis, & forribus ausis:
 Seu quæ litoreos tractus, monteisque tenetis:
 Seu quæ per medias dispersæ exsurgitis undas. 175
 Tum latus Epiri, qua formidabile nautis
 Adtollunt summo caput Acroceraunia cælo.
 Urget opus. jamque Alcinoi dat regia censum:
 Illyricæque manus: impacatque Liburni:
 Litoraque Ionio passim pulsata profundo. 180
 Nec tu, cui late imperium terræque, marisque
 Bellatrix peperit virtus, & Martius ardor,
 Non populos, non ipsa tuas, terra inclyta, genteis
 Describis, terra una armis, & fœta triumphis,
 Una viris longe pollens, atque æmula cælo: 185
 Nubiferæ quam præruptis anfractibus Alpes
 Præcingunt, mediamque pater secat Apenninus,
 Et geminum rapido fluctu circumtonat æquor.
 Describere suos, (quamvis non axe sub uno,)
 Hinc Rhenus pater indigenas, hinc latior undis 190
 Da-

Danubius: qui silvarum per vasta volutus,
 Pascere non populos, non lambere desinit urbes,
 Donec ad optatam rapido venit agmine Peucen.
 Quin & proceras scrutatur Gallia silvas,
 Gallia Cæsareis Latio dignata triumphis: 195
 Quam Rhodanus, quam findit Arar, quam permeat ingēs
 Sequana, piscofoque interluit amne Garumna.
 Tum quas piniferis genteis prærupta Pyrene
 Rupibus, Herculeas prospectat ad usque columnas,
 Cogit Anas, cogit ripa formosus utraque 200
 Duria, & albescenti Bætis præcinctus oliva,
 Auratamque Tagus volvens sub gurgite arenam,
 Quique suo terras insignit nomine Iberus.
 Parte alia vastas circumlocat Africa vires:
 Getuli, Maurique duces rimantur opaci 205
 Atlantis nemora, & dispersa mapalia silvis.
 Scribitur & vacuis ut quisque inventus arenis
 Seu pastor, seu subcinctis venator in armis
 Observans favos latebrosa ad resqua leones.
 Massylum quicumque domos, quicumque repostos 210
 Hesperidum lucos, munitaque montibus arva
 Incolit, & ramis nativum decutit aurum:
 Et qui vertentes inmania saxa juvencos
 Flecitur arans; qua devictæ Carthaginis arces
 Procubuerunt, jacentque infesto in litore turres 215
 Eversæ. quantum illa metus, quantum illa laborum
 Urbs dedit insultans Latio, & Laurentibus arvis!
 Nunc passim vix reliquias, vix nomina servans,
 Obruitur propriis non agnoscenda ruinis.
 Et querimur genus infelix humana labare 220
 Membra ævo: quum regna palam moriantur, & urbes.
 Jamque Macas idem ardor habet: venere volentes
 Barcæ: venere suis Nasamonæ ab arvis:
 Navisfragas qui per Syrtes, infidæque circum
 Litora, mærentum spoliis onerantur, & altos 225
 Insi-

Insiliunt nudi cumulos exstantis arenæ,
 Inque suas vertunt aliena pericula prædas.
 Postremo Pſylli, Garamanticaque arva tenentes:
 Quique Cyrenæas suspendunt vomere glæbas,
 Laudatasque legunt succis præstantibus herbas. 230
 Quique Jovis palmeta, Asbytarumque recessus:
 Marmaricas qui late oras: qui pascua servant
 Ægypti, Meroëſque, sacer quos Nilus inundat,
 Nilus ab æthereo ducens cunabula cælo.

Nec minus & casta senior cum Virgine custos 235
 Ibat, ut in patria nomen de more, genusque
 Ederet, & jussum non segnis penderet aurum.
 Ille domum antiquam, & regnata parentibus arva
 Invisens, secum proavos ex ordine reges,
 Claraque facta ducū, pulchramque ab origine gētem 240
 Mente recenscebat tacita: numerumque suorum,
 (Quamvis tunc pauper, quamvis incognitus ipsis
 Adgnatis,) longe adveniens explere parabat.
 Jam finis, Galilæa, tuos emensus, & imas
 Carmeli vallis, quæque altus vertice opacat 245
 Rura Thabor, sparsamque jugis Samaritida terram
 Palmiferis; Solymas a læva liquerat arces:
 Quum simul e tumulo muros, ac tecta domorum
 Prospexit, patriæque agnovit mœnia terræ.
 Continuo lacrimis urbem veneratur obortis: 250
 Intenditque manus, & ab imo pectore fatur:

Bethlemix turres, & non obscura meorum
 Regna patrum, magnique olim, salвете, penates:
 Tuque o terra parens regum, visuraque Regem,
 Cui Sol, & gemini famulantur cardinis axes, 255
 Salve iterum. te vana Jovis cunabula Crete
 Horrescet, ponetque suos temeraria fastus:
 Mœnia te Dircea trement: ipsamque pudebit
 Ortygiam geminos Latonæ extollere partus.
 Parva loquor: prono veniet diademate supplex 260
 Illa.

Illa potens rerum, terrarumque inclyta Roma:
 Et septemgeminos submittet ad oscula monteis.
 Dixit, & extrema movit vestigia voce:
 Maturatque viam senior: tardumque fatigat
 Vectorem: & visas gressum molitur ad oras. 265

Et jam prona dies fluctus urgebat Iberos,
 Purpureas pelago nubeis, aurumque relinquens.
 Ecce autem magnis plenam conventibus urbem
 Protinus, ut venere, extremo e limine portæ
 Adspiciunt. mistum confluxerat undique vulgus, 270
 Turba ingens. credas longinquo ex æquore vectas
 Ad merces properasse: aut devastantibus arva
 Hostibus, in tutum trepidos fugisse colonos.
 Cernere erat perque anfractus, perque arcta viarum
 Cuncta repleffe viros, confusoque ordine matres: 275
 Permissos pecori agricolas, hos jungere plaustra:
 Hos intendere vela: alios discumbere apertis
 Porticibus: resono compleri cuncta tumultu:
 Accensos variis lucere in partibus ignes.
 Quæ pater admirans, tacito dum singula visu 280
 Percurrit, circumque domos, & limina lustrat,
 Nec superesse locum tecto videt: Ibimus, inquit,
 Quo Deus, & quo sancta vocant oracula patrum.

Est specus haud ingens parvæ sub mœnibus urbis,
 Incertum, manibusne hominum, genione potentis 285
 Naturæ formatus, ut hæc spectacula terris
 Præberet, tantosque diu servatus in usus,
 Hospitio cælum accipere; cui plurima dorso
 Incumbit rupes pendentibus undique saxis
 Aspera: & exesæ cingunt latera ardua cautes: 290
 Defunctis operum domus haud ingrata colonis.
 Huc heros tandem superata ambage viarum
 Sic monitus, ducente Deo, cum Coniuge sancta
 Devenit, multaue senex se nocte recepit.
 Ac primum siccis ramalibus excitat ignem: 295

Strat-

Stramineoque toro comitem locat: ægra cubantis
 Membra super vestem involvens: mox adligat ipsos
 Permulcens, jam non duros, jam sponte sequentes
 Quadrupedes: ut forte aderat scæne saligna
 Subfultum crate, & palmarum vimine textum. 300

Nunc age, Castaliis quæ numquam audita sub antris,
 Musarumve choris celebrata, aut cognita Phœbo,
 Expediam: vos secretos per devia calleis,
 Cælicolæ, vos (si merui) monstrate recessus
 Intactos. ventum ad cunas, & gaudia cæli, 305
 Mirandosque ortus, & tecta sonantia sacro
 Vagitu. Stat ferre pedem, qua nulla priorum
 Obvia sint oculis vaturn vestigia nostris.
 Tempus erat, quo nox tardis investa quadrigis
 Nondum stelliferi mediam pervenit olympi 310
 Ad metam, & tacito scintillant sidera motu:
 Quum silvæque, urbesque silent: quum fessa labore
 Accipiunt placidos mortalia pectora somnos:
 Non fera, non volucris, non picto corpore serpens
 Dat sonitum. jamque in cineres confederat ignis 315
 Ultimus: & fera perfusus membra quiete
 Scruposo senior caput adclinaverat antro.
 Ecce autem nitor ex alto novus emicat, omnemque
 Exsuperat veniens atræ caliginis umbram:
 Auditique chori superum, & cælestia curvas 320
 Agmina pulsantum citharas, ac voce canentum.
 Agnovit sonitum, partusque instare propinquos
 Haud dubiis Virgo sensit lætissima signis:
 Protinus erigitur stratis, cæloque nitentes
 Adtollit venerans oculos, ac talia fatur: 325
 Omnipotens Genitor, magno qui sidera nutu,
 Aërioque regis tractus, terrasque, fretumque,
 Ecquid, adest tempus, quo se sine labe serenam
 Efferat in lucem Soboles tua? quo mihi tellus
 Rideat, & teneris depingat floribus arva? 330

En

En tibi maturos fructus, en reddimus ingens
 Deposita: tu ne qua pio iactura pudori
 Obrepat, summo defende, & consule cælo.
 Ergo ego te gremio reptantem, & nota petentem
 Ubera, care Puer, molli studiosa fovebo 335
 Amplexu? tu blanda tuæ dabis oscula matri
 Adridens: colloque manum, & puerilia nectes
 Brachia: & optatam capies per membra quietem?
 Sic memorat, fruiturque Deo; comitumque micanti
 Agmine, divinisque animum concentibus explet. 340
 Atque olli interea revoluta sidere felix
 Hora propinquabat. Quis me rapit? accipe vatem,
 Diva, tuum: rege, Diva, tuum. feror arduus altas
 In nubes: video totum descendere cælum
 Spectandi excitum studio. da pandere factum 345
 Mirum, indictum, insuetum, ingens. absistite, curæ
 Degeneres, dum sacra cano. Jam læta laborum,
 Jam non tacta metu, sæcli Regina futuri
 Stabat adhuc, nihil ipsa suo cum corde caducum,
 Nil mortale putans. illam Natusque, Paterque, 350
 Quique prius quam Sol cælo, quam Luna niteret,
 Spiritus obscuras ibat super igneus undas,
 Stant circum, & magnis permulcent pectora curis.
 Præterea redeunt animo quæcumque verendus
 Dixerat interpres: ætæ sine pondere menses, 355
 Servatusque pudor. clausa quum protinus alvo.
 (O noctem superis lætam, & mortalibus ægris!)
 Sicut erat foliis, stipulaque innixa rigenti,
 Divinum spectante polo, spectantibus astris,
 Edit onus. Qualis rorem quum vere tepenti 360
 Per tacitum matutinus desudat Eous:
 Et passim teretes lucent per gramina guttæ.
 Terra madet: madet adpersa sub veste viator
 Horridus, & pluviae vim non sensisse cadentis
 Admirans, gelidas udo pede proterit herbas. 365
 Misa

Mira fides! Puer æthereas jam lucis iu auras
 Prodierat: fœnoque latus male fultus agresti,
 Impulerat primis resonum vagitibus antrum.
 Alma Parens nullos intra præcordia motus,
 Aut incurfanteis devexi ponderis ictus 370
 Senferat: hærebant immotis viscera claustris.
 Haud aliter, quam quum purum specularia Solem
 Admittunt: lux ipsa quidem pertransit, & omneis
 Irrumpens laxat tenebras, & discutit umbras:
 Illa manent inlæsa, haud ulli pervia vento, 375
 Non hiemi, radiis sed tantum obnoxia Phœbi.
 Tunc Puerum tepido Genitrix involvit amictu,
 Exceptumque sinu, blandeque ad pectora pressum
 Detulit in præsepe. hic illum mitia anhelos
 Ore fovent jumenta. O rerum occulta potestas! 380
 Protinus agnoscens Dominum procumbit humi bos
 Cernuus: & mora nulla, simul procumbit asellus
 Submittens caput, & trepidanti poplite adorat.
 Fortunati ambo! non vos aut fabula Cretæ
 Polluet, antiqui referens mendacia furti, 385
 Sidoniam mare per medium vexisse puellam:
 Aut sua dum madidus celebrat portenta Cithæron,
 Infames inter thyasos, vinosaque sacra
 Arguet obsequio senis insudasse profani.
 Solis quippe Deum vobis, & pignora cæli 390
 Nosse datum, solis cunabula tanta tueri.
 Ergo dum refugo stabit circumdata fluctu
 Terra parens; dum præcipiti vertigine cælum
 Volvetur; Romana pius dum templa sacerdos
 Rite colet; vestri semper referentur honores: 395
 Semper vestra fides nostris celebrabitur aris.
 Quis tibi tunc animus, quæ sancto in corde voluptas,
 O Genitrix, quum muta tuis famulantia cunis,
 Ac circum de more sacros referentia ritus
 Adspiceres domino genua inclinare potenti, 400
 Et

Et sua commotum trahere ad spectacula cælum?
Magne Pater, quæ tanta rudeis prudentia sensus
Leniit? informi tantos quis pectore motus
Excivit calor, & pecudum in præcordia venit?
Ut quem non reges, non acceperê tot urbes, 405
Non populi, quibus una aras, & sacra tueri
Cura fuit; jam bos torpens, jam segnis asellus
Auctorem late, possessoremque salutent?

Vocibus interea sensim puerilibus heros
Excitus, somnum expulerat, noctemque fugarat 410
Ex oculis: jamque Infantem videt, & videt ipsam
Majorem adspectu, majori & lumine Matrem
Fulgentem, nec quoquam oculos, aut ora moventem,
Sublimemque solo, superùm cingente caterva
Aligera. Qualis, nostrum quum tendit in orbem, 415
Purpureis rutilat pennis nitidissima Phoenix:
Quam varie circum volucres comitantur euntem.
Illa volans, Solem nativo provocat auro
Fulva caput, caudam & roseis interlita punctis
Cæruleam. stupet ipsa cohors: plausuque sonoro 420
Per sudum strepit innumeris exercitus alis.
Miratur lucem insolitam, miratur ovanteis
Cælicolùm cantus senior. tum victus, & amens,
Adtonitusque animi, tantisque ardoribus impar
Corruit, & geminas vultum demisit in ulnas: 425
Adfususque diu telluri, immobilis hæsit.
Hic illum superi juxta videre jacentem,
Vidit Dia Parens: nec longum passa seniles
Obduci tenebris oculos: dat surgere, & ægrum
Sustentare genu, tremulisque insistere plantis, 430
Divinosque pati vultus, superique nitorem
Ignis, & æthereas vibrantia lumina flammæ.
Ille ubi paullatim vireis, animumque resumit;
Nodoso incumbens baculo, modulantia primum
Agmina, Reginamque deùm de more salutat. 435
Mox

Mox ipsum adcedens præsepe, ulvaeque palustri
 Impositum spectans Dominum terræque marisque,
 (O timor, o mentis pietas!) puerilia membra
 Non ausus tractare manu, cunctatur. ibi auram,
 Insperatam auram divino efflantis ab ore 440
 Ore trahens, subito correptus numinis haustu,
 Adflatusque Deo, sic tandem voce quieta
 Incipit, & lacrimis oculos subfundit obortis:

Sancte Puer, non te Phariis operosa columnis
 Atria, non variata Phrygum velamina textu 445
 Excepere (jaces nullo spectabilis auro)
 Angustum sed vix stabulum, male commoda sedes,
 Et fragiles calami, lectæque paludibus herbæ
 Fortuitum dant ecce torum. laqueata tyrannos
 Tecta, & regifico capiant aulæa paratu. 450
 Te Pater æterno superum ditavit honore
 Illustrans: tibi siderei domus aurea cæli
 Plaudit, inextinctosque parat Natura triumphos.
 Et tamen hanc sedem Reges, hæc undique magni
 Antra petent populi: longe quos cærula Calpe 455
 Litore ab occiduo, nigrisque impellet ab Indis
 Sol oriens: quos & Boreas, & fervidus Auster
 Diverso inter se certantes cardine mittent.
 Tu pastor, tu dispersas revocare per agros
 Missus oveis late, pectusque obferre periclis, 460
 Prodigus ah nimium vitæ, per tela, per hosteis
 Obscurum nemus irrumpens, rabida ora luporum
 Compesces, saturumque gregem sub tecta reduces.
 O mihi certa fides superum, decus addite terris,
 Nate Deo, Deus ipse, æterno e lumine lumen: 465
 Te te ego, te circum Genitrix, lætique ministri
 Concinimus, primique tuos celebramus honores,
 Longaque perpetuis indicimus orgia fastis.

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI
DE PARTU
VIRGINIS
LIBER TERTIUS.

URATUM interea culmen bipatentis
olympi
Conscendit Genitor, rerum inviolata
potestas,
Lata fovens tacito sub pectore: mox
jubet omneis

Ad se se acciri superos: quique atria longe
Observant, quique arcanis penetralibus adstant: 5
Præterea quos Eos Aurora per ortus,
Et quos occidua propior videt Hesperus ora.
Namque ferunt olim leges quum conderet æquas
Rex superum, & valido mundum suspenderet axe,
Diversas statuisset domos, diversaque divis 10
Hospitia, & dignos meritis tribuisse penates
Ordine cuique suos. Illi data testæ frequentant:
Armaque, & æratis adfigunt nomina valvis.
Haud mora fit. celerant jussi: volat æthere toto
Calicolum glomerata manus: pars igne corusco 15
Tota

Tota rubens, pars stelliferis innexa coronis.
 Ipse sedens, humeris chlamydem fulgentibus aptat
 Ingentem, & cælum pariter, terrasque tegerentem.
 Quā quondā, (ut perhibent,) vigilans noctesque, diesque
 Ipsa suo nevit rerum Natura Tonanti: 20

Adjecitque sacræ decus admirabile telæ,
 Per medium, perque extremas subtegminis oras
 Immortale aurum intexens, grandesque zmaragdos.
 Illic nam varia mundum distinxerat arte
 Gnara operum mater, certisque elementa figuris, 25
 Et rerum species, animasque, & quidquid ab alta
 Fundit mente Pater. Generis primordia nostri,
 Cernere erat limum informem. jam præpete penna
 Deferri volucres liquidum per inane videres:
 Jam silvis errare feras, pontumque natari: 30
 Piscibus, & vero credas spumescere fluctu.
 Hic postquam aligeros gemmata sedilia cætus
 Accepere; Pater solio sic inquit ab alto:

Ætherei procures (neque enim ignoratis & ausus
 Infandos, dirumque acies super astra frementeis) 35
 Si mecum juvat antiquos ab origine motus
 Inspecere, & veterum pariter meminisse laborum:
 Quandoquidem hæc vobis peperit victoria laudem;
 Huc animos, huc pacatas advertite mentes.
 Vos, quum omne arderet cælum servilibus armis, 40
 Arctoumque furor pertenderet impius axem
 Scandere, & in gelidos regnum transferre Triones;
 Fida manns mecum mansistis: & ultima tandem
 Experti, cælo victricia signa tulistis:
 Æternumque alta fixistis in arce trophæum. 45
 Quos ego pro meritis insigni munere palmæ
 Donavi: regnique in partem, operumque recepi:
 Præcipuosque habui, lectosque ad iussa ministros:
 Usque adeo fixa antiqui stat gratia facti.
 Nec minus & nostras audistis sæpe querelas: 50
 Vidi-

Vidistisque graveis flammati pectoris æstus: multum
 Tunc quum prima novas egit dementia gentes
 Arboris auricomæ cælestia carpere poma:
 Poma gravi seros gustu læsura nepotes.
 Munere quin superum indignas spoliastis, & umbra
 Sacrorum late nemorum: adfidoque labore.
 Multastis miseras, vitæ & brevioribus annis.
 Quid repetam veteri sumtas de crimine pœnas?
 Exiliumque informe Erebi, tenebrasque repostas?
 Quæ tacito mecum spectastis lumine: & iidem
 Terrarum sortem mæsti indoluistis. acerbam
 Aut etiam ut nostri longo post tempore tandem
 Pectoris indomitas clementia vicerit iras?
 Visque arcana leveis sensim demissa per auras
 Fœcundam intactæ complerit Virginis alvum? 65
 An temere hoc, nullaque actum ratione putatis?
 Quippe ita mansuras decuit me ponere leges:
 Quo terræque, polusque, homines, divique vicissim
 Fœderibus starent certis, & pignore tanto
 Servarent memorem cognatæ stirpis amorem. 70
 Quare agite, & jam nunc humana capeffite fata:
 Ac primum duris parvi sub cautibus antri
 Gramineos lustrate toros: lustrate beatam
 Pauperibus sedem calamis: cunctique recenteis
 Submissi cunas adcedite, dum pia Mater 75
 Complexu in molli Natum fovet, ubera pernox
 Indulgens teneris Pueri rorantia labris:
 Nec procul in stipula demisso pectore mutam
 Procumbit pecus: & Domini vestigia lambens.
 Bervigilat, longos fundit dum tibia cantus. 80
 Hic faustos ortus Pueri, noctemque verendam
 Discursu per inane levi, passimque canoris
 Laudibus excipite, & plausu celebrate faventes
 Omnia felicem ventura in sæcula pacem,
 Cœtatimque renascentis cunabula mundi, 85

Victum anguem, victumque anguis furiale venenum.
 Sic placitum, sic averfos conjungere terris.
 Cælicolas, sic ferre homines ad sidera certum est.

Hæc ubi dicta; novum superis inspirat amorem;
 Quo subito veteres deponant pectoris iras: 90
 Obliti scelerum; Patrisque exempla secuti,
 Terrarum flagrant studio, & mortalia curent.
 Nec mora: Lætitiâ choreis tum forte vacantem
 Advocat: hæc magni motusque, animosque tonantis
 Temperat, & vultum discussa nube serenat. 95
 Lætitiâ, quæ cælicolûm per limina semper
 Discursat, raroque imas petit hospita terras:
 Curarumque expers, lacrimasque exosa virago,
 Exsultat, totoque abigit suspiria cælo.
 Ut stetit ante Patrem, terrasque adcedere jussa est, 100
 Mobilibus pietas humeris adcommodat alas:
 Lenimenque viæ comites vocat. Illicet adsunt
 Jucundæ visu facies Cantusque, Chorique,
 Gaudiaque, Plaususque, & honestis ignibus ardens
 Rectus amor: quem nuda Fides, Spesque inscia luctus 105
 Vadentem, mira unanimes pietate sorores
 Observant. sequitur mox inculcata Voluptas,
 Gratiaque, & niveam suadens Concordia pacem.
 Quumque propinquasset portæ quæ maxima cælo
 Dicitur, æternumque micat radiata coruscis 110
 Astrorum signis: quando mortalibus ægris
 Dant nimbos aliæ, & damnant caligine terras:
 Subcinctæ occurrunt Horæ properantibus alis:
 Insomnes Horæ: namque his fulgentia divûm
 Limina, & ingentis custodia credita cæli. 115
 Protinus æratos impulso cardine posteis
 Cum sonitu, magnoque polos quassante fragore
 Præpandunt obnixæ humeris. volat illa per auras
 Obscura sub nocte nitens. gratantur eunti
 Sidera: jam festas meditatur Luna choreas. 120

Ex-

Exsultant Hyades: gaudet mutata Bootes
 Plaustra auro, totosque auro fulgere juvenços.
 Tunc primum visa est, miseri post fata parentis,
 Risisse Erigone, & longum posuisse dolorem:
 Armatoque ensis subducitur Orioni. 125

Ut vero umbrosis posuit vestigia silvis;
 Culmina conscendit pastorum; atque omnia late
 Perlustrans tacitis oculis loca, concutit alas
 Adplaudens: pictosque sinus sub nocte coruscans,
 Subrisit lætum, puraque in luce refulsit. 130

Primi illam sensere canes: sensere jacentes
 Hædorum passim per dura cubilia matres:
 Bålaturque ovium valles sonuere propinquæ,
 Saxaque; & adtoniti caput erexere magistri.
 Tunc ait: O parvi vigiles gregis, o bona pubes 135

Silvarum, superis gratum genus, ite, beati
 Pastores, ite antra novis intendite fertis:
 Reginam ad cunas, positumque in stramine Regem
 (Certa fides) alti jam jam moderator olympi
 Cernere dat. properate: novique tepentia lactis 140

Munera, cumque suo date condita subere miella:
 Insuetum & silvis stipula deducite carmen.
 Nec plura effata, in nubes taciturna recessit:
 Et penitus nigra noctis se condidit umbra.
 Olli inter se se vario sermone volutant, 145

Quid superùm mandata velint, quas quærere cunas,
 Quos jubeant reges, quæ cingere frondibus antra.
 Continuo variis innectunt tempora ramis:
 Nectitur & lentiscus, opacæque arbutus umbræ,
 Rosque maris, buxusque, & densa comas terebinthus: 150

Cunctaque frondenti redimitur turba corona.
 Mox silvam exquirunt omnem: saltusque repostos
 Flamíniferis lustrant tædis. ardere putares
 Arva procul, totumque incendi lumine montem.
 Tandem inter dumos fessi, sub rupe cavata 155

Speluncam adspiciunt: vocemque rudentis aſelli
 Auribus acceperē. vident ipſumque, bovemque,
 Longævumque ſenem, ſtātemque ad lumina Matrem
 Inſomnem, & preſſis refoventem pignus in ulnis.
 Ergo inſperatæ gavīſi munere ſortis, 160
 Ocyus ingentem procero ſtipite laurum,
 Avulſamque ſolo palmam ab radicibus imis
 Adtollunt humeris: perque intervalla canentes
 Cum plauſu, choreiſque, & multiſono modulatu
 Veſtībuli ante aditum ſtatuunt: omnēque coronant 165
 Fronde locum: grandes oleas, cedroſque comanteis
 Adfigunt: longiſque advelant limina ſertis:
 Et late Idaliā ſpargunt cum baccare myrtum.
 Quos bonus ex antro dictis ingreſſus amicis
 Compellat ſenior: placidaque hæc voce profatur: 170
 Dicite, paſtores (neque enim ſine numine, credo,
 Tam certum tenuiſtis iter) cui tanta paratiſ
 Munera? cui virides ramis frondentibus umbras
 Texitis? anne aliquis ſuperūm Patre miſſus ab alto
 Haſ docuit ſedeſ, locaque hæc adcedere juſſit? 175
 Sic memorans, ſe ſe lætum venientibus obfert.

Illi autem; Nova per tenebras, nova lucis imago,
 O genitor, media viſa eſt modo lumina ſilva
 Spargere, & in noſtras diffundere gaudia menteis:
 Sive Deus cælo veniens, ſeu forte deorum 180
 Nuntius, in dubio eſt: nos vultum, habitumque loquentis
 Vidimus: & motas per noctem audivimus alas.
 Sic fati, jungunt dextras: mox ordine longo
 Antrum introgreſſi, calathiſ ſilveſtria plenis
 Dona ferunt: Matrem & læro ſimul ore ſalutant. 185
 Tum Puero adſtantes Lycidas, & maximus Ægon,
 Ægon, Gætuliſ centum cui paſcua campis,
 Centeni per rura greges Maſſyla vagantur:
 Ipſe caput late, qua Bagrada, qua vagus errat
 Triton, Cinyphię qua devolvuntur arenæ, 190
 In

Ingens agricolis, ingens pastoribus Ægon.
 At Lycidas vix urbe sua, vix colle propinquo
 Cognitus, æquoreas carmen deflexit ad undas:
 Et tamen hi non voce pares, non viribus æquis,
 Inter adorantum choreas, plaususque deorum 195
 Rustica septena modulantur carmina canna:

Hoc erat, alme Puer, patriis quod noster in antris
 Tityrus adtritæ spreuit rude carmen avenæ,
 Et cecinit dignas Romano consule silvas:
 Ultima Cumæi venit jam carminis ætas: 200
 Magna per exactos renovantur sæcula cursus.
 Scilicet hæc Virgo, hæc sunt Saturnia regna:
 Hæc nova progenies cælo descendit ab alto,
 Progenies, per quam toto gens aurea mundo
 Surget, & in mediis palmes florebit aristis. 205
 Qua duce, siqua manent sceleris vestigia nostri,
 Irrita perpetua solvunt formidine terras:
 Et vetitum magni pandetur limen olympi.
 Occidet & serpens, miseros quæ prima parentes
 Elusit portentificis imbuta venenis. 210

Tunc deum vitam accipies? divisque videbis
 Permissos heroas, & ipse videberis illis?
 Pacatumque reges patriis virtutibus orbem?
 Adspice felici diffusum lumine cælum,
 Camposque, fluviisque, ipsasque in montibus herbas. 215
 Adspice, venturo latentur ut omnia sæclo.
 Ipsæ lacte domum referent distenta capellæ
 Ubra; nec magnos metuent armenta leones:
 Agnaque per gladios ibit secunda nocenteis:
 Bisque superfluos servabit tincta rubores. 220
 Interea tibi, parve Puer, munuscula prima
 Contingent, hederæque, intermistique corymbi.
 Ipsa tibi blandos fundent cunabula flores:
 Et duræ quercus sudabunt roscida mella:
 Mella dabunt quercus: omnis feret omnia tellus. 225

At postquam firmata virum te fecerit ætas,
 Et tua jam totum notescant facta per orbem:
 Alter erit tum Tiphys, & altera quæ vehat Argo
 Delectos heroas: erunt etiam altera bella:
 Atque ingens Stygias ibis prædator ad undas. 230
 Incipe, parve Puer, risu cognoscere Matrem,
 Cara Dei Soboles, magnum cæli incrementum.

Talia dum referunt pastores: avia longe
 Responfant nemora: & voces ad sidera jactant
 Intonsi montes: ipsæ per confraga rupes, 235
 Ipsa sonant arbusta: Deus, Deus ille, Menalca.
 Hic subito magnum visi per inane volatus
 Cælestum, cursusque alacres, alacresque recursus:
 Auditæque procul voces, sonitusque rotarum.
 Scilicet innocuis per sudum exercitus armis 240
 Ibat ovans: divisæ acies, terna agmina ternis
 Instructa ordinibus belli simulacri ciebant.
 Ter clypeis jam cedenteis invadere nubes
 Adspiceres: vacuas ter mittere tela per auras:
 Ter clamare ducem: mox dissita cogere signa: 245
 Atque unam lætæ faciem præferre phalangis:
 Rursus & aërios percurrere milite campos.
 Semotosque alios constanti incedere passu
 Nubila per, lataque vias: & jungere nexu
 Brachia, perpetuis quatientes motibus alas, 250
 Gestantesque manu nostræ argumenta salutis,
 Spinasque, clavosque, horrenti & vimine fasceis,
 Hæsuramque hastam lateri, medicataque felle
 Pocula, sublimemque crucem, immanemque columnam.
 Ibant, & dulci mulcebant æthera cantu. 255
 Innumeras alii laudes, & magna Parentis
 Facta canunt: Ut prima novi fundaverit orbis
 Mœnia, telluremque vagis discluserit undis:
 Ut passim varios cælo suspenderit ignes,
 Lunamque, stellasque: ut magni lumina Solis, 260
 Jam

Jam late extremo tenebris Oriente fugatis,
 Protulerit. Tu belligeras, metuende, cohortes
 Dejicis, exturbasque polo: tu fulmine quassas
 Cum duce signa suo, nigroque involvis Averno,
 Cocytumque jubes, tristeisque habitare lacunas. 265
 Te gemini cecinere axes, te maxima tellus:
 Victorem cecinit vastis cum fluctibus æquor.
 Nec te hominum fraudes, non avertère nefanda
 Crimina: sed læto spectas mortalia vultu:
 Dignataque tuo solaris numine terras. 270
 Salve, magne opifex cæli, Rex maxime divum,
 Terrarumque, hominūque salus: quem sidera, quem Sol,
 Quem metuunt reges tenebrarum, & Tartarus ingens:
 Cui late humanum servit genus: omnia solus
 Qui regis: omnia amas pariter. tibi nomina mille, 275
 Mille potestatum, regnorum insignia mille.
 Salve, auctor: salve, immensi dominator olympi:
 Et nobis felix, terrisque labantibus adsis.
 Ingeminant plaufum nubes: lateque per auras
 Discursat vox: & cæli convexa resultant. 280

Herbofo tum forte toro, undisonisque sub antris
 Venturas tacitoolvebat pectore sorteis
 Cæruleus rex, humentum generator aquarum
 Jordanes. quem juxta hilari famulantia vultu
 Agmina densentur natæ, pulcherrima Glauce, 285
 Doroque, Protoque, Galenaque, Lamprothoëque
 Nudæ humeros, nudis discincta veste papillis:
 Callirhoë, Bryoque, Pherusaque, Dinameneque,
 Asphaltisque adsueta leves fluitare per undas:
 Ipsaque odoratis perfusa liquoribus Anthist. 290
 Anthis, qua non ulla novos miscere colores
 Doctior, aut pietis caput exornare coronis.
 Mox Hyale, atque Thoë, & vultu nitidissima Crene,
 Gongisteque, Rhoëque, & candida Limnoria,
 Et Dryope, & virides Botane resoluta capillos. 295

Ore omnes formosæ, albis in vestibus omnes,
 Omnes puniceis evinctæ crura cothurnis.
 Ipse antro medius, pronaque adclinis in urna
 Fundit aquas. nitet urna novis variata figuris
 Crystallo ex alba, & puro perlucida vitro, 300
 Egregium decus, & superûm mirabile donum.
 Umbrosis hic silva comis, densisque virebat
 Arboribus. cervi passim, capreæque fugaces
 Æstivum viridi captabant frigus in umbra.
 In medio, auratis effulgens fluctibus amnis 305
 Errabat campo, & cursu læta arva secabat.
 Hic juvenis fulvis velatus corpora setis
 Stans celsio in scopulo, Regem, Dominumque deorum
 Vorticibus rapidis, medioque in fonte lavabat.
 At viridi in ripa lecti de more ministri 310
 Subcincti exspectant: pronisque in flumina palmis
 Protendunt niveas cælestia lintea vestes.
 Ipse Pater cælo late manifesta sereno
 Signa dabat, Natoque levem per inane Columbam
 Insignem radiis mittebat, & igne corusco. 315
 Adtonitæ circum venerantur numina Nymphæ:
 Et fluviis refugas ad fontem convocar undas.
 Talia cælata genitor dum spectat in urna
 Fatorum ignarus, oculosque ad singula volvit
 Admirans: videt insolitos erumpere fonteis: 320
 Ingentemque undare domum: cavaque antra repleti
 Fluctibus, atque novum latices sumxisse saporem.
 Dumque hæret, pavitatque simul, dum sublevat undis
 Muscosum caput, & taurino cornua vultu;
 Adspicit insuetas late florescere ripas, 325
 Claraque per densas discurrere lumina silvas
 Pastorum ludo: & lætos ad sidera cantus,
 Divinasque audit voces, & numina passim
 Advenisse Deum testantia. protinus ambas
 Ad cælum palmas hilaris cum voce tetendit: 330
 O ma-

O maris, o terræ, divûmque, hominumque repertor,
 Quis tua vel magno decreta incognita cælo
 Detulit huc audax, mediisque abscondit in undis?
 Ipse mihi hæc quondam (memini) dum talia mecum
 Sæpe agitat, repetitque volens, narrare solebat 335
 Cæruleus Proteus: mendax si cetera Proteus,
 Non tamen hoc vanas effudit carmine voces:
 Adveniet tibi, Jordanes, properantibus annis,
 Adveniet, mihi crede, inquit (certissima cælum
 Signa dedit, nec me delusum oracula fallunt:) 340
 Qui te olim Nili supra septemplicis ortus,
 Supra Indum, & Gangen, fontemque binominis Istri
 Adtollet fama: qui te Tiberique, Padoque
 Præferet, atque tuos astris æquabit honores.
 Cujus in adventu tristes discedere morbi 345
 Corporibus passim incipient. Jam victa repente
 Cessabit, turpeis squamas maculasque remittet
 Dira lues: lacerosque elephas effusus in artus,
 Ulcera sanguineo sistet manantia tabo.
 Quin & letales (dictu mirabile!) febres 350
 Diffugient jussæ, possessaque membra relinquent:
 Cedet & infestæ violentior ira Dianæ:
 Ira nocens, quæ fulminea velut icta ruina,
 Corpora cum gemitu ad terram prosternit, & igni
 Interdum, nunc perdere aqua (miserabile visu) 355
 Festinat. Stygio nimirum armata veneno
 Exsuperat vis, & spumas agit ore tumenteis.
 Nec jam ultra longo vires minuente veterno,
 Tabificus per operta impune vagabitur hydrops
 Exitio obrepens miserorum: atque omnia late 360
 Viscera per varios perdet tumefacta dolores.
 Non alias vinctæ tam crebra silentia linguæ
 Abrumpent: noctem aut toties, tenebrasque priores
 Excutient oculi, qui numquam sidera, numquam
 Ardentem magni viderunt lampada Solis. 365
 Mul-

Multa quidem, mājora fide, sed vera, sed ipsos
 Quæ teneant spectantum oculos, possum ore referre:
 Sed propero: ventura tamen mirabitur ætas.
 Cernere erit, claudos passim genua ægra trahentes
 Firmato subitos extendere poplite gressus. 370
 Tum nervis labefacta, diuque trementia membra
 (Quis credat, nisi certa meus mihi cantet Apollo?)
 Restrungi, & validas cum robore sumere vires.
 Atque alius raptò jussus consurgere lecto,
 Haud mora, profiliet: passuque in templa citato 375
 Contendens, onus ipse humeris portabit. ibi ingens
 Clamor, & innumeræ circum donaria voces
 Spectantis populi, & rerum novitate paventis.
 Parte alia extinctam penitus, sensuque carentem
 Ad sua jam cernes revocari munera dextram. 380
 Nec minus & tacta compesci veste cruorem
 Feminæ: exsanguesque artus, pallentiaque ora
 Ilicet obstructis calefacta rubescere venis.
 Ipsas quin etiam Furias sub Tartara pelli,
 Immanes Erebi Furias: tum fessa levare 385
 Pectora, vexatosque malis cruciatibus artus:
 Hinc vacuas late impleri stridoribus auras
 Dirarum frustra clamantium, ac sæva trementum
 Verbera, perque cavas conantum evadere nubeis.
 Jam deploratis vitam post funera reddi 390
 Corporibus video: jam mœstam incedere pompam:
 Feralemque anteire tubam: mox gaudia matrum
 Insperata, patrumque hilares verso ordine fletus,
 Et circumfusa populis lætantibus urbem.
 Huic tu nutanteis quoties adsurgere montes, 395
 Et (mirum!) insuetas curvare cacumina silvas
 Adspicies! quoties humenti in gramine ripæ
 Aut solantem æstus, aut lenes pectore somnos
 Carpentem; tenui adsuæsces mulcere susurro!
 Macte tuis merito ripis, macte omnibus undis. 400
 Ad

Ad te deposito properabunt numina fastu;
Nudabuntque sacros artus, & carmina dicent
Ad numerum: quum tu felix jam flumine sancto
Auctorem rerum, divumque, hominumque Parentem
(Tantus honos, laus tanta tuo, rex maxime, fonti) 405
Exutum veste accipies: atque hospite tanto
Adtonitus, trepidas hortabere voce Napæas:
Ite citæ, date tura pias adolenda per aras,
Cæruleæ comites: viridique sedilia musco
Instruite: & vitreis suspendite fæta columnis. 410
Purpureas miscete rosas: miscete hyacinthos,
Liliaque, & pulchro Regem conspergite nimbo.
Tunc nomen late clarum Jordanis ad auras
Adtollent montes: Jordanen maxima circum
Æquora, Jordanen silvæque, amnesque sonabunt. 415
Illa autem humanis quamvis latura ruinis
Auxilium, finemque dies, gratissima quamvis
Urbibus adveniat, totumque optanda per orbem:
Fluminibus tamen, & nostris felicior undis
(Siqua fides, siqua est veri prudentia Proteo) 420
Ostendet roseos stellis ridentibus ortus.
Quandoquidem non divitias, non quæret honores
Ille Patris decus, ac virtus; mortalia postquam
Membra sibi, & fragiles jam sponte induxerit artus:
Non sceptrum invadet C X R I: non Caspia regna 425
Diripiet; non exuviis Babylona superbam
Eruet: aut alto scandet Capitolia curru,
Militibus circum, & læto comitante senatu.
Sed maris undisoni tractus, & litora longe
Curva secans, media socios sibi quæret in acta: 430
Dispersosque mari nautas, nudosque colonos
Undarum, sinuosa fretis jactare parantes
Retia, vexatas aut jam reparare sagenas
Sollicitos, Patris ad solium, ac sua tecta vocabit.
Atque ollis jus omne, potestatemque medendi 435
Ad-

Adjiciet: pellent morbos, dentisque retundent
 Vipereos: Orcique acies, ac monstra fugabunt.
 Quin & custodes foribus radiantis olympi
 Præficient. servare aditus, & claustra jubebit
 Aurea: quæis non ulla queat vis sæva nocere 440
 Eumenidum, durique umbrarum obfistere postes.
 Tum sedes passim emeritis duodena per astra
 Instituet: distincta suos de more sequetur
 Turba duces. illi leges, & sancta vocatis
 Jura dabunt, plausu sociorum, atque agmine læti. 445
 Felices, qui jam cymba, remisque relictis,
 Alta serenati conscendent culmina cæli.
 Præterea (si certa fides, nec vana futuri
 Gaudia) cognatas etiam spectabimus undas
 Lenæos verti in latices. ea prima deum Rex 450
 Arcana, hos primos per signa ostendet honores
 Accepti late imperii. mirabitur auctus
 Lympha suos, jussa insuetum spumare capaces
 Per pateras, largeque novum diffundere nectar,
 Et mensas hilarare, & felices hymenæos. 455
 Nec semel ille altum remis evectus in æquor,
 Quum jam frustrato socios rediisse labore
 Accipiet, præda ingenti ditabit, & udos
 Squamigerum strata cumulos exponet in alga.
 Iratos etiam fluctus, tumidasque procellas, 460
 Miscentesque imo turbatam gurgite arenam,
 Jamque superjecto mersuras æquore puppim,
 Imperio premet increpitans. cadet arduus undæ
 Impetus: atque audisse minantis jussa putares
 Eurosque, Zephyrosque, & ovanteis turbine Coros. 465
 Quid loquar, ut gemino numerosas pisce catervas,
 Munere & exiguo Cereris, miserabile vulgus
 Matres, atque viros pariter per gramina pascet:
 Ut jam bis senis redeant fragmenta canistris?
 Aut intempesta gradiens ut nocte per altum 470
 Li-

Libera substrato ponet vestigia ponto:
 Vixque undas sicco tanget pede? scilicet olli
 Adnabunt blandæ Nereïdes. humida passim
 Sternent se freta: tum fundo Neptunus ab imo
 Excitus, agnoscet Dominum: positoque tridente 475
 Cum Phorco, Glaucoque, & semifero comitatu
 Prosiliet, trepidusque sacris dabit oscula plantis.
 Sed quid ego exili vectus super alta phaselo
 Cuncta sequor memorans? non si Parnassia Musæ
 Antra mihi, sacrosque aditus, atque aurea pandant 480
 Limina, sufficiam. non si mihi ferrea centum
 Ora sonent, centumque ærato e gutture linguæ
 Vocibus expument agitantem pectora Phœbum;
 Laudatos valeam venturi Principis actus
 Enumerare, novoque amplecti singula cantu. 485

Hæc senior quondam felici pectore Proteus
 Vaticinans (ut forte meo diverterat antro)
 Præmonuit: nunc eventus stat signa futuri
 Expectare. Nitor roscio sed fulsit ab ortu
 Clarius: & radiis dux prævia matutinis 490
 Oceani procul extremo se litore tollit
 Exoriens Aurora: sinusque induta rubenteis,
 Ante diem citat auricomos ad frena jugales.
 Et jam consuetis tempus me currere ripis
 Undantem, magnosque lacus, & prata secantem 495
 Vorticibus. viden', ut nostros agit impetus amnes?
 Jordanenque vocat tumidarum murmur aquarum?

Sic fatus, confestim humeris circumdat amictus
 Insolitos: quos pulchræ udis nevere sub antris
 Naiades, molli ducentes stamina musco; 500
 Sidonioque rudeis saturantes murice telas,
 Aurea consperso variarunt sidera limbo:
 Atque ita se tandem currenti reddidit alveo
 Spumeus, & motas adspersigine miscuit undas.
 Hactenus, o superi, partus tentasse verendos 505
 Sit

Sit fatis. optatam poscit me dulcis ad umbram
 Pausilypus, poscunt Neptunia litora, & udi
 Tritones, Nereusque senex, Panopeque, Ephyreque,
 Et Melite, quæque in primis mihi grata ministrat
 Otia, Musarumque cavas per saxa latebras, 510
 Mergillina: novos fundunt ubi citria flores,
 Citria Medorum sacros referentia lucos:
 Et mihi non solita nescit de fronde coronam.

ACTII SYNCERI
 SANNAZARI
 NEAPOLITANI
 DE MORTE
 CHRISTI DOMINI
 AD MORTALES LAMENTATIO.

I QUANDO magnum mirati surgere
 Solem
 Oceano, & toto flammis diffundere
 cælo:
 Certatimque suo terras ambire me-
 tu

Noctivagam Phœben præcinctam cornibus aureis:
 Eternosque astrorum ignes, cælique micantes 5
 Scintillare oculos, aliquem dare jura putastis,
 Atque polo regnare hominum, rerumque Parentem,
 Cui mare, cui tellus, cui pareat arduus æther,
 Cuncta supercilio qui temperet: hunc simul ægri
 Mortales (si vestra dolor præcordia tangit) 10
 Adspicite immiti trajectum pectora ferro,
 Pectora, scedatasque manus, perfusaque tabo
 Ora, cruentatumque caput, crinesque revulsos:
 Adspicite, & plenos lacrimarum fundite rivos.
 Heu scelus, heu crudele nefas! jacet altus olympi 15
 Rector: & amisso torpent elementa magistro.
 Quin etiam vacuum adsueto sine pondere cælum
 Nutat, & ipsa suum quærunt folia aurea Regem.
 Quem diversa procul sævo cum crimine tellus
 Ignotum populis caput, & miserabile corpus ~ 20
 Susti-

Sustinet, exsanguesque sinu complectitur artus,
 Et tremefacta, graves testatur murmure questus.
 Testatur Sol ipse suum sub nube dolorem
 Jam latitans, atraque notans ferrugine frontem.
 Tu quoque deformesque genas, pallentiaque ora 25
 Contegis, inferiasque tuo das, Luna, Tonanti,
 Auratum flavo tondens de vertice crinem,
 Et lacrimas uda fundens in nocte tepenteis.
 Nec minus abruptis fama est exisse sepulcris,
 Perque vias errasse novis simulacra figuris: 30
 Excitasque umbras medias ululasse per urbes
 Sub noctem, & notos questu implevisse penates.
 Quid? non & pelagi rabies adtollere fluctus
 Immanes visa est, monteisque evolvere aquarum,
 Dejectura urbes, terrasque haustura profundo? 35
 Quum simul & caput undisonis emersus ab antris
 Cæruleus Triton rauco super æquora cornu
 Constreperet, nautasque horrenda voce moneret,
 Naturæ cecidisse Patrem, Regemque, Deumque.
 Hæc manus vasti junxerunt fœdera mundi? 40
 Harum opus est, quodcumque jacet, quodcunque movetur?
 Quidquid ubique parens rerum Natura gubernat,
 Frugiferens tellus, fœtumque animantibus æquor,
 Vitalisque aër, atque ignibus æthra coruscis?
 Et nunc (proh facinus, quantum potuere nocentum 45
 Flagitia!) immixtis dant pervia vulnera clavis,
 Liventisque atro fœdant squalore lacertos.
 Heu caput indignum spinis, venerandaque cælo,
 Et toties clara stellarum implexa corona
 Cæsaries: heu pectus hians: convulsaque dira 50
 Barba manu: tunisque artus: & frigida membra.
 Vosne, pedes, cælum premere, & vaga sidera sueti,
 Fulgentesque domos superùm, sublimia tecta,
 Tam sævæ immanes perpeffi cuspidis ictus,
 Et terram, & duras sparsistis sanguine cauteis? 55
 Nec

Nec trepidat mens cæca hominum? quæ tanta tenaci
 Durities in corde riget? num nigra videtis,
 Tartara, tot claris hominum viduata trophæis,
 Desertasque in nocte domos, & tristia regna?
 Felicesque animas lætum Præana canentes 60
 Pone sequi Regem, & cælo insedisse sereno?
 Quid si non tantos subiisset sponte labores,
 Humanamque sua pensasset morte salutem.
 Ille sator rerum, & summi mens certa Parentis,
 Qui nutu ingentes mundi moderatur habenas? 65
 Ut tandem intactos picea Phlegæthontis ab unda
 Post obitum æternæ donaret munere lucis,
 In partemque suorum operum, regnique vocaret:
 Tantus amor generis servandi, & gloria nostri.
 Quare agite, ex animis, mortales, pellite vestris, 70
 Siquid adhuc manet antiqua de sorde relictum:
 Mendacesque deos, & detestanda priorum
 Sacra profanatis tandem detrudite ab aris.
 Imbuat effuso terram nec sanguine taurus:
 Nec miser ille sua divulsus ab ubere matris 75
 Ignotos agnus balet super hostia cultros.
 Vivat ovis: vivat quidquid sub Sole creatum est.
 Mentem, animumque Deo, non tura, aut exta parate.
 Has illi pecudum fibras, hæc reddite dona.
 Cernitis, ut primum flectat caput? ut pia pandat, 80
 Brachia? & ingratas vocet ad sua vulnera gentes?
 Oblitasque viæ moneat meminisse relictæ,
 Scilicet amplexus non rejecturus amicos?
 At vos obtusas ignari avertitis aures,
 Infelix genus, & sævæ ludibria mortis: 85
 Nec, quanta a tergo jam insistent tormenta, videtis.
 Tempus erit, quum vestra illum commissa notantem,
 Multantemque reos, altaque in nube sedentem
 Adspicietis: & horrentes tremor opprimeret artus.
 Nec jam ferre oculos flammæ ardore coruscas, 90

IITOA

D

Aut

Aut tumidos acie vultus contendere contra
 Audebit quisquam sibi conscius. Ibit in ignes
 Turba nocens: fontesque exsolvet corpore pœnas:
 Pallentesque æternum amnes, vastasque lacunas
 Cocyti colet: & Furias horrescet hiantes: 95
 Atque animum monitis non intendisse pigebit.
 Tunc vos exactæ capient mala tædia vitæ
 Expertes cæli, atque auræ sub nocte profunda:
 Inque caput trifidos nequicquam optabitis ignes:
 Et frustra erectas tolletis ad æthera palmas. 100
 Quos superùm cœtus, & fortunata piorum
 Agmina vix lacrimis poterunt spectare retentis,
 Invidiæ stimulis, Dirisque ultricibus actos.
 Ergo vitales, miseri, dum carpitis auras,
 Dum compos mens ipsa sui est, dum certa facultas, 105
 Dum ratio, tempusque sinunt, simul ire frequentes:
 Ite pii, veniam factis exoscite vestris:
 Ite animos purgate: Orcique inhibete rapinas:
 Et tandem patrio mentem convertite cælo.
 Sic Rex ille hominum vacui spoliator Averni, 110
 Oblitus scelerum, cognatæ stirpis amore,
 Promissique memor, menteis intrabit amicas,
 Vestraque posthabitis recolet præcordia templis.
 Postque tot exhaustos vitæque, obitusque labores,
 Illo quo pluvias, quo pellit nubila, vultu 115
 Ablutos labe excipiet, lætusque reponet
 Sidereos inter procures, sanctumque senatum,
 Sub pedibusque dabit stellantia cernere claustra.

ACTII

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI
• VIRI PATRICII
ECLOGÆ.

THE
NATIONAL
ARCHIVES
II
100-100000

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI
PISCATORIA.

EGLOGA PRIMA,
PHYLLIS.
LYCIDAS, MYCON.

Lyc.

IRABAR, vicina, Mycon,
per litora nuper
Dum vago, exspectoque le-
ves ad pabula thynnos,
Quid tantum insuetus strepe-
ret mihi corvus, & udæ
Per scopulos passim fulicæ,
perque antra repostæ

Tristia flebilibus complerent saxa querelis: 5
Quum jam nec curvus resiliret ab æquore delphin,
Nec solitos de more choros induceret undis.
Ecce dies aderat, caram qua Phyllida terræ
Condidimus, tumuloque pias deslevimus umbras
Ah miseri: & posthac nec tristes linquimus auras: 10

D 3

Nec.

Nec dubitat sævus solatia ferre Pylemon.

Myc. Scilicet id fuerat, tota quod nocte vaganti
Huc illuc, dum Pausilypi latus omne pererro,
Piscolamque lego celeri Nefida phaselo;
Nescio quid queruli gemerent lacrimabile mergi. 15
Phyllis ad inferias, Phyllis, (si credimus,) illos
Adgemitum, o Lycida, tumulique ad sacra vocabat.

Lyc. Eheu, care Mycon, qualis spectacula pompæ,
(Nunc recolo) quas ipse manus, quæve ora notavi
His oculis! his, inquam, oculis quæ funera vidi. 20
Infelix! nec me tandem dolor improbus egit
In scopulos, in saxa, rogove absumsit eodem
Ignea vis, vel saltem aliquis deus æquore merfit.

Myc. O Lycida, Lycida; nonne hoc felicius illi
Evenisse putas, quam si fumosa Lycotæ 25
Antra, vel hirsuti tegetem subiisset Amyntæ?
Et nunc heu viles hamo sibi quæreret escas:
Aut tenui laceras sarciret vimine nassas.
Sed tu, siquid habes veteres quod lugeat ignes,
Quod manes, cineresque diu testetur amatos; 30
Incipe: quandoquidem molles tibi litus arenas
Sternit: & insani posuerunt murmura fluctus.

Lyc. Immo hæc, quæ cineri nuper properata parabam
Carmina, ab extremo quum jam cava litora portu
Prospicerem, & nivei venerater saxa sepulcri; 35
Incipiam. tu coniferas ad busta cupressus
Sparge manu: & viridi tumulum super intege myrto.

Myc. En tibi cærulei muscum æquoris, en tibi conchas
Purpureas, nec non toto quæsitæ profundo,
Et vix ex imis evulsa coralia faxis 40
Adferimus. tu solennes nunc incipe cantus:

Incipe, dum ad Solem Bajanus retia Milcon
Explicat, & madidos componit in orbe rudentes.

Lyc. Quos mihi nunc, divæ, scopulos, quæ pādītis antra,
Nereides? quas tu secreti litoris herbæ, 45

Glau-

Glauce pater, quæ monstriferis mihi gramina succis
 Ostendes nunc, Glauce? quibus tellure relicta,
 Ah miser, & liquidi factus novus incolâ ponti,
 Te sequar in medios mutato corpore fluctus,
 Et feriam bifida spumantia marmora cauda. 50
 Nam quid ego heu solis vitam sine Phyllide terris
 Exoptem miser? aut quid nam rapta mihi luce
 Dulce putem? quidve hic sperem? quid jam morer ultra
 Infelix? an ut hac vili projectus in alga,
 Arenteis tantum frutices, desertaque cernam. 55
 Litora, & ingrato jactem meâ verba sepulchro?
 Scilicet hos thalamos, hos felices hymenæos
 Concelebrem? sic speratæ mihi gaudia tædæ
 Dat Venus? ambiguos sic dat Lucina timores?
 Quis mihi, quis te te rapuit, dulcissima Phylli? 60
 Phylli, meâ quondam requies, spesque unica vitæ,
 Nunc dolor, æternusquæ imo sub pectore luctus.
 Non licuit tecum optatos conjungere somnos,
 Dulcia nec primæ decerpere dona juventæ,
 Aut simul extremos vitam producere in annos. 65
 Nunc te (quis credat?) lapis hic habet: & mihi nusquā es,
 Nusquam terrarum, Phyllis: sed fabula, & umbræ
 Frustrantur miseræ per dira insomniâ noctes.
 Me miserum: quæ te tandem regione requiram?
 Quæve sequar? per te quondam mihi terra placebat, 70
 Et populi, lætæque suis cum mœnibus urbes:
 Nunc juvat immensi sinēs lustrare profundi,
 Perque procellosas errare licentius undas
 Tritonum immistum turbis, scopulosæque cete
 Inter, & informes horrenti corpore phocas, 75
 Quo numquam terras videam. Jam jam illa tot annis
 Culta mihi tellus, populique, urbesque, valete:
 Litora cara, valete: vale simul, optima Phylli.
 Nos tibi, nos liquidis septem pro fluctibus aras
 Ponemus: septemque tibi de more quotannis. 80

Monstra maris magni vitulos mactabimus hirtos :
 Et tibi septenis pendebunt ostrea fertis,
 Ostrea muricibus variata, albisque lapillis.
 Hic tibi Nisæ, & flavos resoluta capillos
 Cymodoce, mitisque pia cum matre Palæmon, 85
 Et Panope, & Siculi custos Galatea profundi:
 Solenneis nectent choreas, & carmina dicent;
 Quæ Proteus quondam divino pectore vates
 Edocuit, magni quum funera fletet Achillis:
 Et Thetidis luctus consolaretur amarus. 90
 At tu, sive altum felix colis æthera, seu jam
 Elysios inter manes, cætusque verendos
 Lethæos sequeris per stagna liquentia pisces;
 Seu legis æternos formoso pollice flores,
 Narcissumque, crocumque, & vivaceis amaranthos; 95
 Et violis teneras misces pallentibus algas,
 Adspice nos, mitisque veni. tu numen aquarum
 Semper eris, semper lætum piscantibus omen.
 Ut Nymphis, Nereoque, ut flavicomæ Amphitrite,
 Sic tibi viatrices fundent libamina cymbæ. 100
 Interea tumulto supremum hoc accipe carmen,
 Carmen, quod, tenui dum nectit arundine linum,
 Piscator legat: & scopulo suspiret ab alto:

IN. GREMIO. PHYLLIS. RECUBAT. SIRENIS. AMATAE
 CONSVRGIS. GEMINO. FELIX. SEBETHE. SEPVLGRO 105

Myc. Dulce sonant, Lycida, tua carmina: nec mihi ma-
 Halcyonum lamenta, aut udo in gramine ripæ (lim
 Propter aquam dulces cynorum audire querelas.

Sed tu: sic faciles vicina Megaria semper
 Sufficiat conchas: sic proxima Mergilline 110

Ostrea, saxosæque ferat tibi rupis echinos:
 Quandoquidem nox obscuras jam distulit umbras,
 Necdum permensus cælum Sol: incipe rursus,
 Atque itera mihi carmen. habent iterata leporem.

Lyc. Ne miserū ne coge, Mycon. sat lumina, sat jã 115
 Exhau-

Exhaustæ maduere genæ. dolor (adspecte) siccas
 Obduxit fauces: quatit & singultibus imum
 Pectus: anhelantemque animam vox ægra relinquit.
 Et tamen hæc alias tibi nos, & plura canemus,
 Fortasse & meliora, aderit si Musa canenti. 120
 Quin & veliferis olim hæc spectanda carinis,
 Seu Prochyta, seu Miseni sub rupe patenti
 Inscribam: grandisique notas ferrugine ducam:
 Præteriens quas nauta mari percurrat ab alto:
 Et dicat: Lycidas, Lycidas hæc carmina fecit. 125
 Sed quoniam focii passim per litus ovantes
 Exspectant, poscuntque tuas ad retia vires;
 Eja age jam surgamus. ego hæc ad busta sedebo,
 Tu socios invise: escas nam quærere tempus:
 Et tibi nunc vacuæ fluitant sine pondere nassæ. 130

ECLOGA SECUNDA.

GALATEA.

FORTE Lycon vacuo fessus confederat antro
 Piscator, qua se scopuli de vertice, lato
 Ostentat pelago pulcherrima Mergilline.
 Dumque alii notosque sinus, piscosæque circum
 Æquora collustrant flammis, aut linea longe 5
 Retia, captivosque trahunt ad litora pisces;
 Ipse per obscuram meditatatur carmina noctem.
 Immitis Galatea: nihil te munera tandem,
 Nil nostræ movere preces? verba irrita ventis
 Fudimus: & vanas scopulis impēgimus undas. 10
 Adspecte, cuncta silent, orcas & maxima cete
 Somnus habet, tacitæ recubant per litora phocæ:
 Non Zephyri strepit aura: sopor suus humida mulcet
 Æquora: sopito connivent sidera cælo.
 Solus ego (hei misero) dum tristi pectore questus 15
 Nocte itero, somnum tota de mente fugavi:

Nec

Nec tamen ulla meæ tangit te cura salutis.
 At non Praxinoë me quondam, non Polybotæ
 Filia despexit, non divitis uxor Amyntæ,
 Quamvis cuncta sinu, quamvis foret alba papillis. 20
 Quin etiam Ænaria, (si quicquam credis,) ab alta
 Sæpe vocor. solet ipsa meas laudare Camœnas
 In primis formosa Hyale; cui sanguis Iberis
 Clarus avis: cui tot terræ, tot litora parent:
 Quæque vel in mediis Neptunum torreat undis. 25
 Sed mihi quid profunt hæc omnia, si tibi tantum
 (Quis credat, Galatea?) tibi si denique tantum
 Displiceo? si tu nostram, crudelis, avenam
 Sola fugis? sola & nostros contemnis amores?
 Ostrea Miseni pendentibus eruta saxis 30
 Mille tibi misi: totidem sub gurgite vasto
 Pausilypus, totidem vitreis Euploëa sub undis
 Servat adhuc. plures Nefis mihi servat echinos,
 Quos nec vere novo siliis lentiscus amaris
 Inficit, aut vacuæ tenuant dispendia Lunæ. 35
 Præterea mihi sub pelago manus apta legendis
 Muricibus: didici Tyrios cognoscere succos,
 Quoque modo plena durent conchylia testa.
 Quid refugis? tingenda tibi jam lana paratur,
 Qua niteas, superesque alias, Galatea, puellas; 40
 Lana maris spumis quæ mollior. hanc mihi pastor
 Ipse olim, dedit hanc pastor Melissæus, ab alta
 Quum me forte senex audisset rupe canentem:
 Et dixit: Puer, ista tuæ sint præmia Musæ,
 Quandoquidem nostra cecinisti primus in æta. 45
 Ex illo in calathis servavi, ut mittere possem.
 Sed tu, (nequa mihi superet spes, nequa futuri
 Conditio, Galatea,) manum mihi dura negasti.
 Hoc est, hoc, miserum quod perdidit. ite, Camœnæ,
 Ite procul: sprevit nostras Galatea querelas. 50
 Scilicet, (exiguæ videor quod navita cymbæ,
 Quod

Quodque leves hamos, nodosque retia tracto,)
 Despicias. an patrio non hoc quoque litore Glaucus
 Fecerat? æquoræ Glaucus scrutator arenæ,
 Et nunc ille quidem tumidarum numen aquarum. 55
 Sed nec, (quæ nimium vel me sic falsa fatigat,)
 Fabula te moveat Lydæ. licet illa puellis
 Jactet, nescio quas mihi se misisse corollas;
 Non me Lyda tamen non impulit, æquora testor,
 Nereidasque omneis. si fallo, naufragus illa; 60
 Experiar, salsoque bibam sub gurgite fluctus.
 Heu quid agam? externas trans pontum quærere terras
 Jam pridem est animus: quo nūquam navita, numquam
 Piscator veniat. fors illic nostra licebit
 Fata queri. Boreæ extremo damnata sub axe 65
 Stagna petam, & rigidis numquam non cana pruinis?
 An Libyæ rapidas, Austrique tepentis arenas,
 Et videam nigros populos, Solemque propinquum?
 Quid loquor infelix? an non per saxa, per ignes,
 Quo me cumque pedes ducent, mens ægra sequetur? 70
 Vitantur venti: pluviae vitantur, & æstus:
 Non vitatur amor. mecum tumultetur oportet.
 Jam saxo me me ex illo demittere in undas
 Præcipitem jubet ipse furor. Vos o mihi, Nymphæ,
 Vos, maris undisoni Nymphæ, præstate cadenti 75
 Non duros obitus, sævasque exstinguite flammæ.
 Scilicet hæc olim, veniens seu litore curvo
 Cajetæ, seu Cumarum navalibus altis,
 Dum loca transibit, raucus de puppe magister
 Hortatus socios, Dextrum deflectite dicet, 80
 In: latius, o socij; dextras deflectite in undas;
 Vitemus scopulos infames morte Lyconis.
 Talia nequicquam surdas jactabat ad auras
 Infelix piscator, & irrita vota fovebat:
 Quum tandem extremo veniens effulgit ab ortu 85
 Lucifer, & roseo perfudit lumine pontum.

E C L O G A T E R T I A ,

M O P S U S .

CELADON, MOPSUS, CHROMIS, IOLAS.

Cel. **D**Ic mihi (nam Baulis, verum si rettulit Ægon,
 Bis senos vos, Mopse, dies tenuere procellæ)
 Quid tu, quid Chromis interea, quid vester Iolas?
 Dum Notus insultat pelago, dum murmurat unda,
 Ecquid desertis vacui lulistis in antris? 5

Mop. Quid nostræ facerent ingrata per otia Musæ,
 O Celadon? neque tum conchas impune licebat
 Per scopulos, non octipedes tentare paguros.
 Jam fragilem in sicco munibant saxa phaselum:
 Raraque per longos pendebant retia remos. 10
 Ante pedes cistæque leves, hamique jacebant:
 Et calami, nassæque, & viminei labyrinthi,
 Tum Chromis Inarimen spectans, His, inquit, ab oris
 (Ah dirum exsilium) nostræ solvère carinæ:
 Quum regem post bella suum comitata juvenus 15
 Ignotis pelagi vitam committeret undis.
 Quæ tamen, ut fama est, Ligurum per saxa, per altas
 Stœchadas emicuit: Rhodanique investa per amnem
 (Nam, bene si memini, Rhodanum referebat Amilcon)
 Oceani madidas vidit refluens arenas, 20
 Et quæ cæruleos procul adspicit ora Britannos;
 Qua, (nisi vana ferunt,) quoties maris unda recedit,
 Indigenæ captant nudos per litora pisces.
 Ne, Chromi, ne luctus renova, respondit Iolas:
 Sat tuus hæc nobis Lucrini nuper ad undam 25
 Narravit Lycabas: Solem se scilicet illic
 Trans fluctus, trans & nubes vidisse cadentem

Haud

Haud aliter, quam si nostris e montibus illum
 Cajetæ adspiceret longe post litora ferri,
 Nec strepitum sensisse ruentis ab æthere currus. 30
 Præterea mores populorum, urbesque, locosque
 Exposuit, quernasque domos, & lignea tecta.
 Addidit & varias, (heu barbara nomina,) gentes:
 Bellovacos, Morinosque: & quos quis dicere possit,
 Tarbellos? latisserrare & flumina campis: 35
 Nescio quem Ligerim testis se innasse carinis.
 Sed mea nunc aliæ poscunt sibi pectora curæ.
 Tu modo, si quid habes (& te quoque Chloridis ardor
 Excruciat) scopulo hoc mecum meditare vicissim.
 Audiet, & gracilem percurreret Mopsus avenam. 40
 Sic illi. ast ego nil contra, sed quæ mihi collo
 Garrula pendebat, manibus tunc sumpta cicuta est.
 Scilicet alternos conabar arundine versus
 Excipere. alternis nam dicere uterque parabat.
 Nec mora, jam Chromis hos, hos & referebat lolas. 45
Chr. Nereides, pelagi sacrum genus, aut mihi vestris
 Munera ferte vadis, duram quæis Chlorida placem:
 Aut, si muneribus flecti nequit, æquore toto
 Quærite, quæ nostrum sanet medicina furorem.
Iol. Sirenes, mea cura, audite hæc ultima vota. 50
 Aut revocet jam Nisæ suum, nec spernat Iolam,
 Aut videat morientem. hæc saxa impulsæ marinis
 Fluctibus, hæc misero vilis dabit alga sepulcrum.
Chr. Qualis tranquillo quæ labitur æquore cymba,
 Quum Zephyris summæ crispantur leniter undæ, 55
 Tuta volat, luditque hilaris per trāstra juvenus;
 Talis vita mihi, mea dum me Chloris amabat.
Iol. Adspicis, iratæ feriant ut saxa procellæ:
 Ut validis imæ Coris turbentur arenæ:
 Jam scopulis furit unda, tremit jam terra tumultu. 60
 Fallor, an hæc ipsa est Nisæ indignantis imago?
Chr. O Proteu, pastor liquidi maris, o pater, o rex,
 (Quan-

(Quandoquidem insanos odistis numina fastus)
 Quære Pitheculas tu, cui licet: atque superbæ
 Dic Hyale, falsum te pascere monstra per æquor. 65

Iol. Ille habet, ille meos scopulus mihi servat amores,
 Qui propior terræ est. illum pete, Glauce, natatu:
 Neve manus duri contemnat Nisa mariti,
 Dic te squamigeras traxisse ad litora prædas.

Chr. Est Veneri Cypros gratissima, Creta Tonanti, 70
 Junonique Samos, Vulcano maxima Lemnos:

Ænariæ portus Hyale dum pulchra tenebit,
 Nec Samos Ænariam vincet, nec maxima Lemnos.

Iol. Gradivus Rhodopen, & Mercurius Cyllenen,
 Ortygiam Phœbe, Tritonia jactat Hymetton: 75
 Nisa colit Prochyten: Prochytes si commoda norint,
 Ortygiam Phœbe, Tritonia linquat Hymetton.

Chr. Hic specus, hic rupes, texendisque optima nassis
 Vimina sunt, junci, densæque per avia myrtus:
 Si mihi nunc Pholoë, vel tantum Chloris adesset, 80
 Quam bene pugnaces possem contemnere ventos!

Iol. Nulla mihi sine te rident loca, displicet æquor,
 Sordet terra, leves odi cum retibus hamos:
 At si aderis tu, Nisa, placebunt omnia: latus
 Tunc ego vel Libycis degam piscator arenis. 85

Chr. Dat rhombos Sinuessæ, Dicarchi litora pagros,
 Herculeæ nullum rupes, synodontas Amalphis:
 Parthenope teneris scatet ambitiosa puellis:
 Quis mihi nunc alias scrutari suadeat algas?

Iol. In fluviis mugil versatur, sargus in herbis, 90
 Polypus in scopulis, mediis melanurus in undis:
 Ante tuas, mea Nisa, fores ego semper oberro:
 Quæ mihi det tales jucundior insula portus?

Mop. Hactenus, o Celadon, resonis sub rupibus illos
 Inter se vario memini contendere cantu, 95
 Horrida ventosi ridentes murmura ponti.
 Qui tamen & laudes, & munera digna tulere

Car-

Carminibus, sed quæ nequeat contemnere Triton :
 Hic, quam Circejo nudus sub gurgite cepi,
 Nativis concham maculis, & murice pictam: 100
 Ille recurvato nodosa coralia trunco.

FRRDINANDO FEDERICI

REGIS F. ARAGONIO, CALABRIÆ DUCI

ECLOGA QUARTA,

P R O T E U S.

Nunc primum notas velis majoribus undas
 Currimus, o Nymphæ Craterides : ordine quando
 Suadet amor, caræ primos Telluris honores
 Dicere: cæruleæ magni Crateris alumnae,
 Telluris primos caræ dicamus honores, 5
 Dum radiis fervens medium Sol excoquit æquor.
 Tu vero, patriæ Juvenis decus, edite cælo,
 Spes generis tanti: seu te nimboſa Pyrene
 Produlci Latio, pro nostris detinet arvis:
 Seu vagus objecto munimine claudit Iberus: 10
 Rumpe moras, nec te latis Hispania regnis
 Adliat, stirpisve tuæ primordia, & ille
 Gentis honos: licet effuso Tagus impleat auro,
 Et pater Oceanus spumanti perluat unda.
 Nam mihi nam tempus veniet, quum reddita sceptræ 15
 Parthenopes, fractosque tua sub cuspide reges
 Ipse canam: nunc litoream ne despice Musam;
 Quam tibi post silvas, post horrida lustra Lyci,
 (Siquid id est,) salsas deduxi primus ad undas,
 Ausus inexperta tentare pericula cymba. 20
 Quæ vada non norunt, quis nescit Protea portus?
 Illam

Illum olim veteris pascensem ad saxa Minervæ,
 Mulcentemque suas divino carmine phocas,
 E puppi sensere Melanthius, & Phrasidamus,
 Ut forte a Capreis obscura nocte redibant : 25
 Sensere & vario delphinas ludere cursu,
 Tritonumque choris longe freta pulsa sonare.
 Ipse autem haudquaquam mortali digna referri
 Verba sono vacuas lætus cantabat ad auras:
 Terrigena ut quondam matris de ventre Tiphæus 30
 Exsiliens, infanda deos ad bella vocasset:
 Ut fratrum primus, Furiis, & hiantibus hydris
 Instructus, densas ductaverit ipse catervas:
 Ut nisu ingenti partes de monte revulsas
 Ænariam, Prochytenque altis iunxerit astris; 35
 Ac totum subito cælum tremefecerit ictu:
 Tum pater haud segni molitus fulmina dextra
 Immanes acies dejecerit, atque trophæum
 Jusserit ardenteis testari sulfure Bajæ,
 Quod gens victa illis lavisset vulnera lymphis. 40
 Hinc magni Alcidae tauros, stratumque profundum
 Aggeribus memorat, ductamque per oppida pompam.
 His veteres addit Cumas, loca cognita Phæbo,
 Vatis & horrendæ lucos, Triviæque recessus,
 Cimmeriûmque domos, & opaca in vallibus antra. 45
 Te quoque formosæ captum Nefidos amore,
 Pausilype, irato compellat ab æquore questu.
 Ah miser, ah male caute, tuæ quid fata puellæ
 Adceleras? cupit in medios evadere fluctus
 Infelix: cupit insuetum finire dolorem. 50
 At tibi nec curæ est, quod eam Neptunia monstra
 Circumstent; mare nec rapido quod forbeat æstu.
 Ah miser, ah male caute, ultra quid brachia tendis?
 Siste gradum. riget illa jugis adsueta nivosis
 Venatrix: quam mille feræ timuere sequentem 55
 Per saltus. vos hanc, Panope, vos, candida Drymo,
 Cy-

Cymothoëque, Rhoëque, Pherusaque, Dinameneque,
Accipite, & vestris sociam lustrate choreis.

Tum canit antiquas sedes, opulentaque regna
Auricomæ Sirenis, & altum in monte sepulcrum, 60
Sacræque, Chalcidicosque deos, magnisque per æquor
Auspiciis vestas hæc ipsa ad litora classes.

Tum liquidos fonteis subter cava mœnia ducit,
Adtollitque arces, & culmina montibus æquat
Tectorum: vastas protendit in æquora moles, 65

Euploæamque procûl trépидis dat cernere nautis,
Atque Pharon. vincit scopulos, præruptaque saxa
Teleboën, Sarnique amnes, & pinguis culta.

Tum canit, ut Corydona sacro Melisæus in antro
Viderit, & calamos labris admooverit audax, 70

Formosum quibus ille olim cantarat Alexin,
Dixerat & Musam Damonis, & Alpheisibœi.

Queis fretus, distante dea, tot sidera nobis

Prodiderit; tantas cæli patefecerit oras:

Quid referam aut Stabias, aut quæ tenuisse canoris 75

Virginibus fama est abeuntes saxa carinas?

Aut ut terrifici sonitus, ignemque Vesuvi;

Et desolatas passim deflexerit urbes?

Postremo reges, regumque ex ordine pugnas;

Enumerat; bellique artes, & præmia narrat. 80

Addit tristitia fata: & te, quem luget ademptum

Italia infelix (sive id gravis ira deorum;

Seu fors dura tulit) trans altas evehit Alpes;

Mox agit Oceanî prope litora: denique sistit

Spumantem ad Ligerim, parvâque includit in urnâ. 85

Heu sortem miserandam, heu pectora cæca futuri cobul

Hæcine te fessum tellus extrema manebat

Hospitiis; post tot terræque marisque labores?

Pone tamen gemitus: hec te monumenta parentum,

Aut movéant sperata tuis tibi funera regnis. 90

Grata quies patriæ: sed & omnis terra sepulcrum.

E

Hæc

Hæc ille, & quæ vix audita prioribus annis
 Heroum longæva queat meminisse vetustas,
 Commemorat. socio respondent æquora plausu:
 Luna suam donec paullatim fundere lucem 95
 Cœpit, & ad vitreas redierunt numina sedes.

CASSANDRÆ MARCHESIÆ,

MULIERI PRÆSTANTISSIMÆ

ECLOGA QUINTA,

HERPYLIS PHARMACEUTRIA.

DORYLAS, THELGON.

SED jam vulgatos & nos referamus amores:
 Quos pariter grata scopuli pendentis in umbra
 Hinc Dorylas, hinc Teleboi maris adcola Thelgon
 Certantes docuere. quibus cava litora, & ipse
 Æquoreus Platamon, sacrumque Serapidis antrum
 Cum fonte, & Nymphis adsultavere marinis.

Tu mihi, seu doctas percurris Palladis artes,
 Mæoniæque aurum, & subtegmina vincis Atachnes;
 Seu Dryadum choreis, cœruque immista Dianæ
 Haud minor incedis; pictæque adcinctæ pharetra 10
 Venatu Prochyten, maternaque regna fatigas;
 Sive Dicarchæis quæ molibus adsilit æquor,
 Ludenteis spectas Nereidas: en age nostros,
 (Siquis honos pelagi) Cassandra, en adspice lusus.
 Non ingrata cano, penitusque injussa. neque umquam 15
 Arguerint ventura meis te sæcula chartis
 Præteritam. faveat modo non invitus Apollo,
 Et quæ me facili vexere per æquora remo

Pie-

Pierides: quis longa dies, & nomina curæ.
Interea Dorylan juvet hic audire canentem. 20

Dor. Sebethi ad liquidas descenderat Herpylis undas,
Herpylis Euboïdum non ultima: quam pater Alcon
Erudiit, Musis & Phœbo cognitus Alcon.
Venerat & socii partem subitura laboris
Unanimis soror, & calathum de more ferebat. 25

Ipſa comas effuſa, pedemque exuta ſiniſtrum
Cum philtris longum ſubmurmurat: atque ita fatur:
Pone aram, & vivos hauri de flumine tores,
Canaque vicino decerpe abſinthia campo.
Illum illum magicis conabor adurere ſacris, 30
Qui miſeram tota ſpoliatam mente reliquit.

Volvite præcipitem jam nunc, mea licia, rhombum.
Rhombus ad Hæmonias revocetur aheneus arteis:
Sistere qui pluvias, qui pellere nubila cælo,
Qui potis eſt trepidos undis abducere piſces. 35
Volvite præcipitem, mea licia, volvite rhombum.

Alga tibi hæc primum tumidi purgamina ponti
Spargitur, & rapidis abſumitur arida flammis:
Sic mihi ſic, Mæon, uraris ad uſque medullas.
Volvite præcipitem jam nunc, mea licia, rhombum. 40

Ter muſcum, Cleariſta, ter hunc ſine forcipe cancerum
Ure ſimul, Cumque his, dic, viſcera Mæonis uro.
Volvite præcipitem, mea licia, volvite rhombum.

Spongia nunc lacrimis perfunditur. hens bona magno
Spongia nata mari, lacrimas bibe ſedula noſtras. 45
Utque rapis ſitiens illas, ſic Mæonis omnem
Mæonis ingrati rapias de pectore ſenſum.

Volvite præcipitem jam nunc, mea licia, rhombum.

Ut pumex pingueſcat, ut æquoris unda quieſcat,
Quæ ventis agitata huc illuc concita fertur. 50

Sed quid ego heu trifti pectus concuſſa dolore
Imprecet, & vanis jaſtem convicia ventis?
Mæon tot mihi damna, ego Mæoni verba rependam?

Volvite præcipitem, mea licia, volvite rhombum.

Huc huc, qui rigida meditaris vulnera cauda, 55

Sæve trigon, & tu, proprium cui sistere naves

Veliferas, echeneis, adeste: & Mæonis acres

Tu retinere pedes, tu figere corda labora.

Volvite præcipitem jam nunc, mea licia, rhombum,

Tunde jecur, spumamque simul torpedinis atræ. 60

Hæc ego cras illi letalia pocula mittam:

Ebibat, & subito pallenteis torpeat artus.

Volvite præcipitem, mea licia, volvite rhombum.

Scinde manu leporem: leporis penetrabile virus,

Nascitur Eois hic fluctibus: adtulit Ægle, 65

Docta Ægle, jussitque inimicum tangere limen.

Curre age, tange simul, simul obline. cras mihi pœnas

Perfidus ille dabit: gemet ipso in limine Mæon.

Sistite præcipitem jam nunc, mea licia, rhombum.

Contere & Halcyonis nidum mihi. pellere ventos: 70

Dicitur, & sævas pelagi mulcere procellas.

Forsthan hic nostros sedabit pectoris æstus.

Sistite præcipitem, jam sistite, licia, rhombum.

Hactenus ille. quid hinc subjunxerit ordine Thelgon,

Accipe. non omnes unus dolor angit amantes. 75

Thel. Rupe sub hac mecum sedit Galatea. videbam

Et Capreas, & quæ Sirenum nomina servant

Rura procul. veteres alia de parte ruinas

Herculis, ambusta signabat ab arce Vesuvus.

Exsere cæruleos, Triton, de gurgite vultus. 80

Ipse meas, Triton, Nereo deferre querelas,

Ipse potes curva resonans super æquora concha

Et scopulis narrare, & fluctivagus balænis.

Exsere cæruleos, Triton pater, exsere vultus,

Hic primos mihi congressus dedit illa roganti: 85

Hic niveam formosa manum porrexit, & (heu

Quid recolo?) tacitos in me defixit ocellos.

Exsere cæruleos, Triton, de gurgite vultus,

Huc

Huc ades, o mea cura. quid o quid lenta moraris?
Ipse ego te propter, socios, cymbamque reliqui. 90
Exsere cæruleos, Triton pater, exsere vultus.

Hic tibi consuetas formosior explicat umbras
Populus. amplector sæpe hanc, atque oscula figo
Corticibus: sæpe ipsa pedum vestigia quæro:
Et siquid manibus tetigisti, floribus orno. 95
Exsere cæruleos, Triton, de gurgite vultus.

Quem mihi nunc præfers? si te juga frondea, si te
Arbuta, pascentesque juvant per rura capellæ:
Nos quoque non graciles nunc primum jungere avenas
Discimus. incisas implent mea carmina fagos: 100
Et mea Mænaliis pendet jam fistula silvis.
Exsere cæruleos, Triton pater, exsere vultus.

Sin magis adrident hæc litora, sin magis alti
Divitiæ pelagi; sparsos quis cogere pisces
Doctior, aut rigidum dextra jactare tridentem? 105
Exsere cæruleos, Triton, de gurgite vultus.

Non ego delphinis, te judice, non ego thynnīs
Æquore vel medio dubitem certare natando.
Quid tibi me jactem? cui vix numerare vel hamos
Nunc vacat, aut restes, onerataque retia plumbo, 110
Et Sinuessano textas de vimine nassas.
Exsere cæruleos, Triton pater, exsere vultus.

Me Ligurum duræ rupes, me Gallica norunt
Litora: piscantem pariter me Varus, & ingens
Sensit Arar, sensere maris fera monstra Britannī. 115
Obrue cæruleos, Triton, sub gurgite vultus.

Et post hæc heu, dura, fugis. non te mihi tellus
Extera, non venti rapuere, sed accipe munus,
Accipe. non ultra tecum, Galatea, sedentem
Adspicies. I, læta novas meditare choreas. 120
Obrue cæruleos, Triton pater, obrue vultus.

TRAJANO CABANILIO,

TROJÆ, AC MONTELLÆ

D O M I N O,

S A L I C E S.

SI VACAT, & blandos etiam num ventilat ignes
 Quæ dea cærulea vehitur super æquora concha,
 Turrigeramque Paphon, ditemque Amathunta tuetur;
 Accipe flumineas properatum carmen ad undas,
 O mihi non dubia Cabanili cognite fama,
 Sed longe varios rerum spectare per usus.
 Nam tibi me doctæ sic devinxere sorores,
 Sic mea felici permulcent pectora cura;
 Ut vix ulla queam melioris tempora vitæ
 Te sine, vix placidos per noctem ducere somnos. 10
 En agedum, Trajane, tuis hæc prævia jussis
 Tractanti, jam jamque animo majora paranti
 Da veniam, & tenues ne dedignare Camœnas.

Forte inter virides, si vera est fama, genistas,
 Capripedes Satyri, passimque agrestia Panes 15
 Numina cum Faunis, & montivagis Silvanis,
 Exercet dum Sol raucas per rura cicadas,
 Vitabant æstus, qua pingua culta vadosus
 Irrigat, & placido cursu petit æquora Sarnus.
 Grata quies nemorum manantibus undique rivis, 20
 Et Zephyris densas inter crepitantibus alnos.
 Dumque leves aptant calamos, dum sibila pressis
 Explorant digitis, tenuique foramina cera
 Obducunt, vario modulantes carmina cantu;
 Auricomæ viridi speculantur ab ilice Nymphæ 25
 Dul-

Dulcia clarifonis solventes ora cachinnis:
 Sed prope ferre pedem metuunt. nam sæpe labores
 Audierant, Peneæ, tuos, & qualibus olim
 Infelix eheu virgo Nonacria fatis,
 Infelix virgo (quidenim non illa moveret?) 30
 Pana metu fugiens e vertice Cylleneo,
 Pana deum Arcadiæ, quamvis pulcherrima, quamvis
 Dianæ sacros inter lectissima cœtus,
 Nodosa tenerum mutarit arundine pectus.
 Quas simul ac nemorum petulans, effrenaque pubes 35
 Semiferi videre per herbida prata vagantes:
 Occultamque imis flammam traxere medullis;
 Sic timidas blandis hortantur vocibus ultro:
 Huc huc, o teneræ, placidissima turba, puellæ:
 Quid procul adstatis? potius succedite ripæ, 40
 Et viridi in prato molles de more choreas
 Ducite: quandoquidem calamos inflammas inertes:
 Et frustra ad surdas jactamus carmina silvas.
 Illæ nil contra: celeri sed nuda parabant
 Crura fugæ, tutosque agitabant mente receptus. 45
 Si qua fortè viam per saxa irrupere, & altis
 Evalisse jugis deus, aut sua fata dedissent.
 Tum juvenes, Procul o, clamant, procul iste, puellæ,
 Sit timor: ignavas animo depellite curas:
 Nullæ hic insidiæ, nullæ per aperta latebræ: 50
 Cuncta patent: nullas abscondunt hæc loca fraudes.
 Nos quoque non Lernæ monstris, non igne Chimææ,
 Scyllæisve lupis geniti, aut latrante Charybdi,
 Qui vestra immani laceremus viscera morsu:
 Sed divûm genus, & qui semper rupibus altis: 55
 Vobiscum crebris venatibus insultemus.
 His dictis permulsi animi, securaque tristem
 Corda metum ejiciunt: græssuque per uda citato
 Prata, deis tandem cupidis, ripæque propinquant.
 Tum manibus simul implicitis per gramina festas 60

Exercent choreas: aliosque, aliosque reflexus
 Inter se lætæ repetunt: nunc corpora librant
 In saltus: nunc molle larus, nunc candida jactant
 Brachia: & alterna quarunt vestigia planta.
 Hic Satyri, quamquam voces audire canentum 65
 Crudeles, quamquam niveas spectare papillas
 Exsultant, oculisque bibunt sitientibus ignem;
 Tanta tamen sævi gliscit vis effera morbi
 Pectoribus, præcepisque amor, & malefana libido;
 Ut calamis sensim ejectis, ruptoque repente 70
 Fœdere, surgentes ab humo, vento ocyus omnes
 Exsiliant: spreteque deûm pietate, fideque,
 Ah pavidas Nymphas, subitoque horrore rigentes
 Invadant avidi, lævorum more luporum,
 Qui lætas mediis proturbant lusibus agnas, 75
 Oblitasque sui passim rapiuntque, trahuntque,
 Dum viridi in campo cursant, aut valle sub alta,
 Et custos ignarus abest, & amica canum vis.
 Sic illi. at miseræ discisso pectore Nymphæ
 Frondiferam mœstis silvam clamoribus implent: 80
 Atque huc, atque illuc fugiunt. non saxa, neque altis
 Tuta putant loca senta rubis. hinc ardua montis
 Prærupti juga, diffusos hinc stagna per agros
 Adtonitæ circumspiciunt. via nulla salutis:
 Et jam spes prærepta fugæ: tum denique ad undas 85
 Consistunt trepidæ, flavosque a vertice crines
 Cum lacrimis, gemituque, & flebilibus lamentis
 Abscindunt, Sarnumque vocant, liquidasque sorores:
 Dumque vocant, fundo properat chorus omnis ab imo
 Naiadum: properat vitreæ rex cærulus undæ 90
 Sarnus, inexhaustumque vadis ciet agmen aquarum
 Rauca sonans. Sed quid Sarnusve, aut illa natantum
 Agmina Naiadum possint, ubi ferrea contra
 Stant fata, & duro leges adamante rigescunt?
 Ergo defectæ cura, auxilioque deorum, 95
Ac

Ac cælum pariter Nymphæ, lucemque perosæ,
 Unum illud, rebus tandem quod restat in arctis,
 Finem optant. jamque in fluvium se mergere adortæ,
 Membra reclinabant, & aquas prono ore petebant:
 Quum subito obriguere pedes, lateque per imos 100
 Exspatiata ungues radix, fugientia tardat,
 Adhigitque solo vestigia. tum vagus ipsis
 Spiritus emoritur venis: indignaque pallor
 Occupat ora: tegit trepidantia pectora cortex.
 Nec mora: pro digitis ramos exire videres, 105
 Auratasque comas glauca canescere fronde:
 Et jam vitalis nusquam calor: ipsaque cedunt
 Viscera paullatim venienti frigida ligno.
 Sed quamvis totos duratæ corporis artus,
 Caudicibusque latus, virgultisque undique septæ, 110
 Ac penitus Salicæ; sensus tamen unicus illis,
 Silvicolas vitare deos; & margine ripæ
 Hærentes, medio præcumbere fluminis alveo.

F R A G M E N T U M

E J U S D E M A U C T O R I S.

O PRATOS jam, Euplœa, mihi circumspice portus,
 Quo liceat trepidas piscanti includere prædas,
 Et Zephyris relevare graves spirantibus æstus;
 Si qua movet cupidam velocis gratia cymbæ.
 Tuque ades, o nostri merces non parva laboris, 5
 Quem Phœbus mihi, quem doctæ, mea turba, puellæ
 Conciliant; dumque ipse ratem de litore pello,
 Da vela insinuans, pelagoque excurrere patenti,
 Pars animæ, Pudrice, meæ. te nam sua Nereus
 Per yada, te medio Doris vocat æmula fluctu, 10
 Dum late horrifonum campus strepit omnis aquarum.
 Lu-

Lucrinæ ad Veneris templum convenerat omnis
 Ænariæ, Prochytaque manus: Zephyræus opaca
 Scilicet Ænaria, Prochyta venit Euthycus alta,
 Insignes ambo calamis, & versibus ambo, 15
 Aptus uterque fretis, piscatibus aptus uterque;
 Ille hamos versare, hic retia solvere in æquor.

Tum prior hæc Zephyræus: Adeste o litore ab omni,
 Piscatorum artes; liquidas exquirite sedes;
 Vertite Tritonum latebras; penetrare recessus 20
 Nereïdum: numquam nostros sedabit ignes:
 Numquam me Pholoë, numquam me Chloris amabit.
 Ede tuos mecum tandem, cava buccina, cantus.

Testis Cymothoë, testis mihi candida Clotho,
 Optavi quoties mediis in fluctibus ægram 25
 Projicere hanc animam; quoties ego gurgite in alto
 Occurri monstros immanibus, horrida cete
 Ut saltem miseros lacerarent dentibus artus.
 Ede tuos tandem mecum, cava buccina, cantus.

Omnia tentavi, terras, mare, nubila, cælum, 30
 Ventorumque domos; & tempora quattuor anni:
 Omnia sed nocuere simul. vos ite, puellæ,
 Ite, deæ pelagi, furiis arcessite nostris
 Nunc alios succos; aliasque Melampodis herbas.
 Ede tuos tandem mecum, cava buccina, cantus. 35

Non magicos versus, ignotaque nomina rerum,
 Dissimilesque deos, Erebumque, Chaosque refugi.
 Ipsos quin etiam filo convolvere rhombos
 Edidici, partesque meas de litore echinos,
 De scopulis muscum, de fluctibus hausimus undam. 40
 Ede tuos tandem mecum, cava buccina, cantus.

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI
VIRI PATRICII
ELEGIARUM
LIBRI TRES.

1944

1944

1944

1944

1944

1944

ACTII SYNCERI
SANNAZARI
NEAPOLITANI
ELEGIARUM

LIBER I.

ELEGIA PRIMA,

AD LUCIUM CRASSUM.

ET FOECUNDA tenent saxosa rura Pe-
trini,

Rura olim proavis facta superba meis
Et Sinuessanas spectas, mea gaudia,
Nymphas,

Quique novo sēper sulfure fumat ager.

Et modo miraris veteres in litore portus;

Nunc Liris gelida qua fluit amnis aqua.

Cunctaque felicifigis vestigia cuta,

Observas Latiae dum monumenta viae.

At mihi paganae distant silvestria Musae

Carmina, quæ tenui gutture cantat Amor.

Fidaque secretis respondet silva querelis:

Et percussa meis vocibus antra sonant.

Nec

Nec tantum populos, nec tantum horrescimus urbes,
 Quantum non justæ sævitiam dominæ.
 Hoc vitæ genus, hoc studium mihi fata ministrant: 15
 Hinc opto cineres nomen habere meos.
 Me probet umbrosis pastorum turba sub antris,
 Dum rogat agrestem lacte tepente Palem.
 Me rudis indocta moduletur arundine Thyrsis;
 Et tam constanti laudet amasse fide. 20
 Inde super tumuluinque meum, manesque sepultos
 Tityrus ex hedera ferta virentē ferat.
 Hic mihi saltabit Corydon, & pulcher Alexis:
 Dæmetas flores sparget utraque manu:
 Fluminibusque sacris umbras inducet Iolas, 25
 Dum coget saturas Alpheisibæus oves.
 Non mihi Mæoniden, Luci, non cura Maronem
 Vincere: si fiam notus amore, sat est.
 Quid feret Æacides nobis, quid cautus Ulysses?
 Quid pius Æneas, Ascaniusve puer? 30
 Ista canant alii, quorum stipata triumphis
 Musa vagum e tumulis nomen in astra ferat.
 At mihi te te avidis liceat vincere lacertis;
 Osculaque optata sumere longa mora.
 Et liceat posita mirari membra lucerna; 35
 Noctis & insolitas nectere blanditias:
 Atque manus, atque ora tuis componere in ulnis;
 Teque meo lassam sæpe fovere sinu.
 Sed quid ego, hei misero, ventosus inania fingo
 Somnia; quæ forsitan non feret ulla dies? 40
 Felix, qui potuit duram exorare puellam;
 Et capere optati gaudia conjugii.
 Ille dies noctesque suos decantat amores;
 Et recolit Veneris dulcia furta suæ.
 Ille etiam liquido perfusus odore capillos, 45
 Exercet tenerum nocte juvante latus:
 Inque sinu dominæ primos reminiscitur ignes;
 Quos leviter pennis aureus afflat Amor.

Nec

Nec cupit, Æthiopum quæ canent vellera silvis ;
 Nec, quæ Sidonio lana cruore rubet. 50
 Solus habet, fuscis quidquid portatur ab Indis :
 Solus habet ripas, aurifer Herme, tuas ;
 Et quascumque metit segetes fragrantibus arvis.
 Medus, & assiduo Sole perustus Arabs.
 Non auro, aut gemmis miseri torquemur amantes : 55
 Qui dominam poterit flectere, dives erit.
 Ives ero ante alios, si te, mea vita, volentem
 Sustineam ignota pauper, & exsul humo.
 Nam quid rubra juvant fulgentibus æquora conchis ?
 Aut quæ multa niger rura Sabæus arat ? 60
 Quidve torus prodest pluma spectandus, & ostro ;
 Si non est gremio cara puella meo ?
 Et trahere infelix inter suspiria noctem
 Cogor ; & æternos esse, negare deos ?
 Num me neglectis devovit saga sepulcris ? 65
 Num rumpunt somnos carmen, & herba meos ?
 Armen inaccessa traducit ab ilice glandes :
 Carmen nocturnæ supprimit ora canis.
 Armen & informi pallentem sanguine Solem
 Inficit ; & Lunæ sistit euntis equos. 70
 Quid queror infelix ? utinam mihi sola nocerent
 Carmina ; nec nostro pectore inesset Amor.
 Ille vel Æææ superat cantamina Circes :
 Ille vel Hæmonij nata venena jugis.
 Erce, puer : non vana queror : tu vulnere nostro 75
 Crescis ; & exultas, læve, cruore meo.
 Sed si te nostræ ceperunt tædia vitæ ;
 Ne cesset, quæso, funeris atra dies.

AD JOANNEM PARDUM HISPANUM.

PARDE, decus patriæ, spes maxima, Parde, tuorum,
 Atque idem Hispani gloria rara soli:
 Quem juvat immensi causas exquirere mundi,
 Primaque constanti corpora juncta fide:
 An magnum æterno volvatur numine cælum:
 An propria hoc ingens mole laboret opus:
 Cur falsi fluctus; cur ignibus æstuet Ætna:
 Cur vomat epotas vasta Charybdis aquas:
 Unde nitor stellis: cur nox majorve, minorve:
 Cur non ipsa suo lumine Luna micet.
 Felix, cælestes cui fas nunc scandere sedes:
 In queis post obitum fata manere sinant.
 Ad nos per silvas, & sordida rura, capellas
 Versamus: quando Phyllis amare jubet.
 Et teneris nostros ulmis incidimus ignes:
 Quos legat errantium cœtus Hamadryadum.
 Et nunc capreolos, & nunc veniamur onagros:
 Interdum savas fallimus arte feras.
 Sæpe juvat pictas visco captare volucres:
 Nec Satyris ipso cedimus aucupio.
 Quod mihi si liceat tenui revocare cicuta
 Trinacrii niveas upilionis oves;
 Rura colam semper: populi valeatis, & urbes.
 Rura dabunt oculis grata theatra meis.
 Illic gramineas, pastorum bella, palæstras
 Adspiciam, & celeri præmia parta pede.
 Nec me poeniteat sudibus certare columnis;
 Aut armare cavis pectora corticibus.
 Pugnabunt tauri, pugnabunt cornibus hirci:
 Victores molli cespite ferta ferent.
 Plenaque pellitus lustrabit ovilia pastor:
 Ponet & agricolis rustica liba deis.

Stabunt capripedes abiegno robore Fauni;
 Stabit & indocta falce dolata Pales.
 Quorum solennes ictus cadet agnus ad aras.
 Ictus, ut innumeras expiet agnus oves.
 Tum milium, & niveo statuet fumantia lacte
 Pocula; votivas concipietque preces:
 Et ter transiliet flammantes potus aristas,
 Ter quoque non tardo rustica turba pede.
 Dii facite, inter oves, interque armenta capendo
 Deficiam; & silvis me premat atra dies:
 Ut me non docta deploret pastor avena:
 Utque sub umbrosa contumuler platano.
 Ossaque pascentes venerentur nostra capellæ:
 Nec procul a tumulo candida balet ovis.
 Exsultent alii Panchæo munere manes;
 Et quærant Pariis marmora cæsa jugis.
 Mi sat erit, veteres recolat si Phyllis amores;
 Conserat & vernas ante sepulcra rosas.

ELEGIA TERTIA,

AD AMICAM.

N ULLA meos poterit mulier prævertere sensus;
 Ipsa licet cælum linquat, & astra Venus.
 Tu puero teneris ignis mihi primus ab annis:
 Ultima tu tremulo flamma futura seni.
 Jam sanxere semel nos inter fœdera divi,
 Fœdera ad extremos non solvenda rogos:
 Ut, si nostra tuo superesset funere vita;
 (Dii tamen in ventos omen abire sinant)
 Ipse ego composito venerarer operta sepulcro
 Ossa, ferens mœsta tura, merumque manu.
 Umbrarumque sacer custos, tumulique sacerdos
 Concinerem querula tristia verba lyra.

F

Nec

Nec me complexa quisquam divelleret urna;
 Quin cineri moriens oscula summa darem.
 At si, quod potius cupio, tibi fata dedissent, 15
 Lumina formosa condere nostra manu:
 Tunc, mihi quum caros vultus spectare liceret;
 Atque anima tecum jam fugiente loqui;
 Ipsa meos tumulo manes laniata vocares;
 Inque tuo legeres ossa minuta sinu: 20
 Flebilis & longos scindens ad busta capillos,
 Clamares nomen jam moritura meum.
 Tum cineri, & mutæ persolvens iusta favillæ,
 Mistæ dares rutilis lilia cana rosæ.
 Illic mœsta dies, illic consumere noctes 25
 Optares; nec te vinceret alter amor:
 Sed memor usque viri, canis veneranda capillis,
 Adferres tremula munera cata manu.
 O mihi, dum tales tumulo reddantur honores,
 Tam lentam Lachesis scindat avara colum. 30
 Non, ut nostra novos Arabum bibat urna liquores;
 Ustus & Assyrio spiret odore cinis:
 Aut ut clara mei notescat fama sepulcri;
 Altaque marmoreus sidera tangat apex:
 Sed magis ut liceat longas audire querelas; 35
 Et gerere e lacrimis sarta rigata tuis.
 Tunc ego Lethææ spatiatum in aggere ripæ;
 Qua nitet obtuso lumine falsa dies;
 Quaque levis casæ nemus, ambrosiæque virentis, 40
 Et fortunatos abluit unda greges;
 Dulcia præteritæ repetens insomnia vitæ,
 Ostendam Elysiis tot mea dona choris.
 Felicesque animas inter felicior ipse
 Excipiam plausus lata per arva novos.
 Atque aliquis comitum, lætusque, hilarisque recentes 45
 Sparget humi flores, & mihi sarta feret.
 Nec contentus eo, fidos extollet amores;
 Narrabitque aliis de pietate tua.

Sed

Sed quoniam teneræ vernant nunc læta juventæ
 Tempora; & amplexus jungere fata sinunt; 50
 Dulcia lascivo jungamus gaudia lecto:
 Jam properat mortis panda senecta comes.
 Jam properant rugæque graves, & seriorætas.
 Nec dabitur molli ludere posse toro.
 Interea cupidis nectamus colla lacertis: 55
 Ultima jam solvet, quum volet, hora duos.
 Dii facite, hæc longos maneant spes certa per annos.
 Candidus & pennis omina firmet Amor.

E L E G I A Q U A R T A ,

AD LUCINAM, PARTURIENTE

CORNELIA PICCOLOMINEA,

ANTONII GARLONII

ALLIFARUM DOMINI CONJUGE.

AFFER opem teneræ tandem, Lucina, puellæ:
 Auxilio, digna est, quam tueare tuo.
 Te vocat; & madidis solam fuspirat ocellis;
 Et roseo tacitas fundit ab ore preces:
 Illa quidem insueto languet male firma dolore, 5
 Vixque potest longæ tot mala ferre moræ.
 At tu, diva, veni, tecumque unguenta repostæ
 Pyxidis, & si qua est, quæ juvet, herba, feras.
 Sic flentis miseros juvenis compescere questus,
 Sic una poteris forte levare duos. 10
 Lucis adest dea magna: metum jam comprime, Garlon:
 Non frustra est lacrimis illa vocata tuis.
 Da costum, myrrhamque focis, quæque orbe remoto
 Cinnama per rubras navita vectat aquas.

Ipse deam venerare, sacras projectus ad aras; 15
 Et Genio annosum sæpe refunde merum.
 Sed trepidi cessere metus, cessere querelæ.
 Jam parit adventu tacta puella deæ.
 Jam puerum est enixa. vides, ut lumine matrem
 Exprimat? en, tenero quantus in ore decor! 20
 Salve, parve puer, cui jam felicia rident
 Sæcula; cui pharetram sponte remittit Amor.
 Nam siue auratis humeros armare sagittis,
 Seu juvet accensas sollicitare faces;
 Seu potius jactare leves pueriliter alas, 25
 Et dare neglectas post tua terga comas;
 Quis te non Paphiis eductum vallibus, aut quis
 Idaliæ puerum non putet esse deæ?
 Vive, precor, blandumque oculis ridere parenti
 Adfuesce; & dulces discere movere jocos. 30

ELEGIA QUINTA,

AD JULIUM SENENSEM, EXSULEM.

QUUM mihi languentes dolor oppugnaret ocellos;
 Cogere & tristi solverę verba sono;
 Ingratos inter gemitus, inæstasque querelas
 Allata est manibus litera missa tuis.
 Inspeci, agnovique tuas, mea numina, Musas, 5
 Pieriosque haustus; Castaliumque decus.
 Poscis, ut iratum placent mea carmina Phœbum;
 Et flectant duras ad tua vota deas.
 Non hoc ingenium, non hæc facundia nostra est:
 I, precor, atque alio flumine pelle sitim. 10
 Ille mihi faciles jampridem denegat aures;
 Et vetat argutæ tangere fila lyræ.
 Nec mihi jam solito latices de fonte ministrat,
 Nec docet optatos Calliopea choros.

Quid

Quid petis exstinctam dilapso a torre favillam? 15
 Quid miser a nostro vulnere quæris opem?
 Jam tibi felici decurrunt carmina vena;
 Et rapit ad patrium te tua Musa decus.
 Ipsa mihi visa est, te lamentante, Thalia
 Ingemere, & tristi Delius ore queri: 20
 Qualis Strymonias olim quum fletet ad undas
 Orpheus indignis vocibus Eurydicen:
 Qui cantu Ismarii gelidis in rupibus Hæmi
 Adtonuit quercus, adtonuitque feras:
 Saxaque Bistonis deduxit montibus; & te 25
 Currentem adstrictis, Hebre, repressit aquis.
 Scilicet egregios semper Fortuna poetas
 Tanget, & ancipiti deprimet usque rota?
 Neve sit extremos tantum submotus ad axes
 Ille, Tomitana qui jacet exsul humo; 30
 Te quoque nunc rigidi premit inclementia fati;
 Longius & patria cogit abesse domo.
 Sed nisi per magnos quæraturn fama labores;
 Omnis in ardentes est abitura rogos.
 Sic pius Æneas, sic stirps Laërtis Ulysses 35
 Majus post cineres emeruere decus.
 Sic quoque sublati Tirynthius undique monstis
 Visit ab OEtæa regna paterna pyra.
 Et te, crede mihi, tot sæva incommoda passum
 Virtus sublimi ducet in astra via. 40

E L E G I A S E X T A ,

IN FUNERE SARRI BRANCATII

L U C R E T I A U X O R .

ERgo importunæ ruperunt stamina Parcæ,
 Stamina lanifica tam bene ducta colo?
 Ergo ego, quæ fueram tali modo nupta marito,
 Frigida nunc tristi conqueror in thalamo?

Quique his dignus erat vitam exhalasse labellis, 5
 Occidit externis advena litoribus?
 Felices nimium, fortunatæque sorores,
 Quæ datis æternis tura Sabæa focis.
 Outinam numquam amplexus, nūquam oscula nossem:
 Essem pars vestri nempe ego parva chori. 10
 Care vir, audaci nimium confide juventæ,
 Et nimium lacrimis umbra gemenda meis:
 Quis te tam densos immittere corpus in hostes
 Jussit? an ad pugnam non satis unus erat?
 Me miseram, non ulla tuæ te cura puellæ, 15
 Non subit mœstæ certa ruina domus.
 Tu mihi per sanctos solitus jurare hymenæos,
 Per non lædendi fœdera conjugii;
 Te non-immemorem caræ fore conjugis umquam;
 Et si Lethæus tingeret ora liquor. 20
 Quia ipsa admonui, ne sic violentus in arma
 Irrueres: eheu quo, violente, ruis?
 Quo raperis? quo jam nostri tibi cura recessit?
 An potes uxoris non meminisse tuæ?
 Vix equidem credo; quamvis heu credere cogar; 25
 Tam cito pectoribus me cecidisse tuis.
 Sed cecidi; sic fors tulit impia; nullaque pro me
 Vota salutare demeruerunt deos.
 Hectora sic conjux, sic conjux flevit Achillem;
 Sic misera extinctum Laodamia virum. 30
 Nunc mea virginitas, quando inlibata remansit,
 Servetur cineri non violanda tuo.

E L E G I A S E P T I M A,

AD DIVUM JACOBUM PICENUM.

S ANCTE senex, quem nec sceleris contagia nostræ,
 Nec pessum vitiis sæcla dedere suis;
 Equasti magnos qui paupertate triumphos,
 Tantus amor nivæ simplicitatis erat.

Sil-

Silva tibi sedes, viridique cespites lectus: 5
 Explebant mensas amnis, & herba tuas.
 Talis erat priscis victus mortalibus olim.
 Sed priscis tantum vivere cura fuit.
 At te diversos naturæ expendere casus:
 Juvit, & instantes divum aperire metus: 10
 Submotumque oculis animo percurrere cælum:
 Quasque tenes sedes, mente adiisse prius.
 Noscere præterea cunctarum exordia rerum:
 Quod vix humanæ conditionis erat.
 Magnum opus! ut prima surgentis origine mundi, 15
 Omnia sint senis edita luciferis:
 Utque Pater sancta demum cessare quiete
 Perfecto artifices jusserit orbe manus.
 His addis cultusque pios, ritusque verendos:
 Cunctaque legifero tradita sacra duci: 20
 Quæque suis castæ sæclis cecinere Sibyllæ:
 Quæque sacer vaturn spiritus ore refert:
 Sidereos partus, demissaque pignora cælo,
 Atque inopēs cunas, stramineumque torum:
 Speratumque diu tetris, cæloque probatum. 25
 Verum hominem, verum mente, animoque Deum.
 Hinc & supplicium infandum, atque obprobria mortis,
 Claraque de Stygia ducta trophæa domo:
 Denique, ut ad Patrem, populo spectante suorum,
 Cesserit; igniferis præsideatque locis: 30
 Quantaque nos manant promissæ gaudia vitæ:
 Quantaque venturæ gloria lucis erit.
 Miremur, tibi si placidi penetrabile tonantis,
 Et patet immensi regia clara poli;
 Quum tantū his superas meritis sit scandere in arces. 35
 Quā plaga securum lactea monstrat iter?
 Scilicet inde datur terras spectare jacentes,
 Et circumfusi brachia curva maris;
 Solis & ardentes radios, Lunæque recursus:
 Qualiter & pacta stent elementa fide: 40

Nec minus æternis niteant ut sidera flammis:
 Et peragant varias noxque, diesque vices.
 Felix, qui nostras potuisti linquere curas;
 Et procul humanas despicere illecebras.
 Felices, qui te colles videre loquentem; 45
 Quæque tibi gratos præbuit herba toros:
 Quæque arbor, rupesve sacra te fovit in umbra:
 Et quæ nunc manes continet urna tuos.
 Nam licet incultis fuerit tibi vita sub antris;
 Nunc pedibus data sunt astra terenda tuis. 50
 Attamen o dic, sancte pater, dic, addite cælo
 Gloria, dic, patriæ fama, decusque tuæ:
 Ecquid te solitis mulcet sapientia chartis,
 Mollis ubi Elysium concitat aura nemus?
 An juvat aurata meditantem carmina canna, 55
 Nectere purpurea tempora cana rosa?
 An mage virginæis sedet invigilare choreis:
 Quum deceat cælo, quidquid in orbe libet?
 An potius toto superûm spectante senatu,
 Diluis æthereo crimina nostra foro? 60
 Denique quidquid agis, nitidi novus incola cæli,
 Pectoribus nostris non leve numen eris.

ELEGIA OCTAVA,

AD PETRUM DE ROCCAFORTI,

MAXIMUM REGIS GALLIARUM CANCELLARIUM.

QUOD pectus tibi forte, quod ardua pectoris arx est;
 Quod forti dignum pectore nomen habes:
 Quod leges sua jura tenent te vindice; quodque
 Omnia virtuti pervia facta tuæ;
 Autumni sedem, chelasque Astræa reliqui; 5
 Advenique tuos, noster alumne, lares.
 In cunis ego te, si nescis, sedula fovi.
 Reptasti gremio sarcina grata meo.

Ipsa

Ipsa tuos finxi mores, animumque, manusque:
 Ingeniumque sagax, iudiciumque dedi. 10
 Hinc nostri cultusque frequens, optandaque rerum
 Cognitio, hinc fidei nomina tanta tuæ.
 Ad te igitur duplices subnixo poplite palmas
 Insuetis tendo sollicitata malis:
 Ne patiare, meas Latio languescere vires. 15
 Pendet ab auxilio spes mea tota tuo.
 Deprimor audaces inter derisa ministros:
 Nec fas ingenuum tollere ad astra caput.
 Quodque diu partum est virtute, & fortibus armis
 Imperium, sædæ servit avaritiæ. 20
 Nec mirum, vestro tantum quum distet ab orbe,
 Terraque censura sit procul illa tua.
 Quis credat? testis cives pelluntur avitis;
 Adrogat injustas dum sibi fiscus opes;
 Fiscus opes miserorum. hoc est, heu, parcere victis? 25
 Hoc est Ausonio reddere jura solo?
 Cogitur infelix alienas ire per oras
 Nobilitas, patriis exspoliata bonis:
 Culpaturque fides domino servata priori,
 Et maris, & terræ non labefacta minis. 30
 Scilicet est crimen durum contemnere mortem:
 Scilicet est reges crimine amare suos.
 O bene fortunæ memores, quicumque superbas
 Gentibus a victis abstinuere manus.
 Nam quamvis sævos illeceat præda tyrannos; 35
 Magnanimos reges gloria sola juvat.
 Delentur nullos hominum benefacta per annos;
 Quaque licet faciunt nos ratione deos.
 At si quis seræ spernit præconia famæ,
 Quercubus alpinis adnumerare potes. 40
 Ergo tu, regem cui fas lenire potentem,
 Da desideriiis vela secunda meis.
 Effice, Justitiæ soliti reddantur honores:
 Dignus es, altricem qui tueare tuam:

Sed

Sed soror ut nostros æquet Clementia fasces: 45
 Qua sine, dura nimis, difficilisque vocer.
 O decus, o lapsi spes constantissima sæcli;
 O vir fortuna fortior ipse tua.
 Sic tibi contingat Solyma de gente triumphum,
 Captaque per nostros signa videre duces. 50
 Sic Rhodanum Nilo spectes dare jura subacto:
 Perque Araris ripas plurima laurus eat.
 Hoc ego te, mecum hoc Phœbus, doctæque sorores,
 Hoc pietas, hoc jus, nobilitasque rogant.

ELEGIA NONA,

DE STUDIIS SUIS, ET LIBRIS

JOVIANI PONTANI.

QUI primus patrios potuit liquisse penates;
 Et maris, & longæ tædiæ ferre viæ;
 Quem non mœsta domus, quem non revocare parentes,
 Non potuit fufis blanda puella comis;
 Impius, & scopulis, & duro robore natus, 5
 Atque inter tigres editus ille fuit.
 Non mihi circumstat solidum præcordia ferrum:
 Nec riget in nostro pectore dura fílex:
 Ut possim dulcesque lares, limenque puellæ
 Linquere; & ignoto quærere in orbe domum. 10
 Sed Phœbi sacros cogor lustrare recessus,
 Vocalemque undam, Thespiadumque choros:
 Ut fugiam nigras supremo in funere flammæ;
 Et volitem populi docta per ora mei:
 Meque inter claros adtollat fama poëtas; 15
 Nec rapiat nomen nigra favilla meum:
 Et nostro celebrata superbiat umbra sepulcro;
 Spernat & e Pariis marmora cæsa jugis:
 Non tamen ut magni tumulum tentare Maronis
 Audeat; aut tantum speret habere decus. 20
 Sed

ed quis tam niveis vellat mea colla lacertis?
 Quis vetet optato membra fovere sinu?
 n tanti fuerit sacro Parnassus hiatu,
 Perque suas passim templa habitata deas;
 Et tibi sit nitidos lacrimis corrumpere ocellos, 25
 Discessumque fleas, cara puella, meum?
 Ah pereat, quicumque leves sectatur honores;
 Et sequitur famæ nomina vana suæ.
 Tecum ego nocturnis dubitem cessare choreis?
 Tecum ego conspersa gaudia inire rosa? 30
 Deductumque levi crinem perfundere amomo?
 Et noctem insolitis ducere blanditiis?
 scilicet & Turcas Pontanus in æquora classes,
 Alfonſi & fortes ducat in arma manus.
 Qui nunc nascentis canit incunabula mundi, 35
 Aureaque æthereæ sidera fixa domo:
 Utque imbres, lapidesque pluant, ut nubibus ignes
 Exsiliant, salsas ut mare volvat aquas:
 Hesperidumque hortos, excussaue poma draconi,
 Rusticaque ad primos munera missa toros; 40
 Delicias, Lepidina, tuas, resonansque vicissim
 Pastorum argutis carmen arundinibus:
 Qualiter & fulvis radiet Sertorius armis;
 Et Pompejanus prælia tentet, iques:
 Audeat arguto neu quis contendere versu, 45
 Ille vel æterno digna Marone sonat.
 Te pater irriguis audit Sebethus in antris,
 Jurgia ad ingratas dum iacis ipse fores.
 Inde vocas sacrum festas Hymenæon ad aras,
 Optati referens fœdera conjugii: 50
 Utque tuis primum surgens complexibus uxor,
 Vifa sit erepta virginitate queri.
 Felix, qui fidos expertus conjugis ignes,
 Vidisti sobolis pignora certa tuæ:
 Neniolasque rudes cecinitis, & blanda parentis 55
 Oscula, & ad cunas murmura nata suas...

Fe-

Felix, excultum torfit quæ Fannia vatem;
 Quæque illi regnum Cinnama subripuit,
 Quamvis diffidii leges patiantur amaras,
 Spectabunt cineres nomen habere suos. 60
 Eridani post hæc sed te quis credat ad amnem
 Populea canas fronde ligasse comas?
 Et Stellam cecinisse, atque impendisse querelas;
 Spectandos quum jam vix daret illa pedes:
 Bajanosque sinus, myrtetaque cognita Nymphis, 65
 Clausaque sulfureis antra recurva jugis:
 Tum superum laudem, mutisque incisa sepulcris
 Nomina, collapsos & reparare rogos:
 Denique Pindaricosque modos, resonantia plectra,
 Et Methymnææ fila novasse lyræ: 70
 Quum tamen interea morus, atque agmina regum,
 Bellaque Campanæ discutis historiæ.
 Quin & jucundo dstringis sæcula morsu,
 Dum vaser in Stygio disputat amne Charon.
 Varronisque tui, Nigidi que exempla secutus, 75
 Grammaticæ haud spretas incipis ire vias.
 Carminis hinc numeros nostris depromis ab ausis,
 Dignatus pueri verba referre senex.
 Quid loquar, ut sacros Mariani exhauriat amnes
 Ægidius, verum dum canit ore Deum? 80
 Aut apta ingratos taxet sub imagine mores
 Qui super infusas spernit Asellus aquas?
 Te juvenesque, senesque colunt præcepta ferentem,
 Parthenope spreto quæ Cicerone legit:
 Ex adytis quidquid divum sapientia pandit; 85
 Et, Stagira, tui dogmata firma senis:
 Quid deceat fortemque virum; quæ principis artes;
 Largificas præstet quæ dare dona manus:
 Parendi leges quæ sint, legesque loquendi:
 Edat ut argutos lingua disertæ sales: 90
 Quid fortuna homini, quid det prudentia: quantum
 Immanes animos incitus ardor agat:

Ma-

Magnanimique viri quæ sint ad singula partes,
 Sive colat pacem, seu fera bella gerat.
 Nec fugis astrorum caussas aperire latentes, 95
 Et Prolemææi fata reposta poli.
 Salve, sancte senex, vatum quem rite parentem
 Præfecit terris Delius Ausoniis.
 Non te Lethææ carpent oblivia ripæ;
 Nec totum in cineres vertet avara dies. 100
 Nec tibi plebejo ponetur in aggere bustum.
 Niliacas dabitur vincere Pyramidas.
 Quid tibi viatrices exspectas, Umbria, palmas?
 Mœnibus has patriæ rettulit ille meæ;
 Ille suis longum studiis, & laude fruatur: 105
 Me juvet in dominæ consensuisse sinu.

ELEGIA DECIMA,

AD JOANNEM SANGRIUM,

PATRICIUM NEAPOLITANUM,

DE SUO IMMATURO OBITU.

SI me sævus Amor patriis pateretur in oris
 Vivere, vel saltem matre vidente mori;
 Ut, quæ vix uno nunc sunt ingesta libello,
 Essent illa suis continuata locis:
 Forsitan immites potuissem temnere Parcas, 5
 Ductaque de pulla tristia pensa colo:
 Nec me plebejo ferret Libitina sepulcro;
 Aut raperet nomen nigra favilla meum.
 Nunc cogor dulcesque lacus, & amœna vireta,
 Pieridumque sacros destituisse choros: 10
 Nec pote, quæ primis effudit Musa sub annis,
 Emendaturo subdere iudicio.
 Sic heu, sic teneræ fulcis refecantur aristæ:
 Implumes nido sic rapiuntur aves.

Proh

Proh superi, tenues ibit Syncerus in auras? 15
 Nec poterit nigri vincere fata rogi?
 At tu, quandoquidem Nemesis jubet, optime Sangri;
 Nec fas est homini vincere posse deam:
 Accipe concussæ tabulas, atque arma carinæ;
 Naufragique mei collige reliquias: 20
 Errantesque cie quocumque in litore manes;
 Taliaque in tumultu carmina cæde meo:
 ACTIVS. HIC. IACEO. SPBS. MECVM. EXSTINCTA. QUIESGIT
 SOLVS. DE. NOSTRO. FVNERE. RESTAT. AMOR.

ELEGIA UNDECIMA,

IN MALEDICOS DETRACTORES.

QUID ruis in sacros, temeraria turba, poëtas?
 Sævaque mordaci prælia dente moves?
 Define sacrilega convicia fundere lingua;
 Define; pro populo stat deus ipse suo.
 Quis novus in furias armat dolor? ite, profani, 5
 Ite, nec immeritas conscelerate deas.
 An monet hoc Stygiis immersus Scuccha lacunis;
 Dum flens Eumenidum verbera torta timet?
 Illum olim tinctæ juverunt felle sagittæ:
 Nunc miserum facti pœnitet usque fui. 10
 Parcite tam cari manes violare parentis,
 Per stupra, & talos, per cyathosque rogo.
 Ars sua quemque juvet: non vos Helicon subire,
 Non fas virginei polluere amnis aquam.
 Scilicet hanc summo Joviani Musa cothurno 15
 / Hauriat; & magno digna Marone sonet.
 Cui comes. intactæ lustrans sacraria silvæ
 Altilius, dōcto pectore carmen hiet.
 Nec minus & Musæ repetens monimenta jocosa
 Compater, argutos ingerat ore sales. 20

Ely-

Elysiusque hedera comtus florente capillos,
 Rara, sed Aoniis concinat apta choris.
 Extendatque armis titulos Aquivivus avitos;
 Et doceat nostras cernere castra deas.
 Ipse suæ referat Cabanilius ardua Trojæ 25
 Mœnia, & antiquos, Appula regna, lares.
 Quique velut tenera surgit novus arbore ramus,
 Corvinus, quavis aure probanda canat.
 Et qui Pieriis resonat non ultimus antris
 Albinus, referat principis acta sui. 30
 Tu quoque, quid cessas doctis deslere querelis
 Excidium patriæ, culte Marulle, tuæ?
 Quique tot egregias animas, tot clara virorum
 Ingenia enixu format, alitque suo;
 Nestat honorata Majus sua dicta corona; 35
 Tamque pias ferulas regia sceptrâ vocet.
 Quin & rite suos Genio Chariteus honores
 Præbeat, & festas concinat ante dapes.
 Ælius at blandæ fretus dulcedine linguæ,
 Facunda totos conterat arte dies. 40
 Nec te jam pudeat venturo ostendere sæclo
 Eloqui vires, Scala diserte, tui.
 Certent Socraticis Zenonis scripta libellis;
 Cujus apis vernos intulit ore favos.
 At tu Castaliis non inficiande choreis, 45
 Castalidos, Carbo, nunc cane regna tuæ.
 Te quoque, quem gemina mulcet sapientia lingua,
 Parde, juvet studiis invigilare tuis.
 Atque alii, quorum doctas it fama per aures,
 Extremo properent vincere fata die. 50
 Nos quoque, si magnus non averfatur Apollo,
 Cantemus Nymphas, capripedesque deos.
 Nam bene Thespiacas, livor licet audiat, undas
 Novimus; & dextro pressimus antra pede.
 At vos incautis sociis æconita parate; 55
 Et furtis miseras extimulate domos:

Oedi-

Oedipodisque modo, thalamos fœdate paternos;
 Si modo dat certum vulgus habere patrem:
 Nocturnisque dolis agitate, & cœdibus urbem;
 Perque fora infestam reddite, perque vias. 60
 Hæc studia; has artes primis didicistis ab annis,
 Non Aganippeæ tangere fila lyræ.
 Nam neque Calliope vobis, nec dexter Apollo
 Permessi sanctos exhibuere lacus:
 Dira sed Alecto gemina comitata sorore 65
 Pocula cœnoso de Phlegethonte tulit.
 Nimirum hinc nigro mores, & carmina tabo
 Pallent; & fœdo livor in ore sedet.
 Fallor, an hos nobis misit gravis Ætna Cyclopes:
 Mitis, & hanc sentis tu quoque, terra, luem? 70
 Heu, mea Parthenope, quæ te contagia lædunt?
 Talia tu numquam gignere monstra soles.
 Dii patrii, quorum monitis huc advena classis
 Appulit, Eubœcas constituitque domos:
 Litoribus talem nostris avertite pestem; 75
 Mœnia felici si posuistis ave.
 Vosque, umbræ insontes, quas jam letale venenum
 Ante diem Stygias ire coëgit aquas;
 Ultrices huc ferte faces; fumoque sequaci
 Auctores vestræ sollicitate necis. 80
 Et vos, o vatum certissima numina, Musæ,
 Numina carminibus non violanda meis,
 Parcite, si vestras nunc primum læsimus aures:
 Iusta laceßita sumsimus arma manu.

ACTII

ACTII SYNCERI
 SANNAZARI
 NEAPOLITANI
 ELEGIARUM
 LIBER II.

ELEGIA PRIMA,
 AD ALFONSUM, FERDINANDI
 FIL. ARAGONIUM, SICILIE REGEM.

LFONSE, invicto laus accessure
 parenti,
 Hesperios inter non leve nomen
 avos:
 Quid me laudatos Parnassi mittis
 ad amnes?
 Obruitur largo flumine nostra
 sitis.

Gloria Virgilio est, currus, atque arma referre: 5
 Nasonis medio fata in amore mori:
 Battiadem docti sectatur Musa Propertii:
 Flaccus Pindaricos dividit aure modos.
 Passeris exsequias fracto canit ore Catullus.
 Tu Nemesum laudas, culte Tibulle, tuam. 10
 G Omnia

Omnia non uno defudant effusa campo;
 Noster in exiguo tramite currit equus.
 Si me Castalia docuisset Phœbus in umbra;
 Oraque Gorgonea nostra rigasset aqua;
 Meque vel Æschyleo donasset Musa corthurno; 15
 Et foret in nostro grandior ore sonus:
 Non ego Phasiacæ canerem certamina pubis,
 Æquora non prima sollicitata rate;
 Non conjuratos subvertere Pergama reges,
 Non Trojæ profugos post duo lustra deos; 20
 Thebanasve acies, fratrumque immitia bella,
 Sævaque discordi funera raptæ pyra:
 Teque, tuosque meo celebrarem carmine: nec me
 Pignore tam grato dulcè gravaret onus.
 Nam canerem victosque duces, Hispanaque regna, 25
 Horridaque a proavis bella peracta tuis;
 Demissumque genus antiqua ab origine regum;
 Quantaque magnanimi gesta feruntur avi,
 Dum Libyæ tractus, veteres Carthaginis arces,
 Lotophagum dices & populatur agros; 30
 Reginæ accitu mox Itala regna secutus,
 Chalcidicasque arces, Parthenopenque subit.
 Sed quoniam instabiles animos muliebria versant
 Pectora; suspectos deserit ille lares;
 Ac patriæ petit arva suæ, nec longa moratus 35
 Ultiores rursus ducit in arma deos;
 Obsessamque intrat Nymphis comitantibus urbem,
 Qua per operta vagus labitur antra liquor.
 Aurea quin illo dicunt sub rege fuisse 40
 Sæcula. felices, qui meruere frui!
 Quid patris invictas acies, quid concita dicam
 Classica per campos, Daunia terra, tuos:
 Disiectosque duces, populataque castra, neque ullis
 Clara magis regum prælia temporibus?
 O mihi supremos si Parca indulserit annos; 45
 Quanta canam! quantus vox mea plausus erit!
 Tunc

Tunc ego Mæonios ausim perrumpere fontes,
 Sævaque terribili bella tonare tuba.
 Utque alios sileam; tua fortia facta referrem;
 Proveherentque animos tot monumenta meos: 50
 Ut puer extremas regni percurreris oras,
 Lustratis referens præmia litoribus:
 Et male pacatos sedaveris ante tumultus,
 Quam patriis hostes finibus expuleris.
 Primus honos, forti defensos milite Locros 55
 Servasse, & muros, urbs Melibœa, tuos.
 Nec non Marte pari summas Caulonis in arces
 Venisse, inque suo templa sacrata jugo;
 Tempa deæ, vastis late quæ præsidet undis,
 Una Jovis conjux fida, sororque Jovis. 60
 Testis Chratidis erit, testes Sybaritides undæ,
 Oraque quæ fluctus prospicit Ionios.
 Adde, quod Etruscos oppleveris agmine campos;
 Et tibi captivis fluxerit Arnus aquis:
 Totque pharetratas, Turcarum corpora, turmas 65
 Ausoniis dederis manibus inferias.
 Gratia diis Italis; prærupta Ceraunia, & arces
 Buthroti, nostras pertinuere minas:
 Captivumque ducem, fractosque adspeximus arcus,
 Detulit huc domita quos tua classis aqua. 70
 Hinc Ligurum furias, compressaque jurgia ferro,
 Gallicaque in partes oppida versa duas.
 Ipse ego quæ vidi, referam: scit Tuscula tellus,
 Quæque cadit summo lympha Aniena jugo.
 Nam duce te, Latios ferro dum subruis agros, 75
 Tempora militiæ prima fuere meæ.
 Bis Nomentanas, bis magni Tibaris arces
 Vidimus ad nostros projicere arma pedes:
 Quum jam sit media trepidatum pæne Subura;
 Et Capitolino vota parata Jovi. 80
 Nec semel, ut fatear, Collinæ ad limina portæ
 Fregimus, armatos reppulimusque duces.

G 2 Parc

Parce tamen, veneranda parens, si iusta secutus
 Signa sub Alfonso: rex erat ille meus:
 Lanuvium infelix, fatis contraria nostris 85
 Terra; potes certas tu variasse vices.
 Nam quod ad hostiles flexit Victoria partes;
 Fortunæ magis hoc, quam fuit artis opus.
 Ille sed Eridani ripas non fractus in altas
 Contendens, caræ regna sororis adit: 90
 Metatusque locum castris, Insubria passim
 Fudir, & Euganeis agmina missa jugis.
 Dicite Io, populi: turmas spectastis ovantes;
 Et per victrices fœdera iuncta manus.
 Ipse quoque haud sileat quos cedere Farfæus hostes 95
 Risit, & exutum vertere terga ducem.
 Heus ubi nunc, Roberte, tuæ vocesque, minæque,
 Campani peteres quam tibi jura soli?
 Jam nostros reges, jam sternere cuncta parabas:
 Nunc fuga degeneres arguit ecce metus. 100
 Hortarisque tuos dimittere signa maniplos,
 Heu pudor! & longæ præmia militiæ.
 Hos tamen ille pius, quamvis diversa secutos,
 Alfonso miri fovit, & auxit ope.
 Macte animo custos hominum, macte optime regū, 105
 Ausoniæ tu Sol, tu pater unus ades.
 Quid memorem pacisque artes, bellicque labores,
 Perpetuumque animi tempus in omne decus?
 Sed me formosæ deterrent iussa puellæ,
 Ne possim tantis invigilare choris: 110
 Et vetat asper Amor dulces contemnere curas:
 Cogit & invisio subdere colla iugo,
 Nec prosunt lacrimæ, nec verba precantia mortem;
 Ille suas in me concutit usque faces.
 Quare si nostri veniet tibi nuntia leti 115
 Fama; triumphales jam prope siste rotas:
 Atque hæc ad cineres mœrens effare sepultos:
 Sævitia dominæ rapte poëta, jaces.

ELE-

ELEGIA SECUNDA,

IN FESTO DIE DIVI

NAZARII MARTYRIS,

QUI POETÆ NATALIS EST.

ECCE mihi totum lux expectata per annum
 Jam redit; Aoniæ, festa novate, deæ.
 Hæc me vitales genitum produxit in auras;
 Jussit & erectum tollere ad astra caput.
 Nunc mihi purpureis aram cumulate hyacinthis: 5
 Cingite & intexta limina nostra rosa.
 Sic etenim coluisse decet Geniumque, Laresque:
 Ferte coronato tura, merumque foco.
 Tuque, apio innexos dudum acceptura poëtas,
 Splendida, solennes instrue, mensa, dapes. 10
 Hic mihi puniceo Pontani Musa cothurno
 Incipiet posito carmen hiare mero:
 Naturæque vias, tenerique exordia mundi
 Proferet; & certa cuncta obitura die.
 Crassus at æterno frondis redimitus honore, 15
 Solvat Pieriis ora rigata modis:
 Et mihi Linternumque vetus, placidumque Petrinum,
 Ostendatque atavi regna opulenta mei:
 Regna male ad feros heu perventura nepotes;
 Dum versat varias Sors inimica vices. 20
 Altiliusque novos superis laturus honores,
 Pindarica feriat carmina docta lyra.
 Sfortiadum innox dicat, Aragoniosque hymenæos:
 Iure quibus cantus æquet, Homere, tuos.
 Nec gemat exilium Spartani Musa Marulli, 25
 Ventura ad nostras ingeniosa dapes:
 Verba sed antiqui reddat, numerosque Lucreti;
 Dum magnis divos laudibus accumulat.

G 3

Add

Adde tuos, Puderice, sales; adde inclyta patris
 Eloquia; adde animo tot bona parva tuo. 30
 Jamque Panhormitæ lusus, & scripta recense,
 Et Jovianæ tempora amicitia.
 Hos inter meritis rediens, Aquivivus ab armis,
 Prodat honoratæ præmia militiæ:
 Atque chori princeps docti argumenta Plutarchi, 35
 Cumque suis referat dogmata principiis.
 Ipse autem haud dubitet Cabanilius acta referre
 Vel sua, vel magno juncta parentis avo. 40
 Nec Phœbo minus ipse suo, quam Marte probatus,
 Phocæico pexas tingat in amne comas. 40
 Tu quoque, quem juvenem veneror, dulcissime Garlon,
 Incipe jam docta plectra movere manu:
 Allisasque tuas mihi concine, dum vaga Lunam 45
 Sidera per tacitum nocte sequuntur iter. 45
 Talibus auspiciis geniales ducere cœnas,
 Thespiadumque modis concelebrare juvat.

ELEGIA TERTIA,

CALENDIS JANUARIIS,

AD FUSCUM.

EXORITUR lux alma; caput Sol detegit aureum;
 Qui toties nostros exhilaravit avos.
 Exoritur: redit ecce anni melioris origo.
 Quisquis ades, sancta concipe vota preces.
 Cingantur de more sacris fastigia templis,
 Quæ vaga Sebethi Nais ab amne legit. 40
 Ipse sui Janus præpandat limina templi:
 Cui geminum liquido stillet odore caput.
 Illius & castas fument pia tura per aras: 45
 Atque focus supra stet, videatque suos: 10
 Nuntiet & tibi, Fusce, novos virtutis honores.
 Jam reor hæc animum vota fovere tuum.

Nec

Nec magis optaris, quas Lydius amnis arenas,
 Quas volvit flavi lymphæ superba Tagi.
 Nec magis uberibus quidquid sibi colligit arvis
 Medus, & assiduo Sole perustus Arabs.
 Iusta precor: Latius utinam discedat ab oris
 Hostis, & indecôrî victus oberret equo.
 Victus Hyduntinas cogatur linquere terras;
 Et plangat nostram sanguinolentus humum.
 Hæc veniet lux, Fusce, tuis lætissima votis,
 Quum Pax optatas ducet in urbe moras.

ELEGIA QUARTA.

IN MORUM CANDIDAM.

Nunc Erato, virides capiti subnecte corymbos;
 Profer & auratæ filæ canora lyre
 Arboris umbriferæ casus referamus acerbos.
 Non erat hæc nostro fabula nota solo.
 Audiât, & molli cantantes protegat umbra
 Ipsa, * * * * *
 Olim Bajanis fuerat pulcherrima silvis
 Nalas, errantes figere docta, feras.
 Quam liquidus clausis Lucrinus sæpe sub antris
 Optavit lateri iungere posse suo.
 Nec senex villius phætretram laudavit, & arcum
 Pastorum incultis fistula carminibus.
 Testes: Cumææ testes, Linternides undæ,
 Sanctæque Gauranæ numina, Hamadryades,
 Illam Sylvanos, Panasque edisse bicornes.
 Et quoscumque colit silva, nemusque dros.
 Sed quid fata parant? solitis Morinna redibat
 Montibus: hoc illi nomen, & omen erat.
 Quam subita cælum texit caligine nimbus;
 Et multa canam grandine fecit humum.
 Illa hiemem fugiens, diversa per arva cucurrit
 Testa caput scitis, grandine testa caput

Vallis erat prope sulfureos male pervia montes,
 Candida quam Grajo nomine signat humus.
 Hanc super excisis pendebat cautibus antrum;
 Agricolum hirsutis nota domus gregibus.
 Pugnantes huc forte coëgerat impiger hircos,
 Semideusque caper, semicaperque deus.
 Quem procul ut vidit Nymphæ, sic pectore toto
 Insequitur; tales & jacit ore sonos:
 Quo properas, ah dura, measque ingrata querelas
 Despicias? aspectus ne fuge, Nymphæ, meos.
 Mecum capreolos, mecum venabere damas.
 Parebit jussis hoc pecus omne tuis.
 Nil est, quod fugias: mihi, crede, recentia semper
 Pocula de niveo sagina lacte madent.
 Semper picta rosis, semper contexta ligustris
 De nostro poteris munera ferre sinu.
 Dixit. at illa volans celeres prævertitur auras,
 Imbre nihil motos impediens gradus.
 Jamque petens tristesque lacus, sterilemque paludem,
 Consistatque arbutis non minus arva novis,
 Adspicit exesi longe sub faucibus antri
 Obscurum cæco pulvere noctis iter.
 Huc, tamquã in latebras, se conjicit. haud minus ille
 Insequitur prædæ tractus amore suæ.
 Jamque patens cælum rursus, Solemque videbat;
 Liquerat & montem post sua terga cavum:
 Dextra pontus erat, præruptaque saxa sinistra:
 Et jam defessam jamque premebat amans.
 Protinus exclamans, Fer opem mihi, Delia, dixit:
 Oraque supremo dirigere sono.
 Attulit auxilium Nymphæ dea; seque vocanti
 Præbuit: illa cadens sponte recumbit humi:
 Fitque arbor subito: Morum dixere priores;
 Et de Morinna nil nisi nomen habet.
 Pes in radicem, in frondes ivere capilli;
 Et quæ nunc cortex, cæcula vestis erat.

Bra-

Brachia sunt rami; sed quæ nitidissima poma,
 Quas male vitasti, Nympha, fuere nives. 60
 Flevit Misenus, mutatam flevit Avernus;
 Fontibus & calidis ingemuere deæ.
 Quin etiam flere suis Sebethides antris
 Najades, & passis Parthenopea comis.
 Sed tamen ante alios lacrimas in stipite fudit 65
 Faunus; & hæc tristes addit ad inferias:
 Inter silvicolas o non ignota sorores,
 Nunc Morus, duris candida corticibus,
 Vive diu, & nostros semper tege fronde capillos;
 Cedat ut ipsa tuis pinus acuta comis. 70
 Tu nunquam miseræ maculabere sanguine Thysbes;
 Immemor heu fati ne videre tui.
 Tu, nec fata negant, niveis uberrima pomis,
 His olim stabis frondea limitibus:
 Et circum, puerique canent, facilesque puellæ: 75
 Ducentes festos ad tuâ sacra choros.
 Hæc tamen insigni cecinit testudine Musa;
 Aoniaque volans læta revigil aquas.

ELEGIA QUINTA,

AD BACCHUM.

BACCHE bimater, ades: sic sint tibi nexa corymbis
 Cornua; sic nitidis pendeat uva comis:
 Seu te nunc Thebæ, seu te nunc Ismarus horrens,
 Sive habet umbrosis Naxos amica jugis.
 Huc, pater, huc propera frondenti candide thyrso;
 Huc potius gressus dirige, Bacche, tuos.
 Sed pallam jam pone gravem, pictosque cothurnos;
 Et musto teneros tu quoque tinge pedes.
 Tecum etiam Dryadesque deæ, Satyrique bicornes
 Adfint; & calamos, concavaque æra sonent; 10
 Rau-

Raucaeque subductis percurrant tympana palmis
 Bassaridum fusis turba verenda comis.
 Quas male festinans Silenus pone sequatur;
 Et procul ut maneant, subsideantque, roget.
 Tum secum auriti fatum deplorat aelli,
 Incedet ferula dum titubante senex.
 At deus hortorum, cui vertice fixa rubenti
 Canna tremat, saxas falce repellat aves.
 In medio crater cælato maximus auro
 Spumet inexhaustum, Lesbica dona, merum:
 Et circum de more tuas cava tibia laudes
 Intonet, appositas concelebreque dapes.
 Ipse ego perque vias urbis, perque omnia passim
 Compita, perpetuo sacra colenda feram.
 Ipse giganteo referam memorata triumpho
 Nomina, & evantes, orgia læta, choros.
 Nec sileam fuscas acies, Gangetica regna,
 Gestaque odoratis prælia litoribus.
 Mox thalamos, Ariadna, tuos, tædæque jugales,
 Quæque niter medio fixa corona polo.
 Jamque pios ritus, indiætaque sacra frequentans,
 Instituam virgas fronde virente regi;
 Incedamque tuas vates tam magnus ad aras,
 Quam nec Virgilius, quam nec Homerus erat.
 Tu mihi, sancte pater, mordaces exime curas:
 Nubilaque annoso pectora solve mero.
 Tu mihi securos adige in præcordia somnos:
 Adflatuque iuua lumina fessa tuo.
 Scimus enim, quantos incunte ætate labores
 Pertuleris, quantos fulminis igne metus.
 Infelix Semele, quid munera poscis amantem,
 Quæ tibi, quæ nato sunt nocitura tuo?
 Posce Jovem; quæ digna tuis sint præmia votis,
 Posce: ferēs votis præmia digna tuis.
 Non tibi silvicolæ proles de plebe decorum,
 Sed cui sint Phœbus, Mercuriusque pates;

Sed

Sed quam Saturnus non dedignetur ab alto
 Noscere; quam læto Juppiter ore probet.
 Salve, cara patri soboles, mitissime divum:
 Salve, hominum requies, lætitiæque parens: 50
 Et faciles, si iusta peto, mihi prospice Musas:
 Et me pacato numine dexter adi.

E L E G I A S E X T A,

AD LUDOVICUM MONTALTIUM

SYRACUSANUM, CAROLICÆS.

S C R I N I I M A G I S T R U M.

MONS ALTUS nomen clarum tibi, five nivosis
 Nascenti dederit fertilis Ætna jugis;
 Seu lustrata vagis Nebrodis saxa Napæis,
 Sive Dionæo numine clarus Eryx:
 Seu quod Olympiaco reptaris vertice; teque 5
 Pertulerit placido blanda Arethusa sinu;
 Nobile frondoso defluxit nomen Olympo,
 Elei referens sacra vetusta Jovis.
 Seu mage, quod celsas puer exsuperaveris Alpes;
 Dum patet in laudes Belgicæ terra tuas; 10
 Oceanique petis non explorata Britanni
 Murmura; nec cænæ Tethyos antra times:
 Exhaustos præferret ut illa ætate labores,
 Aëria nomen venit ab Alpe tibi.
 Quidquid id est, quicumque hujus tibi nominis auctor 15
 Mons, & inaccessi verticis asperitas;
 Non mores, non facta, sed altæ mentis acumen
 Vidit, & ingenii prævia signa tui.
 Nam licet ipse anitmo nubes, & sidera vincas;
 Cunctaque sint sensu pæne minora tuo; 20
 Non te per duros aditus rupesve fragosas,
 Sed per floriferum vallis adimus iter;

Val

Vallis, perpetuo quam vestit gramine rivus,
 Et quam vicini litoris aura foveat.
 Hoc est, hoc, mihi crede, deos æquare merendo: 25
 Hoc est æterni sceptrum tenere Jovis.
 Cætera mortales inter peritura labores
 Desere, & hoc unum vita sequatur opus.

ELEGIA SEPTIMA,

AD JUNIANUM MAJUM

PRÆCEPTOREM.

DUM tibi Bajanae spectantur ab æquore Nymphæ,
 Stagnaue vicinis hospita litoribus;
 Qua vetus Herculeos perduxit semita tauros,
 Longius excluso concita claustra mari;
 Quaque jacet Baulos inter lucumque Sibyllæ, 5
 Et Prochytae rectum per juga tendit iter:
 Nos hic, ut nosti, duræ parere puellæ
 Cogimur, & tristes ducere in urbe moras.
 Nec tamen aut studiis animum intendisse severis,
 Aut prodest sanctas excoluisse deas. 10
 Quumque tot unanimes dederint mihi fata sodales
 Auxilium, nemo est, qui mihi rite ferat.
 Instat sævus Amor, reficitque in cote sagittas;
 Nec patitur pressa colla movere iugo.
 Et licet assiduus tabescant pectora curis; 15
 Quærimus, unde queant tanta venire mala.
 Atque utinam tristes Lachesis mihi finiat annos;
 Claudat & ætatis tempora dura meæ:
 Aut aliquis, sævi quæ sit medicina furoris,
 Non vanus nostra cantet in aure deus. 20
 Sed jam laurigeris cessant oracula Delphis:
 Mutaque Cumæ virginis antra silent.
 Nec Pan Mænalia reddit responsa sub umbra:
 Nocte licet pastor viscera liber ovis.

Nec

- Nec mihi Chaonias spes est audire columbas: 25
 Cornigerumque pudet fata referre Jovem.
 Oblitasque loqui jampridem Græcia quercus
 Mirata est posito conticuisse deo.
 At tibi venturos, Maï, prædicere casus
 Fas est, & mites consuluisse deos. 30
 Nec tantum aut aræ fumos, aut nuntia sentis
 Fulgura, sed Stygiis somnia missa locis;
 Somnia, quæ miseram perturbant sæpe quietem;
 Dum mens incertis pendet imaginibus.
 O quoties per te vanum posuisse timorem 35
 Me memini, & lætos continuasse dies!
 O quoties, trepidus quum non spernenda putarem,
 In nostrum cavi damna futura caput!
 Sæpe, meæ tibi quum narrassem visa puellæ;
 Dixisti, certos haud procul esse metus. 40
 Sæpe illam madidos lustrare in flumine crines
 Jussisti, & misto solvere farra sale.
 Quod si olim terris talem te fata dedissent,
 Sprevisset Tuscos Martia Roma viros.
 Nam te quis melius calidas deprendere fibras, 45
 Consulere ærias aut potuisset aves?
 Illa triumphatum regeret nunc legibus orbem;
 Nec foret in cineres obruta pæne suos.
 Nec fera vidisset Cannensis funera pugna;
 Aut aquilas Parthos tam male ferre duces. 50
 Scipiadam patriis habitarent sedibus umbræ:
 Tanta nec Hispanum conderet ossa solum.
 Te duce, veridicæ patuissent scripta Sibyllæ;
 Non intellecto quæ nocuere deo.
 Fortunate deum interpres, quem sidera norunt, 55
 Cui superum mentes explicuisse licet.
 Non te letali tetigit puer improbus arcu:
 Quamvis & dominos implicet ille deos.
 Nec tibi securos rumpunt suspiria somnos:
 Fallaces Veneris despicias insidias. 60

At

At nos incertis cæci jactamur in undis:
 Ducimus & nullo tempora consilio.
 Et quisquam mihi nunc longos optaverit annos,
 Quum videat vitæ rædia tanta meæ?
 Non me Sisyphio superent impulsa labore 65
 Saxa; nec infernis dolia adaesta vadis.
 Et Tityi rostro cedit mihi vultur obunco,
 Pomaque Lethæis risa sub arboribus.
 Vos igitur, qui me victum jam fletis, amici,
 Sic mea compositis cædite busta notis: 70
 ACTIVS. HIC. SITVS. EST. CINERE S. GAUDETE. SEPVLTI
 IAM. VAGA. POST. OBITVS. VMBRA. DOLORE. VACAT.

ELEGIA OCTAVA,

IN DOMINÆ NATALEM, AD JUNONEM.

JUNONI fer sacra, novas lege, Musa, coronas:
 Natalis dominæ jam mihi festus adest.
 Ipsa sed in primis solennes indue cultus:
 Et mihi purpurea tempora cinge rosâ.
 Utque aliquid gratas divæ meditemur ad aras, 5
 Adfer inauratæ garrula plectra lyræ,
 Tu quoque, vita, tuos auro subnecte capillos:
 Plurimaque in niveo pectore gemma micet.
 Hæc mihi te, mea lux, seros promisit in annos,
 Hæc mihi te certam jussit habere dies. 10
 Quanta mihi hac primum fulserunt gaudia luce!
 Quantus in hoc uno tempore venit honos!
 O mihi Erythræis merito signanda lapillis:
 O mihi delicias inter habenda meas.
 Quisquis ades, bona verba, & lætos edite cantus; 15
 Libaque de Siculo dulcia melle date.
 Alba mihi vestis nullo violata veneno
 Adsit; & in geminos defluat apta pedes.
 Ante aram viridi texant umbracula quercu
 Formosis Dryades, rustica turba, comis. 20
 Phæ-

Phœbus odorata circum tegat atria lauro:
 At myrto duplices tu, Cytherea, fores.
 Ipsa Arabum merces Nisēsa turba ministret:
 Lenæusq̃ne ferat Naxia vina pater.
 Omnia sint lætis operata ex ordine sacris: 25
 Et cælum niveis constrepat alitibus.
 Magna parens Juno, centum comitata ministris,
 Huc ades; & votis annue, diva, meis.
 Vos quoque, per vacuum quæ luditis aëra, Nymphæ,
 Cingite felici nubila summa choro. 30
 Scilicet eventus hæc sint bona signa futuri:
 Hæc eadem plenæ nuntia lætitiæ.
 Ipse ego vestra sequar jucundo gaudia plausu;
 Et peragam varios ore, manuque modos:
 Quin etiam fertis, & ture calentibus aris, 35
 Excipiam sancta numina vestra die.
 At tu, Natalis, nullos non fauste per annos,
 Semper honorata luce serenus eas.
 Quodque opto, innumeras (siquid præce posse putamur)
 Cumææ vincas vatis olympiadas. 40

E L E G I A N O N A,

A D R U I N A S C U M A R U M,

U R B I S V E T U S T I S S I M Æ.

Hic, ubi Cumææ surgebant inclÿta famæ
 Mœnia, Tyrrheni gloria prima maris;
 Longinquis quo sæpe hospes properabat ab oris,
 Visurus tripodas, Delic magne, tuos;
 Et vagus antiquos intrabat navita portus, 5
 Quærens Dædalææ conscia signa fugæ:
 (Credere quis quondam potuit, dum fata manebant?)
 Nunc silva agrestes occulit alta feras.
 Atque ubi fatidicæ latuere arcana Sibyllæ,
 Nunc claudit saturas vespere pastor oves. 10
 Quæ-

Quæque prius sanctos cogebat curia patres,
 Serpentum facta est, alituumque domus.
 Plenaque tot passim generosis atria ceris,
 Ipsa sua tandem subruta mole jacent.
 Calcanturque olim sacris onerata trophæis 15
 Limina: distractos & regit herba deos.
 Tot decora, artificumque manus, tot nota sepulcra;
 Totque pios cineres una ruina premit.
 Et jam intra solasque domos, disjectaque passim
 Culmina setigeros advena figit apros. 20
 Nec tamen hoc Grajis cecinit deus ipse carinis:
 Prævia nec lato missa columba mari.
 Et querimur, cito si nostræ data tempora vitæ
 Diffugiunt? urbes mors violenta rapit.
 Atque utinam mea me fallant oracula vatem: 25
 Vanus & a longa posteritate ferar:
 Nec tu semper eris, quæ septem amplecteris arces:
 Nec tu, quæ mediis æmula surgis aquis.
 Et te (quis putet hoc?) altrix mea, durus arator
 Vertet; & Urbs, dicet, hæc quoque clara fuit. 30
 Fata trahunt homines: fatis urgentibus, urbes,
 Et quodcumque vides, auferet ipsa dies.

ELEGIA DECIMA,

MALA PUNICA.

QUID, miser, externas perquiris, navita, gentes?
 Et tam longinquo gurgite quæris opes?
 Nec te ventorumque minas, pelagique procellas,
 Non piget ignotæ damna subire viæ?
 Adspice, quam tenui velemus cortice gemmas. 5
 Jam tibi, quidquid habent litora rubra, damus.
 Seu vis purpureos roseo fulgore hyacinthos:
 Insensam Baccho sive amethyston amas:

Ar-

Ardentes seu quæ torres imitantur, & ignes:
 Seu mage diluto lumine chrysolithos. 10
 Sed rude divitias extollit vulgus inanes:
 Nec meminit, quantis sit caput inde malis.
 Divitiæ fera bella viris, letumque tulerunt.
 Nam prius æterna pace vigeat humus.
 Divitiis natoque pater, natusque parente 15
 Cæditur, & caro fratre verenda foror.
 Nec tantum sævæ tractant aconita novercæ:
 Sed jugulat partus mater avara suos.
 Adde, quod & gemmæ solo fulgore probantur;
 Adscitusque illis quæritur arte decor. 20
 At nobis natura oculos tardare tuentes,
 Et dedit, arenti pellere ab ore sitim.
 Nec nostræ populos armant in prælia gemmæ;
 Nec suadent magnos clam violare deos.
 Sed semper placidis visunt convivium mensis: 25
 Stant ubi jucundo pocula plena mero.
 Illic nos teneræ vir porrigit ipse puellæ,
 Porrigit & cupido fida puella viro.
 Pacis opus sumus, & pacati munus amoris;
 Quod capit a Satyro Naïs amata suo. 30
 Nec temere, infernis quum nos libasset in hortis,
 Noluit ad matrem nata redire suam.
 Nos quoque, dum Libycos errat Pomona per agros,
 Obstupuit pleno fracta rubere sinu:
 Ac rarum mirata decus, mirata liquorem, 35
 In sua de patrio transtulit arva solo.
 Ergo Puniceæ laus hæc, & gloria silvæ,
 Vincere gemmiferi lucida dona maris;
 Pallentique graves depellere corpore morbos;
 Ægraque Pæoniis ora levare modis. 40
 Quod nec Erythræi præstabunt litora ponti,
 Non opibus pollens Indica terra suis.
 Tu vero, duplici fulgent cui tempora lauro,
 Militiæ, & sacri dux, Aquivive, chori;
 H Acci-

Accipe nos, laudum contentus luce tuarum:
Muneraque invisæ despice luxuriæ:
Et seu carminibus, seu delassaberis armis;
Diluat exundans hæc tibi gemma sitim.

ACTII SYNCERI
SANNAZARI
NEAPOLITANI
ELEGIARUM
LIBER III.

ELEGIA PRIMA,
AD FEDERICUM, FERDINANDI
FIL. ARAGONIUM, SICILIÆ REGEM.

REGO ego fallaci tantum servire
puellæ

Natus, & adverso semper amo-
re queri?

Nec me Pieria spectabit Phœbus in
umbra

Inter certantes carmina ferre
choros?

Qua densos Helicon saltus, collesque virentes 5

Pandit; & Aonidum perluit antra liquor;

Dispositæque jugis intexunt fœta puellæ;

Pendentisque sonant^{ur} per cava saxa lyræ.

Jam liber intactis haurire e fontibus undam;

Et lustrare sacrum, qua via nulla, nemus. 10

H 2

Ardua

Ardua sunt tentanda: novas en, carmina, vires
 Sumite: per durum Gloria anhelat iter.
 Nunc opus est alia crinem compescere fronde:
 Nil mihi cum fertis, Bacche jocose, tuis.
 Ipse audax virides Parnassi in vertice lauros 15
 Decerpam, aut silvis, Pinde canore, tuis.
 Ipse lyram nullo percussam pollicis ictu
 Suspendam ex humeris, præmia rara, meis.
 Non ego nunc molles meditor lascivus amores:
 Nec jacio ad surdas carmina blanda fores. 20
 Major ad heroos me sublevat aura cothurnos:
 Major & in nostro personat ore deus.
 Latus ades, Federice: tuas ex ordine laudes
 Exsequar: auspiciis fama petenda tuis.
 Nam quamquam antiquis regum bene fulta triumphis 25
 Stat domus; & tantis se tibi jactat avis:
 Majorum tua non titulis innixa recumbit
 Gloria, nec priscis gestit imaginibus:
 Sed certat magnos virtus anteire parentes,
 Æternum & vera laude parare decus. 30
 Nec tua facta olim titulo breve marmor habebit.
 Immensum magni carminis illud opus.
 Seu te quis teneris puerum miratus ab annis,
 Ætatis referat tempora prima tuæ:
 Seu casus rerum varios, durosque labores, 35
 Exhausta & sævo prælia Marte canat.
 Egressum vix dum cunis Æneia nutrix
 Sensit, & adventu mota repente tuo est:
 Terque deos venerata, caput ter sustulit urna;
 Et tandem Phrygio lingua voluta sono est: 40
 En iterum, Sol magne, meæ post diruta Trojæ
 Pergama, post Latios spes mihi surgit avos.
 Hac ætate vagi quondam pæges Scamandri,
 Ænean vidi ludere sæpe meum.
 Nec tu major eras, quam jam post fata Creusæ 45
 Reptares gremio, pulcher Iule, meo;

Cec-

Certatæque joci curas mihi demere aniles,
Deducens blandas nostra per ora manus.
His tamen auspiciis Albanæ ad sidera turre
Crevere, & rerum maxima Roma caput. 50
Hinc Decios, Fabiosque, hinc pectora dura Catones
Vidimus, & fasces, Brute severe, tuos.
Vidimus & ductos non uno ex hoste triumphos,
Auctaque Julæis stemmata Cæsaribus.
Ingredere o, felixque subi pede nostra secundo 55
Mœnia; propensos & venerare deos.
Ingredere; Antiphatæ pollens tibi regia servit,
Et Læstrygonio limina tuta metu.
Sit Jove Creta potens; sint clari ab Apolline Delphi;
Laudet Amyclæos Tænaris ora duces: 60
Alciden, Bacchumque ferant ad sidera Thebæ:
Terra rudimentis nostra beata tuis.
Nam te, dum rapidos arcet de finibus hostes;
Ardua magnanimus misit in arma pater.
Auspice te, nostræ nullis incurfibus arces, 65
Succumbent nullis litora nostra minis.
Sed bene habet; cessere metus, cessere pericla:
Barbarus hostiles ad sua vertit equos.
Jam juga, jam lati respirant undique campi:
Nec tuba veliferas concitat ulla rates. 70
Tu tamen ad patrios revocabere victor honores;
Maternosque sinus, Parthenopenque petes.
Mox Salentinos ibis metator in agros,
Qua secat Oebalia culta Galeus aqua.
Sed quo, livor edax, non irruis? ecce repente 75
Fata jubent longas te procul ire vias;
Romanumque patrem, sacrasque invisere sedes,
In primis magnos promeruisse deos.
Tum pontes, arcusque ducum, delubra, viasque,
Cumque suis cernes structa theatra foris. 80
Interea Vaticanas numerare per ædes
Tot signa artificum, tot monumenta licet.

Mox Vejos, veteresque Umbros, fortesque Sabinos
 Transgresso, Hadriacum stat superare latus,
 Æmiliæque domos, Apenninumque nivalem, 85
 Et Phaëtonteo proxima regna Pado.
 Quis sumtus, Leonora, tuos, quis publica dicat
 Munera, Atestinis edita principibus?
 Jam veteres superas, dives Ferraria, ludos,
 Aurea dum celeri præmia ponis equo; 90
 Effigiesque deum, spectandaque signa, per aras
 Extruis, & variis pegmata celsa locis.
 Quis rursus Venetæ miracula proferat urbis?
 Una instar magni quæ simul orbis habet.
 Una Italum regina, altæ pulcherrima Romæ 95
 Æmula, quæ terris, quæ dominaris aquis:
 Tu tibi vel reges cives facis, o decus, o lux
 Ausoniæ; per quam libera turba sumus:
 Per quam barbaries nobis non imperat; & Sol
 Exorians nostro clarius orbe micat. 100
 Proxima sunt, Gonsaga, tuæ spectacula terræ,
 Dona que per magnos ante parata duces.
 Mantua queis, largoque exultat Mincius ore,
 Ausus spumiferum tollere ad astra caput.
 Mincius æterni sacrum geniale Maronis; 105
 Cui cedit flavo lucidus amne Meles.
 Hinc populos, Ticine, tuos spectare licebit,
 Dictaque lanigeræ mœnia pelle suis,
 Taurinosque, altæque Alpes, Pœninaque castra,
 Et Rhodanum, & ripas, magne Lemanne, tuas. 110
 Inde per immensum lati spatia bere campi;
 Ostendit sacrum mons ubi Jura nemus:
 Et veteres felix custodit Claudius arces,
 Claudius æternæ conciliator opis.
 Hic formidatas acies, ipsumque videbis 115
 Elatum longa prosperitate ducem.
 Finitimis dum bella parat, tibi que arma, virosque
 Commendans, magni jus dabit imperii;
 Ni-

Nimirum ingeniumque sagax miratus, & artes,
 Quæque dabis mentis plurima signa tuæ. 120
 Quapropter mediis generum te deligit armis,
 Pollicitus natæ spemque, torumque suæ.
 Ac velut Oenomai currus, astumque secutus,
 Eludet pacti fœdera conjugii.
 Sed male ut Oenomao currus cessere, dolique; 125
 Perfidia pœnas sic ferus iste luet.
 Ter victus, ter jam castris exutus ab hoste,
 Postremo miseram corruet ante diem.
 Nam dejectus equo, fossaque inventus in alta,
 Obscœnam turpi sanguine tinget humum. 130
 Nec jam erit, extremos funus qui curet ad ignes;
 Non lapis, incisis qui tegat ossa notis.
 Tu celsus, tu sublimis, tu victor honorem
 Accipies, tibi quem Gallia tota dabit;
 Bisque tuis referet superatos Lingonas armis, 135
 Ductaque bis pulsos signa per Helverios:
 Præterea quantum populorum Mosa coercet;
 Quantum cærulea Rhœnus inundat aqua.
 Atque erit is nostræ gentis vigor, omnia credi
 Ut possint justo succubuisse metu. 140
 Hic ego te, laudesque tuas, fortissime Juli,
 Non fileam, & valida prælia gesta manu.
 Quem titulis Aquiviva domus prælustribus ornat;
 Mortalesque inter, semideosque locat.
 Et jam militiæ moles tibi creditur omnis; 145
 Omnia sub leges allicis ipse tuas.
 At te patrato, juvenum pulcherrime, bello
 Tempus erat patriis dona tulisse deis;
 Mendacisque simul fastus, odiumque tyranni
 Cum prope defenso deseruisse solo. 150
 Eja age rumpe moras, invisæque castra relinque;
 Fidaque magnanimi limina regis adi.
 Cui vel ad Oceani fines tot litora parent;
 Juraque dant sceptri Celtica regna sui.

Hic tibi felices rædas, certosque hymenæos 155
 Expediet, tutas & simul addet opes.
 Testis erit Liger, Arvernus qui fusus ab antris
 Libera devexum per loca findit iter.
 Interea patrem, Campanaque tecta revise,
 Debitaque auspiciis, hei mihi, regna tuis; 160
 Debita, sed fatis cito jam cessura malignis;
 Evertet tantas quum ferus hostis opes.
 Dii maris Etrusci, per quos Tiberinus, & Arnus,
 Macraque cæruleis jungitur altus aquis;
 Dum redit in patriam juvenis, tot honoribus auctus, 165
 Candida felici solvite vela Noto.
 Vosque, citæ puppes, jussum properate per æquor:
 Fata dabunt istas sæpe iterare vias:
 Nec semel hos tractus, Ligurumque videbitis oras,
 Aut Vari infaustum fluminis hospitium; 170
 Vallatosque sinus scopulis, Toroëntia claustra,
 Et sparsas mediis Stœchadas æquoribus.
 Denique Phocaïcosque sinus, Marioque refossum
 Litus, & antiquæ mœnia Massiliæ.
 Donec fatales Turonum accedere muros 175
 Permittant vestro fata sinistra duci.
 Ah Liger, ah nimium lacrimis urgende meorum,
 Qualia spectabis flumine busta tuo!
 Busta, quibus magni ponant diademata reges;
 Grataque solenni flore parentet humus. 180
 Atque aliquis Latio veniens novus hospes ab orbe,
 Portet honoratas munus ad inferias;
 Et dicat: Federice, tuorum hic meta laborum
 Hæsit. habet nostros hæc brevis urna deos.

ELEGIA SECUNDA,

QUOD PUERITIAM EGERIT IN PICENTINIS,

AD CASSANDRAM MARCHESIAM.

EST Picentinos inter pulcherrima montes
 Vallis: habet patrios hic pia turba deos.
 Quam super hinc cælo surgens Cerretia rupes
 Pendet: at huic nomen cerrea silva dedit:
 Parte alia sacræ respondent saxa Tebennæ; 5
 Quique rigens Merulæ nomine gaudet apex.
 Et circum nigra late nemus accubat umbra,
 Plurima qua riguis effluit unda jugis,
 Semiferi, si vera canunt, domus horrida Fauni;
 Conveſtant avidæ quo ſua luſtra feræ. 10
 Accipit hic tergo formoſum bucula taurum:
 Accipit immundum ſima capella marem.
 Mille tori Dryadum, Satyrorum mille reſceſſus,
 Antraque ſilvicolæ grata latebra deæ.
 Vivula nomen aquæ, tenuique Subuncula rivo, 15
 Et quæ de gelida grandine dicta ſonat.
 Huc mea me primis genitrix dum geſtat ab annis,
 Deducens caro nupta novella patri;
 Adtulit indigenis ſecum ſua munera diviſ,
 In primis docto ſtorea ſerta gregi. 20
 Grex erat Abnidum, cœtu comitata ſororum
 Ipſa ſui princeps Calliopea chori.
 Delius argutis carmen partiſus alumnis,
 Fleſtebat faciles ad ſua pleſtra manus.
 Atque hic me ſacro perluſtravere liquore; 25
 Cura quibus noſtræ prima ſalutis erat.
 Tum lotum media puerum ſtatuerè chorea,
 Et circumſuſis obſtrepuere ſonis.

Deni-

Denique præcinctumque hederis, & virgine lauru,
 Ad citharam dulces edocuere modos. 30
 Tantus erat lætis avium concentus in agris,
 Ut posses ipsos dicere adesse deos.
 Venerat omne genus pecudum, genus omne ferarum,
 Atque illa festum luce habuere diem.
 Tunc ego pastorum numero, silvestria primum 35
 Tentavi calamis sibila disparibus.
 Deductumque levi carmen modulatus in umbra,
 Innumeros pavi lata per arva greges.
 Androgeumque, Opicumque, & rustica sacra secutus,
 Commovi lacrimis mox pia saxa meis, 40
 Dum tumulum caræ, dum festinata parentis
 Fata cano, gemitus dum, Melissæ, tuos.
 Ac tacitas per operta vias rimatus, & antra
 Inspecto, & variis flumina nata locis.
 Mox majora vocant me numina: scilicet alti 45
 Incessere animum sacra verenda Dei;
 Sacra Dei regisque hominum, dominique deorum,
 Primævum sanctæ religionis opus;
 Nuntius æthereis ut venerit aliger astris,
 Dona ferens castæ Virginis in gremium. 50
 Quid referam caulæque ovium, lususque canentum
 Pastorum, & reges, Arfacis ora, tuos?
 Nec minus hæc inter piscandi concitus egit
 Ardor in æquoreos mittere lina sinus;
 Fallacesque cibos vacuis includere nassis; 55
 Atque hamo undivagos sollicitare greges.
 Quandoquidem salsas descendi ego primus ad undas,
 Ausus inexpertis reddere verba sonis.
 Quid referam mollesque Elegos, miserabile carmen,
 Et superis laudes non sine ture datas? 60
 Quæque aliis lusi numeris, dum seria tracto,
 Dum spargo varios per mea dicta sales.
 Multaque præterea, dilectæ grata puellæ,
 Adscisco antiquis rursus Etrusca modis.

Ut

Ut fileam nunc impensos tot regibus annos; 65
Tot data belligeræ tempora militiæ:
Et fileam vexata malis mea corpora morbis,
Vixque Machaonia restituenda manu.
Adde graves populique fugas, procerumque ruinas,
Inflicta & miseris urbibus exilia. 70
Ipse per infestos tecum, Federice, labores
Multa adii terra, multa pericla mari.
Tuscorumque vadis, Ligurumque exercitus undis,
Postremo litus Massiliense subii.
Jam Rhodanum, Volcasque feros, Vocontiaque arva 75
Legimus, & fines, Belgica terra, tuos.
Bisque pruinosas cursu superavimus Alpes:
Bis metas magni vidimus Oceani.
Atque hic te tandem deslevimus, optime regum;
Quantum Hecube natos fleverat ipsa suos; 80
Quantum discissis fratres Cassandra capillis,
Andromacheque sui dum legit ossa viri.
O fatum infelix! o sors male fida! quid illic
Egimus? o tristi mersa carina loco!
Quum nullum interea frugis genus imbre, vel æstu 85
Redderet ingenio Musa vocata meo.
Et jam miramur, longo si pressa labore
Amisit vires parvula vena suas?
Ipse deûm simul, atque hominum celebrator Homerus
Deficeret, nedum segnis, inerisque lyra. 90
Deficeret pater ipse, & carminis auctor Apollo;
Pegasidum sacras qui tenet unus aquas.
Ergo, tanta meæ quum sint dispendia vitæ
Facta; potes nostram quisque dolere vicem;
Quod non ingenio, quod non profecimus arte; 95
Quod mea sit longo mens prope victa situ:
Quod mala subrepens imos, ceu pestis, in artus
Irruerit, fracto corpore, segnities;
Nec pote jam lapsæ studium revocare juventæ;
Ingenii quum sit tanta ruina mei. 100
Tu

Tu saltem, bona posteritas, ignosce dolori;
 Qui facit, ut spreto sit mea fama loco:
 Musarum spoliisque bonis, & nomine claro
 Vatis; & hæc ultro credar habere mala.
 Prosit, amicitiae sanctum per sæcula nomen 105
 Servasse, & firmam regibus usque fidem.
 Vosque vel ignavo, vel tardo parcite, amici,
 Cui natura suas dura negarit opes;
 Dum tamen ambitione mala, atque libidine turpi,
 Et caream invisæ crimine avaritiæ. 110
 Tu quoque vel fessæ testis, Cassandra, senectæ,
 Quam manet arbitrium funeris omne mei;
 Compositos tumulo cineres, atque ossa piato:
 Neu pigeat vati solvere iusta tuo.
 Parce tamen, scisso seu me, mea vita, capillo; 115
 Sive: sed heu prohibet dicere plura dolor.

E L E G I A T E R T I A,
 DEOS NEMORUM INVOCAT
 IN EXSTRUENDA DOMO.

D I nemorum, salvete: ego vos de rupe propinqua,
 De summis patriæ mœnibus adspicio:
 Adspicio, venerorque. cavæ, mihi plaudite, valles;
 Garrula vicinis perstrepat aura jugis.
 Vos quoque perque focos felicia dicite, cives;
 Verba, per intactas flore decente vias.
 Victima solennes eat inspectanda per aras,
 Turbaque Palladia fronde revincta comas.
 Mosque ut ab antiquæ repetatur origine Romæ,
 Exterior forda cum bove taurus aret. 120
 Ac prius infosso tectum quam cingere sulco
 Incipimus, iustos ture piate deos.

Nulla

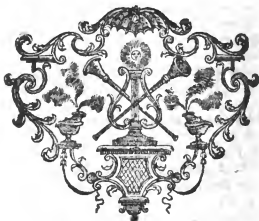
Nulla per obduſtum decurrant nubila cælum:
 Candidaque auguſtum concinat omen avis.
 Exſurgat paries, ventos qui pellat, & imbres; 15
 Qui multa circum luce ſerenus eat.
 Adſit diſpoſitis ſeries concinna columnis;
 Quæque ornet medias crebra fenestra fores.
 Ipſe biceps primo cuſtos in limine Janus
 Occurrat lætis obuius hoſpitibus. 20
 Protinus a dextra ſacræ, mea turba, ſorores
 Cingant virgineis atria prima choris.
 A læva nitidis ſtratum Pythona ſagittis
 Miretur poſita Cynthius ipſe lyra.
 Edibus in mediis parvi ſinus amphitheatri 25
 Viſendas regum præbeat hiſtorias.
 Ac primum triplici ſe ſe defendat ab hoſte
 Fernandus rapido jam metuendus equo.
 Alſonſuſque pharetratas, dira agmina, gentes
 Cogat Hydruntinis cedere litoribus. 30
 Tum juvenis rex ipſe, & regum inſignibus auſtus
 Alpinos adigat linquere caſtra duces.
 Poſtremo Federicus, avito lætus honore,
 Dalmaticas grandi claſſe refringat opes.
 Infeſtoſque deos, metuendaque jura minatus, 35
 Indicat nato bella gerenda ſuo.
 Hic bene conveniens membris variantibus ordo
 Adſpiciat celebres e regione ſitus.
 Exhedræ, xyſtique, tablinum, hypocauſta, diætæ,
 Et quæ privatis uſibus apta velim. 40
 Atque aliæ Occaſus, aliæ vertantur in Ortus,
 Quæque habeant Borean, quæque inhibere Notum.
 Jungantur longis quadrata, obliqua rotundis:
 Et capiat ſtruſtos plurima cella toros.
 O ſtudiis placitura meis, o mille per artes 45
 Otia Pieriis noſtra juvanda modis!
 Hic ego tranquillo tranſmittam tempora curſu:
 Dum veniat fatiſ mitior hora meis.

Vixi-

Viximus ærumnas inter, lacrimosæque regum
Funera: nunc patria jam licet urbe frui:
Ut quod tot curæ, tot detraxere labores,
Restituat vati Parthenopea suo.

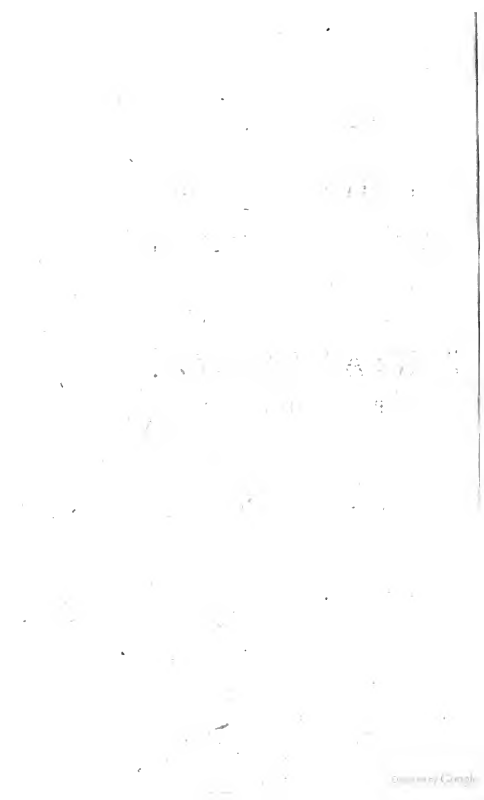
50

F I N I S.

ACTII

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI
VIRI PATRICII
EPIGRAMMATON
LIBRI TRES.

ACTII SYNCERI
SANNAZARII
NEAPOLITANI
EPIGRAMMATON
LIBER I.

I.

AD FEDERICUM REGEM.

SCRIBENDI studium mihi tu,
Federice, dedisti,
Ingenium ad laudes dum trahis
omne tuas.
Ecce, suburbanum rus, & nova
prædia donas:
Fecisti vatem, nunc facis agri-
colam.

II.

AD VILLAM MERGILLINAM.

RUPIS o sacrae, pelagique custos,
Villa Nympharum domus, & propinque
Doridos, regum decus una quondam,
Deliciaeque;

I

Nunc

- Nunc meis tantum requies Camœnis;
 Urbis invisas quoties querelas,
 Et parum fidos popularis auræ
 Linquimus æstus:
 Tu mihi solos nemorum recessus
 Das, & hærentes per opaca laurus
 Saxa: tu fontes, Aganippidumque
 Antræ recludis. 10
- Nam simul tete repeto; tuasque
 Sedulus mecum veneror Napæas:
 Colle, Mergillina, tuo repente
 Pegasis unda 15
- Effluit, de qua chorus ipse Phœbi,
 Et chori Phœbus pater, atque princeps,
 Nixitur plures mihi jam canenti
 Ducere rivos.
- Ergo tu nobis Helicon, & udæ
 Phocidos saltus, hederisque opacum
 Thespiz rupis nemus, & canoro
 Vertice Pindus.
- I, puer, blandi comitem laboris 25
 Affer e prima citharam columna;
 Affer & flores; procul omnis a me
 Cura recedat.
- Principis nostri decus, atque laudes
 Fama, per latas spatiosa terras, 30
 Evehat, qua Sol oriens, cadensque
 Frena retorquet;
- Quaque non notos populos, & urbes
 Damnat æternis Helice pruinis;
 Quaque ferventis cumulos arenæ 35
 Dissipat Auster.
- Ille crescentes veneratus annos
 Vatis, antiquum referentis ortum
 Stirpis, & clarum genus, & potentum
 Nomen avorum;

Contulit larga numerosa dextra
 Dona; & ignavæ stimulos juventæ
 Addidit, silvas, & amica Musis
 Otia præbens.

III.

CALENDÆ MAJĪ.

MAJUS adest; da ferra, puer: sic sancta vetustas
 Instituit; prisca sic docuere patres.
 Junge hederam violis; myrtum subtexe ligustris;
 Alba verecundis lilia pingere ros.
 Fundat inexhaustos mihi decolor Indus odores: §
 Et fluat Assyrio sparsa liquore coma.
 Grandia fumoso spument crystallæ Lyæo:
 Et bibat, in calices lapsa corona meos.
 Post obitum non ulla mihi carchesia ponet
 Eacus. infernis non vitet uva jugis. 10
 Heu vanum mortale genus, quid gaudia differs?
 Falle diem: mediis mors venit atra jocis.

IV.

IN TUMULUM LADISLAI REGIS.

MIRARIS niveis pendentia saxa columnis,
 Hospes, & hunc, acri qui sedet altus equo?
 Quid si animos, roburque ducis, præclaraque nosces
 Pectora, & invictas dura per arma manus?
 Hic Capitolinis dejecit sedibus hostem: §
 Bisque triumphata victor ab urbe redit:
 Italiamque omnem bello concussit, & armis:
 Intulit Etrusco signa tremenda mari.
 Neve foret Latio tantum diademate felix,
 Ante suos vidit Gallica sceptræ pedes. 10
 Quumque rebellantem pressisset pontibus Arnæ;
 Mors vetuit sextam claudere olympiadem.
 I nunc, regna para, fastusque adtolle superbos:
 Mors etiam magnos obruit atra deos.

V.

AD FEDERICUM REGEM.

CLAUSA quod effossis erumpunt ossa sepulcris,
 Et referant veteres putria saxa rogos;
 Nimirum tanto cupiunt sub principe manes
 Vivere; & ad nutus umbra vocata venit.
 Utque decet, longo mansuras tempore sedes
 Spondent, & regnis otia læta tuis.
 Quæque diu ambiguïs tecum Fortuna vagata est
 Passibus, hic certa stat bene nixa rota.
 Sume animos, Federice: tuis hic meta periclis
 Hæret: habent manes, & pia busta fidem. 10

VI.

A D N I N A M.

SEXCENTAS, Nina, da, precor, roganti
 Sed tantum mihi basiationes:
 Non quas dent bene filix parenti,
 Nec quas dent bene fratribus sorores:
 Sed quas nupta rogata det marito,
 Et quas det juveni puella caro.
 Juvat me mora longa basiorum,
 Ne me tam cito deferat voluptas.
 Nolo marmora muta, nolo pictos
 Dearum, Nina, basiare vultus:
 Sed totam cupio tenere linguam,
 Insertam humidulis meis labellis;
 Hanc & sugere; morsuunculasque
 Molles adjicere; & columbulorum
 In morem, teneros inire lusus,
 Ac blandum simul excitare murmur.
 Hæc sunt suavia dulciora melle
 Hyblæo, & Siculæ liquore cannæ.
 Hæc sola ambrosiæque, nectarisque
 Succos fundere, sola habere possunt.
 Quæ si contigerint mihi; tuisque
 Admovere sinas manum papillis;

Quis

Quis tunc divitias, quis aurum, & omnes
 Affis me putet æstimare reges?
 Jam non maluerim mihi beatas 25
 Auroræ, Venerisque habere noctes:
 Non Hebes thalamos beatiores:
 Non, si deferat hæc suum maritum:
 Non, si me roget usquequaque: non, si
 Æternam mihi spondeat juventam. 30

VII.

DE NATALI ALTILII VATIS.

MUSARUM lux alma, meus cui tura quotannis,
 Cui rite Altilius fundit in igne merum:
 Accipe servatos hiberno frigore flores;
 Quæque madent Siculis annua liba favis,
 Quandoquidem magnum Latio, rarumque dedisti 5
 Pignus, & Aoniis non leve nomen aquis..
 At tu, sic tristes numquam experiare tenebras;
 Sic Phœbi nitrdo semper honore mices:
 Fausta, precor, longos tamen expectata per annos,
 Alrilioque tuo concolor usque redi. 10

VIII.

AD FEDERICUM REGEM.

HIBERNAS tibi pampineis cum vitibus uvas
 Mittimus, o regni gloria, honosque tui.
 Præla vacant; riget omnis ager; spumantia tandem
 Musta silent; mensis est tamen uva tuis.
 Jam pater Autumnus vernantia lilia mittet; 5
 Talia si medio frigore Bruma dedit.

IX.

DE EXPEDITIONE ALFONSI REGIS.

VENTUROS olim Romana ad mœnia Turcas,
 Dixerunt vates: credite, vera canunt.
 Scilicet Alfonso Turcas in bella trahentem
 Expectas fatis anxia Roma tuis.
 Pone metum, vincet; sed te meliora manebunt 5
 Imperia; Alfonso principe major eris.

X.

IN TUMULUM LAURÆ PUELLE.

ET lacrimas etiam superi tibi, Laura, dedissent:
 Fas etiam superos si lacrimare foret.
 Quod potuit tamen, auratas puer ille sagittas
 Fregit, & extinctas mœsta Erycina faces.
 Sed quamvis homines tangant tua fata, deosque:
 Nulli flebilior, quam mihi, vita, jaces.
 Felices animæ, quibus is comes ipsa per umbras;
 Et datur Elysium sic habitare nemus.

XI.

DE PARTU NISÆÆ, CHARITEI CONJUGIS.

DUM parit, & longas iterat Nisæa querelas;
 Scinditur incerta seditione polus.
 Pierides puerum, Charites optare puellam:
 His Venus, ast illis docta Minerva favet.
 Adstat amans Veneri Mavors, Phœbusque Minervæ:
 Magnanimusque æqua Juppiter aure sedet:
 Quum subito anrato surgit puer improbus arcu;
 Et cælum notis territat omne minis.
 Adsensere metu superi, pater ipse deorum
 Risit; & Aonias iussit abire deas. 10
 Exsultat palma Venus; & nascente puella
 Augentur Charites, Cypria turba, dez.

XII.

AD FEDERICUM REGEM.

EDICTO nuper quum tu, rex magne, caveres,
 Audaci ne quis stringeret arma manu;
 Deposuisse tuum vel primus diceris ensen,
 Et monstrasse palam primus inermis latus.
 Quid majus populisve tuis, Federice, vel urbi
 Accidere huic nostræ per tua dona potest?
 Post domitos hostes, inter tot commoda pacis,
 Contigit exemplis vivere posse tuis.
 Publicæ nimirum res tunc sibi constat, & æquum
 Imperium, quum rex, quod jubet, ipse facit. 10

XIII.

XIII.

DE EMENDATIONE CATULLI AD JOVIANUM.

DOCTUS ab Elysiâ redeat si valle Catullus;
 Ingratosque trahat Lesbia sola choros:
 Non tam mendosi mœrebit damna libelli,
 Gestiet officio quam, Joviane, tuo.
 Ille tibi amplexus, atque oscula grata referret;
 Mallet & hos numeros, quam meminisse suos.

XIV.

DE CÆSARE BORGIA.

QUÎ modo prostratos jactarat cornibus urfos,
 In latebras tauris concitas ecce fugis.
 Nec latebras putat esse satis sibi. Tibride toto
 Cingitur, & notis vix bene fidit aquis.
 Terruerat montes mugitibus: obvia nunc est;
 Et facilis cuivis præda sine arte capi.
 Sed tamen id magnum; nuper potuisse vel urfos
 Sternere, nunc omnes posse timere feras.
 Ne tibi, Roma, novæ defint spectacula pompæ;
 Amphitheatrales reddit arena jocos.

XV.

AD EUMDEM, DUM AB URSINIS

PREMERETUR.

OTAURE, præsens qui fugis periculum:
 (Nam te nec odio, tædiove tam bonas
 Sprevisse silvas, tam bonos prætem lacus)
 Dic, quis propinqua nubibus tibi iuga
 Molestus invidet? iuga illa jam tuis
 Sudata cornibus, tuisque præliis
 Devicta? quis saltus, & amnium uberes
 Cursus, torosque marginum virentium?
 Quis uda rivis præta? quis recondita
 Nemora? quis umbras stibilationum arborum
 Male advocatus abstulit tibi deus?
 Non amplius videbis, ah miser, miser,
 Amata regna; non videbis amplius

I 4

Tuos

Tuos amores; non licebit, heu, tibi
 Posthac cubanti sub genistulis tuis, 15
 Mollive fulto niveum amaraco latus,
 Audire voces ruminantium gregum;
 Meridianum non inire somnulum.
 Quæ nunc adibis tesqua? quæ petes loca,
 Miselle taure? quas subibis ilices? 20
 Ubi myricæ? ubi virentis arbuti
 Jucunda sedes? ubi salicæ, & omnibus
 Eheu juvenca præferenda pascuis?
 Juvenca, solos quæ relicta ad aggeres
 Padi sonantis, heu malum sororibus 25
 Omen, dolentes inter orba populos
 Te te requirit, te reflagitans suum,
 Implet querelis nemus; & usque mugiens
 Modo huc, modo illuc furit, amore perdita:
 Omnia peragrat arva; lustrat omnia; 30
 Num qua bisulcæ signa cernat ungulæ:
 Quærit per alta montium cacumina;
 Quærit per ima vallium cubilia,
 Memor locorum, non tamen sui memor:
 Te mane primo, te rubente vespero 35
 Luget: nec illam Luna quum recurreret
 Cælo, nec atræ noctis alma sidera
 Videre dormientem. abire flumina,
 Abire Solem, abire cernit omnia;
 At ipsa mæstam sola non abit domum, 40
 Humi recumbens, strata sub nudo æthere.
 Hanc & puellæ nemorum, & ipse corniger
 Silvanus adspicit; hanc bubulcus intuens,
 Miser bubulcus, nec juvare eam valens,
 Tantum, quod unicum in malis refugium habet, 45
 Suspirat, ingemit, deum invocat fidem,
 Iratus urfis, quod coëgerint procul
 Abire silvis albulum juvenculum,
 Et tam venustam clamitare buculam.

XVI.

IN GEMMAM SUAM.

HÆc, mihi quæ roseos jussit sordere hyacinthos;
 Et nitet articulis unica gemma meis;
 Cujus in exiguo ductor stat Troicus orbe,
 Anchisesque senex, Ascaniusque puer:
 Quis credat? veteres, inter neglecta ruinas,
 Et vili latuit semisepulta solo.
 Tu tamen obrueras; nec te, Sinuessæ, pudebat
 Hoc decus heu terris oculuisse tuis.
 Scilicet Ænean natumque patremque gerentem,
 Ignibus creptos obrueresque deos?
 Parcere debueras, cui jam pia flamma pepercit;
 Nec te tam turpi dedecorare nota.
 Et dubitem Belgasque feros, rigidosque Britannos
 Hac comite, ignotos & penetrare sinus?
 Hæc est Iliacos pietas spectata per ignes;
 Quum verita est profugos lædere flamma deos.

XVII.

DE VENERE, ET MARTE.

DUM Venus armatum complectitur obvia Martem;
 Distrinxit teneram fibula adunca manum.
 Sensit, & ante Jovem ridens ait æmula Pallas:
 Bella iterum gessit cum Diomede soror.

XVIII.

DE ENDYMIONE, ET LUNA.

SPREVERAT hirsutas pascentem Pana capellas
 Candida nocturnis quæ dea fertur equis.
 At postquam niveæ conspexit munera lanæ,
 Posthabuit notas Endymionis oves.
 Qui simul ac tristes somno inclinarat ocellos;
 Mors hæc, mors, inquit, non mihi somnus erit.

XIX.

DE FERDINANDO JUNIORE.

CORNIGER æsculea Faunus recubabat in umbra;
 Quum prope latrantes sensit adesse canes.
 Mox

Mox juvenem superis similem, divinaque tela
 Conspiciens, tæpido sic movet ora sono:
 Seu Mars, sive alto Phœbus descendis olympo; §
 Jam jam linquo omnes te veniente feras.

XX.

DE POGGIO FLORENTINO, HISTORICO.

DUM patriam laudat, damnat dum Poggius hostem,
 Nec malus est civis, nec bonus historicus.

XXI.

DE BARTH. PLATINA.

INGENTIA, & mores, virasque, obitusque notasse
 Pontificum, argutæ lex fuit historiæ.
 Tu tamen hinc lautæ tractas pulmenta culinæ:
 Hoc, Platina, est, ipsos pascere Pontifices.

XXII.

DE DIANA, ET FERDIN. II.

ERRABAT Diana suis immissa puellis;
 Quum procul ecce mei conspicit ora ducis;
 Atque ait: Huc, Nymphæ, concedite; nâque propinquat,
 Qui regat in sævas certius arma feras.

XXIII.

DE MANE, ET VESPERE.

SOL juberet exorients, Faunos, Dryadasque puellas
 Quærere, & herboso ducere monte choros.
 Declivis, vitreas suadet descendere ad undas,
 Doridæque, & lusus, o Galatea, tuos.
 Causa patet: quia, sublimes quum tendit in arcem, §
 Nos quoque per saltus, & juga summa rapit.
 Quum vero Hesperios petit imæ Tethyos amnes,
 Exemplo ad fontes nos vocat ipse suo.
 Hinc adeo natura hominum loca mane requirit
 Ardúa; cæruleis vespere gaudet aquis. 10

XXIV.

DE VULTURNO, ET PUERO REGIO.

MIRAMUR tacitis Vulturum currere lymphis,
 Et tardos dura compede ferre pedes.

At

At magis occulto mirabimur urier igni,
 Et puerum tota nocte vocare suum.
 Tunc etiam, formose puer, vaga flumina torques?
 An fuerit reges perdomuisse parum?
 Quinetiam combure deos, dominoque deorum
 Arma move; & pulso da Ganymede merum.

XXV.

I N Q U I N T I U M.

CLARA tibi videor scripsisse Epigrammata, Quinti.
 Sunt, fateor: medio scripsimus illa die.
 Tu latebras obscurus amas; quia lumine nullo,
 Atque intempesta scribere nocte soles.

XXVI.

D E M E R C U R I O , E T A M O R E .

DUM comes aligero Cyllenius iret Amori
 Aliger, incauto subripuit faculas.
 Deprenso tum fure, manum referebat ad arcum;
 Sed non inventa risit Amor pharetra.

XXVII.

I N T U M U L U M H A N N I B A L I S .

HANNIBAL huc viſtas ſecum Carthaginis arces
 Tranſtulit; hæc ambos terra Libyſſa tegit.

XXVIII.

D E V E N E R E , E T J U N O N E .

CONFIDIT nimium jaculo dum pulcher Adonis;
 Inguina ſetofus candida rupit aper.
 Accurrit miſeranda Venus. tum nupta tonantis;
 Quid gemit hæc? nullo Mars meus ictus apro eſt.

XXIX.

I N F A B I A N U M .

ESSE tibi ſapiens, & vir, Fabiane, videris:
 At mihi nec ſapiens, nec, Fabiane, vir es.

XXX.

D E P R Æ T O R E P R Æ S I D E D E S I D E .

AIT neſtaſtas eſſe nundinas prætor;
 Fari recuſat: quid neſaſtius dicas?

XXXI.

XXXI.

ATRAMENTUM SCRIPTORIUM.

FERRUM putre situ spumanti servet aceto,
Mandet ut æternis scripta voluminibus.
Scilicet hoc illud, vatium volitare per ora,
Hoc est, Pyramidas vincere, Nile, tuas.
Infelix fatum! sanies rubiginis ergo
Eripit inviso nomina nostra rogo?

XXXII.

AD FEDERICUM REGEM.

NE tibi non aliquid Jani misisse Calendis
Arguar, aut lætam non celebrasse diem?
Mittimus hibernis servatas mensibus uvas;
Insuper & fœstas addimus ore preces;
Ut tibi qui nitido cum Sole renascitur annus,
Felici redeat candidus usque pede.

XXXIII.

IN MANCINUM.

QUæ ferro fratres, stupro, Mancine, sorores
Fas violare putat; quid putat esse nefas?

XXXIV.

TUMULUS MAXIMILLÆ.

Hic hic siste, precor, gradum, viator.
Hoc sub marmore Maximilla clausa est:
Quacum frigiduli jacent Amores,
Et Lusus, Venereſque, Gratiaſque.
Hanc illi miſeræ ſevera Clotho
Pro dulci thalamo domum paravit.
Has matri dedit, has patri querelas
Pro plauſu, choreiſque nuptiarum.
Quid firmum tibi, quid putes, viator,
Manſurum inviolabile, aut perenne?
Si quæ deliciæ jvenculorum,
Et decus fuerat puellularum,
Nunc cheu jacet ecce Maximilla,

Luctus perpetuus juvenulorum,
Æternæ & lacrimæ puellularum. 15

XXXV.

DE MIRABILI URBE VENETIIS.

VIDERAT HADRIACIS VENETAM NEPTUNUS IN
UNDIS

STARE URBEM, ET TOTO PONERE JURA MARI:
NUNC MIHI TARPEJAS QUANTUMVIS, JUPPITER, ARCES
OBJICE, ET ILLA TUI MOENIA MARTIS, AIT.
SI PELAGO TIBRIM PRÆFERS, URBEM ADSPICE U-
TRAMQUE: 5

ILLAM HOMINES DICES, HANC POSUISSE DEOS.

XXXVI.

DE ALFONSO DUCE CALAERIÆ.

ALFONSUS magnum dum trajicit Apenninum,
Castraque non solita primus in Alpe locat:
Armorum sonitus, galeasque, ærataque tela
Silvarum dominæ pertinuere decæ.
Nec minus occultas Satyri petiere latebras, 5
Assueti imbelles ante videre feras:
Spectaruntque procul celsa de rupe silentes;
Agmina dum, & magnos cogeret ille duces.
Atque aliquis signa adspiciens, miratur, & inquit:
Imperium vobis urbis, & orbis erit. 10

XXXVII.

DE INNOCENTIO VIII. PONTIFICE MAX.

INNO C U O priscos æquum est debere Quirites:
Progenie exhaustam restituit patriam.

XXXVIII.

A D V E N E R E M.

QU I D mihi te facilem blandis promittis ocellis,
Si miserum sic post uris, acerba Venus?
Non decet hoc superos. aut te mihi fronte serena
Concilia, aut torvo lumine bella move.

XXXIX.

XXXIX.

DE GALLA.

OMNES, quos scripsi, versus vult Galla videre:
Mittam ego, pro libris si mihi labra dabit.

XL.

DE VETUSTINO.

EMIT sepulcro prædium Vetustinus,
Sed quod futuros non sequatur heredes;
Iratæ æque mortuisque, vivisque.
Scribique curat grandibus notis, demens,
VIGINTI. IN. AGRO. IN. FRONTE. TER. PEDES. OCTO;
Habitat sub urbe scandulis tribus tectus;
Ne pensione degravetur, aut sumtu.
Dormit grabato, quo nec ipse jam vellet
Dormire cimex, nec lacerta, nec forex.
Cœnat per hortos alliumque, cæpasque, 10
Et salgamorum jure lividos caules:
Vel, siquid optat unctius sibi poni,
Piscatur ipsis in paludibus ranas:
Aut e cloaca colligit meras sordes,
Putrem palumbum, mortuumve caponem. 15
Et doliorum turbidam bibit fæcem,
Tamquam Falernum consulare, vel Chium,
Opimianæ quod refuderint cellæ.
Nec jam profectis hoc, sed Idibus tantum
Sacrisque potat ferculis Calendarum. 20
Et mane veste currit anxius rapta
Ad architectos, marmorumque sectores,
Ut de sepulcro conserat novas lites.
Quos jam misellos pessimis modis mulctat;
Ducit, reducit, distrahit, rapit, vexat, 25
Per angiportus, viculosque, clivosque,
Et per ruinas urbis, & per anfractus:
Monstrat theatra, porticusque priscorum,
Arcusque claris principum sacros armis;
Hinc & deorum templa, & obrutas thermas, 30
Et

Et quidquid altis fornicum subest clivis:
 Nec jam favissas linquit, & nigros manes.
 Demum trecentis quum laboribus fractos,
 Et æstuentes pariter, & fame siccos
 Vix officinæ post meridiem reddit 35
 Jam feriatæ, vestibisque adhuc clausæ;
 Culpat coronas, zophorumque permutat:
 Spiras reformat, & scapos columnarum:
 Et nunc Etruscas, nunc Corinthias mavult:
 Nunc Doricarum laudat ordinem tantum; 40
 Guttas, triglyphos, tænias, toros, plinthos.
 Quid cum columnis nunc tibi, Vetustine,
 Aut cum voluta, Ionicisve pulvinis?
 Dormi, miselle; sat diu laborasti:
 Cœnare fessos & aliquando permitte. 45
 Aut, si sepulcri cura te coquit tanta,
 Cadaver istud vel Gemoniis conde.

XLI.

IN TUMULUM NEÆRÆ.

QUÆ voces? Charitum. quæ circum pompa? Neæræ.
 Unde odor hic? cineri tura ministrat Amor.
 Unde pyra? ex pharetra. quinam struxere? Lepores.
 Ast hæc illacrimans quæ legit ossa? Venus.
 Fortunate lapis, tumuloque beatior omni! 5
 Tu tegis in terris siquid honoris erat.

XLII.*

D E H Y B L A.

HYBLA, mei quondam dulcissima cura Marulli;
 Hybla, suburbano nuper humata sole:
 Accipe quæ multo promuntur verba dolore:
 Accipe de lacrimis humida sarta meis.
 Te rosa, te violæ, te mollis amaracus ornet: 5
 Te pia suspenso pondere velet humus.
 Et tibi, quod raræ possunt sperare puellæ,
 Contingant vatis carmina docta tui.

XLIII.

XLIH.

D E A U F I D I O.

DUM caput Aufidio tractat chirurgus, & ipsum
 Altius exquirat; quo videat cerebrum;
 Ingemit Aufidius: Quid me, chirurgus, fatigas?
 Quum subii rixam, non habui cerebrum.

XLIV.

A D A L F O N S U M.

QUI prius Herculeæ sensit leo vulnera clavæ,
 Hic, Alfonse, tuos corrueat ante pedes.
 Quæque viret nostras quercus passura secures,
 Deferet immundos fulmine tacta sues.
 Victa dabit Bellona manus: Pax arva reviset. §
 Claudentur diræ Marte sedente fores.
 Tunc pia Parthenope lætos tibi ducet honores.
 Per fora, per vicos otia vulgus aget.
 Sebethosque pater fluviis metuendus Etruscis,
 Aurea cæruleum tollet ad astra caput. 10

XLV.

I N L Y D A M.

QUUM dixi medio tibi macram algere sub æstu,
 Non dixi fluvium, Lyda: quid ergo? cutem.

XLVI.

I N O L L U M.

OMNIA facturum te dicis, nil facis, Olle.
 Nil mirum: levius dicere, quam facere est.

XLVII.

A D R U F U M.

TAMQUAM prisca mihi, saxoque inventa vetusto,
 Disticha, Ruse, soles sæpe referre tua.
 Stultum adeo, me, Ruse, putas? ego tam mala credam
 Carmina Romano marmore posse legi?
 Archemoro longos adfingis Nestoris annos. §
 Andromaches puerum Laomedonta vocas.
 Desine mentiri Pyliam, Phrygiamque senectam.
 Sint vetera hæc aliis, mi nova semper erunt.

XLVIII.

XLVIII.

DE CYPARISSO PUERO.

FLEBAT adhuc mœrens cervo Cyparissus adempto,
 Quum sua conspexit cortice membra tegi.
 Delius exclamat: Quid nostro, filva, dolore
 Crescis? tu Daphnen, tu Cyparissos habes.

XLIX.

DE HARMOSYNE.

HARMOSYNE quisquis seu vir, seu femina vidit,
 Deperit: anñ oculos Actius unus habet?

DE JUCUNDO ARCHITECTO.

JUCUNDUS geminos fecit tibi, Sequana, pontes:
 Jure tuum potes hunc dicere Pontificem.

LI.

DE ÆNEA, ET DIDONE.

IMMEMOR ah miseræ cur ensẽm linquis Elisæ,
 Nate dea? profugas non gravat ille rates.
 Anne parum fuerat cœssam dare mortis acerbæ,
 Ni ferrum fugiens tu quoque triste dares?
 Tolle, precor, tumidas tecum hoc, jam tolle per undas.
 Discessu, satis est, si perit illa tuo.

LII.

IN CÆCILIANUM.

SI tibi per genium fas est jurare Minervæ,
 Per Veneris flavas, Cæciliane, comas,
 Nec jubar excipitur Solis, nec cornua Phœbes,
 Nec Capitolini crura, caputque patris:
 Cur mihi tu ventrem, cur intestina deorum,
 Hispana tactus religione, sonas?
 Non pudet seu cœlum rebus fœdare pudendis?
 An credis magnos hæc quoque habere deos?

LIII.

AD MARINUM CARACCIOLUM.

ODULCE, ac lepidum, Marine, factum,
 Dignum perpetuo joco, atque risu,

Dignum versiculis, facetiisque,
 Necnon & salibus, Marine, nostris!
 Ille maximus urbis imperator,
 Cæsar Borgia, Borgia ille Cæsar,
 Cæsar patris ocellus, & sororis,
 Fratrum blanditiæ, quies, voluptas,
 Montis populus ille Vaticani,
 Ille inquam dominx urbis inquinator 10
 Cæsar Borgia, Borgia ille Cæsar,
 Mœchus ille sororis, atque adulter,
 Fratrum pernicies, lues, sepulcrum,
 Montis bellua tætra Vaticani;
 Quingentas modo qui voravit urbes 15
 Imbutus scelere, & malis rapinis,
 Urbes sub ducibus suis quietas,
 Quasculumque aut Latium ferax virorum,
 Aut Campania pinguis, aut per alta
 Divisi juga continent Sabini; 20
 Hisque ingessit Ariminum, Pisaurum,
 Urbinum, Populoniumque magnam,
 Camertes pariter, Forumque Livî,
 Corneliique Forum, Faventiamque,
 Et quantum Æmilix est, Etruriæque, 25
 Quantum circuitu hinc & inde longo
 Neptuni lavat æstuantis unda.

At nunc quis neget esse opus, deorum?
 Dum vecors animi impotente morbo,
 Quærit plura, nec est potis miscellus 30
 Explere inglaviem periculofam;
 Ecce ecce evomit. o Jovem facetum!
 O pulchram Nemefim! o venusta fata!
 Verum scilicet id, Marine, verum est,
 Quod dici solet, en fides probat nunc; 35
 Fortunam si avide vorate pergas,
 Eandem male concoquas, necesse est.
 Ut jure evomere hunc putemus ipsum,

Qui

Qui tantum miser hausit oppidorum.
 Ast id omne, quod hausit, oppidorum, 40
 Quod quinque assiduis voravit annis,
 Imbutus scelere, & malis rapinis,
 Scis quot evomuit diebus? uno.
 O lucem niveam! o Jovem facetum!
 O pulchram Nemefim! o venusta fata! 45
 O dulce, ac lepidum, Marine, factum!

LIV.

DE CÆSARE BORGIA.

A Ut nihil, aut Cæsar vult dici Borgia: quid ni?
 Quum simul & Cæsar possit, & esse nihil.

LV.

AD EUM DEM.

O NNIA vincebas: sperabas omnia, Cæsar.
 Omnia deficiunt: incipis esse nihil.

LVI.

DIES GENIALIS.

A URELI, perfunde meis unguenta capillis,
 Tu super & vernas sparge, Nearche, rosas.
 Sed prius æstivum ramis defendite solem;
 Et viridi mollem sternite fronde torum.
 Non plumæ, non picta juvant me stragula, nec quæ;
 Pavonis vario sponda colore nitet.
 Larga coronata disponite pocula mensa,
 Setino & gelidas adfociate nives:
 Certatimque leves potanti inducite somnos.
 Sic juvat ætatis ducere fila mea: 10
 An scimus miseri, quid lux ventura minetur?
 Vivamus: mortem fallere nemo potest.

LVII.

AD AMICAM.

D A mihi tu, mea lux, tot basia rapta petenti,
 Quot dederat vati Lesbia blanda suo.
 Sed quid pauca peto, petiit si pauca Catullus
 Basia? pauca quidem, si numerentur, erunt.
 K 2 Da

Da mihi, quot cælum stellas, quot litus arenas,
 Silvaeque quot frondes, gramina campus habet;
 Aëre quot volucres, quot sunt & in æquore pisces;
 Quot nova Cecropiæ mella tuentur apes.
 Hæc mihi si dederis, spernam mensasque deorum,
 Et Ganymedea pocula sumta manu.

LVIII.

AD BASSUM DE PHYLLIDE.

QUUM de cathedra, Basse, surgeret nuper
 Mammosa Phyllis; tunica mollis, ut sæpe
 His accidit qui obefulas habent clunes;
 Intravit illuc unde prodeunt auræ
 Quæ de Sabæis messibus nihil spirant:
 Quod ut animadverrit dicaculus quidam;
 Urbaniorum ut se faceret, ait ridens:
 Heus Phylli, quisnam mordicus tenet vestem?
 Vorabit hanc, ni præcaves. Ad hunc Phyllis,
 Immo, inquit, ut scias, sibi labra abstergit:
 Accede, puce, basiare te nam vult.

LIX.

AD VESBIA M.

ASPICE, quam variis dstringar, Vesbia, curis.
 Uror, & heu nostro manat ab igne liquor.
 Sum Nilus, sumque Ætna simul: restinguit flammam,
 O lacrimæ, lacrimas ebibe, flamma meas.

LX.

AD ÆGLE N.

SIT tibi sum Phœbus, si sum tibi Juppiter, Ægle:
 Cur tu non Daphne sis mihi, non Danaë?

LXI.

AD PULICIANUM.

AT nescio quis Pulicianus,
 Ni pulex mage sit vocandus hic, qui
 Unus grammaticus, sed, his minutis
 Vel longe inferior, minutiorque est;
 Divinum sibi passerem Catulli

Haud-

Haudquaquam bene passerem sonare;
 Nec jam id esse quod autument legentes,
 Sed quod versiculis parum pudicis
 Ludens innuat ipse Martialis:
Da mi basia, sed Catulliana: 10
Quæ si tot fuerint, quot ille dixit,
Donabo tibi passerem Catulli:
 Ut sit, quod puero poëta possit
 Post longas dare basiationes,
 Quod salvo nequeat pudore dici. 15
 Proh dii, quam vafer es, Puliciane;
 Solus qui bene calleas poëtas!
 Nimirum, & quod ab omnibus probetur,
 Mutandum quoque suspicaris illud
 Quod nunc illepidumque, & infacetum 20
 Mendosis Epigrammaton libellis
 Insulse legit imperita turba:
Sic forsan tener ausus est Catullus
Magno mittere passerem Maroni:
 Quum sit simpliciusque, rectiusque, 25
 Mitti, dicere, mentulam Maroni.
 Sed quid vos, Aganippides puellæ,
 Ridetis? meus hic Pulicianus
 Tam bellum sibi passerem Catulli
 Intra viscera habere concupiscit. 30

LXII.

DE EODEM.

VANAS gigantum iras, & impetus graves
 Miratur aliquis audiens mortalium;
 Ausumque cælo vincula inferre irrita
 Sævum Typhoëa, quum jugosum Pelion
 Adderet Olympo, matre nec Terra satum 5
 Agnosceret se se; impium donec pater
 Iratus ardenti igne sustulit caput;
 Ut par erat: nam quis petat sanus deos?
 At nunc quis hoc, quis hoc ferat mortalium?

Iners, pusillus, unus heu pulex ciet. 10
 Turmas, cohortes, copias, manipulos
 Muscarum; & altos scandere adparat toros
 Heroum, opacis qui sub umbris arborum
 Strati, ac perenni flore subfulti caput,
 Dubunt quietem perpetem, æternam, optimam; 15
 Nec nostra curant dicta, vel facta amplius,
 Ut qui beatos incolant tuti locos;
 Et nomen alta in arce sacrarint suum,
 Functi periculis, & malis laboribus;
 Cunctasque Fortunæ improbæ calcent minas, 20
 Ne dum pusilli pulicis morsus leves.
 At tu, moleste, amare, vesane, impie
 Pulex, inepti concitator agminis,
 Quo proripis te? quo vocas muscarias
 Istas phalanges? quo volatiles globos 25
 Impellis audax? i procul, miser, miser,
 I, criminose, maximam in malam crucem.
 Haud fas quietas manium sedes deum
 Muscas subire, pulicumque copias.
 Nil hic negotii vel tibi, vel pessimis 30
 Tuis manipulis: quid moraris, impie?
 Abi profundam in noctem, & ultimum Chaos.
 Speranda certe gloria hic nulla est tibi.
 Quos dii probavere semel, hos semper probant.

LXIII.

ACTÆON MARMOREUS.

VIDERAT Idæo nudas in vertice divas
 Phryx Paris, & dixit: Vincis utramque, Venus.
 At si, Gargaphiis quam nos male vidimus undis,
 Vidisset, poterat dicere: Cede, Venus.

LXIV.

ORPHEO RESPICIENTI.

HOc fuit, infelix, & adhuc heu respicis, Orpheu,
 Quod te, quod miseram perdidit Eurydicen.

LXV.

LXV.

ECHO LOQUITUR.

VIDI, arsi, fleui, tristemque (heu fata!) repulsam
Spreta tuli: sum nunc vox, sonus, aura, nihil.

LXVI.

E ADEM JOCATUR.

QUUM facie caream, quæris, cur dicar imago:
Quum tuæ verba sequar, dic, ubi lingua mea est?

LXVII.

I N M A L U M L I B R U M.

SI sapias, hospes, abi; miserum neu tange libellum.
Non hic Mæoniden, Virgiliumve leges:
Sed sœdas Bavii chartas, & olentia Mævi
Carmina, Romani dedecus eloquii.
Quid dubitas sacros incendia poscere lucos;
Abnuerit liquidas si dare Phœbus aquas?

ACTII SYNCERIS
 SANNAZARII
 NEAPOLITANI
 EPIGRAMMATON
 LIBER II.

I.

LAUDAT FEDERICUM REGEM.

U M vehor picta vacuus phaselo;
 Et modo septos jaculis echinos,
 Nunc bene hærentes scopulis la-
 boro
 Vellere conchas:
 Tange vocales, studiosa, chordas,
 Musa; & auratum moderare ple-
 strum:

Pauca de multis referamus acta
 Regis amati:
 Qualis herboſo ſpatiata campo
 Virgo, jam matris decus, & voluptas,
 Nectit e ſolis violis coronam,
 Cztera linquens.

10

Hic

Hic ubi veras imitata turtes

Tot simul pinnis niveisque tectis;

Rupe Mergillina sedens, propinquum

Spectat in æquor,

Addit ex imo Galatea fundo,

Nil timens sævos Polyphemi amores;

Nec mihi durum refluens canenti

Obstrepit unda.

Sit licet magnus, trepidasque turmas

Fregerit primis Federicus ausis;

Quum puer celsas penetravit Alpes,

Saxaque Rheni:

Texerit latis pelagus carinis,

Dalmatùm dices populatus urbes:

Senferit presso prope fulminantem

Ore Timavus:

Cinxerit sacra meritum corona:

Et caput; Gallos quoniam feroces

Contudit: totas revocarit Orci ex

Faucibus urbes:

Nil tamen majus, nihil egit umquam

Fortius, quam quod titubante regno,

Quum sibi sceptrum, & diadema posset

Sumere: tutus;

Conjugem caram, propriosque natos

Liquit, & fidas lacrimas clientum,

Fratris heu pulsam sobolem secutus

Per mare vastum.

Ergo nunc illi moderator alti

Ætheris; cui sunt pia facta curæ;

Regium frontis decus, & negatos

Addit honores.

O Fides, rarum, placidumque numen;

O mihi nullis reticenda sacris;

Te te ego æternum prece, victimisque

Pronus adorem.

II.

DE ANDREA MATTHÆO AQUIVIVO.

CERNIS, ut exsulet patriis Aquivivus in armis,
 Duraque spumanti frena relaxet equo?
 Quis mites illum Permessi hausisse liquores
 Credat, & imbelles excoluisse lyras?
 Confurgunt niveæ fulgenti in casside cristæ:
 At clypeus torvo Gorgonis ore tumet.
 Macte animo, rigidum Musas qui stringere ferrum,
 Qui Martem doctos cogis amare choros.
 Hæc ducis est virtus, non uni insistere palmæ;
 Sed nomen factis quærere, & ingeniis.

III.

IN BUBONEM.

NAM quis te, inepte bubo, tam stolidus furor
 Adegit importunum inire prælium,
 Isto indecenti rostro, & alis luridis?
 Quid bellicosæ volucris, insulse, asperos
 Lacesis unguis? desine, miser, dum licet;
 Ne dormientis excites somnum tuo
 Cum maximo, ut par est, malo, ac clade ultima.
 Sed pervenire vis in ora vulgi; & hæc
 Via cupis, scelestæ, fieri notior?
 Non assequere; nec profecto tam bono
 Fruere fato. An hoc pudendo sanguine
 Se tingat aquila, fulminum & cæli immemor?
 Ponenda honestæ mortis hæc spes est tibi.

IV.

AD MATHONEM.

UT mandem victura meis tua nomina chartis,
 Dicis amicitiam te, Matho, velle meam.
 Et tibi semper in ore duces, quos Grajus Homerus,
 Quos noster Latia vexit in astra tubæ.
 Dumque ego sum tanti te iudice; venit ab horto
 Cum donis olitor bisve, semelve tuus:

Sci-

Scilicet æterni pretium mihi grande daturus

Nominis, & fidæ pignus amicitia.

O Matho, quam felix & amico, & vate reperto es!

Quam felix horto, muneribusque tuis! 10

Si quod diis genitis vix tot peperere labores,

Id tibi lactuca, prototomique dabunt.

V.

DE PATRIA HOMERI.

S MYRNA, Rhodos, Colophon, Salamin, Ios, Argos, Athenæ,

Cedite jam: cælum patria Mæonidæ est.

VI.

DE LUNA, ET PANE.

E FFUDIT longas Tegeæa in rupe querelas

Pan captus forma, candida Luna, tua.

Quumque levi calamos cera conjungeret, addit:

Prædata es sensus tu quoque, canna, meos.

VII.

IN TUMULUM AMARANTHÆ.

H Ic Amarantha jacet; quæ, si fas vera fateri,

Aut Veneri similis, vel Venus ipsa fuit.

VIII.

AD FERRANDUM REGEM.

E X ferro nomen tibi sit licet, aurea condis

Sæcula; nam sub te principe nemo metit.

IX.

DE SUMMONTII PIETATE.

E XCITAT obstrictas tumulis Summontius umbras;

Impleat ut sanctæ munus amicitia.

Utque prius vivos, sic & post fata sodales

Observat; tristes & sedet ante rogos.

Nec tantum violas cineri, ac bene olentia ponit

Serta; sed & lacrimis irrigat ossa piis.

Parya loquor: cultis reparat monumenta libellis;

Quum possint longam saxa timere diem.

At

At tu, vivaci quæ fulcis nomina fama,
 Poscenti gratas, Musa, repende vices:
 Ut quoniam dulces optat sic vivere amicos;
 Vivat, & in libris sit sacer ille meis.

10

X.

DE VENERE, ET DIANA.

INCULTAM adspiciens silvis Cytherea Dianam,
 Risit, &, An tendes retia semper? ait.
 Cui dea casta: Feris cur non ego retia tendam;
 Tendere si potuit vir tuus illa tibi?

XI.

A D Æ G L E N.

ABSENTEM quæris, præsentem despicias, Ægle.
 Non redamas; sed me vis in amore mori.

XII.

DE VENERE, ET PRIAPO.

TRACTABAT clypeum Marti placitura Dione:
 Sævaque feminea sumserat arma manu.
 Pone, dea, exclamat petulanti voce Priapus,
 Pone; decent istas hæc magis arma manus.

XIII.

I N G E L L I A M.

QUEM tu nunc patrum, nunc patrem, Gellia, dicis,
 Hic tibi nec patruus, Gellia, nec pater est.

XIV.

I N F L A C C U M.

NON largitur opes, & vult Epigrammata Flaccus.
 Jure suo hæc poscit; vult sibi verba dari.

XV.

DE PETO COMPATRE.

PETUS deliciæ tuæ, Dione;
 Uni cui Charitum sales beatos,
 Cui fontes dederas facietiarum,
 Ac risus simul eleganter omnes;
 Petus mortuus est tuus, Dione,
 Petus Compater usque ad astra notus,

Qui

Qui puro niveæ colore mentis
 Vincebat nitidissimos olores.
 Cui de lacteolis tuis papillis
 Donarunt violas Jocusque, Amorque,
 Donavit teneram Thalia myrtum:
 Mox promens citharam decentiorem,
 Versus addidit eruditiores.
 O sævæ nimium, malaque Parcæ,
 Vestros non potuit tenere fufos
 Petus; qui rapidas domare tigres,
 Qui duras potuit movere quercus,
 Vestras non potuit colos morari.
 Sic, sic occidis heu, miselle Pete:
 Nec te Pierides tuæ, nec ipsa
 Quæ te per Paphon, & Gnidon virentem,
 Per colles Amathuntios vocavit,
 Fatis eripere tam malignis.
 At non unanimes tui sodales,
 Quos tu pectore tam pio colebas,
 Quos tristes obitu tuo relinquis,
 Hoc duro tibi defuere casu.
 Quin me trans Ligerim, ferosque Celtas,
 Lustrantem Morinûm pigras paludes,
 Dum quæro Oceani ultimos recessus;
 Veris nuntius obruit querelis.
 Ergo quid tibi tam vagus viator,
 Cui nec pulchra Neapolis, nec alti
 Colles Pausilypi, nec ipse adesset
 Sebethos pater, aut pater Vesevus;
 Inferre exsequiarum, amice, possem?
 Rupem, quam vagus hinc, & inde Nereus
 Alterna veniens retundit unda,
 Accessi, & procul angulo in supremo
 Stans, supra pelagi alluentis æstus,
 Manes terque quaterque convocavi.
 Hic fudi lacrimas amariores:

Hic

Hic vici gemitus vel unus omnes,
 Omnes & simul omnium querelâs.
 Mox quamvis cineri tuo decentem
 Pontanus tumulum pararit, ac te
 Cognatas veneretur inter umbras;
 Quamvis & diuturnius sepulcrum,
 Quod nec sæcula vincere ipsa possint,
 Divinis paret excitare chartis:
 Nostrum non tibi quaecumque munus
 Inter frigora, solitudinesque
 Cessavit; nec honore te supremo
 Fraudavi miser: hoc scit ipsa Tethys;
 Scit late Oceani unda Gallicani.
 Stant aræ tibi, stat videnda nautis
 Terreni tumuli pusillâ moles;
 Et buxus super, & dicata quercus.
 Nam myrtum regio illa non habebat.
 Quæ jussit pietas sacrare, ut esset
 Naturæ tibi terminus sepulcrum.

XVI.

IGNES NOCTURNI ROMÆ.

ADSPICIS, ut picti vultus imitetur olympi,
 Certet & astriferos vincere Roma polos.
 Scilicet hos, Auguste, tibi largitur honores;
 Ne cupias magni testâ videre Jovis.
 Alta coronatæ jactant incendia turres:
 Et Vaticano fulmina monte tonant.
 Dumque palam tantos cupit ostentare paratus
 Urbs nimium in laudes ambitiosa suas:
 Vivant astra, inquit, summo contenta tonante;
 Pareat Augusto dummodo Roma suo.

XVII.

DE TYRANNIS, ET BRUTO.

QUUM tot Tarquinius passim consurgere cernas;
 Miraris, Brutum cur ferat Italia?

XVIII.

XVIII.
IN TUMULUM PUERI.

NATE, patris, matrisque amor, & suprema voluptas,
Accipe, quæ nobis te dare par fuerat.
Busta cheu, tristesque notas damus; invida quando
Mors immaturo funere te rapuit.

XIX.
DE HERCULE, ET GANYMEDE.

PALLUIT Alcides teneri Ganymedis amore:
Et vetus amissi cesserat ardor Hylæ.
Quid linquet nobis puer hic? ait uxor: honores
Eripuit quondam, nunc rapit ecce virum.

XX.
IN UFENTEM CRAPULATOREM.

NON fuit, non pædicat, non irrumat Ufens:
Ista olim? quid nunc? aut vomit, aut comedit.

XXI.
IN DEGENERANTEM.

NOMEN avi, non facta, refers: dicæris ab illo
Alter; sed juvenis tu, precor, ille senex.

XXII.
DE JOVE, ET CUPIDINE.

DE Veneris nato quæstæ est Dictynna tonanti,
Quod nimis ille puer promptus ad arma foret.
Tum pater accito ostendens grave fulmen Amori,
Hoc tibi, sæve puer, spicula franget, ait.
Cui lascivus Amor moris hæc reddidit alis:
Quid si iterum posito fulmine cyncus eris?

XXIII.
IN NOTRICIUM.

ÆGROTAT sedis vitio, & male Riccius audit
Quid, si esset surdis Riccius auriculis?

XXIV.
DE DANAE, ET JOVE.

FORMOSAM Danaën munibat ahenea turris:
Et satis hoc vanus credidit esse pater.

In-

Indoluit, teneræ miseratus fata puellæ
 Juppiter, & subito factus amator, ait:
 Ergo arcere potes natam divisque, virisque:
 At si non arcet imbribus, imber ero.

XXV.

DE LUCIO GRAMMATISTA.

NOCTES, & noctes iterat dum Lucius, illi
 Perpetuam noctem præbuit altus Arar.

XXVI.

DE VULCANO, ET VENERE.

HORRIDA calicolis narrabat prælia Mavors,
 Sævaque terribili capra trophæa manu:
 Quod Venus audiret, doluit Vulcanus. &, Heustu,
 Inquit, an expectas, ut mea vincla canat?

XXVII.

DE SEIPSO.

MIRARIS, liquidum cur non dissolvor in amnem,
 Quum nunquam siccas cogar habere genas.
 Miror ego, in tenues potius non esse favillas,
 Assidue carpant quum mea corda faces.
 Scilicet ut misero possim superesse dolori,
 Sic lacrimis flammæ temperat acer Amor.

XXVIII.

DE HERCULE, ET JOVE.

PENDEBAT Phrygii Tirynthius ore ministri;
 Delicias magno dum facit ille Jovi.
 Tum pater, haud equidem favi, fortissime, dixit,
 Formosum rapuit quum tibi Natis Hylan.

XXIX.

DE VENERE, ET SOLE.

INDUERAT thoraca humeris, galeamque decoro
 Aptarat capiti, Marte jubente, Venus!
 Nil opus his, Sol, diva, inquit: sumenda fuerunt,
 Quum vos ferratæ circulere plagæ.

XXX.

XXX.

XXX.

CATONIS TUMULUS.

Hic ubi Libertas, magni & jacet umbra Catonis,
Quam melius poterant Cæaris ossa tegi!

XXXI.

DE VENETORUM SIGNIS.

ROMANAS Aquilæ postquam liquere cohortes;
Magnanimus turmas ducit in arma Leo.

XXXII.

DE ANDREA MATTHÆO AQUIVIVO.

DUCE HADRIÆ

MOSTA Bituntinæ duxerunt otia Nymphæ,
Nec Faunis solitos exhibuere choros.

Scilicet optato quidquid sine principe cernunt,

Ingratum est; tantus principis urget amor.

Nec satis est, positis arcum sprevisse sagittis,

Questubus & totos continuasse dies:

At etiam nostris faciunt convicia terris:

Et nos Sirenas, Lotophagosque vocant.

Vera loquor: divæ, veniam date vera loquenti;

Non amor hic certe, sed magis invidia est.

XXXIII.

DE THELESINÆ CRINIBUS.

DUM nectit flavos auro Thelesina capillos,

Contraxit radios Phœbus, & erubuit.

Mox hæc ad superos: En auro jungitur aurum:

Hoc est mortales, hoc superare deos.

XXXIV.

IN GALEATIUM CARACCIOLUM.

HIPPOLYTEN, Leden, Thelesinam diligis unus:

Dic mihi, quid tota restat in urbe boni?

XXXV.

IN THEATRUM CAMPANUM.

DICITE, semidei, silvarum numina, Panes,

Et si qua adventu es Nympha fugata meo:

L

Cui

Cui licuit tantas saxorum evertere moles,
 Quas jam disiectas vix nemora alta tegunt?
 Hisne olim sueta est cuneis Campana juventus
 Amphitheatrales læta videre jocos?
 Nunc ubi tot plaususque hominum, vocesque canoræ,
 Tot risus, tot jam gaudia, tot facies?
 Scilicet, heu fati leges! rapit omnia tempus;
 Et quæ sustulerat, deprimit ipsa dies.

XXXVI.

DE FONTE MERGILLINES.

EST mihi rivo vitreus perenni
 Fons, arenosum prope litus; unde
 Sæpe discedens sibi nauta rores
 Haurit amicos.
 Unicus nostris scater ille ripis,
 Montis immenso sitiente tractu,
 Vitifer qua Pausilypus vadofum ex-
 currit in æquor.
 Hunc ego vitta redimitus alba,
 Flore, & æstivis veneror coronis;
 Quam timent amnes, & hiulca sævum
 Arva Leonem.
 Antequam festæ redeant Calendæ
 Fortis Augusti, superantque patri
 Quattuor lucas; mihi tempus omni
 Dulcius avo.
 Bis mihi sanctum, mihi bis vocandum,
 Bis celebrandum potiore cultu,
 Duplici voto, geminaque semper
 Turis acerra.
 Namque ab extremo properans Eoo,
 Hac die primum mihi vagienti
 Phœbus illuxit, pariterque dias
 Haufimus auras.
 Hac & insigni peragenda ritu
 Sacra solennes veniunt ad aras.

Nazarî, unde omnes tituli, meæque
 Nomina gentis;
 Nazarî vastas cohibentis undas
 Equoris, sævosque domantis æstus, 30
 Quidquid & vani truculenta iussit
 Ira Neronis.
 O decus cæli, simul & tuorum,
 Ritè quem parva veneramur æde;
 Cui frequentandas populis futuris 35
 Ponimus aras:
 Si mihi primos generis parentes,
 Si mihi lucem pariter dedisti:
 Huc age; & fontem tibi dedicatum
 Sæpe revise. 40

XXXVII.

ADIVO NAZARIO.

NATALI quod, dive, tuo lucem editus hausi;
 Quod tua nascenti lux mihi prima fuit:
 Actius hoc riguo parvum cum fonte sacellum
 Dedico; tu nutu fac rata vota tuo:
 Ut quæ Sextiles lux venerit ante Calendas 5
 Quarta, sit hic generi bis celebranda meo;
 Et quod solennes revocat tua festa per aras,
 Et quod natalem contigit esse meum.

XXXVIII.

DE LAURO, AD NERITINORUM DUCEM.

ILLA deûm lætis olim gestata triumphis,
 Claraque Phœbææ laurus honore comæ,
 Jampridem male culta, novos emittere ramos,
 Jampridem baccas edere desierat.
 Nunc lacrimis adjuncta tuis revirescit; & omne 5
 Frondiferum spirans implet odore nemus.
 Sed nec eam lacrimæ tantum juvere perennes,
 Quantum mansuro carmine quod colitur.
 Hoc debent, Aquivive, duces tibi, debet & ipse
 Phœbus; nam per te laurea silva viret. 10

XXXIX.

IN TUMULUM COTTÆ VERONENSIS.

SPERABAS tibi, docta, novum, Verona, Catullum:
 Experta es duros bis viduata deos.
 Nulla animum posthac res erigat: optima quando
 Prima rapit celeri Parca inimica manu.
 Quæ tamen ut vidit morientis frigida Cottæ
 Ora, suum passa est crimen, & erubuit.

XL.

IN PICENTEM MEDICUM.

QUOD noctu latras, quod sellas olfacis unus;
 Da veniam, Picens, hoc canis est vitium.
 Sed quia tu Cynicus vis dici, & clinicus idem;
 Esse idem poteris merdicus, & medicus.

XLI.

DE FERDINANDO JUNIORE.

SI merita audieris Ferrandi, Nestora credas:
 Si nupteres annos, dixeris Antilochum.

XLII.

IN QUEM DAM.

NE valeat, Superi, bene si facere hic pote, quem fors
 Exilio, & vinclis vexit ad imperium.
 Et peream, ni cuncta evertere jam volet hic, qui
 Nil meminit præter vincula, & exilium.

XLIII.

TUMULUS, IN QUO PLORATUR

FILIUS UNICUS.

CUR heu Lætitiâ falso dixere parentes,
 Tristitiâ qui me dicere debuerant?
 Natus erat miseræ lux unica matris, ocellus
 Unicus; hunc Lachesis noxia subripuit.
 I nunc, vel Nioben confer mihi; cujus habet fors
 Hoc melius, fieri saxea quod potuit.

XLIV.

XLIV.

IN PICTURAM.

A NNA parens, cui cælestem sperare nepotem
 Contigit, intactæ virginis, Anna, parens:
 Ut tandem te te meliori in sede locares,
 Credibile est artes edidicisse novas.
 Scilicet obscœnæ semper convicia turbæ,
 Et scelera antiqui perpetiar domini?
 Vix hæc; & medicas invadis protinus artes;
 Nec mora, jam cæcis lumina restituis.
 Accurrunt ægri; complentur compita rhedis;
 Occupat angustas sedula turba vias. 10
 Ecce in quo picta es, paries exscinditur; & te
 Accipit hospitio nata benigna pio.
 Nimirum sapias, Anna; hoc contulit ipsa senectus:
 Haud aliter poteras hac caruisse domo.

XLV.

DE JUNONE, ET GANYMEDE.

J USSERAT Iliacum mensis adstare ministrum
 Juppiter: at conjux, Quis mihi miscet, ait?
 Ille verecundis libat crysalla labellis:
 Cui dea: Amatori da, puer, ista tuo.

XLVI.

IN CATONIS LAUDEM.

Q UÆ tegit exstinctum cum Libertate Catonem,
 Insultat tumulis, Cæsar, arena tuis.

XLVII.

DE HOMERO IN LATINUM VERSO.

Q UID septem de vate sacro contenditis urbes?
 Ecce potest civem dicere Roma suum.
 At vos aut nostrum, si fas, auferte Maronem;
 Aut alium vobis quærite Mæoniden.

XLVIII.

IN TUMULUM ASSANII.

T U, qui disiectos artus, inhumataque furtim
 Assanii occulto membra refers tumulo;

Maeste animi pietate, tamen nihil irrita busti
 Gloria tam claros adferet ad cineres:
 Quandoquidem voluit potius sic sparsa jacere, 5
 Quam cadere ad tristes nobilis umbra rogos.
 Nunc late exigui fines egressa sepulcri,
 Eoum fama verberat Oceanum.
 Contempsit dulcemque animam, floremque iuventæ;
 Sanguine ut agnato dedecus elueret. 10
 Quumque hausit sævi stricto latus ense tyranni;
 Laudem obitu statuit quærere, non tumultum.
 Quodque magis mirere; hilaris, ridensque cruentos
 Carnificis cultros cernere sustinuit.
 Dissimulet patriam; taceat nomenque, genusque: 15
 Qui facit hoc, dicit se Lacedæmonium.

XLIX.

IN TUMULUM CAUDOLÆ.

Heu quæ te rigidi rapuit vis effera fati;
 Quis matri miseræ tor peperit lacrimas,
 Flos veterum, Caudola, virum? tibi mœsta sepulcrum
 Illa dedit, tristes Aëtius hos titulos;
 Hos titulos; qui te nigras descendere ad umbras, 5
 Obduci Stygia non patiantur aqua.
 Tempora miretur quivis sua: talis Achilles,
 Talis, quum caderet, Martius Hector erat.
 I, precor, i nullos non durature per annos,
 Nestoreos qui jam vivere dignus eras. 10

L.

DE JOVE, ET AMORE.

JUPITER infraetos jactat dum sæpe gigantes;
 Et sibi servati dat decus omne poli:
 Sic est, inquit Amor; namque hoc mugire solebas,
 Tunc quoque, quum torva fronte juveneus eras. 10

LI.

HYMNUS AD D. NAZARIUM.

NAZARI, heu quis me tibi ad hanc supremi
 Litæris ripam, quis ad hos putasset. 10

Te

Tethyos fluctus, quis ad has daturum
Tura paludes?

Post tot emensos pelago labores,
Tot pererratos populos, sub ipso
Fine terrarum datur ecce amicum
Cernere numen.

Ergo in extremis, pater alme, terris
Barbaræ norunt tua sacra gentes,
Qua latus dextrum Liget æstuosis
Objicit undis.

Jamque & Aulercos genus acre, & ipsos
Cernis ad te Lexovios citato
Effedo, & picta volitare flavos
Puppe Britannos.

O mihi semper geniale cæli
Sidus, o famæ decus omne nostræ,
Auctor o idem mihi gentis, & spi-
rabilis auræ.

Se tibi debet proavorum origo, &
Sanguinis si sunt decora ulla nostri:
Debet & præsens genus, & futurum,
Debet & hæc lux

Sacra; quæ magnum mihi prima Solem
Obtulit nascenti, & inane aperti
Aëris, pulchrosque micantis æthræ
Tot simul ignes.

Hinc tuis per me dare grata templis
Munera, hinc natalitias coronas
Annuis suevit sociare fertis,
Dum fuit hæc fors.

Nunc in ignotis vagor ecce campis,
Regis heu cari exilium secutus;
Dum fides, & fas, & amor, piusque
Me rapit ardor.

I, puer, buxum nemore e propinquo
Collige, & siquas tibi litus offert

- Quercuum frondes: celebrare mœstum
Sic juvat annum. 40
- O, ubi dulces patriæ recessus
Abluis, Sebethæ, loca illa myrto
Constita; o, qui Pausilypi virentes
Det mihi citros,
Qua tuum lambens maris unda fontem 45
Margines parvi minuit sacelli,
Nostrum opus; quo se recreet quotannis
Læta juventus.
- Quæ tibi sacris operata arenis,
Fronibus remos, celeresque cymbas 50
Ornat; & forsan mea nunc, ut olim,
Dona requirit.
- Heu, pater, cur heu mihi ad-institutos
Non licet jam jam properare cursus?
Cur vector templis, & adesse ludis 55
Rite dicaris?
- Sit satis ventos tolerasse, & imbres,
Ac minas fatorum, hominumque fraudes:
Da, pater, tecto salientem avito
Cernere fumum. 60

LII.

DE AMORE FUGITIVO.

- Q UÆRITAT huc illuc raptum sibi Cypria natum:
Ille sed ad nostri pectoris ima latet.
Me miserum, quid agam? durus puer; aspera mater;
Et magnum in me jus altera, & alter habent.
Si celem; video, quantus deus ossa peruret: 5
Sin prodam; merito durior hostis erit.
Adde, quod hæc non est, quæ natum ad flagra reposcat,
Sed quæ de nostro bella cruore velit.
Ergo istuc fugitive, late; sed parcius ure: 10
Haud alio poteris tutior esse loco.

LIII.

LIII.

DE CAMILLA SCALAMPA MEDIOLANENSI.

FUMANTEM ambustis olim Phaëtona quadrigis
 Exceptis rapidis fluctibus Eridanus.

Ecce recens, Ticine, tibi de Sole trophæum

Erigit auratis culta Camilla comis.

Nam deus ille tuis ausus concurrere ripis, 5

Majoris numen sensit adesse deæ.

O fatum fluviorum! ergo nova fabula vestris

Semper erunt Nymphis aut pater, aut Phaëton.

LIV.

DE VIOLANTE GRAPPINA,

FEMINA PRÆCLARISS.

DIALOGUS VENERIS, ET AMORIS.

VEN. **U**NDE mihi has violas affers, puer? **AM.** acci-
 pe, mater;

Quando aliud calida de nive nil potui.

VEN. De nive: tu calida violas? **AM.** perstrinxit ocellos

Candor; & ecce, nivem quod puto, pectus erat.

VEN. Mira refers: sed tela ubi sunt illa aurea? **AM.** ha-
 bebam 5

Quum legerem violas; nunc Violantis habet.

LV.

DE MORINNA.

SIT spectanda comis, sit pulchro corpore tota;

Sit Venus, & blandas spiret ab ore rosas;

Aoniasque deas, ipsam quoque Pallada vincat

Ingenio; & dulci pectore mella fluant:

Dum tamen ire mihi noctes Morinna quietas, 5

Et sinat arbitrii libera jura mei.

Arsumus, & primos miseri deflevimus ignes:

Hoc satis: extremo turpe in amore mori.

LVI.

AD ANIMUM SUUM.

ARSISTI; & miseras consumsit flamma medullas;

Aridaque in cineres ossa abiire leves:

Fle-

Flevisti; roremque oculi fudere perennem;
 Sebethus lacrimis crevit & ipse tuis:
 Ardendi, flendique igitur quæ tanta cupido est?
 O animæ, exsequias disce timere tuas;
 Neve iterum tua damna, iterum tua funera quæras:
 Sirenum scopulos præteriisse juvet.

LVII.

DE CASSANDRA MARCHESIA.

DESINE formosæ dotes numerare puellæ;
 Desine jam extinctas sollicitare faces.
 Nam dum sæpe comas, frontēque, humerosque, manusque
 Commemoras; proprios extruis ipse rogos:
 Dumque oculis Cassandra, animo Cassandra recurSAT;
 Cassandra heu mentis jus habet omne tuæ;
 Blandus Amor tacitis subrepsit in ossa venenis.
 Sic sibi vel fatum quilibet esse potest.

LVIII.

HYMNUS DIVO GAUDIOSO.

GAUDETE, cætus virginum,
 Plenas habentes lampadas:
 Sponsus sacras ad nuptias
 Venit repente: surgite.
 Venit serenus Lucifer,
 Nocturnâ pellens sidera:
 Oprata lux solennibus
 Adest dicata gaudiis;
 Lux clara, qua fugans nigram
 Mundi fator caliginem,
 Vestri latere gloriam
 Patris diu non passus est;
 Qua Gaudiofi segmina,
 Tot inrepta sæculis
 Suis videnda civibus
 Dives retexit urnula.
 O ter beate & amplius,
 Lapis pusille, qui tuo

Tanti

Tanti verendum præfulis
 Sinu recondis pulverem! 20
 Præful sed o beatior,
 Claræ decus Neapolis,
 Tuæ benignus patriæ
 Fer, Gaudiose, gaudia.
 Adsit fides, & veritas; 25
 Adsit probata castitas:
 Morbos, famem, pericula
 Tuis repelle mœnibus.
 Ergo tibi sit gloria,
 Inseparata Trinitas, 30
 Verbum, Paterque, & Spiritus,
 Qui condidistis omnia.

LIX.

DE EODEM AD VESPERAS.

AUDIAT surgens pariter, cadensque
 Sol tuas laudes, meritosque honores,
 Urbis o nostræ columen, tuæque
 Gloria gentis.
 Audiat cælum, mare, terra, & aër, 5
 Annuos ritus tibi dum novamus,
 Dum damus flammis adolenda sacris
 Tura per aras.
 Huc ades festa redimite fronde,
 Cælitum plausus, choreasque linquens; 10
 Et tuam sedem, tuæ, Gaudiose,
 Ossa revise;
 Ossa, quæ longa tumuli sub umbra
 Abdita, ignaras latuere gentes;
 Nocte mox pulsa redeunt apertas 15
 Lucis in auras.
 Hic dies nobis celebrer, precamur,
 Lætior semper redeat, nec ullos
 Hostium motus ferat, aut maligni
 Sideris æstus. 20

Da

Da tuis longam, venerande, pacem
 Civibus, da perpetuos honores,
 Da bonam mentem, superique plenos
 Luminis haustus.

Iusta poscentes animos benignus 25
 Adjuva; injustos moderare sensus.
 Sentiant per te patuisse castis
 Æthera votis.

Laus tibi, cæli pater, atque princeps,
 Omnium rector simul & creator; 30
 Quem fides veri studiosa Trinum
 Credit, & Unum.

LX.

AD DIVUM NAZARIUM.

DIVE, cui vasti metuenda ponti
 Vis, & iratæ famulantur undæ;
 Quem per & spumas gradientem, & æstus
 Nauta vocavit,

Ah miser pœnas pelago daturus, 5
 Quum niger circumstreperet procellis
 Auster, & turbata minax feriret
 Sidera fluctus:

Te, mihi sanctum, patriumque numen,
 Te canam, gentis columnen Latinæ, 10
 Auream prolem patris Africani,
 Perpetuæque

Matris heu vulnus grave, dum relictis
 Tibridis ripis, Italoque cælo,
 Sponte trans Rhætos iter, & nivosas 15
 Arripis Alpes;

Lacte depulsas velut ille, primi
 Quem rapit cursus generosus ardor,
 Pullus, & matrem fugit, & rapaces
 Transilit amnes.

Mox & ad Rhenum, horribilesque tendis
 Treverum gentes animosus hospes,

Mor-

Morte festinans capere invidendæ
Præmia palmæ.

Hic, ubi e caræ gremio parentis, 25
Jam necis magnæ comitem futurum,
Excipis Celsum, pater, & salubri
Perluis unda.

Perluis totas, mora nulla, & urbes:
Undique exhaustis properatur agris: 30
Barbaros gaudent Druidæ factorum
Ponere ritus.

Nazari nomen, meritique famam
Audiit, siquem Liger in remotis
Occulit ripis, refugove inundat 35
Sequana cursu.

Te neque injusti rabies Neronis,
Impios jam jam minitantis ignes,
Non per exsertos Anolinus urgens
Terruit enses. 40

Jam voluptatum, gelidæque victor
Mortis, & lapsi reparator orbis
Diceris, milesque peræque Iberis
Notus, & Indis.

Ergo speratum, genitor, triumphum, 45
Et parum factis meruisse cælum est:
Aureum vultu jubar, & coruscos
Fundis honores.

Salve io, magni nova lux olympi,
Cui per extentas operosa terras 50
Templa tot surgunt, calidisque fumant
Ignibus aræ.

Nos tibi hac grata scopulorum in umbra
Rite parvis ædiculam columnis
Ponimus: nos perpetuo sacramus 55
Munere fontem.

Accipe æstivam, nova fecta, citrum, &
Virgines lauros, gracilesque myrtos,
Quos-

Quosque Mergillina tulit propinquo
Litore odores.

O mihi longos liceat per annos
Hic sacra, & festos renovare ludos,
Et tuum castis sine fraude votis
Poscere numen.

LXI.

DE FERDINANDO HAVALO,
PISCARIÆ PRINCIPE.

AD MOVEANT iterum cælo si castra gigantes
Hoc duce, quo Ligurum gloria fracta jacet:
Cum Marte Enceladus, cum Phœbo signa Typhoeus
Conferet, ipse Havalus cum Jove bella geret.

LXII.

IN NOLAM URBEM.

INFENSUM Musis nomen, male grata petenti
Virgilio optatam Nola negavit aquam.

Noluit hæc eadem Joviano rustica vati

Hospitium parvæ contribuuisse moræ:

Iccirco nimirum hoc dicta es nomine, Nola,

Nolueris magnis quod placuisse viris.

At tibi pro scelere hoc cœnoso fusa per agros

Exhausti populos Styx violenta tuos.

Jamque quid, o nullis abolenda infamia sæclis,

Imprecer? & cælum desit, & unda tibi.

LXIII.

IN LYGDAMUM.

QUÆRIS, Lygdame, musca cur voceris?

Nam musca es, mihi crede, tam molesta,

Quam nec sunt culices, gravesque fuci,

Quam nec vermiculique, cimicesque.

Unum te tamen arceat necesse est,

Turdæ auxilium cacantis, ut te

Non muscaria, milvique caudæ,

Non alæ accipitrum potentiorum

Avertant, abigantque sævientem.

ACTII

ACTII SYNGERI
SANNAZARI
NEAPOLITANI
EPIGRAMMATON
LIBER III.

I.

MARIÆ GARLONIÆ GRAPPINÆ.

ROPAGO formosæ arboris
Formosa virgo, quæ vagos
Inter orta Cupidines,
Veris lilia vincis,
Rosasque molles, & croci
Pulchrè rubentis igneum
Florem, & uvidulas comas
Halantis hyacinthi:

Redisti avitos ad lares,
Felicem ocellulis tuis
Redditura Neapolim,
Caro adnixa marito:
Redisti ad optatos choros
Equalium, & probos sinus
Matris, ac bene cognitum
Fratris dulcis amorem.

10

15

Quis

Quis o, quis hunc albo mihi
Signet diem lapillulo?
Quis Sabza calentibus
Addat munera flammis?

20

Vocanda Musarum cohors.
Huc huc, benigna; & abditam
Barbiton cape, myrteis
Frontem vineta coronis,

Thalia: quid dignum tuo
Promis favore? quid bonæ
Voce, vel fidibus student
Respondere sorores?

25

Sed esse quid lætum, deæ,
Hic absque amoribus potest?
Non movet Chione suis,
Non me Lyda papillis.

Procul facessant hinc malæ,
Sæcli pudor, libidines.

Mi sat est, minuat graves
Si Gælonia curas.

35

Juventa, cur me tam cito
Ludendo inepta deseris?
Hæc erat facies novis
Non fraudanda libellis.

40

II.

A D C A S S A N D R A M.

Q UARTA Charis, decima es mihi Piëris, altera Cy-
Cassandra una choris addita diva tribus. (pris,

III.

S E F I D E M S E R V A T U R U M.

S I post fata novos animas errare per artus,
Vera docent Samii dogmata nota senis;
Nec pote mens eadem mutari, seu ferus altis
Erret aper silvis, seu vaga canter avis;

Ipse ego (mens quoniam est uni servire puellæ) 5
Exsurgam mœstis turtur ab exsequiis.

IV.

IV.

AD FEDERICUM.

LITIBUS abstinui semper; mihi testis Apollo est,
Et Musæ, & studiis otia grata meis.
Nunc me nescio quis per tristia iurgia versat
Scotius, & rauci cogit ad arma fori.
Es fateor magnus pulsus, rex inclyte, Gallis:
Pelle etiam Scotos, & mihi major eris.

V.

AD EUNUM.

QUINQUID erat tripodum Cumis, Delphisque, petisti,
Discere fortunam dum cupis, Eune, tuam?
At deus: Exstabis supra regesque, ducesque:
Veridico tandem rettulit ore tibi.
Tu tamen hinc vanos sumisti, Græcule, fastus:
Jam magni dominus, jam pater, orbis eras.
Ecce crucem ascendis. non te deus, Eune, sefellit:
Omnia sunt crepidis inferiora tuis.

VI.

AD PORCIAM BRANCIAM,

ET ISABELLAM SOROREM.

PORCIA, & Isabella, venustæ pignora matris,
Dicite, quis vestras non amet illecebras?
Tu quoque dic, tali quàm sis dignissima partu,
Quis, Leonora, tuo nolit ab igne mori?
Natarum illecebris, matris simul ignibus urî
Qui cupit, is mortis flagrat amore suæ.
Vita, vale: in lucro est periisse: sed hoc reliquum, Mors,
Quod sinis, est ipsis vix satis exsequiis.

M

VII.

VII.

*In nonnullis Editionibus hoc Epigramma occurrit, quod
fortasse ab ACTIO rejectum, extra ceterorum
numerum vagari cœpit.*

QUUM A PATRIA DISCEDERET.

PARTHENOPE mihi culta, vale, blandissima Siren:
Atque horti valeant, Hesperidesque tuæ.
Mergillina, vale, nostri memor: & mea flentis
Serta cape, heu domini munera avara tui.
Maternæ salвете umbræ: salвете, paternæ: 5
Accipite & vestris turea dona focis.
Neve nega optatos, virgo Sebethias, amnes:
Absentique tuas det mihi somnus aquas.
Det fesso æstivas umbras sopor: & levis aura,
Fluminaque ipsa suo lenē sonent strepitu. 10
Exilium nam sponte sequor. Fors ipsa favebit:
Fortibus hæc solita est sæpe & adesse viris.
Et mihi sunt comites Musæ: sunt numina vatam:
Et mens læta suis gaudet ab auspiciis.
Blanditurque animi constans sententia: quamvis 15
Exilii meritum sit satis ipsa fides.

Actii Synceri Sannazarii Carminum Finis.

ILLUSTRIUM POETARUM

CARMINA

AD SANNAZARIUM,

ET DE SANNAZARIO.

JOANNES PARDE Responsio ad Elegiam II.

Libri I. Sannazarii, quæ incipit: Parde,

decus patria.

ACCI, cui simplex peperit facundia nomen
 SYNCERI, & vitæ candida simplicitas:

Si pecus exiguum nobis, si commodus esset,

Qui pecus, & dominum pascere posset, ager.

Ipse quoque in silvis non dedignarer opacis

Vivero, quas magni diique deaque colant.

Ruris deliciis fruere, rurisque labores

Exciperem, fessis sæpius agricolis.

Hic ego longa meæ cupissem flamina vitæ

Deduci, hic aram rumpere fila diem.

Par igitur nobis studium, disparque facultas

Hinc sequimur vitæ munera disparia.

Ergo prædiolis tu, qui potes, utere avitis,

Pinguis & Siculis pasce pecus gregibus:

Mi quia nulla soli natalis cura relicta est,

Cura sit externi fidereique soli.

HIERONYMUS CARBO ACTIO SYNCERO.

QUUM tibi celesti faveat de virgine natus,

Mystica cui varum sacra canenda dedit:

Quumque ingens nova Musa decus, laudemque parat,

Innectens capiti Delphica ferra tuo:

*Famaque quum volitet circum plaudentibus alis,
 Gestiat & sacra limina adisse domus,
 Quid cessas, SINCERE, fores referare, deamque
 Excipere, & docto continuisse sinu?
 Illa tibi referet, quanto expectata triumpho
 Carmina, & ingenii sint monumenta tui.
 Surge igitur, vivensque pie cape premia cura.
 Post cineres sera est gloria, serus honor.*

CLEMENTI VII. PONTIFICI MAXIMO

ANTONIUS DONATUS Andreæ Matthæi filius
 AQUIVIVUS Jovis Comes.

EN tibi, summe pater, sacros referentia partus
 ACTIUS Aonidum munera rara dicat.
*Quæ non furta Jovis, vanæ aut mendacia Creta;
 Aut ortam ex undis commemorant Venerem:
 Sed puerum celi dominum, regemque, Deumque,
 Quem peperit salva virginitate parens.
 Fama canit soli vultus licuisse per artem
 Lysippo regis reddere posse sui:
 Hæc igitur si cura fuit mortalibus, ut se
 Præclaro vellent fingier artifice,
 2^æ merito CHRISTI laudes, pater alme, juvabit
 ACTIACO scribi carmine, non ulio.*

JO. JOVIANUS PONTANUS de Hortis
 Hesperidum libro II. ubi agit de
 Limonibus, & earum cultu.

CUalem prærupti sub vertice montis, adeso
 Litore, secessu in molli, sub rupe cavata,
 Et Baccho felix, felix Amathuside myrto,
 Fro. ndenti & lauro Neptunia Mergilline
 Lat & colit: non æstus eam, non frigora tentant;
 Non

Non rivi crepitantis opem, non fistilis urnæ
 Exoptat sitiens, large quam Thespias unda,
 ACTIAQUE Aoniis irrorent dolia lymphis.
 Ab fatum crudele hominum, & fors invida votis!
 Ignotos nunc per populos, per Gallica regna
 Horrentem ad Rheni ripam, atque ad Norica saxa
 Exsulat, Oceanique vada ad squallentia rabo.
 Navisfragum, extremos queritur SYNCERUS ad Anglor.
 Interea sitiunt Citrii, ac Limanide in umbra
 Torpet humus. decor ille horti fragrantis, & aurea
 Pleiadum intereunt mala, ac sine honore relictum.
 Litus, & errantem dominum lacrimantur arena.
 At Nympha e scopulis, summiq; cacumine saxi
 Incusatque deos, calumque & sidera damnat:
 Et saxa, & misera responsant antra puellæ.

GABRIELIS ALTILII ad ACTIUM SYNCERUM, &
 M. Antonium fratres Epistolam Consolato-
 riam in matris funere quære infra in
 Carminibus ejusdem Altilii.

C H A R I T E I.

H Or libros Juvenalis, atque Persii
 SYNCERUS Chariseo sodali
 Misit ACTIUS, optimus poëta.
 Ille maximus omnium poëta
 Quas arguta Neapolis creavit:
 Quem SANNAZARIUM autumat vetustas;
 Mi dono dedit aureos libellos,
 Ornatos minioque purpuraque.
 Quare vos agite, o bonæ Camæna,
 Meo nomine gratias amico;
 Virgo cui faveat parens tonantis:
 Tiboni ut superet perennis ævum,
 Suis perpetuo & bonis fruatur.

M 3

JOAN-

JOANNIS PIERII VALERIANI.

O Faustos hodie meos ocellos,
 Queis tantum licuit videre pulchri!
 Ut nunc subsiliuntque gestiuntque!
 Ut cordi, usque animo, intima at medulla
 Spargunt illecebras petulciores!
 Queis demum licuit videre amatam
 Illam illam faciem optimi poëta
 ACTII, qui Italicum melos polivit,
 ACTII, qui columen chelys Latine;
 Qui summum decus Artici est laporis.
 O faustos hodie meos ocellos!

Ejusdem. ex Elegia ad ACTIUM SYNCERUM de
 Amantium Metamorphosi.

TU vero, nostri lux o clarissima seculi,
 Qui pessum avi hujus non finis ire decus,
 Dum canis humana divinum in virgine factum,
 Divinos partus, progeniemque novam:
 Dum rapidum mediis ignem expiscaris in undis,
 Sive tibi Chloris, seu Galatea placet:
 Quo modulante novem gaudent premere ora sorores,
 In numeros Italus, sive Latinus eas:
 Cur, ACTI SYNCERE, meum misereris amorem,
 Quo sine dein nobis nulla futura salus? &c.

BASILII ZANCHII. ex Elegia in Lycinnam, ad
 ACTIUM SYNCERUM SANNAZARIUM. pag.
 188. Carm. ed. Basil.

ACTI, plectra movet cui lenia pulcher Apollo;
 Gratia cui dulci semper in ore sedet:
 Te viridis Sebethus habet, te florea Tempe
 Cantantem faciles inter Hamadryadas.

Nunc

Nunc molles Elegas, nunc culta Epigrammata pangis;
 Nunc etiam magno digna Marone sonas.
 Nec pudet Arcadia carmen duxisse cicuta;
 Querere nec densas Phyllida per salices:
 Nec manibus tepidi tractare coagula lactis,
 Nec calathos lentis texere viminibus.
 Et tua litorea respondent carmina Nymphæ,
 Saltat & ad numeros Naïca turba tuos.
 Quidquid agis (nam te numquam cessare putandum est,
 Tradere nec molli pectora desidiæ)
 Nemo est, crede mihi, te fortunatior uno,
 Nec cui tot dederint numina delicias. &c.

Ejusdem. Nænia in ACTIUM SYNCERUM
 SANNAZARIUM, ibid. pag. 159.

Successor jam, Phœbe, tibi vaga cornua Phœbe
 Junxerat, & puri fulgebant ætheris ignes:
 Et faciem Tertiæ nigrantibus horrida pennis
 Texerat, & somnos fessis mortalibus alma
 Nox tulerat: quum me placidus sopor occupat alta
 Pausilypi sub rupe, novi qua lumina Solis
 Prospicit, & placido jactantes retia ponto.
 Quam subter jacet apricis circumdata campis
 Planities: hic aura levis per florea Tempe
 Ludis, & afflatæ stœtantur leniter herbæ.
 In media dulci crepitantes murmure rivi
 Subsiliunt, circumque paret densissima silva,
 Ipsa suis manibus rerum Natura creatrix
 Quam servit: non ulla comis decussit honorem
 Ventorum vis seva: riget non illa pruinis,
 Non nivibus solita est canis albescere silva,
 Nec gemit, aut raptis nemus omne immurmurat umbris;
 Æterno sed vix tepet latissima tellus.
 Hic densis non una sedens philomela sub umbris,
 Nunc summo pendet ramo, nunc carmina mille

Concinit, & pennas radiis expandere gestit.
 Nunc querulos inter nidos confusa volucrum
 Turba canit, cantuque diem letata salutat.
 Ecce autem, dum membra rigat languentia somnus,
 Extollens sese tota maestissimus nuda
 Sebethus, viridi limo rotantia tectus
 Corpora, muscosoque comas velatus amictu
 Altit, & mediis clarum sese obtulit umbris,
 Talia vociferans: Quis te, SYNCERE, deorum
 Abtulit, & nostris invidit, candida, terris?
 Hoc erat, hoc latices quod jam mirabar amarus,
 Quod praeupta procul fumabant summa Vesuvi.
 Tu vero quid membra foves? age lumina solve
 In fletum: lacrimisque diu testatus ademtum,
 Et tumultum statue, & tumulto solennia mitte.
 Confestim excussus somno ter pectora planxi,
 Ter gemitu implevi tristis nemora omnia circum:
 Et tandem in fletum lacrimantia lumina solvi.
 Tu mecum o, quæ saxa colis, quæ funera cantas
 Conjugis amissi, tristes meditare querelas,
 Alcyone. vos o pictis Acheloides alis,
 Antiqua Tellure satæ, conjungite luctus.
 Tuque adeo, quondam felix, cantataque Musis,
 Parthenope, mecum inferias, & funera rati
 Redde: iterum crines, iterum discissa papillas,
 Post magni occasum, supremæque fata Maronis.
 Quis nunc te nobis, qui nunc, SYNCERE, deorum
 Abtulit, & nostris invidit, candida, terris?
 Nimirum paullo ante feri data signa doloris:
 Nec mens lava fuit. caput aureus occuluit Sol
 Nube cava: septemque dies, septem æthera noctes
 Vidimus in liquidos totum dissolvere imbres:
 Et mœrens canum excussit caput Apenninus,
 Et castella humeris tremuere hærentia duris.
 Nec tamen infletum linquam te, nobilis ACTI:
 Accipe, terra, meas lacrimas; vos flebite carmen
Inge-

Ingeminate piis commotæ questibus auræ.
 Te mecum e vitreis Lucrinæ Nāides antris,
 Te flebit conjuncta meis Euphræa querelis,
 Inarime, Prochyteque fero circumdata ponto,
 Nefis, & assiduo pulsata Megalia fluctu:
 Te placidus Limon, te felix palmite Gaurus,
 Teleboûmque domus, dilectaque litora Baje,
 Teque Dicarchæi portus, te proxima Cyme,
 Ænarieque lacus celebres, & Vesuvia rura,
 Te referent veteris resonantia saxa Minervæ.
 Te Stabiæ, te terrigenum perfusa cruore
 Terra gemit: funusque tuum; laudesque sonabunt
 Arva tibi dilecta, Ceres, tibi cognita, Bacche.
 Vos patrii mecum, vos suspirabitis amnes,
 Flebitis & virides toto cum flumine ripæ.
 Vos mecum rigidi montes, vos invia lustra,
 Vos gelidæ valles discetis flere, meique
 Testes vos eritis circum nemora alta doloris:
 Testis erit, quæ sola gementibus ingemit Echo:
 Testis erit, qui cuncta videt, qui luce recludit.
 Præterea Servi in ripis viridantibus alti
 Nulla erit e duro quæ non in cortice signet
 Populus ah mæstum, & semper lacrimabile carmen.
 Quis nunc te nobis rapuit, SYNCERE, decorum?
 En tibi Parthenope tumulum mæstissima mater
 Construit, & Pario decorat tua funera saxo,
 Atque sepulcrales longinqua in secula pompas.
 Has lacrimas, vulsamque a vertice Mergillina
 Cesariem, & violam, & candentia lilia fundit.
 Has nassas, hæc lina tibi, SYNCERE, sepulto
 Piscator dicat: & soli cantare periti
 Arcades hos calamos, & pastoralia ferta
 Apportant: tu dora libens, tu vota benignus
 Suscipe, & o tantos præsens solare dolores.
 Parva loquor: te Nereidum, te docta sororum
 Musarum venerata cohors, te mater Amorum

Fle-

*Flebilibus modulata modis, tibi funera solvit,
 Et tamulo lacrimas oculis turgentibus addit,
 Et tumulo densas inducit sedula lauros:
 Et Paphia, vestit myrto, & pallente corymbo:
 Tum vivax apium, & Milesia vellera donat,
 Purpureasque rosas, & purpureos amaranthos
 Spargit, & ammineo redolentia mella Lyæo:
 Æternoque tuum designat carmine bustum.
 Nereidum, Pontique decus, SYNCERE, sepulcrum
 Hoc posuere tibi formosa Doride nata.
 Musarum, Phœbique decus, SYNCERE, sepulcrum
 Hoc posuere tibi pulchra Pimpleide nata.
 Idaliæ, natique decus, SYNCERE, sepulcrum
 Hoc posuit tibi mæsta Jovis pulcherrima proles.
 I felix: jam te Elysii, ter magna, recessus,
 Umbra, manent, manet umbra tui divina Maronis:
 Innumérique alii, queis vel tua cognita virtus,
 Vel qui felices tecum vixere per annos.
 I felix animi, fortunatusque laborum.
 Jamque vale, vale o vates: vos saxa valete.
 Terra, tibi violæ sint o, sit perpetuum ver,
 Quæ cineres vatis servas felicitis, & ossa:
 Et Zephyri molle inspirent tibi semper amomum.*

Ejusdem. Tumulus ACTII SYNCERI
 SANNAZARII. *ibid.* pag. 226.

HAs nassas, hæc lina tibi, SYNCERE, sepulto
 Piscator tenui dedicat arte Mycon.
 Hos calamos, myrtumque tibi, vividemque coronam
 Arcadia pastor ponit ab arte Lycon.
 Has lacrimas, vulsamque a vertice Mergillina
 Casariem, & violas spargit, & ammineum.
 Parthenope patria ipsa tibi de marmore bustum
 Condit, & extentis funera temporibus.
 Quid moror? æterni te suspicit umbra Maronis,
 Et sibi vicinum donat habere locum.

PETRI

P E T R I B E M B I.

DA sacro cineri flores: hic ille Maroni
SYNCERUS Musa proximus, ut sumulo.

P E T R I G R A V I N E.

QUæ divina legis SYNCERI carmina vatis,
Magnaquæ Virginei sacra Puerperii:
Non hæc humano credas procadere sensu;
Auctori mentem movit, & ora Deus.
Hunc sibi delegit, quo non cælestia quisquam
Grandius, aut pleno cultius ore sonet.

A N T O N I I T I B A L D E I.

Virginis intactæ Partum, Partumque videbis
ACTIA quem docto pectore Musa dedit.
Admirandi ambo: humanæ fuit ille saluti
Utilis, humanis hic fuit ingeniis.

NICOLAI ARCHII Comitisi ex Elegia ad
Alexandrum Thienum.

IPse ego Parthenopen visum studiosus amœnam,
Claraque SYNCERO litora culta seni.
Illic est animus vos exercere, Camæne,
Magnus ubi cecinit pascua Vergilius.
Hic ego te, SYNCERE, sequar: SYNCERE, tuo mi
E sacro fas sit fonte levare sitim.
Tu canis Arcadici pastor pineta Lycæi:
Seberhi propter flumina pascis oves.
Et canis obscura cantantem nocte Lyconem:
Formosæ desles Phyllidis interitum.
Proteaque intacto mulcentem carmine phocas:
Vertis & in Salices pectora Naiadum.

Vir-

*Virginis & celebras Partum graviore cothurno
 Andini equiparans carmina Vergilii.
 Felices silva, quæ te sensere canentem,
 Quæ audivere tuos æquora pulsa sonos!
 Seu te Pausilypus, seu candida Mergilline,
 Seu retinent caræ litora Parthenopes;
 Ipse sequar, modo tu non dedignere sequentem,
 Nec timeam iratum te duce adire fretum.
 Quod si contingat, domine spernentur amores,
 Et regum summæ despicientur opes.*

M. ANTONII FLAMINII.

Quamvis Virgilio debebit silva Maroni,
 Et pastor, donec Musa Maronis erit;
 Tantum pene tibi debent piscator, & acta,
 ACTI, divino proxime Virgilio.

Ejusdem. Carminum Libro II. Elegia de se profi-
 ciscente Neapolim. edit. I. Com. pag. 65.

Pausilypi colles, & candida Mergillina,
 Et myrteta sacris consista litoribus,
 Si mihi post tantos terræque marisque labores
 Contigerit vestra limina adire DEÆ,
 Limina, quæ vates specula fundavit in alta
 ACTIUS Eois clarus, & Hesperiiis,
 His ego pileolum figam, & calcaria, & enses,
 Et quæcumque vagus arma viator habet.

Ejusdem ex Carmine XLIII. Lib. V. ad
 Marium Galeoram, edit. I. Cominianæ
 pag. 142.

Tu ne, docte Mari, tuo sodali
 Potes consulere, ut suas ineptas

Nu-

*Nugas edat, & ora per virorum
Vagari finat? ACTIO ne vestro
Me contendere vis? ego, inquam, amice,
Postquam is carmina tam venusta, tamque
Polita edidit, audeam libellos
Meos edere? nonne, quaeso, id esset.
Olori obstrepere anferem? &c.*

PETRI ANGELII BARGHI
Cynegeticon lib. IV.

*..... Quique Aoniis gratissimus antris
Maxima virginis celebrat miracula partus;
Tum * Musas summis e verticibus Parnassi
Vocis vocans trahit equoreas ad litoris undas.*

BERARDINI ROTÆ de Mergillina
SYNCERI SANNAZARII.

Q*ui venis Aonio quaesitum vertice Musas,
Quære alio; hinc abeunt, hospitium iis aliud.
Mergillina tenet felici litore: tu si
Quæris eas, montem desere, litus adi.*

Cujusdam de SANNAZARIO.

S*Myrnam olim decimum pressisti, Cinna, sub annum:
Hic gessit Partum bis duo lustra suum.*

JO. MATTHEI TOSCANI.

P*lurima molitus præclara, per omnia summum,
Quod dare vel poterant singula, nomen habet.
Mat-*

* Qui duo postremi versus ex Aræosto desumpti videntur.
vid. pag. 191. bujus volum.

Martis opus, dignum testatur sanguine equestri:
 Exsilio in regem est certa probata fides:
 Sic illum piscator amat, sic acta remagit,
 Ut pecoris custos, silvæque Virgilium.
 Jam sacra quid vatum pepererunt pectora CHRISTO,
 Virgineis quod se Partibus equiparet?
 Sed nova Menalias quod ducis ad antra Camænas,
 Et calami Tuscos edidicere modos,
 Hoc proprium, SYNCERE, tuum est: hoc Italia tellus
 Ante Syracosii carmina vatis amat:
 Tu belli, tu pacis honos: tibi denique lingua
 Et renovata vetus debet, & aucta recens.

GEORGII FABRICII. Ex Itinere Neapolitano
 ad Casparem Nævium.

-- -- -- -- deinde cavatum
 Pausilypi in tenebris, & iniquo lumine montem
 Egressi, albensis templa ardua Mergillina
 Ad mare conspiciamus, cycno fundata sonoro:
 Cujus vox ultra Gangem audita, Tagumque,
 Dulcibus implevit vastum contentibus orbem.
 Nec poterant magnis alia offibus ossa Maronis
 Conjungi melius, quam quæ sunt juncta. &c.

GERMANI AUDBERTI in Parthenope pag. 7.

SYNCERUSQUE ingens æterno carmine pauxit
 Virgineos partus; & piscatoria lina
 Lusis, amata fedens ad litora Mergillines.

NICOLAI HETNERI Dan. Fil. in Elegia cui titulus
 Pausilypus, ad Casparem Kinscorium.

FORsitam hac olim requieveris ACTIUS umbra,
 ACTIUS Ausonia fama superba lyra.

Illam

Illum Aganippea raptum juga Mergillina,
 Et vidua Siren fletu putatur aqua.
 Tu quoque mutasti veterem, Philomela, querelam;
 Justior hinc lacrimis & pia causa tuis.
 Non facit invidiam dolor hic tibi, Tereos uxor.
 Quam bona nunc mater, quam bona nupta fores!
 Tunc eadem, æternum tun' fletu hic ante Maronem,
 Daulias, ah mæstis ingeniosa modis?
 Tun' tantum, infelix, speraras ferre dolorem?
 Quid tibi tunc animi, quid tibi mentis erat,
 Quum gemitus Phæbea pios ad busta trahentem
 Percita funestis silva secuta sonis?
 Audit, & admonito geminantur vulnera luctu.
 Flebilius certe, quam modo, visa queri est.
 Perge queri, miseranda, queri sine fine memento
 SYNCERUMQUE tuum, Virgiliumque tuum.
 At mihi sit sanctas venerari cominus urnas,
 Aonium Tempe Parthenopea nemus.

LODOVICO ARIOSTO nel Canto XLVI. del
 suo Furioso alla Stanza 17.

Veggio i sublimi, e sopr' umani ingegni
 Di sangue, e d' amor giunti, il Pico, e il Pio.
 Colui che con lor viene, e da' più degni
 Ha tanto onor, mai più non conobb' io.
 Ma se me ne fur dati veri segni,
 E l' uom che di veder tanto desto,
 GIACOBO SANNAZAR, ch' a le Camene
 Lasciar fa i monti, ed abitar l' arene.

† ANONYMUS DE ACTIO SYNCERO SANNAZARIO.

Ex Schedis MSS. adhuc ineditis Bibliothecæ Ludovici Beccatelli Archiepiscopi Ragusini in Jacobi Superantii Patricii Veneti insignem Bibliothecam illatis.

Quis, SYNCERE, queat meritas tibi reddere laudes?
 Ante putem summi scandere regna poli.
 Tu prius in silvis gracili modulatus avena
 Pastores inter caprigenumque pecus:
 Mollia per dumos cecinisti carmina Nymphis
 Fertilis Arcadiæ per juga celsa vagans.
 Nec tibi cerata meditantî carmina canna
 Dulce sonans posuit Tityrus ante pedem.
 Mox pecora, & rupes spernens habitare minantes,
 Musa tibi Adriaci est incola facta maris.
 Hic tibi contextæ celebrantur vimine nassæ
 Rupibus appositæ, qua levis alga natat.
 Retibus & tracti vicina ad litora pisces,
 Conchaque, in extremum quam tulit unda sinum.
 Nec minus hic dulcem docuisti mæstus amorem;
 Fluctibus ille etiam nam sua regna tenet.
 Ista quidam calamo primum meditatus agresti,
 Lufisti, donec lata juventa dedit.
 Ast ubi Musa favens, matura adolevit & ætas,
 Acrior & pressa est corde repente Venus:
 Succurrit, (fato ne, incertum, an æthere ab alto
 Jusserit, æternum qui regit astra, Deus.)
 Heroum nunc gesta gravi celebrare Thalia;
 Namque decent magnos ardua capta viros.
 Tunc placuit non facta hominum, non facta decorum,
 Numina que prisci vana tulere patres:
 Ast Patris ætherei Sobolem ostentare decoram,
 Conceptam verbo quam bona Virgo tulit.
 Quove aliis hæc facta hominum, præstantque decorum,
 Hoc reliquos Vates vincere Musa dedit.

Mo-

Monitum ad Lectorem.

Vix iterum prodierant ex Cominiana typographia Carmina Sannazarii, quum vir doctus, nostrique amantiſſimus, Alexander Branchetta Abbas Bononiensis, miſit nobis muneri exemplum Editionis vetustæ Neapolitanæ, raræ admodum ac pretioſæ, in qua Libri tantum de Partu Virginis, Eclogæ Piscatoriæ, ac Lamentatio de Morte Chriſti continentur. Eam Editionem olim procuraverat Cassandra Marchesia, mulier nobilis, pœta ipſo conſentiente. Quum autem ea pauciſſimis nota ſit, exiſtimavimus propterea, nos gratum facturos hominibus elegantioribus, ſi de illa, variis ejus lectionibus, aliſque rebus ſingularibus, quas in omnibus poſterioribus editionibus fruſtra quæras, Sannazarii amatores diligenter doceremus.

Liber eſt ampliore forma & magnifica, ut ex interioris marginis latitudine facile colligas: nam exterior in hoc exemplo noſtro detoſus valde eſt. antiquus videlicet libri poſſeſſor voluit eum libellis aliquot formæ minoris aptare, & in unum corpus compingere. id oſtendunt numeri paginarum manu exarati; quum nulli a typographo huic Editioni fuerint appoſiti. Pagine ſingulæ viginti lineas continent, charactere quem typographi ſilvium appellant. Spatium lineis interjectum adeo latum eſt, ut minus concinnum videri poſſit. Frons voluminis ex duabus tantum lineis conſtat inæqualibus. Litteræ in ea ſunt Romanæ, ac mediam paginam occupant: ita ſcilicet:

S Y N C E R I.

DE PARTU VIRGINIS.

In averſa charta hæc leguntur, eodem characteris genere:

N

EXEM-

M O N I T U M
E X E M P L V M S E V
C O P I A

A P O S T O L I C I B R E V I S
A D S Y N C E R V M

Quæ pagina his pariter Romanis litteris clauditur:

D I L E C T O F I L I O
A C T I O S Y N C E R O
S A N N A Z A R I O

Pagina 3. occurrit Epistola, seu Breve, ut vocant, Leonis X. Pont. Max. cujus initium, Dilecto Filio &c. Cum forte de claris ingeniis &c. Legitur autem pag. lxxiv. hujus tertiæ Editionis nostræ. Pagina 6. collocatum est Epigramma, quo Sannazarius Poëma de Partu Virginis inscribit Clementi VII. Pont. Max. quod Editio hæc nostra exhibet pag. 2. Pagina vero 7. incipit Poëma ipsum, cujus libri singuli desinunt in hanc vocem, FINIS. Accipe, Lector, quisquis es, lectiones variantes, quas in eo animadvertimus & probavimus.

*Editio Neapolitana Aucto-
ris nutu edita anno 1526.
& hæc nostra III.*

*Aldinæ an. 1533. & 35.
Gryph. 1536. Oporin. si-
ne temp. not. & I. &
II. Cominiane.*

De Partu Virginis.

Lib. I. v. 240. tacitæ

Lib. II. v. 95. ducere

162. Thermodonque

*Corius erroris accusat Auto-
graphum Medicæum quod
hanc sequatur Lectio-
nem; sed vide finem
hujus Moniti.*

165. Macetûm

288. accipere

358. rigenti

ita etiam Aldi, & Oporini.

tacite

dicere

Thermodoönque

Macedûm

acciperet

regenti

Lib.

Lib. III. v. 169. ingressus	adgressus
202. hæc Virgo	hæc Virgo est
287. humero	humeros
ita omnes editiones.	at Gorius, & hæc nostra, emendatius, vel certe ele- gantius.
288. Bryoque	Byroque
298. adclinis	adclivis
cum Aldina, & Gorii.	
425. Cyri	Cypri
nostra hæc CYRI, ut bene adverti possit.	

De hac vera & legitima Lectione vide a nobis notata
in fine Descriptionis hujus Neapolitanæ Editionis anni
1526. de qua nunc agimus in hoc ad te, Lector,
Monito.

Tertio demum libro absoluto, invenitur Epistola Ægi-
dii Viterbiensis Cardinalis, quam damus pag. lxxviii.
Hanc excipit Breve Clementis VII. Dilecto filio &c.
Accepimus librum &c. quod exhibemus pag. lxxvi.
in cujus calce occurrunt hæc verba:

Sequuntur piscatoria.

Et quidem, pari typorum nitore ac magnificentia acce-
dunt statim Eclogæ V. & præterea Salices, quibus Ro-
mano charactere hic titulus præfigitur:

ACTII SINCERI SANNAZARII PISCATORIA.

Diverse horum poematum lectiones, quas ex eadem Edi-
tione sumimus, hæc sunt:

<i>Editio Auctoris, & hæc nostra III.</i>	<i>Aldina, Gryphiana, I. & II. Cominiana.</i>
<i>Ecl. II. v. 76. exstinguite</i>	<i>exstinguere</i>
<i>Ecloga III. Qua ... recedit</i>	<i>Qui ... refedit</i>
<i>v. 22.</i>	<i>Qua ... refedit</i>
	<i>Ald. & Gryph.</i>
<i>v. 30. Nec</i>	<i>Et</i>
<i>v. 77. linquat</i>	<i>linquet</i>
<i>Ecl. IV. v. 16. Parthenope</i>	<i>Parthenopes</i>
<i>sola Neapol.</i>	<i>hæc nostra cum ceteris.</i>
<i>v. 67. vincit</i>	<i>jungit</i>
<i>v. 83. fors</i>	<i>fors</i>
<i>Ecloga V. v. 49. pinguescat</i>	<i>pinguescit</i>
<i>quiescat</i>	<i>quiescit</i>
<i>v. 74. hinc</i>	<i>huic</i>
<i>in Salicibus v. 28. Penæ</i>	<i>Penæ</i>
<i>Neapol. Ald. & Gryph.</i>	<i>Manutiana 1535. & I. & II. Com. Penæ hæc nostra.</i>
<i>in Lam. de Morte Christi.</i>	
<i>v. 61. tumidos</i>	<i>timidos</i>
<i>cum Aldina 1533.</i>	

His omnibus additur in vetusto illo codice Lamentatio de Morte Christi. subscribitur, FINIS. Leguntur deinde verba sequentia, quæ manifestam habent ac pulcherrimam declarationem, quantum Romanæ Ecclesiæ auctoritati Scriptor tribuerit, & quanta religione ac obsequio illam venerari solitus fuerit. Hæc autem declaratio in posterioribus omnibus Editionibus omissa est; qua de causa, incertum.

Si quid in hisce scriptis nostris devium fortasse a sanctis. illis Majorum decretis visum judicatumve fuerit. qualecunque id sit. Pontifici Summo: ac Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ castigandum Relinquimus.

Adjecta sunt præterea nonnulla clarorum virorum testimonia de Sannazario, vincula & soluta oratione; scilicet: Hieronymi Carbonis Epigramma, quod hic legitur pag. 179.

Hieronymus Carbo

Actio Syncero.

Antonii Thebaldæi Epigramma. hic pag. 187.

Ant. Thebaldæus

Lectori.

Petri Gravinæ Epigramma. hic pag. 187.

Petrus Gravina

Lectori.

Hieronymi Angeriani Epigramma.

Hieronymus Angerianus

Actio Syncero.

Flevit inops Momus; cum vidit carmina quæ tam
Culta facis, dixit: Sic sacra Musa canit.

Hieronymi Borgii Epigramma.

Hieronymus Borgius.

Femineum Virgo Solymæ genitrix inclita terræ

Ut radiis superat lux decoratque suis:

Virginis ut Nato cunctos hominesque deosque,

Syncero vates sic superare datum.

Felix Parthenope, quæ mira poemata mundo

Pangis, alisque novos Virgilioque paris!

N 3

Idem

*Idem Aſtio Syncero, & Andreae Matthæo
Aquivivo Hadrianorum Duci.*

Non alio partus Synceræ Virginis altus
Quam, Syncere, tuo carmine dignus erat.
Et tibi, Dux procerum, grates, Aquivive, perennes
Orbis agit, tantum quo duce prodit opus.

Antonii Donati &c. Epigramma. *hic pag. 180.*

Clementi VII. Pont. Max.

Antonius Donatus Andreae Matthæi
Filius Aquivivus Joviæ Comes.

*Belisarius. Aquivivus Neritinarum Dux
Aſtio Syncero Sannazario
S. D.*

Debemus plurimum tibi, *Syncere Aſti*, amicorum
optime, quando tu vir quidem nobilissimo loco ha-
tus, amicis, temporibus, ætati tandem nostræ ut
satisfaceres, amicorum precibus ductus es, ut rarissi-
ma carmina illa tua de Partu Virginis divinaque in-
lucem ederes. Quam ob rem & publice ab omnibus
tibi habendæ sunt gratiæ, & privatim a nobis agen-
dæ, quod summa incredibilique hac voluptate, quin
tui nominis gloria perfrueremur, privari nos minime
permiseris. Caruissemus siquidem illa, quæ tam &
si nobis, qui te amamus, colimus, observamus, no-
ra diutius fuerat, nunc tamen ita Christianis omni-
bus innotescet, ut tibi merito ex carminibus tuis u-
nusquisque nostrum gratulari possit. Ea etenim sunt,
ut longe plures admiratores eorum, quam imitatores
fore censeamus. Nam & tibi peculiarem fidem; quam
pla-

plane antea cognoveramus; & majoribus tuis jam in lucem edidisti. Cum nihil abs te, viro quidem sine controversia claro, nisi clatum, apertum, elegans expectari, nisi quod omnia quæ tot annis mente conceperas, quæque ad fidem qua præditus es, pertinerent, exprimi possent. Quippe Federicum olim Neapolitanorum Regem, propria domo relicta, laribus, focus, tuis denique omnibus, exsul a patria pro fide servanda, in Galliam secutus es, neque alicujus præmii spe, (cum regno privatus esset) sed pro fide tantum, quæ tibi innata est, regem sequi voluisti. Nunc vero, ut quæ tua sit probata fides, quæ fidei in te radices hæserint, posteris omnibus patefieret, perfecisti opera, atque labore ut divinis carminibus tuis Partus Virginis celebraretur. Quibus sane speciem illam Virgilianæ compositionis & elegantiae, qui docti sunt viri, cognoscerent. Et, ut paucis explicem, ut quæ vix singula in scriptoribus ceteris existisse videamus, in unum recepta universa, in divinis carminibus tuis eluceant. In his etenim cum orationis splendore contendit brevitatis, cum rotunditate ornatus, cum fluxu carminum pulchritudo; atque ita demum abs te omnia numeris, & sententiarum gravitate mandata videntur, ut ad cujusvis scriptoris antiquissimi candidissimique laudem accedant. Legimus, Platonem arbitratum fuisse hominum animos a cælestibus sedibus ad inferiora devolutos, cælestem illam musicam pernoscere nequaquam posse: interim vero non vocum modulationibus, (ut vulgus existimat) quæ tametsi aures demulceant, animum vero instruere nullo modo possunt, divinam tamen harmoniam imitati, graviori quodam judicio profundos intimosque sensus eleganti carmine ita exprimunt, ut divini propterea vates appellentur. Non enim solum auribus adulari, sed etiam divina ambrosia mentes demulcere videntur. Nec vereor, te

solum, *Alti Syacere* mi, inter primos multorum etiam antea seculorum connumerare. Quandoquidem tibi divinitus concessum sit, ut divina hæc tua carmina modo alte surgentia, modo (cum tibi expedire visum est) vehementi impetu ruentia, quo velint, lectorem attrahant. Quo fit, ut quod antiquitas illa credidit, quod philosophorum iudicio comprobatum est, tua opera, studio, doctrina dicere etiam audeamus, nullum videlicet esse scriptorum genus qui aut magnitudine eloquentiæ, aut divinitate sapientiæ poetis pares iudicandi sint. Quid enim abs te prætermisum est, quod sanctæ literæ explicant, quin tu candidissimis etiam carminibus tuis singillatim scribas? Nam Imperatoris omnium Dei legationem ad Virginem: demissi Angeli per aëra volatum: conceptum sine labe puerum: Virginis partum: pastorum exultantium cantus: Regum adventum ad puerum cum muneribus adorandum: ipsius denique Dei & hominis vitam, crucem, mortem ita candide, ita ornate scribis, ut nihil ornatius, nihil candidius, nihil religiosius scribi ab homine potuisset. Itaque gaudendum nobis omnibus est, tantoque magis, quod si pastores illi (ut scribis) arborum ramulos (quos ibi invenerant) ad lætitiæ demonstrandam ante vestibulum antri affixerunt, tu etiam veluti illustri loco natus, rosarum sertis redolentiumque florum coronis, Virginei partus dignitatem tuo divino carmine ad probandam religionem exornas. Vale & felix vive.

Reg.

Reg.

A B C D E F G H I K L M .

Omnes sunt Tern. præter L & M duern.

In ædibus Illustriss. Viri Andreæ Marthæi Aquivivi
Hadrianorum Interamnatumque Ducis per Anto-
nium Fretiam Corinaldinum civemque Neap. sum-
mo ingenio artificem . ac fideliter omnia ex ar-
chetypis Actii Synceri ipsius manu scriptis. Anno
MDXXVI. Majo Mense Neapoli.

Edicto cautum ne quis per biennium opus hoc vel
excudat, vel aliunde adportatum vendat in
tota Regni Neapolitani ditione.

Deinde Petri Gravinæ Epistola. *hic pag. lxxx.*

*Postremam omnium libri paginam occupat Privile-
gium Gothico charactere, quo Clemens VII. Pont. Max.
vetustæ illi Editioni consuluit.*

C L E M E N S P A P A V I I .

Universis & singulis præsentis literas inspecturis
salutem & apostolicam benedictionem. Cum dilectus
filius Jacobus Sannazarius patricius Neapolitanus (id
quod jucunde accepimus) suum opus de partu Vir-
ginis, heroico, & celebri conscriptum carmine, ad
Dei laudem multis efflagitantibus sit editurus ; Nos
ejus precibus, quem ob virtutes suas & hanc ipsam
editionem paterne diligimus, inclinati, neve alius
præter auctoris voluntatem dictum opus imprimat,
alienumque laborem ad suum commodum transferat,
in-

inhibemus omnibus & singulis sub excommunicatio-
nis latæ sententiæ: Subditis vero nostris etiam Quin-
gentorum ducatorum auri, ipsi Jacobo, vel cui, ipse
mandaverit, applicandorum pœnis, ne per Triennium
proximum a data præsentium computandum ullus alius
sine ipsius Jacobi concessione, ac permissu, dictum
opus imprimere, aut alibi impressum vendere, seu
venale habere audeat. Mandantes omnibus loco-
rum Ordinariis, eorumque in spiritualibus Vicariis,
ut præsentibus nostras ubique observent, & exsequan-
tur, faciantque ab aliis plene exsequi, & observa-
ri. Quarum quidem transumptis manu notarii publi-
ci subscriptis, & sigillo personæ in dignitate eccle-
siastica constitutæ, munitis, plenam fidem ubique,
tam in judicio, quam extra adhiberi debere volu-
mus ac decernimus; contrariis non obstantibus qui-
buscumque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum
sub Annulo piscatoris Die vii. Julii MDXXVI.
Pontificatus nostri anno Tertio.

Be. El. Ravenñ.

*Quod si Editio hæc nostra ob nihil aliud reliquis o-
mnibus præstaret (præstat autem ob multa) una certe
Lectio gravissima restituta, quæ in antiquis pariter no-
visque Editionibus, nescio quo malo-fato, fœde corru-
pta fuerat, eam tibi commendare debet, Lector veristud-
iosè. Antehac enim quoties in oculos nostros incidisset
versus 425. libri tertii poematis de Partu Virginis, quem
versum Sannazarius affingit Proteo de Servatore huma-
ni generis vaticinanti,*

*Non sceptrum invadet Cypri: non Caspia regna &c.
toties mirabamur, cur sceptrum Cypri Poëta commemo-
rasset; neque enim satis causam percipiebamus: quum
tandem vetus Editio Neapolitana anni 1526. inspecta
& in*

Et in consilium adhibita, certiores nos fecit de puri ulcere quod locum illum infecerat. In ea scilicet legitur,

Non sceptrum invadet Cyri.

quod statim a nobis Et perceptum Et probatum est. Poëta noster, in studiis divinarum litterarum haud leviter exercitatus, ita procul dubio scripsit, atque in Editione illa optima exflare voluit. Et id quidem jure ac merito a Poëta scriptum fatebitur, quisquis legerit extremum caput 44. *Isaiæ*, nec non initium 45. ubi Deus ita loquitur: Qui dico Cyro: Pastor meus es, & omnem voluntatem meam complebis. Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro, Et quæ sequuntur capit. 45. His vero Prophetæ locis intelligendis, Et sententia nostræ confirmandæ multum conferet doctissima viri excellentis *Augustini Calmet* interpretatio; quæ rem totam expediet, atque in vado ponet. Qui scriptor, ad extremum caput 44. hæc habet: Pastoris nomen, quo Deus Cyrum donat, regiam illius dignitatem, optimique Regis laudes in eo fore demonstrabat. Principes Pastorum nomine apud veteres appellabantur: idque frequenter usurpat *Homerus* (o). Nemo dignior eo nomine fuit quam *Cyrus*. Consuetum erat illius effatum, eadem officia Principi communia esse & Pastori (p); eundemque, ceu populi patrem, extinctum flere (q). Cyri virtutes admirans *Croesus*, illum aiebat e diis ortum esse (r) ex communi apud veteres opinione, qui Reges deorum filios, seu Jovis alumnos nuncupabant (s). *Cyrus* apud Persas Solem significat (t).
Red-

(o) *Iliados* 3.

(p) *Xenophon, Cyropædiæ* lib. 8.

(q) Vide *Herodotum* lib. 3. cap. 89.

(r) Apud *Xenoph.* lib. 7. *Cyropæd.*

(s) *Diogenes* apud *Dionem Chrysost.* Oras. 4. de Regno.

(t) Ita *Cresias*, Et *Plutarchus* in *Artaxorxe*.

Reddunt Septuaginta : *Dicens Cyro ut sapiat , & omnes voluntates meas faciat . Chaldæus : Qui dico Cyro dandum ei regnum &c.* Hoc vaticinium Cyro Judæi exhibuerunt ; idemque Cyrus legem scribens , qua Judæos in libertatem vindicavit , fatetur , totius Orbis imperium ex Israël Deo accepisse , ipsoque nomine per Vates se esse prænunciatum , prædictumque futurum , ut templum Hierosolymis Deo conderet (u) . Ex his omnibus colligi potest , quo consilio , & quam exquisito judicio Sannazarius amplissimum ac prope immensum imperium Cyri commemoraverit , quum de CHRISTI rebus verba faceret ; cuius Rex ille maximus , tametsi a Judæorum sacris alienus , non adumbrata solum , sed expressa quædam imago fuit . Nam quo pertineat regnum Cypri , exiguum sane , si cum Orbis terrarum imperio comparatur , & quem in hujusmodi argumento locum habeat , nemo explicare facile possit . Utinam vir multiplici & recondita eruditione Antonius Franciscus Gorius (quem honoris causa nominamus , & cui plurimum debemus , quod industrie ac diligentie nostræ in Editione quantivis pretii Operis de Partu Virginis ab ipso procurata Florentiæ A. 1740. & copiose illustrata , non semel testimonium præbuerit) rem hanc , pro sua sapientia , accuratius considerasset : ejus quoque suffragio sententia hæc nostra niteretur . Nam in Adnotatione quadam pag. 148. ita scribit : Vaticanus habet Cyri : sed perpetam . Nimirum & viro doctissimo & nobis etiam in prima & altera Editione nostra communis omnium error impedimento fuit , quominus veram lectionem dignoscere atque eligere possemus . In illud , quisquis fuit , culpa omnis conferenda est qui primus nobilem adeo lectionem , certam , & necessariam temere immutavit . Vide , Lector , quantum cederis præferri

(u) Josephus Antiquit. lib. II. cap. I.

ferri debeant Editiones principes, quas ipsi librorum scriptores vel curaverunt, vel saltem probaverunt: & quanti aestimare oporteat auctoritatem Codicis Vaticani, qui cum Editione illa Neapolitana ex ipso sumpta mirifice consentit, non in hac lectione tantum omnium gravissima, verum etiam in multis aliis levioribus. quod manifestum erit in hac recenti Editione nostra; cujus norma & exemplar vetus illa fuit Neapolitana. Versum etiam 162. Libri II. de P. V. Thermodonque: Halybesque &c. ita legendum esse ut præfert Autographum Medicæum, non Thermodoon, e sæpius laudato veteri libro cognoscimus. Thermodon certe dici ac scribi debere, jampridem monuit Erythreus Indice Virgiliano in Thermodontis flumina; & Pierius Valerianus in Librum XI. Æneid. v. 659. Et litem omnem de hac voce decidere potest (ut animadvertit Janus Broukhusius ad Eleg. 12. lib. 3. Propertii v. 16.) unicus Silius versus Lib. 3.

Perstrepiet & tellus, & Amazonius Thermodon,

INDEX RERUM MEMORABILIVM QUÆ IN SANNAZARII POEMATIS CONTINENTUR.

A

A Ctæon marmoreus. pag.
150
Ægidius Viterbienſis . S. R.
E. Cardinalis. 92
Ælius, Franciſcus, poeta. 95
Albinus, Matthæus, poeta.
95
Alfonſi I. Aragonei, Regis
Neapolitani, geſta. 97.
& ſeq.
Alfonſus II. Aragoneus, Fer-
dinandi filius, Dux Cala-
briæ, laudatus. 98. & ſeq.
141. 144. Turcas Hydrun-
tina regione expulit. 125.
133. Siciliæ Rex. 97
Altilius, Gabriel, nobilis poe-
ta. 94. 101. ejus natalis.
133
Amaranthæ tumulus. 155
Angelorum exercitus deſcri-
ptio. 38
Angelus affatur Mariam Vir-
ginem. 6
D. Annæ pictura. 165
Apoſtolorum electio. 42. 43

Aquivivus, Andreas Mat-
thæus, Dux Hadriæ, mi-
les & poeta; laudatus.
95. 102. 113. 154. 161
Aquivivus, Belifarius, Ne-
ritinorum Dux. 163
Aquivivus, Julius, Dux for-
tiſſimus. 119
Arcadia Sannazarii. 122
Aſſanius tyrannicida; fortal-
ſe Hieronymus Olgiatus.
quem vide infra littera O.
165
Aſtræa alloquitur Petrum de
Roccaforti, eique ſe in tu-
telam tradit. 88
Atramentum ſcriptorium. 142
Auguſtus Cæſar univerſum or-
bem cenſeri jubet. 28

B

Bacchus. 105
Baptiſmus CHRISTI. 40
Bethleemiticus ſpecus deſcri-
bitur. 25
Bonifacia, Carmoſina. vide
Harmofyne.

Bos

Bes & Afellus adorant pue-
rum JESUM. 28
Brancatius, Sarrus, miles
fortissimus, in proelio ex-
stinctus. 85
Branciæ, Porcia, & Isabel-
la, sorores formosæ. 177
Brutus novus. 158. v. Olgia-
tus, Hieronymus.

C

Cabanilius, Trajanus, Tro-
ja ac Montellæ Dominus.
70. amicus Sannazarii. 70.
poeta. 95. laudatus. 102
Cæsar Borgia, Dux Valenti-
nus, ab Urſinis pressus.
135. notatus. 145. & seqq.
Cajetæ, Æneæ nutricis,
proſopopœja, & de Fede-
rico Rege vaticinium. 116
Calendæ Januariæ. 102
Calendæ Majæ. 131
Canticum D. Mariæ virgi-
nis. 18
Caracciolus, Galeatius. 161
Caracciolus, Marinus, poetæ
amicus. 145
Carbo, Hieronymus, Neapo-
litanus, poeta. 95
Carthaginis ruinæ. 23
Cassandra Marchesia, mulier
præstantissima 66. laudata.
66. & seq. 121, 170. 176
Catonis tumulus. 161. 165
Catulli passer. 148
Catullus a Pontano emenda-
tus. 135
Caudolæ, viri fortissimi, tu-
mulus. 166

D. Celsus, comes D. Naza-
rii. 173
Chariteus, poeta. 95. Cha-
ritei conjux, Nisæa. 134
Chlamydis descriptio, qua
DEUM Patrem indutum
figit poeta. 32
D. Claudii mons. 118
Comparatio radiorum Solis
per vitrum tranſeuntium,
cum Virginis partu. 28
Compater Pætus, sive Pe-
trus, poeta lepidissimus.
94. ejus mors defleta. 156
Conceptio VERBI Divini
in utero B. Virginis. 9
Concio DEI Patris ad supe-
ros. 32
Corvinus, poeta junior. 95
Cottæ, Joannis, poetæ Vero-
nensis, tumulus. 164
Crassus, Lucius, vir doctus,
& antiquitatis studiosus;
cui Sannazarius multum
debebat. 77. poeta. 101
Cumarum ruinæ. 111
Cycnus cum Angelo compa-
ratus. 6

D

Davidis regis vaticinium de
CHRISTO, apud infe-
ros. 10
Deambulatio matutina, &
vespertina. 138
Descriptio populi Bethleem
confluentis. 25. Tauri,
Leonis, Aquilæ, Hominis;
quibus scriptores gestorum
CHRISTI significantur.
15. virginis insularis, na-
vis

vis adventum formidant-
tis. 7
Dies Genialis. 147
Domus Sannazarii. 124
Druidæ, Gallorum sacerdo-
tes. 173

E

Echo. 151
Elisabetha Mariam alloqui-
tur. 18
Elysius Calentius, poeta. 95

F

Federicus Aragoneus, Ferdi-
nandi filius, Neapolis Rex,
Sannazarii patronus. 115.
132. 133. mortuus est in
Gallia 140. 177. ad Lige-
rim. 65. 120. ejus gesta,
& laudes. 115. 152. ejus
edictum. 134. fuga in ul-
teriore Galliam. 60. li-
beralitas. 129
Ferdinandus Aragoneus, Al-
fonsi Magni filius, Rex
Neapolitanus. 125
Ferdinandus junior, Arago-
neus, Alfonsi II. filius,
Rex Neapolitanus, lauda-
tus. 164. notatus. 155.
Ferdinandi junioris vena-
tio. 137
Ferdinandus Aragoneus, Fe-
derici Regis Neapolitani
filius, Dux Calabriae, in
Hispania exsul. 63
Ferdinandus Havalus, Pisca-
riæ princeps, vir fortissi-
mus. 174

Ferraria laudata. 118
Filii unici tumulus. 164
Fuscus, Thomas, nostri poe-
tæ amicus. 102

G

Galliae extremæ contra Bri-
tanniam sitæ descriptio. 60
Garlonius, Antonius, Allisa-
rum dominus. 83. lauda-
tus. 102
D. Gaudiosi laudes. 170. &
seq.
Gemma Sannazarii. 137
Gesta, & cruciatus CHRIS-
TI. 10. a versu 254. ad
453.
Gigantomachia. 64. 149
Grappina Garlonia, Maria,
puella formosa. 175
Grappina, Violantis, Mulier
præclarissima. 169

H

Hannibalis tumulus. 139
Harmosyne, i. e. Carmosina
Bonifacia, puella pulcher-
rima, a Sannazario dile-
cta. 145
Herpylidis pharmaceutriæ ve-
neficia. 67
Homeri patria. 155
Homerus in Latinum versus.
165.
Horæ, Cæli janitrices. 34
Hyale, fortasse Joanna Ara-
gonea, nupta Ferdinando
II. Regi Neapolitano, Al-
fonsi filio. 58
Hyblæ puellæ, a Marullo di-
lectæ, tumulus. 143
Hydrun-

Hydruntinam regionem Tur-
cæ occupant. 103

Hymnus Angelorū in DEUM.
38.

I

D. Jacobi Piceni latides. 86

Ignes nocturni Romæ. 158

Innocentius VIII. Pont. Max.
laudatus. 141

D. Joannes exultat in utero
matris. 18

Jordanis oratio ad DEUM.
41

Jordanis urnæ descriptio. 40

Josephus, & Maria virgo pa-
rent Augusti jussis. 24

Josephus adorât atque affatur
puerum JESUM. 30. Pa-
stres alloquitur. 36. ejus
verba ad urbem Bethleem.
24.

Italix laudes, & descriptio.
22.

Jucundus, Joannes, Veronen-
sis, architectus. 145

Judicium extremum. 49

Julius Senensis, exsul. 84

Juno invocata, in amicæ na-
tali. 110

L

Ladislai, Regis Neapolitani,
tumulus. 131

Latitix cælestis descriptio.
34. Latitla pastores affa-
tur. 35

Lamentatio de Mortē CHRIS-
TI. 47

Lauræ puellæ tumulus. 134

Leonora, princeps Ferrarien-
sis. 118

Lucina invocata, in partu
Corneliæ Piccolomineæ. 83

Lucius grammatista, fortasse
Joannes Scopas, cui San-
nazarius fuit infensus. 160

Lucretia, uxor Sarri Branca-
tli. 85

Lucretium imitatus est Ma-
rullus. 101

M

Majus, Junianus, nobilis lu-
dimagister. 95. Sannazarii
præceptor. 108

Mala Punica laudata. 112

Mantua laudata. 118

Marchesia Cassandra. vide
Cassandra.

MARIA Virgo Angelo re-
spondet. 8. DEI mandatis
obtemperat, per Angelum
sibi allatis. *ibid.* proficisci-
tur ad visendam Elisabe-
tham. 17. in patriam red-
it. 20. generis humani
Servatorem parit. 27. ejus
jam jam parituræ ad
DEUM oratio. 26

Marianus præceptor Ægidii
Viterbiensis. 92

Martialis quid senserit de Ca-
tulli passere. 149

Marullus, Tarchaniota Mi-
chael, Spartanus, poeta
nobilis. 95. 111. Hyblæ a-
mator. 143

Mausolæum in Caria. 21

Maximillæ tumulus. 140

Mergilline, nostri postæ vil-
la. 140

la. 4. 46. 57. 129. 153. Mer-
gillines fons. 162
Metempsychosis, Pythagoræ
dogma. 176

Miracula CHRISTI. 41

Montaltius, Ludovicus, Sy-
racufanus, Caroli Cæsaris
scrinii magister, laudatus.

107.

Morbi comitalis descriptio :

41.

Mori candidæ fabula. 103

Morinna, mulier formosa.

169.

Morinna Nympha. 103

N

D. Nazarii Martyris festus
dies, nostri poetæ natalis.
101. 162.

D. Nazarii gesta, & laudes.
163. 166. 172.

D. Nazarii facellum, a nostro
poeta exstructum. 163. 166

Næræ tumulus. 143

Nefis a Pausilypo amata. 64

Nisææ, Charitei conjugis,
partus. 134

Nola urbs reprehensa, quod
hospitium Pontano negave-
rit. 174

Nymphæ in Salices mutan-
tur. 72

Nympharum Jordanidum de-
scriptio. 39

O

Olgiatus, Hieronymus Medio-
lanensis, alter interfecto-
rum Galeatii Sfortiæ Ducis

Mediolani anno 1476. non
obscure significatur. 158
Oraculorum defectio. 108
Orphei respicientis statua. 150

P

Panhormitæ, Antonii, lufus.
102.

Pardus, Joannes, Hispanus,
Philosophus nobilis. 80.
laudatus. 95

Pastores proficiscuntur ad vi-
sendum puerum JESUM.
35. Josepho respondent. 36.
JESUM adorant, & ad
ejus cunas cantant. 37

Pausilypus Nesidem amat. 64

Pausilypus mons, vitifer. 162

Petrinum. 77. 101

Phœnix descriptus, & cum

B. Virgine comparatus. 29

Phyllidis mors, & sepultura.

53.

Piccolominea, Cornelia, An-
tonii Garlonii conjux. 83

Picens medicus. 164

Picentini montes. 121

Platina, Bartholomæus, no-
tatus. 138

Poetarum reprehensores con-
futati. 94

Poggius Florentinus, nota-
tus. 138

Politianus. vide infra Puli-
cianus.

Pontanus, Joannes Jovianus

a Nolanis exclusus. 174.

Catullum emendavit. 136.

laudatus. 94. 102. Melissæ

nomine gavisus est. 65.

Pontani pietas in Petrum

Com-

Compatriem 158. ejus scripta enumerantur & laudantur. 90	Sarnus fluvius. 72
Populorum Augusti imperio subjectorum enumeratio. 21. & seqq.	Scala, Bartholomæus, vir disertus. 95
Prodigia quæ CHRISTI mortem consecuta sunt. 48	Scalampa, Camilla, Mediolanensis. 169
Proteus. 63. Protei vaticinium. 41	Scuccha latro. 94
Pudericus, Franciscus, amicus nostri poetæ inter primos. 73. laudatus. 102	Silentii nocturni descriptio. 26
Puer regius formosissimus. 138	Summontius, Petrus, Historicus, laudatus. 155
Pueri tumultus. 159	Superstitionis veteris everfio. 49.
Pulicianus, Angelus, jocos mordacibus immerito notatus. 148. & seqq.	Syrinx Nympha in arundinem mutata. 71
R	T
Riccus, Bartholomæus, notatus. 159	Templum Divæ Mariæ Virginis a nostro poeta dicatum. 4
de Roccaforti, Petrus, maximus regis Galliarum Cancellarius. 88	Theatrum Campanum. 161
Roris matutini descriptio, ejusdemque cum divino Virginis partu comparatio. 27.	Thelesinæ crines. <i>ibid.</i>
S	Tityri, seu Virgilii vaticinium ex Ecloga IV. 37
Sangrius, Joannes, Patricius Neapolitanus. 93	V
SANNAZARIUS, Jacobus, litium insolens. 177. militavit duce Alfonso II. Aragonæ. 99. sponte in exilium abiit, Federicum Regem secutus. 177. SANNAZARII pueritia in Picentinis exacta. 121. ærumnæ 122. itinera. 123. mores. 124. scripta enumerata. 122	Vaticinia Prophetarum de CHRISTO, & Maria Virgine. 19
	Venetice laudatæ. 118. 141
	Venetorum signa. 161
	Vesuvius, mons ignem eructans. 65
	Vetustini cujusdam infania in exstruendo sibi sepulcro. 142
	Urnæ Jordanis descriptio. 40
	Uvæ hibernæ dono missæ a Sannazario Regi Federico. 133. 140.
	Vulturinus fluvius. 138
	Z
	Zacharias maritus Elisabethæ. 19
	Zeno, Rutilius, Episcopus Sancti Marci, vir doctus & elegans. 95.

INDEX RERUM

In hac nostra III. Editione adjectarum.

- P** Ræfatio luculenta, bonæque frugis plena ad Le-
stres. pag. v
 Aldi Manutii Romani Epistola ad Sannazarium,
 cum quibusdam notulis. xxxvii
 Jovitæ Rapicii secundum Testimonium. lx
 Cœlestini Guicciardini curiosum, & a justa ironia
 non abhorrens Testimonium. lxv
 Anonymi Elegia adhuc inedita de Actio Syncero
 Sannazario. 192
 Monitum ad Lectorem de Neapolitana Auctoris E-
 ditione anni 1526. 193
 Aliud de Altilii Epithalamio. P. II. pag. 24.
 Sebastiani Gryphii de Honorati Fascitelli patria
 opinio. 27
 Pauli Manutii insigne de Honorato Fascitello Te-
 stimonium. 28
 Sonetto di Onorato Fascitello. 60
 Notizie Storiche e Critiche intorno alla Vita e a-
 gli Scritti di Scipion Capece Napolitano estese
 dal Conte Giammaria Mazzuchelli. 65
 Scipionis Capicii de Vate Maximo Lib. III. 79
 Jo. Matthæi Toscani de Benedicto Lampridio Te-
 stimonium ligata & soluta oratione. 128
 Jo. Aurati Epigramma de eodem. 128
 Benedicti Lampridii ad Nicolaum Leonicum Tho-
 mæum Carmen luculentum, adhuc ineditum. 129

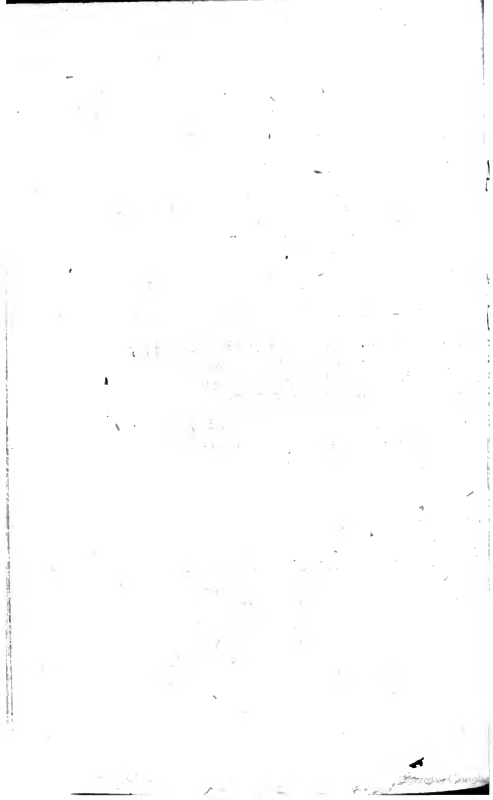
F I N I S.

GA.

G A B R I E L I S
A L T I L I I,
S A N N A Z A R I I S O D A L I S,
E P I T H A L A M I U M

In Nuptias JOANNIS GALEATII SFORTIÆ,
Ducis Mediolanensis, & ISABELLE
ARAGONIÆ, ALFONSI II.
Regis Neapolitani filiz.

*Adjecta sunt in hac Editione, reliqua ejusdem Auctoris
Carmina, quæ inveniri potuerunt.*

Selecta Doctorum Virorum

DE GABRIELE

ALTILIO

EJUSQUE SCRIPTIS

TESTIMONIA.

Paullus Jovius in Elogiis Virorum Literis illustrium.

GABRIEL ALTILIUS (1) in Lucania natus, junioris Ferdinandi regis præceptor, usque adeo molli-ter, ac admirande in Elegis, & Heroico carmine excelluit, sicuti ex Epithalamio Isabellæ Aragoniæ perspicui potest, ut Pontani atque Actii testimonio, antiquis vatibus æquaretur. Is virtutis merito (2), Policastri (ea urbs olim Buxentum fuit) Antistes factus, a Musis per quas profecerat, celeriter impu-denterque discessit, magno hercle ingrati animi pia-culo, nisi ad spem non injustæ veniæ ob id culpa tegetetur, quod ad sacras literas nequaquam ordinis oblitus tempestive confugisset. Mortuus est in sacra-ta sacerdotii sede, sexaginta annis major (3), tulit-que Pontani (4) pietate, supremi officii nobile car-men, quod pro titulo urnæ marmoreæ incideretur.

A a 2

Li-

(1) Sunt nihilominus qui Mantuanum fuisse scribant. Vide infra Basilii Zanchii, & Hieronymi Amalthei carmina.

(2) A SIXTO IV. anno MCCCCLXXI. XIV. Kal. Octobr.

(3) Anno Salutis MCCCCLXXXIV. Ughellus in *Episcopis Policastrensis Ital. Sac. Vol. 7.*

(4) Jo. Jovianus Pontanus ALTILII meminit etiam Tom. II. Oper. pag. 104. & 177. & seqq.

*Lilius Gregorius Gyraldus Dialogo I. de Poëtis
suorum temporum pag. 21. edit. Florent.*

Ex eadem (Pontani) Academia fuit GABRIEL
ALTILIUS, cujus licet pauca legerim, in Nuptia-
li tamen Carmine in Isabellam Aragoniam regis fi-
liam, miram habet & singularem quum eruditionem
tum facundiam: affectatior tamen in quibusdam vi-
detur. Pontificia hic dignitate apud Policastrenses
ornatus decessit.

*Julius Caesar Scaliger Poëticos Libro VI.
qui & Hypercriticus.*

GABRIEL ALTILIUS Epithalamium cecinit
longe optimum.

Jo. Matthæus Toscanus Pepli Italiae Lib. III. pag. 63.

ALTILIUM Lucania genitum eadem tempestate
Neapolis suscepit, qua Pontanum, & Sannazarium
pari poëtices studio florentes. Ex ejus poematis E-
pithalamium me legisse memini, & pauca quædam
Epigrammata, quæ satis eum in poësi excelluisse de-
clarant.

*Abbas Ferdinandus Ughellus Italiae Sacre Tomo
VII. columna 564 noviss. editionis. in
Episcopis Policastrensis.*

XIX.
GABRIEL ALTILIUS (1) Lucanus, Latinæ
linguæ peritissimus, lepidusque poëta, in regia aula
summæ existimationis, junioris Ferdinandi regis Nea-
politani præceptor, a Sixto IV. fuit adlectus Epi-
scopus

(1) De eo Toppius in Bibl. Neapolitana pag. 101. & Ni-
codemus in Addit. pag. 81. Mandosius.

scopus anno 1471. xiv. Kal. Octobris. Heroico carmine excelluit, ut Pontani, atque Actii testimoniis, antiquis varibus exæquaretur. Factus Antistes, ut Jovius refert in Elogiis, a musis, per quas profecerat, celeriter decessit, & ad sacras literas Præsule dignas confugit. Magnopere celebratur, teste Jacobo Gaddio in libro eruditissimo de Scriptoribus non Ecclesiasticis, ALTILII Epithalamium Isabellæ Aragoniæ, in quo miram habet ac singularem quum eruditionem, tum facundiam, teste Gyraldo, qui subdit, Affectatior tamen in quibusdam. Idem Epithalamium longe optimum appellat Scaliger, qui tamen authorem carpit ut nimium atque verbosum. Illud alia comitantur Epithalamia, quæ generatim tangit Possevinus in lib. 28. Bibliothecæ Selectæ, ubi memorat non paucos poëtas egregios. Mortuus est in sacrata sacerdotii sede sexaginta annis major, Salutis vero 1484. Tulit Pontani pietate supremi officii nobile carmen, quod pro titulo urnæ marmoreæ incideretur:

ET. TIBI. DANT. TVMVLOS. MVSÆ. MERITVMQVE. SEPVLCRVM

ET. TIBI. DAT. TITVLOS. QVÆ. TIBI. CVLTA. CHARIS
ALTILI. O. VENERANDE. IAGES. HIC. HAC. IACET. VRNA
PONTIFICALE. DECVS. PONTIFICÆ. HONOS
ERGO. AGITE. O. NYMPHÆ. SEBETHIDES. ERGO. AGE.
VIRGO

PARTHENOPE. AD. TVMVLV. SPARGITE. VERIS. OPES
SPARGE. TVOS. FLORES. FLORVM. FOECYNDÆ. PATVLCI
ET. TV. SPARGE. TVAS. ANTINIANA. ROSAS
ALTILIO. REQUIEM. DIC. O. CHAR. DIC. AGE. CLIO
LVCEAT. ALTILIO. LVX. SINE. FINE. MEO
QVISQVIS. ADEST. PIA. VERBA. SONET. MADEATQVE
SEPVLCRVM

DE. LACRIMIS. MADEAT. PIERI. RORE. TVO

A 2: 3 At

At de iis carminibus hoc iudicium protulit Gadius: Exstinctum ornavit carmine, quod pro titulo urnæ marmoreæ incideretur, sane ingenioso, & nobili, sed parum gravi, minusque congruo Pontifici sacro, cujus Pontificalem honorem, & decus attollere dum vult, elevare videtur levitate. Peramœna, & nimis tenera, *lacrimarum*, *rosarum*, *florum*, *Nympharum*, *Pieridis*, *Charitis* vocabula. Quæ nomina mollior, & amœnitates ethnicas redolens Pontanus, ad satietatem suis in Tumulis repetit, nulla fere distinctione personarum.

*Janus Broukhufius in notis ad Sannazarii
Eleg. xi. Lib. 1. v. 17.*

GABRIEL ALTILIUS, Lucanus, junioris Ferdinandi regis præceptor fuit, postea Episcopus Policastrensis (Buxentum eam urbem vocant antiqui) vir omnium ejus sæculi eruditorum iudicio & modestissimus, & doctissimus. plurima ejus atque honorificentissima mentio est in scriptis Pontani, (qui & librum de Magnificentia ei dedicavit) apud nostrum Syncerum, Basilium Zanchium, Alexandrum ab Alexandro, Paullum Jovium, Lilius Gregorium Gyraldum, &c. Exstat illius Epithalamium Isabelæ Aragoniæ cantatum, quod multis laudibus effert ipse Cæsar Scaliger, haud mitis alioqui iudex. legitur id tomo primo Poëtarum Italicorum. neque ego memini ullum alium ALTILII carmen typis editum vidisse, præter unam (1) Elegiam; unde colligo

(1) Scilicet Epistolam Consolatoriam ad Actium Syncerum, & M. Antonium fratres in matris funere, quam Broukhufius collocavit inter Sannazarii Testimonia; at nos, meliore consilio, in hac secunda nostra Editione ad ipsius ALTILII Carmina rejecimus.

ligo non parvam ejus versuum jacturam factam fuisse. Auctor enim est Paullus Jovius, ALTILIIUM usque adeo molliter, ac admirande in Elegis, & Heroico carmine excelluisse, ut Pontani, atque Aetii testimonio antiquis vatibus æquaretur. neque multum ab illo abit Lilius Gyraldus. Ubi autem Elegi isti? de Odis ALTILII audi nostrum lib. 2. Eleg. 2.

ALTILIUSQUE novos superis laturus honores

Pindarica ferjat carmina docta LYRA.

Ubi vero & Ode? hoc damnum ut aliquo modo refarciatur, rem me non ingratam facturum confido Musicarum laetitiarum studiosis, si versus quosdam ALTILII (1) publicavero hinc illinc e dispersis schedis collectos, inque unum quasi fascem coëgero. Sunt autem: In Christum sepultum; *Te ne ego &c.* Ejusdem. *Hanc faciem &c. Junius ut primum &c. Sive furor &c.*

(1) Si Broukhufius evolvisset editionem Oporinianam Carminum Basilii Zanchii, hæc eadem ALTILII poemata in calce illius voluminis collecta conspexisset.

G A B R I E L I S
A L T I L I I
E P I T H A L A M I U M

*In Nuptias Joannis Galeatii Sfortie, Ducis
Mediolanensis, & Isabellæ Aragoniæ,
Alfonsi II. Regis Neapolitani filia.*

I.

URPUREOS jam læta sinus Ti-
thonia conjux

Extulerat, roseoque diem patefe-
cerat ortu,

Cæruleum tremulo percurrens lu-
mine pontum;

Qui cupido sua vota viro, despon-
saque dudum

Connubia, optatosque toros, & gaudia ferret: 5

Quum dulces patris amplexus, quum mœnia caræ

Parthenopes, notasque excedens linqueret arces.

SFORTIADÆ juveni donanda ARAGONIA virgo.

Ipsè levi pater advolitans per cærula curru

Neptunus, late undisonum substraverat æquor, 10

Infidique minas pelagi: nec gratior undis

Temperies, cælove quies demissa sereno

Ad-

Adfuit, aut alias spirarunt lenius auræ:
 Hic studiis, varioque adfensu lecta Juventus,
 Fronde nova redimita comas, myrtoque virenri, 15
 Dum fremit, & validos certatim adnixa lacertos
 Remigio expediunt alacres, transtrisque locati
 Exsultant, lætoque sonant cava litora plausu;
 Dum patrio flet nata sinu, dum neptis avito
 In gremio, fratrumque piis complexibus hæret, 20
 Et longum inter se cara cervice morantur:
 At gemitu simul urbs omnis simul ægra supremo
 Digressu, desiderio intabescit ituræ;
 Litoreque effusi toto atque e mœnibus altis
 Prospeclant, mixtæque viris longo ordine matres, 25
 Et lacrimis incedentem, votisque sequuntur;
 Felicesque vias abeunti, aurisque precantur.
 Parte alia, qua perspicuo delabitur alveo
 Irriguis Sebethus aquis, & gurgite leni
 Prata secat, liquidisque terit sola roscida lymphis, 30
 Tercentum diversa locis se turba ferebant,
 Virginei cœtus Nymphæ, Campana propinquis
 Quas tulit ora jugis, quas dulcibus educat antris;
 Centum Pausilypi, centum de vertice Gauri,
 Et totidem calidis e litoribus Bajarum: 35
 Quæque etiam Lirim, lentisciferique recessus
 Linterni, Bacchæa tenent quæ rura Vesevi,
 Conveniunt: nec Vulturni, Sarnive puellæ
 Non adsunt, non æquoreæ Nesidos alumnæ.
 Quas inter mediæ magnâ cingente corona 40
 Bis senæ superant forma præstante sorores,
 Aurea Sebethi soboles, quas cærula mater
 Parthenope una sciens Musarum, & docta canendi
 Parthenope primis teneras formavit ab annis,
 Imbuerat cantuque novo numerisque modisque. 45
 Pars vitta, pars cæruleis implexa hyacinthis;
 Illæ apio, hæ narcisso, aliæ immortaliamarantho.
 Perpetuos namque hos ipsæ sibi ludicra flores
 Sem-

Semper alunt, viridem semper de rore nitorem.
 Ergo inter se se manibus per mutua junctis, 50
 Compositisque leves quatientes motibus artus
 In numerum glomerantur: ibi variante reflexu
 Nunc pedibus choreas, nunc carmina plaudere cantu,
 Carmina quæ curvis in vallibus assultabant,
 Incepere, omnis Hymenæo ut ripa sonaret. 55

Magnorum tædas superum, noctesque jugales,
 Et cæli veneranda canunt connubia Musæ:
 Nos thalamos, ISABELLA, tuos; tua gaudia, conjux
 SFORTIADE, tenerosque choris cantamus amores,
 Sanctaque jura tori: Musarum nec pudet illos, 60
 Nec te, Naxadum, virgo, aut te carminis, heros,
 Pœniteat nostri. dilectæ fontibus & nos
 Pegaseis: præbet Sebethus pocula nobis,
 Sebethus liquidos fontes, & mollia Tempe.

Dicite Hymen, Hymenæe Hymen ter dicite, Nym-
 Tuque novas visure faces, age, Lucifer, alnum (phæ. 65
 Pande jubar, roseumque oriens caput exere tandem:
 Exspectate redi, nec amantum vota moratus,
 Coge tuis agedum flammis concedere noctem
 Acturum; tibi si cupidi sua vota mariti 70
 Concipiunt, tardusque redis si semper eisdem:
 Si tacita quem mente diu optavere puellæ,
 Primaque jucundæ voverunt tempora noctis,
 Exortum timide nutanti corde pavescunt. (phæ. 75

Dicite Hymen, Hymenæe Hymen ter dicite, Nym-
 Fortunate gener! tibi lux, tibi pulcher Eous
 Deferit Oceanum: tibi candidus explicat ignes,
 Candidaque ora refert: fausto tibi sidere portat
 Conjugium, dulcesque toros, lætosque hymenæos.
 Dexter enim e cælo dexter Jovis adstitit ales 80
 Nascenti, eripuitque novum ter plausibus omen
 Advolitans, dextrumque affulgens risit olympus.
 Hesperia in magna multis e millibus uni
 Virgineos junctura sinus ARAGONIA virgo

Ad-

Adveniat, sociosque toros pariet aurea conjux. 85

Dicite Hymen, Hymenæ Hymen ter dicite, Nym-
Fortunate gener! magnus tibi profocer Atlas, (phæ.
Quosque tibi a prima percesset origine Iberus,
Adveniant reges soceri diis æqua propago:
Hos tibi per titulos atque hæc per nomina felix 90
Adveniet felix eadem sub stragula conjux,
Sidonio tecum excipiat quam lectus in ostro
Languidulos tenero sociantem pectore somnos:
Maternum feri numerent genus unde nepotes,
Seque olim magnis jacent a regibus ortos. 95

Dicite Hymen, Hymenæ Hymen ter dicite, Nym-
Illa tibi amplexusque feret noctemque beatam, (phæ.
Implebitque tuos nivea cervice lacertos:
Qualem nulla tulit præscis heroibus ætas,
Ipsa nec Eurotæ viderunt flumina Nympham, 100
Taygeti aut juga virginis lustrata choreis,
Nec nostri videre chori: quibus addita, qualis
Aurora exoriens stellis nitet alma fugatis,
Purpureumve solet bruma cedente novum ver,
Candida se talem nobis ISABELLA ferebat. 105

Dicite Hymen, Hymenæ Hymen ter dicite, Nym-
Illam dia parens dum nixibus edit in auras, (phæ.
Ambrosio exceptam gremio Venus aurea fovit,
Et formam, formæque decus decori addit honorem.
Ac Primas, tibi, virgo, aliis cedentibus, inquit, 110
Prima feres, Veneri tantum collata secundas.

Dicite Hymen, Hymenæ Hymen ter dicite, Nym-
Admovit quoque blanda manus Saturnia Juno, (phæ.
Permulcensque artus, Sceptra haud, inquit, avitis
Sceptra minora geres; Latias regina per urbes 115
Incedes, populisque potens & divite regno.

Magna Jovis conjux magni tibi conjugis omen
Præcinit, hæcque suis oppignerat oscula dictis:
Osculaque in teneris sonuerunt pressa tabellis. (phæ. 120

Dicite Hymen, Hymenæ Hymen ter dicite, Nym-
Nec

Nec Pallas non læta suos impertit honores
 Nascenti: primos eadem ad cunabula cantus
 Concinit, suasitque leves tibi carmine somnos:
 Atque Animum tibi, virgo, inquit, moresque verendos
 Trado diva, mares sensus, & vincere sexum 125
 Pallas: acum doctasque manus tibi cedit Arachne:
 Cedam victa libens dea. dixit: ibi aurea totis
 Fluxerunt cunis flavæ instrumenta Minervæ
 Et radius pectenque & inaurati calathifci.

Dicite Hymen, Hymenæe Hymen ter dicite, Nym-
 Se Junone Samos, jactant se Pallade Athenæ: (phæ. 130
 Te Cyprus, Cytherea, colunt juga Cynthia Phæben:
 At, virgo, non una tuo de nomine tellus
 Clarescit: se nostra tuis natalibus ornat
 Parthenope, propriamque vocat Sebethos alumnam: 135
 Claraque mox ipsis Insubris terra feretur
 Connubiis; flavusque comas Ticinus, & ingens
 Eridanus, pronoque ruens celer Abdua cursu
 Attollent caput, & tanto se nomine cælo
 Equantes, celsis elati cornibus ibunt. 140

Dicite Hymen, Hymenæe Hymen ter dicite, Nym-
 Maternam invisens Delon Latonia virgo (phæ.
 Lætatur dulcique solo, & naralibus arvis:
 Lætatur superas repetens Proserpina sedes,
 Mystica maternæ quum sacra revisit Eleusis: 145
 Tu quoque SFORTIACOS, virgo, accessura penates,
 Cognatas i læta domos, genus inclyta mater
 Unde ferens, tanto talem te diva parenti
 Progenuit: quod deinde tuis felicibus auctum
 Connubiis, duplici confirmes addita vinclo, 150
 Ipsa viri fratrisque tui conjuxque sororque.

Dicite Hymen, Hymenæe Hymen ter dicite, Nym-
 Tales rite toros, talesque iniere hymenæos, (phæ.
 Saturno quos Rhea potens enixa marito,
 Quum primos illi thalamos Thaumantias Iris 155
 Instrueret, variis spectanda coloribus Iris,

Am-

Ambrosiæque manus succo perfusa nitentes;
 Adstarentque suis incinctæ vestibus Horæ:
 Quum passim cæli per limina læta frequentes
 Cælicolæ obstreperent, ac toto reddita olympos 160
 Frater io, Conjux & io, vox una sonaret.

Dicite Hymen, Hymenæe Hymen ter dicite, Nym-
 O patriæ, o sæcli decus, heroina; jugales (phæ.
 Jam te sub leges vocat & sua jura maritus.

At nos æquales, quibus idem ad flumina cursus, 165
 Et certamen idem florum, studiumque decentes

Instaurate choris, nostri jam ad munera luci
 Mane revertemur; jam te sine munera nobis
 Illa quidem placitura minus. namque, alta relictæ
 Per nemora ut querulis vitulæ mugitibus instant, 170

Et gemitu matrem implorant, quæ montibus altis
 Erravit, viridi aut convalle oblita refedit

Mollia prata secuta, novos aut forte hymenæos;
 Cara, tui sic nos memores abitura relinquis

Ætèrnum, dulcisque animis hærebis imago: 175
 Te nostri recinent lusus, te nostra sonabunt

Carmina, te thyasi, primæ tibi munera nostra
 Pendebunt suave halantes de more corollæ:

Prima tibi unguenta, & patrios fundemus odores
 Umbrosam sub loton: opaco vertice lotos 180

Sebethi patris ad ripas spectanda virebit.
 Quodque oculo properante aliquis properante carina

Præteriens legat, hoc signabit litera carmen,
 Grandior incisum teneris quod præferat arbos

Corticibus: COLE. ME. ISABELLÆ. EGO. REGIA. LOTOS
 Hæc ita nos: at tu divis egressa secundis, (185

Ibis in amplexus cari exoptata mariti,
 Qui robusta tuo circumdet brachia collo,

Virgineaque sinum zona mox solvere pergat,
 Fœcundam exercens optata prole juventam. 190

Inde suos mox jam matri missura nepotes
 In gremium, formosa decoreis matris ab ore

Mi-

Misceat ora, maremque ferant a patre vigorem. (phz.

Dicite Hymen, Hymenæ Hymen ter dicite, Nym-
Sed te jam placidis spirantes flatibus auræ 195

Pacatumque vocat nautis properantibus æquor;

Increpat & summa rector de puppe morantem.

Ingredere; optatasque vias pede suscipe læto:

Oscula germanumque pios age deferere fletus.

Te quoque lacrimulas, virgo, jam mittere tempus. 200

Abstergent tibi singultus mox gaudia tantos,

Gaudia, quæ lacrimis aliter testere profusis.

Dicite Hymen, Hymenæ Hymen ter dicite, Nym-

Jam dextro classem tetigit pede; jam procul alta (phz.

Conspicitur virgo in puppi, lætique recepta 205

Clamorem tollunt nautæ; jam vincula solvunt,

Jam pontem, funemque legunt: cavaque æra corusco

Ignem tonant, crebrisque laceffunt ictibus auras,

Ac validis displosa sonoribus æra complent,

Egressæ bona signa rati, & solventibus omen. 210

Talis ad Hæmonium frenaro pisce maritum

Vectæ Thetis, levis aut sedit quum Cypria concha.

Dicite Hymen, Hymenæ Hymen ter dicite, Nym-

Provehitur sed jam pelago ratis, actaque remis (phz.

Litora deseruit: dubios jam lintea visus 215

Paullatim, flentesque oculos sublata relinquunt.

Nos quoque vox, nos ipsa animi mens deserit omnis;

Infraëque labant gelido sub pectore sensus.

Quod superest, votis te, virgo, & mente sequemur.

Ergo seu patrio digressam litore, curvo 220

Excipiet Cajera sinu, seu te Anxuris arces;

Circeosque lacus juxta, & Tiberina legentem

Ostia nec fidum nautis mare, remige dextro

Flectentem facili adnicens transmisit aura

Puppis, & Herculeos inviserit hospita portus: 225

Sive Argoa tuis spumescant æquora remis,

Qua patet effossis sæcundior Ilva metallis,

Et vastos pelagi in fluctus Populonia mater

Pro-

Prospectat, summoque attollitur ardua saxo:
 Seu tua Neleæ remorentur lintea Pisæ; 230
 Rorantesque imo tollens de gurgite vultus
 Labentem, niveæ præter vada cærule Lunæ
 Adspiciat procul, & Nymphis stipatus adoret
 Macra suis adstans ripis pater: ad sua tandem
 Litora delaram regnis Ligur ora maritis 235
 Accipiat, prima & puppim veneretur herilem;
 Dum sacros Erycis portus, tutosque recessus
 Ipsa suis nantem excipiens Venus alma lacertis,
 Invehat, optatisque adsignet denique terris:
 Nereides tibi, Nereides Tyrrhena propago 240
 Numina Nesæe, Melitæaque, Cymodoceque,
 Glaucæque, Spioque, Janiraque, pulchraque Doto,
 Amphinomeque, Opisque, Pherusaque, Dexameneque,
 Atque Halye, atque Thoë, & flavo crine Amathusa,
 Maternumque Thetis nunc primum oblita dolorem, 245
 Adstant, sternantque viam, & comitentur euntem,
 Certatimque tuæ præludat turba carinæ.
 Jam votis nos te, virgo, jam mente sequemur.
 Mox ubi jam pelagi tantum & permenfa viarum,
 Contigeris cupidas dilecti conjugis ulnas, 250
 Grataque sollicitos tandem nox junget amantes;
 Æternos vobis Cypris dea, Cypris amores,
 Concordeſque animos, & mutua vincula neſtat:
 Vincula quæ feræ mancant ad fata ſeneſtæ.
 Fœcundet Latona torum, Latona perenni 255
 Prole domum, Latona genus per ſæcla propaget.
 Juppiter ingentes det opes, det Juppiter annos,
 Regnaque, fortunamque domus ſine fine manentem.
 Dicite Hymen, iterate Hymen Hymenæe, puellæ.
 Dulcis Hymen Hymenæe Hymē, ades, o Hymenæe. 260

II.

IN CHRISTUM SEPULTUM.

TE ne ego, magne Pater, te ne, alti rector olympi,
 Te ne ego sic lacerum indignos crudeliter artus;
 Sic positum aspicio? quem non vasti atria cæli,
 Non mundusve capit; tegit heu brevis urna sepultum.
 Nec miseri assiduos lacrimarum fundimus amnes?
 Tanta nec æterno dessemus funera luctu?
 At tellus tremefacta, latensque in nubibus aër,
 Cunctaque turbatis flerunt elementa figuris:
 Flevit Sol nigra tingens ferrugine cælum,
 Ipsaque lugubri crines velavit amictu,
 Audorem miserata suum, mœstissima Phœbe,
 Atque aversa novus stupefecit sidera mundus.
 Heu dolor, heu pietas! heu quæ manus impia tantum
 Ausa nefas? nequæ enim diris illa excidit ausis.
 An ne parum fuerat, patrium modo linquere cælum,
 Nec dedignatum miseræ commercia terræ?
 Quodque Deum *jungens* homini (mirabile dictu!)
 Induere humanos non fastidiveris artus?
 Tristia quin diræ passus ludibria gentis,
 Ferre necem, & nostro voluisti occumbere leto.
 Sic quondam caræ divulsus ab ubere matris,
 Mitis ubi exstructas agnus maciatur ad aras,
 Nostra luis commissa, tuo nos sanguine servas,
 Dulciaque æternæ das noscere præmia vitæ.
 Quo jam, summe Pater, (nam supra quicquid, & infra est,
 Te venerata tuos observant omnia nutus)
 Da, seu te infirmæ tanguit contagia partis,
 Tetra, Prometheusque lutum, primordia nostra:
 Seu dolor, & fassæ spes non indebita menti,
 Nec tua difficilis nostræ clementia culpæ;
 Ut qui mœsta pii repetentes orgia sacri
 Annua solenni colimus mysteria luctu,

Per

Per te pacatæ defunctis munere vitæ,
 Supremus tenues quum spiritus ibit in auras,
 Elysi læta arva poli, sedesque beatæ, 31
 Pollicitique tui pateant non irrita dona.

III.

AD ACTIUM SYNCERUM, ET M. ANTONIUM

Fratre Epistola Consolatoria

IN MATRIS FUNERE.

UNANIMI fratres, rapta qui matre doletis,
 Et desiderio fletis uterque pio:
 Desinite ah lacrimis tam sanctos lædere manes;
 Vos vetat Elysiis illa recepta choris.
 Illic optatis longum complexibus hærens 5
 Jucundo fruitur conjugis ore sui:
 Felicesque animas inter cœtusque verendos,
 Narrat natorum de pietate parens:
 Scilicet his ut spem viduæ solata juventæ
 Deserti tulerit frigida regna tori: 10
 Addit & obsequia, & dulces cum pondere mores,
 Jam tum quum patrias ferret uterque viçes.
 Quum simul & Nymphas, Satyrorum & cantat amores:
 Estque in SYNCERI carmine tota sui.
 Quod subito cantu turba excipiente deorum 15
 Hinc illinc variis plausibus arva sonant.
 Massiliam chorus omnis, & ætheriæ convalles,
 Massiliam totis reddit & aura locis.
 Illa autem æternos caro cum conjuge gressus:
 Jungit, & Elysiū sic terit alta nemus. 20
 Quo jam pro lacrimis Panchæos urite odores,
 Orphææque move tu fides alter opus:
 Non quibus infernas ille exoraverit umbras,
 Flebilibus supplex ausus adire modis:
 Sed quibus & divū laudes, ipsosque canendo 25
 Heroas cælo, sideribusque locat.
 Has mitti jubet inferias, hæc funera mater:
 Ipsa sibi has lacrimas, hæc sibi busta rogat.

IV.

PUELLAM FORMOSAM DESCRIBIT.

HANC faciem, & niveæ tam rarum frontis honorem,
 Hicve rosis hæc quis lilia miscet? Amor.
 Quis gemina aut illic succendit sidera? quisve
 Arcum illic, illic spicula condit? Amor.
 Rubra quis in teneris polit hæc corallia labris? 5
 Aut hoc intus ebur finxit ab arte? Venus.
 Quis decus effingit morum? quis verba loquenti?
 Clamve decor qui te subsequitur? Charites.
 Quis formam sine labe dedit? digitosque manusque?
 Quis format nullo crimine membra? Venus. 10
 Quis mihi perpetuos hos nutrit in ossibus ignes?
 Frons, oculi, facies, verba, labella, decor.

V.

DE JUNIO PUERO.

JUNIVS ut primum materna est editus alvo,
 Miratæ puerum circuire deæ.
 Dum certant, optatque suum dum quælibet: inter
 Certantes rapuit Cypria baciolum,
 Atque ait: Hæc nostrum defendant pignora. at illi 5
 Pressa rubet tenui nunc quoque mala nota.

VI.

IN JUVENEM AUDACEM.

SIVE furor, seu sit ratio contemnere vitam,
 Alterius vitam perdere dum properas:
 Inde mones, juvenum confidentissime, quam sit
 Et fragile, & fallax, & breve vita bonum.

Gabrielis Altilii Carminum Finis.

ILLU.

ILLUSTRIUM POETARUM

C A R M I N A

DE GABRIELE ALTILIO.

JACOBI SANNAZARII de Natali ALTILII Vatis.

MUſarum lux alma, meus cui tura quotannis,
 Cui rite ALTILIUS fundit in igne merum:
 Accipe ſervatos hiberno frigore flores;
 Quæque madent Siculis annua liba favis.
 Quandoquidem magnum Latio, tarumque dedisti
 Pignus, & Aoniis non leve nomen aquis.
 At tu, ſic tristes numquam experiare tenebras;
 Sic Phæbi nitido ſemper honore mices:
 Fauſta, precor, longos tamen expectata per annos,
 ALTILIOQUE tuo concolor uſque redi.

Idem Elegia XI. Libri I. v. 17.

CUI (Pontano) comes intactæ luſtrans ſacraria ſilvæ
 ALTILIUS, docto pectore carmen hier.

Idem Elegia II. Libri II. v. 21.

ALTILIUSQUE novos ſuperis laturus honores,
 Pindarica feriat carmina docta lyra.
 SEORCIADUM mox dicat, ARAGONIOSQUE Hymenæos,
 Jure quibus cantus æquet, Homere, tuos.

JOANNIS JOVIANI PONTANI.

COMTIS ALTILIUS placet puellis,
 INCOMTÆ ALTILIO placent puella.
 Iratam quia feceris Dionem

B b 2

Gato

*Cano candidior puella cycno,
 Quam totis Amor insidens medullis
 Fulgentis pueri asserat calore.
 Oblatum sibi dum suaviari,
 Dum levi cupit hinc, & indo collo,
 Utraque & simul implicare palma,
 Hic trux ALTILIUS reflectit ora;
 Et dextra cupidas manus repellit,
 Ac verbis ferus, improbus minatur.
 Tunc illa in miseros abit dolores,
 Et largus abit imber ex ocellis,
 Torpent pectora, mensque, corculumque,
 Semi & mortua lectulo recumbit,
 Ultricem in puerum imprecata diuam.
 Incomitæ ALTILIO hinc placent puella.*

BASILII ZANCHII in GABRIELEM ALTILIUM.
 Poemat. Lib. vi. pag. 185.

*Q*ualis, Hylan Mysorum agris dum quareret amens,
 Alcides ripa concidit Ascanii:
 Talis ego, amissam dum per iuga longa Lycinnam
 Persequor, & nullo devia trita pede,
 Procubui herbofo viridantis margine ripæ,
 In mare qua liquidis Albula rumpit aquis.
 Hic me jucundo devictum lumina somno,
 Pieridum dulcis per loca raptat amor.
 Errabam, molli qua se demittere clivo.
 Incipit arguso Castalis unda pede.
 Indo pios supero lucos, vividemque Heliconæ,
 Hic ubi forsitæ rura beata deæ.
 Lauri-omi circum colles, & amœna vireta,
 Et vaga odoratum perstrepat aura nemus.
 Telluris gremium non uno nomine flores,
 Non uno pingit mista colore rosa.

Hos

Hos super argento, & tenui mage splendida vitro
 Irrigat Aoniis lymphæ profusa jugis.
 Alta lutebroso dependent pumice tecta,
 Vestibulum molli fronde tegente vires.
 Intus nativo constructa sedilia saxo,
 Et strepitans murmur lene sonantis aquæ.
 Hic mihi Pieria visus recubare sub umbra
 Pyrbius, & circum Thespia turba deæ:
 Quis subter fusos cervix argentea cines
 Accipit, & fusos aureaserta premunt.
 Illis Assyrio vestis fucata veneno
 Ardet, & ex humeris parte ab utraque fluit.
 Hæc modo vocales percurrit pectine chordas,
 Hæc similes chordisnectere docta modos.
 Hæc modo pallentes violas, modo lucida textit
 Lilia, virgatis quæ gerat in calathis.
 Hanc tenet hospitibus late frondentibus arbor,
 Hæc lavat integris pectora fluminibus.
 Pars etiam implexis per mutua vincula palmis,
 Exercent faciles ad nova plectra choros.
 Hæc inter junctis spatiantur passibus ambo,
 Calliope, & magni nominis ALTILIUS:
 ALTILIUS, quo non Phæbo jucundior alter:
 ALTILIUS sacro lotus in amne pater.
 Huic modo prima chori citharam suspendit eburnam,
 Addit & Orphææ fila canora lyre:
 Quis thalamos, ISABELLA, tuos, ARAGONIA virgo,
 Pindarico resonet quæis gravis ore deos.
 Melpomene insignem victrici fronde coronam
 Nunc parat, & verna lutea sarta rosa:
 Nunc plectro insignis lætum, testudine & aurea,
 Ut referat dulci dulcia furta sono.
 Ille canit: Mea vita, Lami luca nota relinque,
 Quintia, Parthenopes dulcia tecta pete.
 Dum modo sim tecum, mea lux, non regna, nec auram,
 Non Arabum optarim ditia rura mihi.

*Sat mihi sit cara mentem saturare figura,
 Pascere & optatis lumina sideribus.
 Tu tantum ambrosiis intendas vincla capillis,
 Vincla vel aterpo non solvenda Jovi.
 His addit dominam insignem de cæde ferarum,
 Munera Diana digna referre tholo.
 Dum canit, Aonia respondent carmina valles,
 Et nemora intonsis spissa cacuminibus.
 O nimium felix tanto scriptore puella,
 Felix, quam longum charta loquetur anus!
 Nota colorati discunt tua nomina Seres,
 Quæque jacet nimio terra perusta gelu.
 Jam niveos illi jungebat sedula cyncos,
 Et dabat adducta lora regenda manu:
 Quum mihi jucundus defluxit corpore somnus,
 Lucifer & roseo fulsit ab Oceano.*

Ejusdem.

MINCIADÆ in ripa veteris prope mœnia Mantus
 Errat, & in Tusco concinit umbra lacu.
 Dum canit, argutos cantus imitatur oloris,
 Dulcius extremum dum canit ante diem.
 Scilicet ALTILII post funera dulcis imago
 Nunc repetit patriæ limina cara suæ:
 Nunc tumulum invisit magni prope busta Maronis,
 Sebethus placidis qua fluit amnis aquis.
 Talis Persephone, talis Ledaëa propago
 Alternis superas itque reditque vias.

HIERONYMI AMALTHEI. Pag. 293. Carm. Basilii
Zanchii edit. Basileensis Oporini an. 1555.
vocatur *Incerti Auctoris*.

Protulit ALTILIUM, quæ protulit ora Maronem:
Protulit una duos, abstulit una duos.
Felicem eventum sortita est utraque tellus,
Altera per cunas, altera per tumulos.

JOANNIS MATTHEI TOSCANI.

CArminis arguti, dulces qui spiret amores,
ALTILIO palmam detulit ipsa Venus.
Sic decuit vatem quem culta Neapolis inter
Perpetui voluit vivere veris opes.
Unde suas lecto distinxit flore Camænas,
Struxit & Aoniis condita mella favis:
Enthea quos Phæbi libabit turba liquores,
Citria dum & gignet Parthenopea rosas.

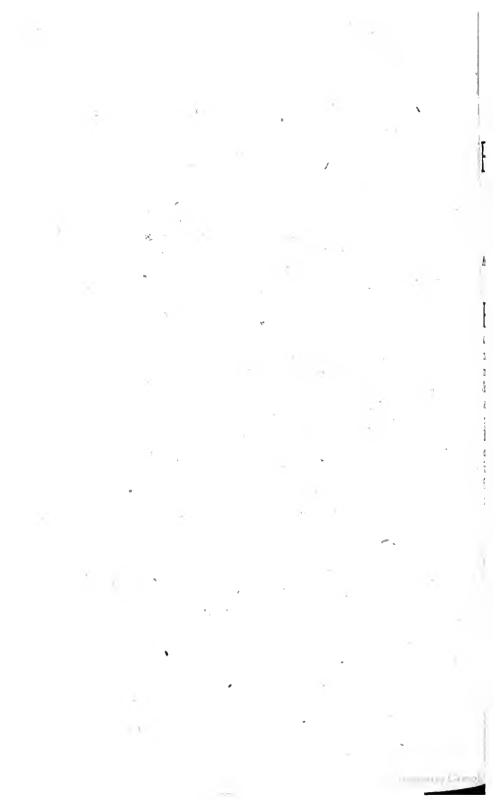

*Meminerint studiosi juvenes , anno
Christi MDCCXXX. ex Cominiana typogra-
phia prodiisse Gabrielis Altilii Epitha-
lamium , admodum eleganter a Joanne Ba-
ptista Carminati , Patricio Veneto , reddi-
tum carmine Italico quod appellant Otta-
va Rima . Auctor paullo post immatura
morte præreptus , amicis , & litteratis ho-
minibus magnum sui desiderium reliquit .
Strophæ sunt quinquaginta & una : Itali-
ca Latinis respondent , e regione collocata .
Editio ipsa magnifica est , ac typis lucu-
lensis . Numerus exemplarium in dies apud
bibliopolam decrescit : propterea qui res
pulchras amant , festinent ea quæ adhuc
reliqua sunt , sibi comparare .*

H O N O R A T I
F A S C I T E L L I

I S E R N I E N S I S
C A R M I N A
E L E G A N T I S S I M A ,

*In altera nostra Editione ,
insigniter aucta.*

Selecta Doctorum Virorum

DE HONORATO
FASCITELLO

EJUSQUE SCRIPTIS

TESTIMONIA.

*Abbas Ferdinandus Ugbellus Italiae Sacrae Tomo Nono
in Episcopis Insulanensibus.*

HONORATUS FASCITELLUS † Ifernienſis, nobili familia natus anno 1502. patre Marco viro clar. matre Margarita Caracciola; puer anno 17. monachus Caſinenſis Cœnobii factus (1), vir evaſit in Græcis, humanis, diviniſque literis verſatiſſimus, & poëta inſignis, cujus etiam poëmata lepidiſſima leguntur apud Jovium in Elogiis, ſuntque impreſſa quoque in Deliciis Poëtarum Italoꝝ. Laudatur a Bembo, Joanne Caſa, Flaminio, ab amico noſtro erudito Jo. Baptiſta Mari Canonico S. Angeli in foro Piſcium in notis ad librum Petri Diaconi Caſinenſis de Viris Illuſtribus Caſinenſibus, quem publici juris fecit Romæ anno 1655. aliisq; doctiſſimis

(†) Seb. Gryphius vocat *Venetum* in Præf. ſua ad Lecto-rem Lactantii ab eo excuſi Lugduni 1541. in 8. ſic enim ait: *Tanta annis ab hinc quatuor (ſex debuit dicere) felicitate Honoratus Faſtelius Venetus integritati ſua reſtituit, ut non Firmiano plus, ex quo nati ſunt, quam Faſtelio, ex quo renati, debere videantur.*

(1) Sub Vincentio Neapolitano.

mis viris; quumque ob egregias virtutes, JULII III. PONTIFICIS notus, & familiaris esset, Insulana insula condecoratus est die 30. Januarii 1551. præceptor datus Innocentio Montio Cardinali in Pontificis familiam adoptato. Interfuit Concilio Tridentino. Romæ obiit mense Martio 1564. quum jam antea Episcopatu se absolvisset. (1) Insigne edidit opus de factis Alphonſi Marchionis Vastii heroico carmine, cujus cum laude meminit Scipio Capicius de Principiis Rerum *in calce Lib. II.*

† *Paulus Manutius in Epistola ad Germanum Minadum Monachum Casinatem præfixa sue Lactantii Editioni anni 1535. ab HONORATO FASCITELLO, correctæ & auctæ, post multas FASCITELLI laudes, hæc subjungit.*

NON enim facile dicam, plusne humanitatis in optimo juvene, an eruditionis inesse perspexerim. sed certè cum alteram acceperit ab ipsa natura, alteram diligentia, vel summo potius quodam ingenio sit consecutus: in utraque ita præstat, ut anteponendus nemo, conferendi vero quam paucissimi sint. Non pauca tum græce, tum latine ab illo scripta amici legimus. quid elegantius? quid purius? quid magis aut sententiosum, aut proprium? Versus facit: Musas ipsas non aliter loqui credas. Conscribit aliquid soluta oratione: veterem eloquentiam exprimi melius non posse dicas. De judicii præstantia, de candore animi, de comitate nihil di-

(1) Scripsit quamplurima opera, quæ temporum calamitate ad manus nostras non devenerunt. Floruit temporibus Caroli V. & Maximiliani Imperatorum. *Placidus Diaconus Casinensis in Supplemenſo ad Librum Petri Diaconi de Viris Illustribus Casinensibus.*

dicam. Primum, quod hæc notiora sunt, quam ut nostro indigeant testimonio: deinde, quod facile possum, cum non sit hic proprius illa commemorandi locus, in aliquam assentationis suspensionem incidere. a qua ego tam longe absum, quam ille ipse, qua est modestia, cum hæc pauca de se scripta vel audiet, vel leget, laturus est submolestie. Verum enimvero faciundum ita fuit, & dandum aliquid amicitiae ac veritati: quando is est, de quo sit posteritas locutura. Quibus rebus cum ego, ut illum incredibili quadam benevolentia, vel potius pietate, complecterer, impulsus essem: etiam ut deberem, magno ejus beneficio factum est. Nam cum me ita animatum, ut supra commemoravi, sensisset; quasi non contentus, eam viam quæ ad veram sapientiam ducit, ostendisse, nisi etiam primos aditus muniret, detulit ad me quos nunc impressimus Læstantii libros, tam multis illos quidem in locis & emendatos, & auctos, ut cum omnibus qui ante exierant, collati, propemodum alii viderentur. &c.

*Petrus Victorius Epistolarum Lib. II. Epistola
ad FASCITELLUM.*

Accepi (a Simone Portio) te ab JULIO III. PONT. MAX. Episcopum esse creatum, quum paucis antea mensibus vel diebus potius te usus esset, atque instituendo, ingenuaque omni disciplina, expoliendo Cardinali suo destinasset: eo autem nuntio maxime latatus sum, & tui ipsius causa, quem semper amavi, & propter admirabiles virtutes tuas, merito suspexi, & aliorum etiam, qui idem vitæ iter ingressi, atque in doctrinæ studiis diu versati, sperare possunt, præmium aliquod aliquando fore suis laboribus; cui rei si operam darent opulenti viri, & in maximis dignitatibus constituti, vehementer in-

inflammarentur animi reliquorum ad optimas artes colendas, & in antiquum gradum honoris restituendas, unde importunitate barbarorum, calamitateque superiorum temporum indignissime dejectæ fuerant: nam, quin hoc perfici possit, dubitare non debemus, quum hac ætate magna illis accessio facta sit, sponte ad hoc conspirantibus ingeniosis viris, potius quam iusta ulla mercede tantæ suæ industriæ invitat. &c.

Q. Marias Corradus Libro XIII. de Lingua Latina.

Luferunt alia doctissimi viri, Pontanus, Castilio, Varchius, Jo. Baptista Arcucius, Cotta, Naugerius, Fracastorius, Amaltheus, Marullus, Gamba, FASCITELLUS; quorum tamen scriptis non minus, quam Virgilii, Horatii, aliorumque veterum, posteritas omnis adjuvabitur.

Jo. Matthæus Toscanus Pepli Italie lib. III. pag. 78.

FASCITELLUM protulit Neapolis, Cardinali FARNESIO ob ingenii elegantiam carum: a quo & Episcopatu honestatus est. Purissima ejus & dulcissima poëmata, quotquot in manus nostras venerunt, typis exaranda curavimus primo volumine Carminum Illustrium Poëtarum Italicorum. Multo tamen majorem carminum numerum, nondum luce donatum, poëtrices studiosi desiderant: quæ aliquando proditura (1) non desperamus.

Janus

(1) Nobis potissimum id contigit, ut primi omnium (nisi valde fallimur) plura, & ea quidem graviora, FASCITELLI carmina, situ atque oblivione pæne sepulta, in lucem proferremus. Quanti enim fieri debet a justis

Janus Broukhufius ad illa Tibulli Eleg. I. lib. I.
Exiguo luceat igne focus.

Quæ perpulchre est imitatus HONORATUS FASCITELLUS, Episcopus Insulanus, vir multis nominibus laudatissimus:

At dies brevioribus
Rapta cum spatiis ruit,
Brumaque extulit hortidum
Verticem gelidæ nivis
Imbriumque potentem,
Tam foco silvâ integra
Advoluta hilarat domum:
Nos pigri utraque & utraque
Cruraque, & latera indidem
Ustulamus ad ignem.

tum quæ inibi sunt plura, eruditæ venustatis plenissima.

Idem ibid. ad illa Eleg. I. lib. II. Fulvis
circumdatus alis Somnus.

Pulchre HONORATUS FASCITELLUS, pœta purus ac nitidus, cujus ego plura exstare Carmina (1) magno emerim:

Usque

stis rerum æstimatoribus Poëma nobile de gestis ALFONSI, Marchionis Vasti, cujus egregii operis meminerunt Scipio Capicius, & Ferdinandus Ughellus, quos testes locupletes in hac causâ excitavimus. Id tamen ante nostram ætatem typis descriptum numquam fuit, quod sciamus.

(1) Utinam Broukhufius adhuc superesset! magnam scilicet

*Usque dum veniens genis
Conniventibus, & pede
Debili Sopor, unus ut
Quisquis ear cubitum monet
Oscitante labello.*

pulchre, inquam, Somnum pede debilem fecit. Rationem nos docet Pausanias Eliacis prioribus, sive lib. V. &c.

*Idem ad illum Propertii versum Eleg. I. lib. III.
Ad tua rorantes carmina flexit equos.*

Perquam venusta tralatione ii pisces nostro equi dicuntur. Et secutus est HONORATUS FASCITELLUS, nobilis superiorum temporum poëta, ad homines transferens:

*Regem magna virum proceraque colla duorum
Sublimem junctis sustulerant manibus.
Hi currus illis, hæ sunt in honore quadrigæ:
Non aliis prisco more vebuntur equis.*

Respexit autem is ad locum Plinii Minoris Panegyri. Nam priores inuehi & importari solebant, non dico quadrijugo curru & albensibus equis, sed humeris hominum.

*Josias Simlerus in Epitome Bibliothecæ Conradi
Gesneri. fol. Tiguri 1555. pag. 80.*

HONORATUS FASCITELLUS scripsit insigne Poëma ad Heroinam Piscariæ.

cet animo lætitiâ caperet legendis quamplurimis FASCITELLI versibus, huic alteri editioni nostræ adjunctis; qua erat in eum poëtam voluntate. Hos tamen insigni Viri celeberrimi APOSTOLI ZENI liberalitati omnino deberet, qui ex illo suo copiosissimo bonorum librorum thesauro depromptos, nobis edendos benigne concessit.

HO.

H O N O R A T I
F A S C I T E L L I
I S E R N I E N S I S
C A R M I N A.

I.

A L F O N S U S.

(*Ex Codice chartaceo in folio, ut vocant, Viri Celeberr.
APOSTOLI ZENI; in quo nonnullorum poemata
Latina & Etrusca, item alia soluta oratione
scripta continentur; pag. 24. Huic Codici
nota numeri I. apposita est.*)

U M Q U A M non Musis, numquam
non vatibus æque
Gesta deũ cura, curæ sunt ge-
sta virorum.
At vos, Pegasides, vos æquius
inclyta semper
Facta patris decet, & divũ ce-
cinisse trophæa;

Qualia Phlegræos dudum bellata per agros
Stans vestrũ medius, quondam cantabat Apollo;
Ætnamque, Prochytenque, & olentes sulphure Bajas:
Quandoquidem divas æquum est meminisse deorum.

C c

Nos

Nos contra melius, nobiscum carpere fuetos,
 Quicquid id est tandem cæli & spirabilis auræ, 10
 Nostrates canimus, vestrisque æquare paramus.
 Sic ego * id meditor totum vulganda per orbem,
 Quæ mihi post paullo Parcæ dicenda reservant:
 Scilicet ut tenui jam pendeat Africa filo,
 Jam trepidet, miserisque modis turbata laboret; 15
 Nec quid agat, norit; vel quo se exterrita vertat.
 Ipse sibi mediis Triton diffidit arenis;
 Ipse tremit vacuis Nasamon prædator in arvis;
 Et celeri Garamas cursu delatus ad Indos, 20
 Avia jam noti superat cunabula Nili.
 Per nemora ad latebras, & inhospita tenditur antra;
 Nec tamen aut silvæ miseris, aut illa putantur
 Tesqua satis. Passim pallorque, pavorque vagantes
 Occupat; & vario miscentur cuncta tumultu.
 Tantum aspectantes Asiam, Turcamque tyrannum, 25
 Ore fremunt omnes. Tum, spes ubi nulla salutis,
 Id sibi præsidii solum superesse fateri.
 Jamque cient magnis clamoribus. Huccine rerum
 Deventum est Libyæ? vix est mihi credere dignum.
 Sed tamen hæc etiam, Libye, te fata manebant. 30
 Ah misera, ah male sana, ducesque oblita priores,
 Nec tibi jam constans, nec habens cni perdita fidas!
 Tu Libye? tunc illa tuis armisque virisque
 Terra potens, Latii quæ nominis æmula semper,
 Sola parem terris animo aspernata Quirinum, 35
 Aurea sublimi seriebas sidera dextra?
 Nunc Asiam imbellem spectas, Parthumque fugacem;
 Nunc externa petis Tyriæ solatia genti,
 Non quantum meritis minor, & virtute parentum!
 Nequicquam tamen, infelix, hæc ipsa fatigas 40
 Auxilia, & xurpi talem te fœdere firmas.
 Nam sua stant Asiæ quoque funera, nec procul ardent;
 Et junctæ casu longe majore ruetis.
 Anne parum vobis Europæ cognita virtus?

Vos

Vos armis Europa petit, belloque laceffit, 45
 Italiæ auspiciis, ducibusque innixa Latinis.
 Jamque parat Siculi præter vada currere ponti;
 Jam Ligurum obsedit salebroso in litore portus
 Magnanimùm instructis heroum exercitus alis;
 Adcincti bello juvenes, Romana propago; 50
 Spirantes patriæ meritos virtutis honores.
 Quos inter medius gradiens ALFONSUS, & ipse
 Scipiadas nobis referat qui solus utroque,
 Sceptra manu gestans, AVALUMQUE insignia regum,
 Terribilem cristis galeam quatit acer equinis, 55
 Qualis Parthenopes nuper sub montibus idem
 Gallorum magna debebat strage cohortes.
 Tempore quo mihi LAUTRECCUM Ligur AURIA Belgā,
 Ignavosque duces infausta que castra perosus,
 Vertit iter, serisque suis sibi conscius annis, 60
 Hic demum tuta classem statione recepit.
 I cava nunc Cetara, & Amalphides ite puellæ,
 Incusate deos, & Tusci numina ponti,
 Candida marmoreis plangentes pectora palmis.
 Hæc quoque Parcarum volvebant flamina fusi, 65
 AURIA uti fato victor que & victus eodem,
 Jungeret ALFONSO sese, juvenemque secutus
 Jam senior, bello tumidos, præstaret, ut ille
 Tum certe Gallos nostris averteret oris:
 Mox vero magnis Libyamque Asiamque catenis 70
 Implicet, & pedibus calcandas Cæsaris....
 Nec mihi se Rhenus jactet conjunctus Ibero:
 Dum stetit, hostilesque minas interrita vidit
 Parthenope, ALFONSI dextra stetit. AURIA magno
 AURIA dein AVALO junctus, terra que marique 75
 Illicet ostendit, quid pubes Itala posset,
 Discordes animo pergat si ponere motus;
 Sponte nec ipsa sua caput offerat obvia leto,
 Dum studiis diversa ruit; dum turbine cæco
 Acta, odiis, grata & rerum novitate tenetur. 80

Atque utinam quorum manibus victoria parta est;
 Idem virtutis quæssissent præmia soli,
 Et bene pro meritis laudum quoque dona tulissent.
 Nunc eadem insontes pariter fontesque procella
 Perculit, & cunctos uno simul obruit æstu: 85
 Dum sibi quisque putat nil non impune licere;
 Et rapit; & læti quantum quis possidet agri,
 Tanti agitur reus, & patriis procul exulat oris.
 Heu sortem miserandam, & nostris debita seclis
 Fata deum! si fata deum tam dira putandum. 90
 Sic o sic tandem patriis viduata colonis,
 Una viris florens, opibusque, & fortibus ausis,
 Una domus genitrixque deum, sobolesque deorum
 ITALIA infelix, Septem-jam tota-trioni
 Occidis; &, curru celsa ad Capitolia victos 95
 Ducere gratantum longo quos ordine fueras,
 Nunc dominos perfers; nec te iuga barbara tangunt?
 Sic nos (heu miseri!) quæ digna indigna relatu
 Pertulimus? quæ non mala vidimus? O ubi tellus
 Ultima, & æternis numquam non cana pruinis, 100
 Aut solis rapido semper damnata sub axe?
 Sed lacrimis modus esto. Meus, meus ecce propinquit
 Quadrijugo invecus Campana per oppida curru
 ALFONSUS, pacemque ferat, finemque malorum
 Qui statuatur; curasque jubens procul esse sequaces, 105
 Æterna inducat miserarum obliviam rerum.
 Victor io trahit ecce tot incluta regna, tot urbes
 Captivas; montesque novos ostentat; & arces
 Montibus, & rapido fluviorum vortice tutas
 Victor agit, clari secum monumenta triumphi: 110
 Innumeras Italo prostratas Marte phalangas;
 Æthiopum Meroën, & Bactra extrema, Dahæque,
 Quosque habet infelix felices Mecha Sabæos,
 Quique bibunt Indum, & centumgemina oppida Cari;
 Atque alios, aliosque omnes, quos maximus ambit 115
 Orbis, & Oceano complectitur Amphitrite.

Ve.

Vestes cuique suæ, nec lingua alienior armis.
 Hic illum, ille alium miratur: at omnibus omnis
 Præcipua Othomani cura est, Asiæque jacentis
 Arma procul, capitisque immensa volumina sacri 120
 Prospicere; humanasque vices variantia fata,
 Aureaque Eoi miserari vincula regis.
 Tu vero Pœnos & classem discere, & ecquis
 Sub pedibus frendat Libyci novus Annibal æstus,
 Ænea cui barba est, ferroque incincta nitenti 125
 Dextra rapax, regnumque dolis & cæde paratum.
 Ipsi non audent dejecta cacumina montes
 Tollere; non oculos, infractis cornibus, amnes.
 Caucasus Atlantem miratus, & arida menta,
 Ingentesque artus, concretaque terga pruinis, 130
 Cælum ubi sit, quærit: versoque ad gaudia fletu,
 Irridere senem, percontarique videtur,
 Ecquis in Herculei defudet mole laboris.
 Ille supercilium tollens, cervice reflexa,
 Suspicit ALFONSUM; scapulisque ad colla relatis, 135
 Ut licet, hæc majora fatetur pondera; & ore
 Compresso, tantum demisso vertice nutat.
 Bagrada respectat Tigrim simul, & simul omnem
 Prolixam, illacrimans, falso rigat æquore barbam.
 At Tigris nictatque oculis, torvumque tuetur, 140
 Jam jam erupturo similis, totamque sonanti
 Cursu eversuro pompam. Pavet obvia turba;
 Et flentes pueros pressant ad pectora matres.
 Sic Tagus ad Gangem, Ganges conversus ad Istrum,
 Inque alios alii, mussantque dolentque vicissim; 145
 Spectantumque tenent oculos, atque ora morantur.
 PAUSILYPUS læta redimitus tempora citro,
 Jura dat, & leges victis imponit amicas;
 Ac monet, ut partem socii SEBETHUS honoris
 Jam subeat, Nymphisque rosas & lilia mittat. 150
 Ipse fluentifona lenis pater incubat urna,
 Cæruleos tenera præcinctus arundine crines,

Sufficit & festas vario de flore corollas,
 Hortaturque suas per mollia prata Napæas,
 Visendi properent dulci prævertere cura 155
 Naiadas comites, festinantumque catervas
 Nereidum: quarum Siren dux, maxima Siren
 PARTHENOPE, thyasosque novos, nova carmina tentat;
 Et movet in numerum choreas, & voce canora
 ALFONSUM ingeminans, Felix, hoc auspice, felix 160
 Nunc ego dicar, ait. Responsant æquora plausu.
 Immixtæque viris passim nullo ordine matres,
 Et pueri adsultant, vocesque ad sidera tollunt,
 Gratandi exciti studio, effusique per urbem.
 Ære cavo divûmque arces, arcesque minorum 165
 Certatim plaudunt heroum, atque aëra frangunt:
 Sed divûm resonis tantum tinnitibus auras
 Complent, & molli nubes clangore serenant:
 Heroum valido fumantes igne coruscant,
 Igne tonant, cælumque petunt, cælû igne laceffunt, 170
 Et longis liquidum labefactant æthera bombis.
 Quæ pater ignipotens media Vulcanus ab Ætna
 Dum procul exaudit, clauso Cyclopas in antro
 Castigat, furtique vias & nomina quærit;
 Fulminibusque suis fremit æmula fulmina, olenti 175
 Sulphureque strepituque & terrificis fulgetris.
 Jam fremitu reboant montes; jam jam omnia late
 Litora turbantur: Campania tota resultat.

Ast AVALUS divûm templis indicit honores,
 Et larga fert dona manu, cumulatque per arâs 180
 Tura Arabum, & stirpes ima ab radice revulsas.
 Tum spolia excelsis gaudet suspendere testis;
 Parietibusque sacris adfigit opima, superbis
 Pro foribus statuens quæsitâ ex hoste trophæa.
 Talis Liber erat, nigris cum victor ab Indis 185
 Indomitos egit tigres ad frena jugales,
 Sileno cum evante, & thyrsigeris Satyriscis.
 Talis & Alcides præda spectandus Ibera,

Post

Post tot inexhaustos terraquæ Ereboque labores,
Aut fuit, aut poterat Pompejis esse propinquis, 190
Æterno nostras dignatus nomine terras.

Victori in primis medio VICTORIA templo
Adstitit, jactatque suo se nomine læta,
Quondam sæpe viro, nunc facta nepotibus omen.
Utque olim invicti fata immatura mariti 195
Flebilibus numeris, doctisque sacrasse querelis
Jovit, & æternis manes intexere chartis;
Jam canit ALFONSI victricia signa nepotis,
Lesboas Tusco percurrans pectine chordas.

Sed locus haud patitur me longius ire per altum, 200
Nec mihi tam gelido præcordia frigore torpent,
Hujus ego ut brevibus laudes perstringere verbis
Posse rear, speremque omnes æquare canendo.
O decus, o patriæ spes, heroina, deorum
Salve perpetuo nostris data munere terris: 205
Te canimus læti, te cælo tollimus omnes.
Tu mihi te facilem da, vates optima, vati:
Et potuisse aliquid tecum fortasse feremur.
Hæc meditor, tacitusque animo mecum ipse voluto.
Atque utinam tantis par sim modo conditor æstis, 210
Ne me deficiant sub iniquo pondere vires.
Sed tamen experiar: nec me tentasse pigebit.

II.

AD CARDINALEM FARNESIUM.

FARNESI, tibi non sat est, ut ajunt,
In magnis voluisse; nam pusilli
Illud est hominis * Tibullianum.
Te, qui maximus es, deumque proles,
Decet maxima quæque jure posse: 5
Quamvis fors etiam Maroniam
Perrupisse Acheronta sit necesse.

C. c 4

Jam

* *Propertianum* etiam dicere poterat; nam *Propertii* est *Elegiar. lib. 2. In magnis & voluisse sat est.*

Jam scis quod volo; perface ut satis sit;
 Hac via, aut alia, nihil laboro:
 Tantum perface. quod remordet, hoc est.
 Sic tu terque quaterque diis secundis
 Diu terque quaterque sis beatus.

10

III.

AD ANTONIUM PERENOTUM
 C A R D I N A L E M.

Q U U M quisquam maris æstibus
 Deprehensus, truculenti & rabie Noti,
 Jactatus lacera trabe,
 Certus naufragii, vota deis facit;
 Implerint subito leves
 A puppi si animæ lintea; & æstibus
 Ereptus, rabie & Noti,
 Terras prospiciat, quas petit; & prope
 Accedat magis ac magis
 Cara ad litora, caram ad requiem, & lares, 10
 Non jam naufragium timens;
 Attollit mediis lætus in æthera
 Ex undis duplices manus;
 Præsentisque supinus celebrat deos:
 Quos sperat fore perpetes, 15
 Purgato rapidis cælo Aquilonibus,
 Dum terras cupidus premat.
 Sarcit carbasa mox; & reficit ratem
 Diris fluctibus erutam:
 Tranquillo det hians ne pelago prius, 20
 Quam portum subeat, latus;
 Et, qui nunc fuerat præsidio Dei
 Servatus, sua inertia
 Magno cum opprobrio turpiter occidat.
 Is, postquam incolumes tulit 25
 Tandem in litus amicum madidus pedes,
 Piæis vestibus, & trabe
 Votivam superis pariete de sacro

Suspend-

Suspendit tabulam, memor

Quam vim suspiciat Numinis, & colat. 30

Cesset si auxilium Dei,

Nil nostrum ingenium, nil valeant manus;

Sitque incognita cœlitum

Virtus, si nihil æquo ab Jove defluat.

IV.

IN OBITU ARSILLI, MEDICI,

ET POETÆ.

ERGO videmus lumine hoc spirabili

Cassum jacere te quoque;

Ut plebe quivis unus e vili jacet;

ARSILLE magno Apollini,

Novemque Musis care? sive poculis 5

Præsentibus morbi graves.

Effent levandi; sive dulci carmine

Dicenda mater aurea

Cupidinum, lususque furtorum leves.

O vota nostra inania! 10

Quid dura fati non potest necessitas?

I, da lyram mihi, puer;

Manuque funde proniore Cæcubum.

Nunc sunt Lyæi munera,

Nunc plestra cordi, nunc juvat lætissimo 15

Cinxisse flore tempora.

Sicci, tenebris obûti, tristi in Styge

Fortasse eras fletibus.

V.

AD NICOLAUM ARDINGHELLUM,

CARDINALEM.

EST quidem hoc aliquid, fatemur omnes,
Non magnum modo in urbe te, sed inter
Patres posse videre purpuratos.

Est quidem hoc aliquid, fatemur omnes,

ARDINGHELLE: fatemur, & frequentes 5

Hinc, atque hinc tibi gratulari avemus.

Sed

Sed quod sit satis, id negamus omnes,
 Quantum quod potè plurimum negari.
 At, quum maximum in orbe viderimus,
 Insignem triplici autea tiara;
 Quæ virtus tua, nostraque omnium est spes;
 Tum vero id poterit satis videri.

VI.

A D F. CORNELIUM.

UNUS qui reliquus mihi patronus,
 CORNELI, fueras, vetusque amicus;
 Qui excelso usque animo esse me jubebas
 Firma in spe eximiaque, maximaque,
 Ut jam istos facerem pili beatos:
 Nunc diversus abire, nunc videris
 Idem non animo esse, non loquela.
 Et, quod me cruciat magis magisque,
 Nullam ob causam aliam nisi ob facetam
 Unam, ridiculamque, futilemque.
 Quod FARNESIUS ad jocum libenter
 Refert omnia; qui solet jocari
 Tecum; & cui fuerit bono, rogare.
 Atque hic tu mihi per jocum, atque lusum
 Verbis illius (o novos lepores!)
 Quid non dicere, vel tacere pergis?
 Commentum placet elegans, salisque
 Plenum. sed, mihi crede, vultu, ocellis,
 Pallore, atque tremore, denique ipsa
 Næ tu proderis oscitatione.
 Tun' me? tun' mihi? qui tibi. sed ad rem.
 Amabo, mihi desine ista, posthac
 Plane frigida. Sin, vide, palam, clam
 Profecto ad JOVIUM elegantiarum
 Appellabo parentem. habet paratas
 Is chartas, calamosque, sive Etruscos
 Malis, sive etiam Latiniore:
 Quales nunc Venetos tuos videmus:

Qui-

Quibus quum historiam politiozem
 Conscribillet ab orbe condito omnem,
 Illustrans, celebransque & hos, & illos:
 Jure amicitiae petemus, ut te
 In hos inserat, & tuos lepores.

VII.

* IN PAULLUM JOVIUM.

Næ debent Jovio viri elegantes,
 Bonis artibus his, & his politi.
 Næ debent Jovio elegantiarum
 Parenti, artibus omnibus polito,
 Quantum vix animus capeffat ullus;
 Nec vivi modo, qui vident, amantque
 Urbani senis & salem, & lepores;
 Sed quos lumine adempto avarus Orcus
 Quis scit quo cohibet loco misellos?
 Nam facit Jovius suis tabellis,

10
 Ex-

* Hoc Epigramma Italice ita redditum est an ab ipso FASCITELLO, an ab alio illorum temporum poeta? Quæ quidem interpretatio præponitur Elogiis Paulli Jovii Virorum Litteris illustrium, de Latina in Italicam linguam translatis.

*Quanto al Gioviò, che siede in su la cima
 Degl' ingegni eccellenti, incliti, e ornati,
 Debba chi versò eccelsa ebbe dai fati,
 Nè in pensier cape, non che in versi, o in rima.
 Ben tenuti gli sono i vivi in prima,
 Ch' ammirano i suoi detti alti, e pregiati:
 Ma non men quei che fur quindi levati
 Da lei che tutti al fin convien ch' opprima.
 Che'l suo studio gentile; ond' ei ci diede
 Tante onorate immagin da vedere;
 Senza cui la lor fama era smarrita;
 Fa che non temon quei muovere il piede
 Verso la morte: e a questi fa godere
 Ancor nel mondo sempiterna vita.*

Excultis lepidò suo labore,
 Leti funera non timere vivos;
 Vitam vivere mortuos perennem.

VIII.

A D E U M D E M.

J OVI, quem pote nil novi latere,
 Rescistine hodie, tuum sodalem,
 Qui te plus reliquis tulitque, fertque,
 Et semper feret in suis ocellis,
 A duro tibi Samnio redisse?
 Neges o utinam, senex beate;
 Sic sit, ipse ego nuntiusque primus,
 Bisque hoc nomine carus esse possim.
 Sed seu sic habeat, quod ipse malim,
 Se res, sive aliter; tuus sodalis
 A duro tibi Samnio reversus
 Te salvere jubet, manusque prones
 Absenti, ut licet, osculatur ambas.
 Hoc primum: a regione tum remota
 Vestros cascadeos dat, atque pernas;
 Addit præterea lepulosque
 Duos, quos ab Anagninæ ruinis
 Venator tibi tradidit ferendos.
 Tu ne despice qualecumque munus;
 Paulo post aderit sodalis ipse
 Cum rerum tibi sacculo novarum:
 Canet versiculos suos jocosos;
 Tu gravem historiam tuam repones.

IX.

A D J O V I I

Viros illustres Armis.

M A GNANIMI heroes, salvete, haud parva supremi
 Cura Jovis, docti maxima cura Jovis.
 Vos tulit in cæli sublimes Juppiter arcem,
 Dignatus mensa concilioque deum:

Vos

Vos Jovius totum late volitare per orbem, 5
 Romanaque jubet vivere in historia.
 Munera magna Jovis: verum, si dicere fas est,
 Non sunt æterni dona minora Jovis.

X.

D E J O V I O.

P O S T Q U A M relegit omnium
 Provinciarum Jovius intimos lares,
 Nec instituta substitit
 Via, vel alto territus montis jugo
 Hinc dividendis Italos, 5
 Illinc Iberos bellicosa Gallia,
 Vel æstuosis Hadriæ
 Illinc procellis, hinc profundis fluctibus
 Turbatus inferi maris:
 Sed inter acres evagatus milites, 10
 Interque rauca cornua,
 Et fusa victorum hinc, & hinc cadavera,
 Non otiosa indagine,
 Tot inde retulit libros annalium:
 Mox utriusque litoris 15
 Ora remensa, diligens felicibus
 Piscator inde retibus,
 Avara quidquid ante Neptuni manus
 Celaverat nobis, tulit.
 Nunc inquietus patre deductus Jove, 20
 Animusque jam terrestribus
 Non rebus explendus, velut celeri Noto
 Elatus, ubi cælestibus
 Explere se se latius bonis potest;
 En aureo promit penu, 25
 Quantum supremo Juppiter manu polo
 Pulchri recondit: & quia
 Numquam moveri cælites queunt loco,
 Ut sustulit fati dies,
 Veras recepit singulorum IMAGINES: 30
 Quas

Quas deditas Apollini,
Musisque Larium colentibus lacum,
Beata continet domus.

Has si videre longa te vetat via,
Aut morbus, aut senium grave,
Præsens libellus indicabit, aureo
Quovis monili carior.

Vos hinc remordet illa si cura, arduum
Tentate cælum, posteris;
Quod summa virtus sola dat recludier.

XI.

IN CAROLI MAGNI EFFIGIEM.

AUDISTINE olim magni post Herculis arma,
Extremam paribus Galpen qui terruit ausus,
Invictum virtute animi dextraque Rolandum?
Audistin' robusta senis tot pignora Amonis?
Ac teneram roseo cum primis ore puellam,
Casside sub dura solitam se credere campo,
Congressamque viris victricem excedere pugna?
Atque alios aliosque omnes fortissima bello
Pectora, bis senos ex ordine Pallatinos?
Quos magnis longum spectatos Gallia rebus
Evexit cælo, & fulgentibus intulit astris:
Scilicet insignes spoliis heroas opimis,
Insignes raptis immani ex hoste trophæis.
Hoc duce, quem multo trabeatum cernis in auro,
Nunc etiam adspectu ipso, & majestate verendum,
Hoc meruere olli, & tantum exhaustere laborum.
CAROLUS hic ille est, quem nec sæcla ulla, nec ætas
Non canet eximio REGEM cognomine MAGNUM:
Cujus ab auspiciis tum primum Gallica signa
Bætis, & infractus victricia sensit Iberus.
Intremuere Asiæ reges, jacuitque subacta
Punica terribili tellus concussa duello.
Cetera, ab angustæ spatiis exclusa tabellæ,
Te magni divina Jovis monumenta docebunt.

XII.

XII.

FARINATÆ UBERTO.

SERVATA per te patria quod tum maxime
 Si quum misera casura fuerat maxime;
 Nunc optimo tu jure, præter ceteros,
 O belli & idem pacis artibus inclyte
 UBERTE, patria vivis in superstitie,
 Viveſque dum vivent ſacri annales JOVII.

5

XIII.

IN GIBERTUM, SUMMA INGENII
 INDOLE P U E R U M.

GIBERTI ingenium bonas per artes
 Excultum celebramus urbe tota,
 Dignum Socratica institutione.
 Hinc eſt gloria vera comparanda:
 Hinc laus ipſa perennior petenda.
 Hoc GIBERTUS amat, puer diſertus,
 Comtemta juvenum procacitate.

5

XIV.

A D D E O S.

O' Inter veterem, & novam Theaten
 Qui me, dii, ſtatuisti immerentem,
 Quid vobis voluistis? an poëtam
 Veſtrum perdere per jocum, atque ludum?
 Nam quid feci ego, quidve ſum locutus,
 Cur vos tam male me, male atque acerbe
 Haberetis, ineptiusque multo,
 Quam Rheæ deceat genus beatum?
 Eſto enim mala noſtra vos juvabant:
 Una non ſatis, & ſuper Charybdis
 Erat? quorſum opus addidiſſe Scyllam?
 Sed freto bona ficus in Sicano
 Duci Dulichio tulit ſalutem:
 Nobis in Latio ſalus Latinis
 Eſt a montibus expetenda ſummis;
 Ut Phœbus cithara increpans ſonora

5

10

15

Ter

Ter per somnia visus admonere.
 Quare Tibridis ad fluenta, montes,
 Qui gratissima regna diis tenetis,
 Cælo vertice proximi, & decorum 20
 Incincti triplici caput tiara,
 Summos vos adeo, rogoque supplex,
 Ut monstro me ab utroque liberetis.
 In sinu liceat latere vestro,
 Et sacra recreare me sub umbra 25
 Non fici Siculæ; sed innocentis,
 Floridæ, peramabilisque olivæ:
 A cujus mihi ramulis in orbem
 Plexis Palladium petam coronam;
 Et colam omnia vestra dicta, facta. 30
 Sic post sæcula longa & usque & usque
 Vobis non modo collium superbas
 Septem assurgere gratulemur arcæ;
 Sed magnum Oromedonta, & ipsum Olympum.

X V.

IN SABELLAM ROMANAM PUELLAM LEPIDISSIMAM.

SABELLÆ * ocelli, non ocelli, sed vagi
 Soles duo minutuli:
 Labella, non labella, sed corallia
 Saxis tenella in candidis:
 Si vos rigentum flabra ventorum horrida 5
 Dissuaviari insaniunt,
 Nec est manu vel pallio procacium
 Arcere pervicaciam;
 Nos perditos, qui carne molli, & ossibus
 Non faxeis plane sumus, 10
 Quonam putatis esse posse corculo?
 Qua mente? nec plura attinet.

XVI.

* In Gagneji Collectione legitur GIBERTI.

XVI.
I N E A M D E M.

O Os purpureum, genæque læves
 SABELLÆ, o teneræ manus eburnæ,
 Dentes candiduli, venusti ocelli:
 Quibus candidius, venustiusque
 Nec candor potis esse, nec venustas:
 Qui vestra glacie Notum rigere,
 Aut vestra Boream tepete flamma,
 Stulti versiculis canunt ineptis,
 Ah quanto satiusque veriusque
 Me ægrum, flante Aquilone, flante & Austro,
 Dicerent tremere usque & æstuare!

XVII.
D E L I V I Æ C O L U M N Æ
R O M A N Æ O C U L I S.

O CELLI nitidi meæ puellæ,
 Puellæ lepidissimæ, & venustæ,
 Quantum non aliâ ulla, cui per urbes
 Forma excellere contigit Latinas;
 Ocelli nitidi, quid accidisse
 Vobis (me miserum!) audio molesti?
 Vos horror malus, & malæ tenebræ,
 Vos furvis nigra nox obumbrat alis?
 Et qui sideribus pares eratis,
 Nunc caligine hebescitis profunda?
 O nimis male, nequiterque factum!

XVIII.
A D E O S D E M.

NÆ, si vos, nitidi & venusti ocelli,
 In magnum superi ferent olympum,
 Inter ætherias faces locandos;
 (Ut percubuit, & dolemus omnes)
 Næ duri superi, miselli homulli.
 Sed quando superi; nec in beatos
 Jus ægris, neque fas; quod unum, & ingens

D d Sola

Solamen reliquum, valete, ocelli:
 Ocelli nitidi meæ puellæ,
 Avete, atque valete; deque summo
 Posthac vertice mi micate cæli.
 In terris ego ture vos, & ara,
 Et cantu citharæ colam sonoræ,
 Incensus magis in dies magisque
 Sanctarum liquido igne pupularum.

10

15

XIX.

A D E O S D E M.

POSTQUAM vos, nitidi & venusti ocelli,
 Ocelli nitidi meæ puellæ,
 Inter sidera diis referre visum est;
 Nos vestra sine luce multa passi,
 Eo nomine gratulari habemus,
 Quod iidem dederunt mali levamen,
 Terrarum miseram vicem dolentes:
 Ut quicumque levi secant faselo
 Magnæ navis fragum salum Diones,
 Illis vos Helice petita nautis,
 Vos sitis Cynosura jam futuri.
 Ergo quod superest, miselli amantes,
 Ne frustra irrevocabiles fleamus;
 Sit finis lacrimis, modus querelis:
 Et mecum Veneris patens per æquor
 Hos jam suspicite, hos duces habete.

5

10

15

XX.

AD PETRUM MYRTEUM.

MISI caseolum meo poetæ;
 Ille continuo suæ puellæ
 Misit turpiculæ atque ineleganti:
 Tanti me meus æstimat poeta.
 Post paullo suus it puer, reditque
 Ad me versiculis novis onustus,
 Quærens quod dominus comesse possit.
 Mittam, Myrtee: qui negare possum?

5

Sed

Sed prius mihi dic, rogo, quid omnes
 Vos summi, & lepidissimi poëtz
 Musas dicere virgines soletis;
 In lustris tamen improbe adlubescit
 Eneclas scabie, & fami perire?

10.

XXI.

I N A S P A S I U M,

M A L U M P O E T A M.

AD me tam stupidi, & mali poëtz
 ASPASII maledicta numquid hilum
 Pertinent, rogo? noti uterque nostram
 Bonis omnibus, & malis ad unum,
 Ego, atque ille sumus suis uterque.
 Solum me miseret dicacitatis,
 Qua fertur stolidus, ruitque præceps,
 Cæcus nequitia, in meos Iambos.

5

XXII.

I N D I E M N A T A L E M S U U M.

NATALIS meus est. Io, sodales,
 Urantur pia tura diis amicis,
 Vitæ auctoribus, & Jovi supremo
 In primis hominum, & deum parenti.
 Post Jovem neque Juno, nec Minerva,
 Sed FARNESIUS inclytus colendus,
 Bona cum venia omnium deorum:
 Nam in terris prope par Jovi supremo.
 Luce non alia, sed ipsa eadem,
 Vitæ principium ut dedit mihi illi;
 Hic cultum addidit, & decus: paremque
 Jussit, & similem esse me deorum.

5

10

D d 2

XXIII.

XXIII.

DE ANNIA VILLA.

ANNII nemoris sacra
 Citria, & liquido facer
 Fons fluens pede per nemus,
 Quodque colle habet in sacro
 Mollis acta sacellum: 5
 Vosque agrestia numina,
 Dii deæque genus Jovis,
 Frigidum quibus est nemus,
 Fonsque jugis, & inclyta
 Ara rite dicata: 10
 Rite si nemore horrido
 Fonte seposito procul
 Imminens pelago capit
 Ulla vos super arduo
 Ara colle dicata: 15
 Quam relinquo dolens querens,
 Quam reviso volens lubens
 Vos ego! & tenerum in sinum,
 Dia ad otia, gaudeo
 Memet abdere vestrum! 20
 Sive sub nemoris nigri
 Delitere comis juvat,
 Et fluente brevi in tuni-
 ca ad vagi Zephyri levem
 Frigerarier auram: 25
 Sive dulce loquaculi
 Fontis ad gelidos specus
 Sessitare, & aquam hac & hae
 Somnuli illecebram manu
 Usque pellerè lenta. 30
 Tum

- Tum modo spatiarier
 Garrula cithara gravem:
 Collis e specula modo
 Mille cernere puppium
 Vela prætereuntum: 35
 Quum calore Canis gravi
 Terra & æquore perfurit,
 Fervidoque Hyperione
 Arctos icta vacat gelu,
 Tristibusque tenebris. 40
 At dies brevioribus
 Rapta quum spatiis ruit,
 Brumaque extulit horridum
 Verticem gelidæ nivis
 Imbriumque potentem, 45
 Tum foco silva integra
 Advoluta hilarat domum:
 Nos pigri utraque & utraque
 Cruraque & latera indidem
 Ustulamus ad ignem. 50
 Verna pingue mihi veru
 Versat, & pereat caver
 Ne qua stilla beatior:
 Ac premens foveat offulis
 Uncta crusta suillis. 55
 Promit hic sibi Cæcuba,
 Miscet ille Falerna: nec
 Hic, nec ille spuit, negans
 Firma Massica lenibus
 Diluenda Calenis. 60
 Tum satur Genium Laris,
 Tum Larem Genii canit:
 Stridulaque strepens cicuta
 hinc & hinc male sobrio
 Test solum pede pulsat;
 D d 3 65
 Usque

Usque dum veniens genis Conniventibus, & pede Debili Sopor, unus ut Quisque eat cubitum monet Oscitante labello.	70
Qui novi tibi flosculos Veris explicet, explicet Is minore negotio, Nocte quot media micant Clara sidera cælo.	75
Nec meum officium mihi Excidit: facio Jovi Maximo, reliquisque diis Semper; ut decet, & boni Tradidere parentes:	80
Sive Solis ad extimos Cardines, citimosve se Verrat annus, amabile Sive rideat ad pares Mollis ætheris horas.	85
Illa nocte dieque me Cura fervidior coquit Sola; cetera liberum; Ne sacri ulla operatio Negligatur aviti.	90
Hic diu mihi vivere, & Hic tandem liceat mori, Semper & lateam immemor Omnium, bene nec mihi Sæpe cognitus ipsi.	95
Quod meus Fabius suo Cum Polo facit optimus Optimo, Capimontio Rure qui sibi candidum Lætus exigit ævum.	100 Quod

Quod Caserta facit meus,
 Pontietta facit meus,
 Ille moribus aureis
 Clarus, hic fidibus sacris,
 Infulaque decotus.

105

Quod Maphæus ad uidi
 Rura frigida Tiburis
 Nuper ambitiosius
 Velle se quoque credulis
 Jactitabat amicis.

110

At FARNESIUS, inclutus
 Vota dissipat irrita:
 Et jubet medio in foro
 Scribat historias graves,
 Ludicrumque poemâ.

115

Sed FARNESIUS, omnia
 Qui potest, mihi tum meum
 Posset excutere ANNIIUM,
 Quum suum imperium sibi
 Poscet urbis & orbis.

120

Sic diu hic mihi vivere,
 Hic mori liceat mihi:
 Et FARNESIUS, ut lubet,
 Possit omnia, maximo
 Nil Avo minor olim.

125

Vosque agrestia numina,
 Dii deæque genus Jovis,
 Este vos faciles mihi:
 Vos Lares, Genius foci,
 Intonate sinistrum.

130

Sic lætum vireat nemus
 Semper, & vitreus fluat
 Fons perenne, recentibus
 Ara fumet odoribus:
 Intonate sinistrum.

135

D d 4

ipse

Ipsæ non Heliconio
 Collis invidet jugo:
 Ipsa non Aracynthios
 Optet acta sibi modos:

Intonate sinistrum. 140

Nullus huc aditum ferat,
 Nullus aut grege cum improbo
 Pastor impius, aut mala
 Ales, aut quadrupes fera:

Intonate sinistrum. 145

Nullus undisoni æquoris
 Fluctus auribus obstrepat:
 Nulla vos violentior
 Tundat aura Favonio:

Intonate sinistrum. 150

XXIV.

AD SCIPIONEM CAPICIUM.

Q UIS mihi nunc ruri non suadeat esse; CAPICI,
 Et veret agresti munera ferre Lari?

In patrios migravit agros, cæloque Cæsaria

Devocat æternos ad sua rura deos:

Et facit, ut magnum Campania terra Tryphonem 5

In parva jactet se. quòque habere casa.

O ego quid cesso? populique urbefque valete;

Et quæcumque levis compita vulgus amat:

Vulgus, in extremis quæstra Themistita terris

Cui placet, incertis & Calicuta viis; 10

Nescio quæ Calicuta novo sub Sole reposta,

Æternum Hispanæ munus avaritiæ.

Nempe parum fuerat, nostris ditescere regnis,

Et versare avida fasque nefasque manu;

Intactos nisi classe nova penetrasset ad Indos, 15

Intentata rudis Tethyos ad spatia.

Sci-

Scilicet a curvo miles digressus aratro,
Præceps trans terras, & maria alta ruit.
Jamque super Solis cursusque æstusque perennas
Audet in ignotum tendere vela salum. 20
Sic alius nobis alio micat orbe Bootes;
Merisque sub Stygio gurgite terra patet.
Ille quidem victor terris advertere proram,
Et nova post tanto gestit adire sola.
Ignari rerum populi, per litora fusi, 25
Mirantur liquidas currere monstra vias.
Nunc alacres properant, trepida nunc mente resistent:
Attollunt cælo lumina cum manibus.
Dumque nova passim tacti dulcedine torpent,
Et multa ancipites speque metiique fremunt; 30
Ecce tubæ subitus magnū ferit æthera clangor;
Et crebra resonant tympana pulsa manu.
Illi Nereidas divina voce canentes,
Et sanctos rentur Doridos ire choros.
Inter se miris obvertunt nutibus ora, 35
Et plausum magnis vocibus ingeminant.
Ast, ubi fulmineo cælum tremit omne fragore;
Et late fumo stat graveolente fretum;
Tum vero ingenti perculsi corda pavore,
Bacchari Eumenidas per vada falsa putant. 40
Nec flammæ jam ferre novas, ictusque minaces,
Permistumque gravi sulphur odore queunt.
Pars fugit, & silvis se se procul abdit opacis:
Agmine pars denso regia iussa facit.
Regem magna virum proceraque colla duorum 45
Sublimem junctis sustulerant manibus.
Hi currus illis, hæ sunt in honore quadrigæ:
Non aliis prisco more vehuntur equis.
Sed quibus ille paret contra contendere telis?
Aurum habet: hoc plena porrigit usque manu. 50
Quid facis ah, demens? gemmas, auramque reconde:
Muneribus perdis teque, tuosque tuus.

At

At felix quondam patriis Epicurus in hortis,
 Dum sibi & ipse ferit, quod sibi & ipse metit,
 Contentus modico vitam traduxit agello: 55
 Nec labes sanctum polluit ulla senem.
 Hei mihi, quid dixi? caelestes, parcite fasso:
 Contemnit magnos impius ille deos.
 Securus leti, Stygiæ securus & undæ,
 Risit tergeminæ ferrea vincla canis. 60
 Non ego, qui soleam sacra menstrua. vos mihi testes:
 Excidit, & linguæ, non mea culpa fuit.
 Sanctum ego iudicibus potuissem dicere vobis,
 Flagraret tanta ni scelus invidia.
 Infelix Epicure, nec hoc mihi nomine care, 65
 Numina tunc ausus temnere magna deum?
 Tunc ausus Grajas convellere sacra per urbes,
 Et dulci mentes fasce levare pias?
 Stulte, luis pœnas: quam nunc Acheronte sub imo
 Velles accensis tura dedisse focis! 70
 I, miser, Eumenidum pendentes fronte colubros,
 I nunc, & manes, & Phlegethonta nega:
 Persephonem, Ditemque nega. te Tartarus horrens
 Compescat, miris excrucietque modis.
 Sed, mea quæ pietas, unum hoc ignoscite, divi; 75
 Tuncque illum sanctum quis neget esse, rogem.
 Quis tunc, oro, neget? primis cui semper ab annis,
 Ut sine cura esset, maxima cura fuit.
 Non vasti tumidis pelagi se credidit undis;
 Flecteret ut dubiam per freta cæca ratem. 80
 Non litui strepitus arrectis auribus hausit:
 Nec stupuit medio vellera tincta Tyro.
 Denique despexit curas; quæcumque sequaces
 Protinus a tristi pectore nos abigunt.
 Quin rerum causas tantum libare latentes 85
 Constituit primi liminis ante fores:
 Ne curis animum torqueret inanibus ægrum;
 Cerneret & medio somnia vana die.

Huic

Huic igitur meritam dubitem concedere laudem;
 Et titulum nudî nominis invidiam? 90
 Quin senis exemplo jam stat quoque, pace deorum,
 Hoc reliquum vitæ degere, quod superest.
 Urbis delicias in cælum ferte, sodales:
 Urbs aliis placeat; sordida rura mihi.
 Hic juvet infanos animi componere motus, 95
 Et legere in tuto lintea laxa sinu:
 Armaque pro templo non magnæ figere villæ,
 Sospitis & cymbæ texta soluta meæ:
 Tum longis dulces somnis adjungere somnos,
 Et sæpe ipsius non meminisse mei. 100
 Dii facite, immites discerpant cetera venti:
 Hæc pars e votis sit rata sola meis.
 Ut sit, qui possit de me quoque dicere, Felix,
 Urbe procul solis qui sibi vivit agris:
 Vivit; & æterno CHRISTI dum flagrat amore, 105
 Farre pius modico rustica sacra facit.

XXV.

AD RAMBERTUM SUUM.

* *De quodam Veneto adolescentulo e nobili BARBARORUM
 genere, qui quum ficus decerpendi gratia in
 arborem ascendisset, in puteum delapsus,
 inde incolumis extractus fuit.*

NE lacrima, RAMBERTE; graves in fata querelas
 Ne move; & Aonidum mitte dolere vice.
 BARBARUS ut casu putei delapsus in ima est,
 Najades incolumem restituere deæ,
 Nam quicumque sacris semel os admoverit undis, 5
 Hunc quæ jam reliquæ non vereantur aquæ?

XXVI.

MUSIS, DE EODEM.

DEVOTAS quid opus diris incessere ficus,
 Et probris puteos exagitare malis?

Vos

* Hæc duo Epigrammata in eodem Codice chartaceo, in
 quo ALFONSUS, adhuc inedita latebant. pag. 28.

66 HONORATI FASCITELLI CARM.

Vos potius MUSÆ, pleno vos prosequar ore,
 Quarum præsentis sospes amicus ope est.
 BARBARUS incolumis vestro mihi munere vivit, 5
 Infausta occiderat qui prope raptus ave.
 Scilicet hæc vestra est vaturn bona cura piorum,
 Olim qui dextro vos adiere pede;
 Ut qui Castalio liquidos de fonte liquores
 Hauserit, is nullis stet violandus aquis. 10
 Inde etiam Pario quæ pendet fixa facello,
 Hæc FASCITELLI grata tabella tui est.

Sonetto di ONORATO FASCITELLO esistente a c. 99.
 della Raccolta di Rime e Versi in lode di D.
 Giovanna Castriota Carrafa, Duch. di No-
 cera, e March. di Cività S. Angelo, fatta
 da D. Scipione de' Monti. in Vico Equense
 appresso Giuseppe Cacchi. 1585. in 4.

I Caro io son, che con cetate piume
 M' innalzo al Sol del vostro immenso onore,
 Qual semplice animal che per costume
 Vola alla luce, ove s' incende e muore.
 E temo che non strugga e non consame
 La cera del desir il troppo ardore,
 S'ì sono ardenti i rai del vostro lume;
 Onde caggia nel mar del proprio errore.
 Debili vanni ho certo a sì gran volo;
 Ma chi frena il desto vago di farsi
 Eterno in grembo della vostra gloria?
 Dirassi almen dopo mill' anni ch' arsi
 Le penne ardite per seguirvi solo:
 E fia di me nel mondo alta memoria.

Honorati Fascitelli Carminum Finis.

MAR-

MARCUS ANTONIUS FLAMINIUS ad HONORATUM
FASCITELLUM. Edit. I. Cominiana pag. 138.

FASCITELLE, *quid otio in beato*
Dictavit tibi roscidis sub anthyis
Musa candida? nil soles profecto
Umquam scribere laurea corona
Non dignum. Ipse miser tamultuosa
Urbe detineor: tibi benignus
Dedit Juppiter in remoto agella
Latentem placida frui quiete,
Inter Socraticos libros, & inter
Nymphas, & Satyros, nihil profani
Curantem populi leves honores.
Verum, siue aliquid Marone dignum
Pangis, siue modis Horatianis
Juvat ludere, quidquid est, sodali
Tuo mitte. alii sibi, atque Musis
Scribant: tu cave, carmina occulas, quæ
Digna sunt medio legi theatro.

De eodem JO. MATTHEUS TOSCANUS Carminum
Illustrium Poetarum Italorum.
Tomo I. pag. 257.

CITRIA mala tuæ, & quot flores Parthenopes, tot
Munditiæ versus sunt, FASITELLE, tui.

Idem Pepli Italiæ Lib. III. pag. 78. HONORATUS
FASCITELLUS, Episcopus Insulensis.

FASCITELLE, *fatum blandæ Sirenis ad urbem*
Te probat ille, madent quo tua plectra, lepos.
Parthenope æternos veris tua fundit honores:
Perpetuo vernat flore Camæna tibi.

Citria

*Citria nativo patriæ auro mala venident:
 Aurea sunt Musæ pignora cuncta tuæ.
 Quam tibi cum patria bene convenit ! illa poëta
 Est patria, at patriæ es ipse poëta tuæ.*

SCIPIO CAPICIUS in calce Lib. II.
 De Principiis Rerum.

TUM *vita unanimem socium comitemque laborum*
FASCITELUM, *irati rapuit quem numinis ira,*
Redde meum. nil triste illo durumque recepto.
Ipse tuam celo demissam virginis alvo
Progeniem, canet ille duces, magnique triumphos
AVALIDÆ, *qui nunc vires Orientis, & acrem*
Impia compressit reparantem prælia Gallum.

F I N I S.

SCI-

SCIPIONIS
CAPICII
DE VATE MAXIMO,

Hoc est de Sanctissimo

JESU CHRISTI

PRÆCURSORE

JOANNE BAPTISTA,

LIBRI TRES.

Ex Manutiana Editione anni 1546.

1901
1701

1701

1701

1701

1701

1701

1701

1701

1701

1701

1701

1701

1701

1701

1701

NOTIZIE STORICHE E CRITICHE

Intorno alla Vita e agli Scritti di

SCIPION CAPECE

Napolitano, estese dal Conte

GIAMMARIA MAZZUCHELLI

B R E S C I A N O.

SCIPIONE CAPECE, illustre Letterato Napolitano, fiorì nel secolo XVI. Quanto chiaro fu, ed è il nome di lui per le sue coltissime Poesie Latine, altrettanto scarse sono le notizie che abbiamo intorno alla sua Vita; poco o nulla, per quanto ci sia noto, avendone parlato i suoi Contemporanei, e pochissimo gli Scrittori posteriori. Ignorò è egualmente il tempo della sua nascita, che quello della sua morte, e possiamo unicamente affermare ch'egli fiorì dal principio del secolo XVI. fino verso alla metà del medesimo. Della qualità di sua famiglia non ci lasciano per altro all'oscuro gli Autori, che tutti la dicono *nobilissima* (1); che anzi sappiamo da Jacopo Gaddi (2) che *fuit*
 E c Do-

(1) Lorenzo Crasso nel Vol. II. de' suoi *Elogj d'Uomini Letter.* a car. 176. lo dice *disteso dall' antichissima famiglia Capete patrizia Napolitana*; il Toppi nella *Bibl. Napol.* a car. 280. lo chiama *Cavaliere Napoletano*; e Giambattista Capasso nella sua *Historia Philosophiae* al Lib. IV. Cap. XI. pag. 39. lo dice *nobilissima familiae Neapolitano german, magnum patria, suique ævi ornamentum.*

(2) *De Scriptor. non Ecclesiast.* Vol. I. pag. 104. e 116. ne'

Dominus Antignani & S. Joannis a Toduccio.

Le sue applicazioni e la sua principal professione furono quelle del Diritto Civile, e noi troviamo ch'era Pubblico Professore di Legge nella Università della sua patria l'anno 1535. siccome fede ce ne fa con una onorevole testimonianza Benedetto del Falco Scrittore contemporaneo e suo amico (3), e ce ne conferma una lettera d'altro suo amico (4). Alcune Opere poi in tal materia, che di lui ci restano, e delle quali si riferiranno i titoli appresso, possono far conoscere abbastanza il suo valore in quel genere di studio. Ma della celebrità del suo nome egli è principalmente debitore al suo genio verso le belle Lettere, le quali non solamente coltivò egli indefessamente, ma diede altresì comodo agli altri

ne' quali due luoghi si vede replicatamente con errore stampato ciò che del nostro Capece scrive il Gaddi, il quale della nobiltà della famiglia Capece ha trattato a lungo nell'Elogio di Corrado Capece.

(3) Non può essere al parer nostro più onorevole per il nostro Capece la menzione che ne ha fatto Benedetto del Falco nella prefazione del suo rarissimo *Rimario* impresso in Napoli per *Matthio Canzani da Brescia* 1535. in 4. In essa, dopo essersi difeso del non aver ad alcuno dedicata quella sua fatica, dice che, quando sotto il favor d'alcuno avesse dovuto pubblicarla, scelti avrebbe que' Cavalieri, a cui egli e l'Opera sua erano più che ad altri obbligati; e fra questi registra anche il nostro Autore nel seguente modo: *E ancora il mio Signor Scipion Capece Jurisconsultissimo e alto interprete delle sacre Leggi pubblicamente stipendiato nella interpretazione vera e sottile degli altri Jurisconsulti, che non men è prudente in sì nobilissima lettura, che Poeta eccellentissimo e Latino, il cui divin Poema suo De Vate Maximo si versa da tutte dotte e latinissime mani.*

(4) Lettera di Paolo Flavio premeffa alla prima edizione de' *Commenti* di Donato sopra Virgilio, di cui si parlerà più sotto.

altri di coltivare in sua casa, cui aprì alla conversazione letteraria di tutti gli Uomini dotti ed onesti d' allora, i quali vi concorrevano in copia, e vi trattavano di materie Filosofiche, di coltura di Lingua, e de' migliori Scrittori. Di molto agio certamente a quest' Adunanza, e di frequente argomento a que' discorsi sarà verisimilmente stata la scelta di buoni libri, e de' migliori Codici fatta dal nostro Autore, che molto se ne diletta; e in fatti siamo a lui debitori della rarissima edizione seguita nel 1535. de' Commentarj di Donato sopra l' Eneide di Virgilio, mercè d' un testo a penna che dalla Libreria del celebre Pontano era passato in suo potere. Il merito d' esso Codice fu in detta Adunanza esaminato, e con approvazione di questa dato alla luce (5) con una lettera in fronte di Paolo Flavio, che di tutto ciò c' instruisce (6), e con altra

E c 2 del

(5) Il titolo della suddetta edizione, ch' è stata ignota anche al celebre Giannalberto Fabrizio nella *Biblioth. Latina*, ove parla di Virgilio, è il seguente: *Donati in Libros XII. Æneidos, quæ antea desiderabatur, absoluta interpretatio*; e in fine si legge: *Hujusmodi finis extat in Archetypo. Impressum Neapoli per Jo. Sulzbacchium & Matthiam Cancer IV. Id. Novembris 1535. in fogl.*

(6) Il principio d' essa Dedicatoria, la quale fu indirizzata dal Flavio a Lodovico Toledo, è il seguente: *Cum Scipione Capicio est mihi, clarissime ac vere illustris Adolescens, magna familiaritas, quam mihi colendam semper putavi, ejusque domum optimo cuique apertissimam frequentare soleo, quo Viri Literati, ac studiis doctrinisque dediti solent convenire, ut de rerum ac verborum ratione, bonisque auctoribus colloquantur. Sæpius autem sermo habitus est de Tib. El. Donati in P. Virg. Maronis divinam Æneidem perspicua ac dilucidissima interpretatione, a studiosis ac eruditissimopere expetita: quæ apud ipsum Scipionem ex Bibliotheca Pontani, Viri memoria & scriptis celeberrimi, integra*
exta-

del nostro Capece, il quale diede il catico al Flavio dell' accennata edizione.

Una sua Elegia poi, nella quale prese a descrivere le disgrazie sue e insieme quelle del suo secolo; ci fa sapere che la fortuna non fu verso di lui troppo favorevole, o almeno ch'egli se ne trovò poco contento (7). Per altro, mercè d' una lettera di Bernardo Tasso, che fu suo stretto amico, a lui scritta, venghiamo in cognizione di non so che carico o impiego ch' ebbe anche da Ferrante Sanseverino Principe di Salerno, di cui esso Tasso era Segretario, dal qual Principe fu il Capece per ciò anche gratificato (8). Qual fosse il detto impiego, non

extabat & absoluta. Eam vero Donati perpolitam expositionem &c. e poco appresso soggiugne: Quae res ipsi Scipioni calcavia ita adhibuit, ut e vestigio ipsos Donati Commentarios statuerit esse imprimendos: Tibi enim jucundius, ac studiosis prestabilius fore id putabat. Is vero, quum esset in Jure Civili interpretando magnopere occupatus, hanc mihi provinciam dedit, quam ut lubentius susciperem, me plura impulerunt, atque illud unum maxime, quod tibi id opus dictum iri intelligerem &c.

(7) La mentovata Elegia è la quarta, o sia l' ultima, delle sue Elegie impresse con le altre sue Poesie Latine in Napoli nel 1594.

(8) La lettera del Tasso a lui scritta d' Anversa si trova a car. 330. num. 160. del Vol. I. delle Lettere di Bernardo Tasso dell' edizione fatta in Padova presso il Comino 1733. in 8. In essa fra l' altre cose, così gli scrive il Tasso: Il Signor Principe pochi giorni sono ha avuti lunghissimi ragionamenti con esso meco della virtù vostra; e m'è stato sommamente grato che le azioni vostre non pur abbiano agguagliata la speranza che aveva Sua Eccell. di voi, ma avanzata l' opinione degli uomini; di che io non fui mai in dubbio: perchè la vostra prudenza e integrità mi prometteva questa e maggior cosa. Io me ne rallegro quanto debbo, e quanto posso, così per servizio del Sig. Principe, come per onor

non ben si fa; ma noto essendo che il Principe di Salerno si trovava allora, cioè intorno al 1544. in Fiandra al servizio dell' Imperador Carlo V., e che lasciata aveva in Napoli Isabella Villamarina sua diletteffima moglie, da cui pur era teneramente corrisposto (9), non è inverisimile che fra i soggetti destinati da quel Principe o al governo de' suoi Feudi, o alla cura della sua famiglia, e delle sue copiosissime rendite, fosse pure il nostro Capece; tanto più che veggiamo in quel suo servizio lodata dal Tasso la sua *prudenza ed integrità* (10), ed era uno de' parenti d' Isabella il Capece (11). Ci è anche noto per altra lettera del Tasso, come ad amendue, cioè alla detta Principessa e al Capece venivano comunicati e renduti noti gli stessi affari in tempo della lontananza del Principe (12); e certi pur siamo della singolare stima e venerazione ch' ebbe

onor vostro, sperando che e Sua Ecc. della vostra virtù, e voi della sua gratitudine debbiatè ugualmente rimanere soddisfatti; e io, come servitor dell' uno, e dell' altro, partecipe d' ogni vostro utile e reputazione.

(9) Del raro e tenero amore che passava fra que' due sposi veggasi ciò che racconta Agostino, Nifo Scrittore contemporaneo nella sua Opera *De Amore* al Cap. CII. pag. 426. dell' ediz. di Parigi 1645. Delle rare doti poi e d' animo e di corpo di quella Principessa moltissimi Scrittori hanno fatti distinti Elogj. Il Ruscelli, fra gli altri, nella sua *Lettura sopra il Sonetto del Marchese della Terza* a car. 40. afferma che la natura poteva ben formare una Donna che fosse o in tutto o in parte simile a quella, e ciò col fare un estremo delle sue forze, ma, non mai che la superasse in una minima parte.

(10) Lettera del Tasso soprammentovata.

(11) Gaddi, loc. cit. ove la chiama *consanguineam* del nostro Autore.

(12) Veggasi fra le Lettere del Tasso nel Vol. I. quella segnata del num. 212. a car. 434.

ebbe e conservò il Capece delle rare doti di quella Principessa, a lui più che ad ogni altro forse ben note; di che ci somministra una evidente prova la testimonianza di Paolo Manuzio nella Dedicatoria a quella indirizzata del Poemetto del nostro Autore intitolato *De Principiis rerum* (13).

Questo Poemetto, cui piacque al Capece di dedicare al Pontefice Paolo III. non fece che vie più render chiaro il nome dell' Autore, il quale già alla Repubblica Letteraria con altri saggi della sua faccondissima vena s' era fatto conoscere per uno de' più felici e colti Poeti Latini del suo tempo. Egli lo divise in due Libri, e trattò in esso de' Filosofici sistemi, sostenendo essere l' aria il principio di tutte le cose, e perciò a quella attribuendo quelle cagioni che altri attribuivano chi agli atomi, chi al fuoco, chi all' acqua, e chi a tutti insieme gli Elementi. Il primo a recarne giudizio, per quanto da noi si sappia, fu il Cardinal Pietro Bembo, che lo lesse Ms. e desiderò di vederlo stampato, dicendo esser tale *ut magnopere cum Lucretii stylum & elegantiam, tum antiquorum hominum aetatem illam cultam & perpolitam* (†) *redoleat*. Ma se il Bembo si contentò in questo Elogio di paragonarlo nello stile e nella eleganza a Lucrezio, con maggior vantaggio eziandio volle giudicarne il Manuzio nella soprammentovata Dedicatoria, in cui non contento di dirlo un Poema *divi-*

(13) *Hinc Capicius ille tuus*, così ivi scrive a quella Principessa il Manuzio, *tuarum laudum laudatissimus praeco, qui te admiratur unam, qui observat; qui cum de te multa & nova predicaris, ita concludit, unam habere quae optabilia sint, omnia; e poco appresso chiama il Capece sui studiofissimum.*

(†) Il detto giudizio del Bembo si legge in una sua Lettera impressa avanti la mentovata edizione di P. Manuzio.

divino, l' esaltò ancora sopra quello di Lucrezio, confessando che venne questo a piacerogli meno, dap- poichè letto aveva quello del Capece, di cui nulla di più perfetto in quel genere aveva ancora letto. Eccone le sue parole: *Divinum carmen est* (parla del detto Poema *De Principiis rerum*) *multis lumini- bus ingenii, multa arte distinctum. Equidem nihil legi in hoc genere perfectius: ut ne Lucretius quidem pluris apud me sit: quo cum antea propter sermonis elegantiam delectarer, utereturque multum, cœpit mihi jam minus ef- se familiaris, posteaquam Capicium legi.* Dopo giudizj così vantaggiosi del Bembo e del Manuzio non po- trà taluno non maravigliarsi che il celebre Lilio Gregorio Giraldi, uomo per altro assai atto a giu- dicare in genere di Poesia, abbia parlato del nostro autore come d' un Poeta dozzinale, e che appena appe- na meritasse luogo fra' Poeti del suo tempo (14). Le parole del Giraldi meritano d' essere qui riferite. Dopo aver egli dunque favellato de' Poeti Volgari del suo tempo, passando a trattare de' Latini così incomincia (15): *Inter hos igitur imprimis commemo- rabo Scipionem Capicium poetam ex Neapolitano Re- gno, qui in aliquo poetarum numero censendus est.* Pa- re veramente che il Giraldi gli faccia onore regi- strandolo il primo fra i Poeti Latini, di cui prin- cipia a parlare, ma a un tal vantaggio ogni forza fanno perdere quelle parole *in aliquo poetarum nume-*

E c 4

ro

(14) Se n' è in fatti maravigliato il Nicodemo nelle *Addizioni alla Bibliot. Napol. del Toppi* a car. 225. e 226. ove afferma che il Giraldi ne giudicò *a con troppa iniqui- tà, o pure con poco giudizio.* Anche il Gaddi nel luogo cit. scrive sembrargli *rigido* in ciò il Giraldi.

(15) *De Poetis nostrorum Temporum Dial. II. pag. 417.* nel Vol. II. delle Opere del Giraldi. *Basilea ap. Thomam Guarinum. 1580. in fogl.*

ro censendus est. Egli è tuttavia da osservarsi che il Giraldi formò tal giudizio non già del mentovato Poema *De Principiis rerum*, ma dell' altro soltanto che assai prima il Capece aveva composto e pubblicato sopra San Giambatista intitolato *De Vate Maximo*, siccome chiaramente si conosce da quanto subito aggiugne il Giraldi dicendo: *Ejus ego tres libros carmine heroico conscriptos. legi De Vate Maximo inscriptos, quos ita exorsus est:*

Egregium juvenem, terris qui numine missus

Divino, aeterni patefecit luminis ortum,

Surgentisque canam veræ primordia lucis (16).

Ciò si vuole da noi detto più per far comparire senza oppositore il giudizio recato dal Bembo, e dal Manuzio, che per difendere o sostenere il sentimento del Giraldi, il quale assai meglio doveva pur giudicare del Poema *De Vate Maximo*, che non è senza un merito singolare. Questo merito è stato assai ben conosciuto e da Benedetto del Falco, che lo chiamò *divino Poema* (17), e da Antonio Tibaldeo chiaro anch' egli Poeta Latino, e quindi ottimo conoscitore di cotal genere di Poesia, componendo sopra di esso il seguente Epigramma al Capece medesimo indirizzato:

Quum nequeam ipse tuo munus par reddere, grates,

Et super hoc nostrum accipe judicium.

Maximus ille tuus Vates: tu, Scipio, Vates.

Maximus: haud alio is Vate canendus erat.

Nè a chi volesse difendere il Giraldi, o del tutto

fce.

(16) Merita perciò d'essere considerato come poco esatto il Baillet il quale ne' suoi *Jugem. des Sçavans* al num. 1277. riferisce avere il Giraldi giudicato poco favorevolmente dell' uno e dell' altro de' suddetti Poemi.

(17) Vedi sopra l' annotaz. 3. ove si è riferito intero il passo di Benedetto del Falco.

scemare la forza de' giudizj riferiti di sopra, potrebbe già valere il riflettere che tanto del Bembo e del Manuzio, quanto del Tibaldeo venga meno in questo caso l' autorità per quella parzialità accompagnata di gentilezza che si dee supporre in un amico che scrive, e giudica dell' Opera d' un altro amico; perciocchè, quando anche accordar si voglia perciò qualche degrado all' elogio fattone dal Manuzio, non per questo potrà giustificarsi il giudizio del Giraldi (18). Le stesse Opere del Capece parlano da sè, e può ognuno giudicare della singolar eleganza e felicità con cui sono distese. Del merito loro possono anche servir di prova le replicate ristampe che di poi riferiremo, e l' avidità con cui sono state accolte e ricercate in ogni tempo da' Letterati; onde fra' libri rari, o almeno non comuni, si sono sempre considerate. Nè mancano anche testimonianze di Autori non sospetti di parzialità o d' amicizia, che le hanno tenute in pregio singolare, e molto esaltate. Si può fra questi nominare l' autore della Dedicatoria che sta avanti alla Raccolta intitolata *Poemata Sacra præstantium Poetarum*; la quale corre sotto il nome di Giovanni Oporino, ove così parla del Poemetto *De Vate Maximo* in essa inserito: *Adjunximus igitur Scipionis Capicii Viri doctissimi carmen longe eruditissimum quidem illud, & quod cum Veterum etiam majestate conferri non immerito queat, Maximi Vatis D. Jo. Baptiste res, hoc est Evangelicæ historiæ partem non exiguam tribus libris, complectens.* Il Gesnero pure chiama *Carmen eruditum* quello *De Vate Maximo*, e *Poema eruditissimum* l' al-

(18) Anche il Nicodemo nel luogo citato così conclude: *Pud stimarfi però che amendue, cioè il Manuzio, e il Giraldi, errino, quegli in troppo, e questi in lodar poco.*

l' altro *De Principiis rerum* (19). Bello è altresì l' elogio fatto a quest' ultimo Poema dal P. Francesco Verierio della Compagnia di Gesù col seguente Epigramma :

*Quæ rerum genitrix amplum natura per orbem
Edidit, in certis constituitque locis;
Cælique tractusque maris, terramque patentem,
Quæque suo hæc claudunt, dantque reclusa sinu:
Sunt, quibus in mutis libet aspectare tabellis;
Sunt, quos immenso cernere in orbe juvat.
Quæ tamen hæc quanta, qualique Capicius olim
Expressit parvo viderit arte libro;
Quæ peperit natura parens, quæ pinxit Apelles,
Scipio, præ numeris despuet ille tuis.*

E finalmente onorevoli giudizj n' hanno lasciati molti altri Scrittori, fra i quali ci piace di nominare Olao Borrichio (20), Giovanni Batista Capasso (21), e i Signori Giornalisti d' Italia (22).

Già di sopra abbiamo veduto come il nostro Capece coltivò l' amicizia di diversi illustri Letterati del suo tempo, cioè di Benedetto del Falco, di Bernardo Tasso, del Cardinal Bembo, e di Paolo Manuzio; ora qui ci resta d'aggiugnere come altri pure ebbero luogo fra' suoi amici, fra' quali pare a noi che si distinguesse Onorato Fascitello, il quale a lui indirizzò una sua Elegia (23), e di cui

ono-

(19) *Epitome Bibl. Conradi Gesneri per Josiam Simlerum*, pag. 163. Tiguri 1555. in fogl.

(20) *Dissertatio III. De Poëtis Latinis*, num. 95.

(21) *Hist. Philos.* Lib. IV. Cap. XI. pag. 391.

(22) Tom. VII. pag. 118.

(23) La detta Elegia si legge a car. 262. a t. del Vol. I. della Raccolta di G. M. Toscano intitolata *Carmina illustrium Poetarum Italarum. Lutetia ap. Ægidium Gorbium* 1576. in 16. e dietro alle Poëse Latine del Sannazaro e dell' Altilio impresse in Padova pel Comino nel 1731. n. 4. a car. 297.

onorevole ricordanza fece altresì il Capece nel suo Poema *De Principiis rerum*, nel quale, dopo avere descritta qual sia la vita felice, e dopo avere pregata la Prima Causa, perchè tal vita gli concedesse, soggiugne pregandola che gli restituisca il suo Fascitello, cui dice essere stato suo *unanime compagno nella vita, e collega nelle fatiche* (24). Ma egli è ormai tempo di passare al Catalogo delle sue Opere, che sono le seguenti:

I.

Super Tit. De acquir. possessione, ubi multa in pract. & in materia Feudorum, & Constit. Regni continentur. Neapoli apud Jo. Sulzbacchium (senza nota d' anno) in 4.

II.

De Divo Joanne Baptista Vate Maximo Libri III. La menzione che di questo Poema fece Benedetto del Falco fin dal 1535. col dire che si versava allora *da tutte dotte e latinissime mani* (†) ci fa credere che fosse per avventura stampato fin dal 1535; ma può anch' essere che non si leggesse allora che a penna. La più antica impressione in fatti da noi vedu-

(24) A car. 32. dell' ediz. del Manuzio, ove così dolcemente s' esprime il nostro Autore:

*Tum vitæ unanimem socium comitemque laborum
Redde meum. nil triste illo durumque recepto.
Ipse tuam calo demissam Virginis alvo
Progeniem, canet ille Duces magnique triumphos
Avalide, qui nunc vires Orientis, & acrem
Impia compressit reparantem praelia Gallum.*

(†) V. sopra l' annotaz. 3.

veduta è quella fattane in Basilea da Giovanni Oporino nel 1542. in 8. con altri Poëmi sacri di varj autori, la qual è intitolata: *Poemata sacra præstantium poetarum collectore Jo. Oporino*, ove si trova dalla pag. 239. sino alla pag. 301. (*) Una ristampa ne intraprese poscia Paolo Manuzio (25) insieme col Poëma *De Principiis rerum*, di cui si farà menzione nel numero seguente, ed altra impressione se ne ha cogli altri suoi Componimenti Poetici, cui registreremo ne' numeri segg. *Neapoli apud Jo. Jacobum Carlinum 1594.* in 8.

III.

De Principiis rerum Libri II. & De Vate Maximo Libri III. Venetiis apud Aldi fil. 1546. in 8. Questa edizione, ch'è pur rara e stimata, si vede accompagnata di due lettere in fronte, l'una del Cardinal Pietro Bembo al Capece, e l'altra di Paolo Manuzio alla Principessa Isabella Villamartina moglie del Principe di Salerno; in lode d'esso Poëma *De Principiis rerum*, siccome abbiamo di sopra riferito. Tre edizioni del medesimo si hanno coll'Opera *De Elementis* di Gasparo Contarino, *Lutetie Paris. 1548. 1556. & 1564.* in 8. Una di poi è stata fatta coll'altre sue Poësie insieme raccolte *Neapoli*

(*) Benchè non si fa indovinar la cagione perchè l'Oporino facendo una ristampa di detto libro senz'anno, così intitolata: *Pis, graves, atque elegantes Poeta aliquot, nunc primum ad pie juventutis & scholarum utilitatem conjuncti*. 8. *Basileæ*, l'omettesse.

(25) Sbagliò pertanto il Nicodemo nel luogo cit. ove credette che l'edizione del Manuzio fosse la prima anche del Poëma sopra S. Gio. Batista, quando fu la prima solo dell'altro *De Principiis rerum*.

poli apud Jo. Jac. Carlinum 1594. in 8. ed altra fe ne ha dietro al Poema di Lucrezio, *Frankofurti 1631. in 8.* E finalmente dai Chiarissimi Signori Volpi di Padova si è aggiunto in fine della loro seconda edizione di Lucrezio insieme col Poema di Aonio Paleario *De Animorum immortalitate*, tanto commendato dal Cardinal Jacopo Sadoletto (26).

IV.

Elegie IV. & Epigrammata . Neapoli (cogli altri suoi componimenti Poetici) *apud Jo. Jac. Carlinum 1594. in 8.* Di quest' Elegie la prima è indirizzata al Cardinale Antonio Perenotti, che fu Vicerè di Napoli ; la seconda al Cardinal Girolamo Seripando ; la terza a Giambatista Castaldi Marchese di Cassano ; e nell' ultima deplora le miserie sue e quelle del suo secolo . Alcuni poi de' suoi Epigrammi sono di sua invenzione , e gli altri sono tradotti o imitati da quelli dell' *Anthologia*.

V.

Magistratuum Regni Neapolis , qualiter cum antiquis Romanorum conveniant, Compendiolum nunc demum recognitum & instauratum . Neapoli ex typographia Stelliole 1594. in 4.

VI.

Una sua Epistola Latina si ha in principio dell' Edizione de' Commentarj di Donato sopra l' *Eneide*

(26) *Epistolar. Lib. V. pag. 200. ediz. Coloniae Agrip. 1572. in 8.*

neide di Virgilio seguita per opera sua, come sopra si è detto. Neapoli per Jo. Sulzbacchium 1535. in fogl.

VII.

Di un altro suo Poema sopra la Vita di GESU' CRISTO così ha lasciata ricordanza Lorenzo Crafo (27) : *Si pregiava d' aver anche in verso descritta la Vita di GESU' CRISTO Signor Nostro, della quale non s' ha reliquia alcuna, essendosi miseramente smarrita tra le tenebre dell' obliuione per incuria d' un suo amico, nelle mani del quale trouossi nel tempo della sua morte, che non curò, come far doveva, di darla per mezzo delle stampe alla luce.*

(27) *Elogj d' Uom. Letter.* Vol. II. pag. 178.

SCIPIONIS
CAPICII
DE VATE MAXIMO

LIBER PRIMUS.

GREGIUM juvenem, terris qui
numine missus
Divino, æterni patefecit luminis
ortum,
Surgentisque cano veræ primordia
lucis.
Felix, convenient operi si carmi-
na tanto,

Inceptum, si par merito sublimibus adsit 5
Rebus honos, deturque novo deducere cantu
Laudes eximias vatis, quem prætulit ipse
Omnibus æthereus iudex mortalibus unum.

Tu mihi, perpetui quo lumina condita cæli, 10
Infima quo sidit tellus, & mobilis hæret
Collectus telluri humor, quo purior æther
In spatia effundit vasti se ingentia mundi;
Per mare, per terras, tenuisque per aëris oras
Omnia qui vitam spiranti numine replet;
Æquævum patri natum qui fœdere jungis 15

Æter-

Æterno, triplex unum quod numen adorat
 Gens pia; qui rudibus sibi quos rex junxit olympi
 In terris comites radiis afflata repente
 Ora tuis solvisti, & linguis edita centum
 Vox eadem summi ostendit pia jussa parentis, 10
 Et mira attonitæ gentes stupuere locutos,
 Sancte ades, ignarumque tuo da flamine pectus
 Perfusum dignos ausis effundere cantus.

Est regio, sacris qua felix labitur undis
 Jordanis, cultos agros, & pingua late 25
 Arva rigans, magno qui ausus contendere ponto
 In mare se tumidus vasto bis gurgite pandit;
 Grata Deo tellus, & vatium carmine clara
 Aurea qui æterni cecinerunt secula regis,
 Quam patriam legit, cum cælo missus ab alto 30
 In terris vitam, generis miseratus acerbos
 Humani casus, vitæ instaurator agebat,
 Septi pomiferis molles ubi collibus horti
 Fragranti sudant felicia balsama ligno.

Hic ævum in silvis, atque inter lustra ferarum 35
 Degebat, fluxæ fugiens contagia vitæ,
 Materna juvenis cælo promissus ab alvo;
 Qui reputans, satis in terris mortalia membra
 Indutum, veræ auctorem latuisse salutis,
 Nec procul esse diem tenebras quo mente fugaret 40
 Humana antiquas verus semperque nitens sol,
 Assiduis liquidas implebat vocibus auras,
 Divini ostendens felicia tempora regni.

Illum mirati non unquam audita canentem 45
 Audivere colunt amplas qui nobilis urbes
 Judææ, lætos findunt qui vomere colles,
 Quique bibunt Jordanis aquas; telluris avarus
 Frugiferæ domitor, pecudesque ad pabula læta
 Atque amnem oblitus vitreum compellere pastor,
 Molliæque in nitidis qui ducunt otia testis, 50
 Et

Et varias vitam assueti exercere per artes;
 Ætatemque atrox contentus miles in armis
 Conterere impavidam, glacie duratus & æstu;
 Solertisque animi quotquot diversa cupido
 Impellit variis studiis impendere curam; 55
 Maturique senes, pueri, viridisque juvenus;
 Matres, atque nurus, primaque ætate puellæ;
 Omnes conveniunt, ingensque effusa relictis
 Urbibus, ad juvenem certatim turba ruebat.

Ille autem, O miseri, quæ tanta ignavia mentes 60
 Corripuit vestras? cæci quo tenditis? o gens
 Ignara, & propriæ tam longum oblita salutis.
 Quid læti in mortem ruitis? jam debita vestris
 Criminibus vos pœna vocat, supremæque poscunt
 Exitia, instantisque urget fors aspera leti. 65
 Nec vestri miseret, quos jam jam maximus atro
 Supplicio vindex, & diro funere perdet.
 Ecquis erit scelerum finis? vestigia patrum
 Fœda sequi, & prisco juvat indulgere furori.
 O genus invisum, quo non dignatus honore est 70
 Vos opifex rerum, ingratos, & dura gerentes
 Pectora, & insanis furiarum fluctibus actos?
 Ille tamen nudosque fovens, inopesque salutis
 Complexus, cælique modo non luce carentes
 Extulit, & rerum summa ad fastigia vexit; 75
 Et formidatos populis, lateque potentes
 Imperio erexit, gentisque extendere nomen
 Jussit, qua pelagus telluri obducitur, & qua
 Igneus alternis variat sol corpora flammis.
 Pro quibus o quoties sanctum rescindere fœdus, 80
 Vobiscum magni pepigit quod rector olympi;
 Impia gens ausi, atque illas contemnere leges,
 Ille suo tabulis digito quas scripsit, in ævum
 Riteque servandas dedit æternumque colendas.
 Quin etiam divûm fingentes numina vana 85

Mortales facies mutarumque ora ferarum,
 Fecistisque deos, sacraque locastis in æde,
 Nil memores larga ille dedit quam plurima dextra,
 Et dira immeritos quoties a morte reduxit.
 Heu brutæ mentes; premeret quum Ægyptius olim 90
 Elapsos duro imperio, e miseroque receptos
 Servitio, angustas rubri cecidistis in oras
 Littoris, & cursu trepidos hinc hostis agebat,
 Hinc pelagi moles clausis obstabat, & omnis
 Spes erat effugii, spes omnis adempta salutis; 95
 Quum subito insuetis assurgens viribus Euris
 Naturæ impulsu domini rerumque parentis,
 Dispulit objectas undas, atque intima vasti
 Gurgitis ostendens penitus maris ima retextit;
 Perpetui, mirum, fluctus scinduntur, & æquor 100
 Fit via per medium, geminaque in rupe profundum
 Substitit; invadit pelagus tunc agmina Moses
 Divino jussu ductans, adigitque paventes
 Per siccum gradiens, & apertas calcatur arenas.
 Jamque fretum emensi terram littusque tenebant 105
 Adversum, & tuta se se regione locarant,
 Quum modo qui trepidos urgebat perfidus hostis
 Divino ignarus nutu pendere fluentem
 Vim pelagi immotam, mutataque fœdera rerum,
 Mentis inops lucisque carens ac percitus ira, 110
 Qua petiisse fuga innocuos conspexit eadem
 Persequitur scissi gradiens per gurgitis æquor.
 Jamque altum ingressi penitus maris ima subibant,
 Nativum quum sensit onus, sedesque petivit
 Lympha repente suas, trepidantiaque agmina pressit, 115
 Undarumque ruens alto de gurgite moles,
 Et letum una fuit cunctis eademque sepulchrum.
 Æthereum tantus potuit tenuisse parentem
 Gentis amor vestræ, & pietas insignis avorum.
 Ille idem hostili rabie, dominisque superbis 120
 Ere-

Ereptos iterum dextro vos lumine vidit,
 Quum nudas inter cautes, Arabesque perustos
 Urgeret vesana fames, passimque cadentum
 Infelix ægros macies absumserat artus;
 Nulla aderat vitæ ratio, certumque parabant 125
 Ante oculos misere pallentibus omnia letum.
 Tunc vobis liquido demisit ab æthere rorem,
 Felicem rorem quem sudavere tepentes
 Non tantum æstivum sub solem molliter auræ,
 Desflans late exurit quum Sirius orbem, 130
 Et tenuans se se arentes circumfluus aër
 Destituit terras, & in æthera funditur humor;
 Sed quum torpet hiems, nec terra refundit in auras
 Obliqui solis radios, liquidumque rigenti
 Densatur glacie, & brumali frigore cælum, 135
 Orbe quaterdeno, dum notum perficit aureus
 Sol iter, & certo percurrit signa meatu,
 Fluxerunt cælo vobis fragrantia mella;
 Nec duro interea terram vertistis aratro,
 Abductisque opibus dominorum & divite gaze 140
 Ocia per steriles duxistis pingua campos.
 Et jam tempus erat quo magni conditor orbis
 Has profugos sedes atque hos induceret agros,
 Promissos vobis agros longumque colendos,
 Quum populus sacri ad ripam pervenerat amnis, 145
 Felicesque avidi sedes, gremiumque videbant
 Optatæ telluris, iter sed clauserat undis
 Altior, & late ripis Jordanis abundans;
 Divinum imperium tum flumen sensit, & undas
 Compescens rapidas, dictu mirabile, sistit, 150
 Et vada detecti monstravit pervia fundi,
 Visus & in nubem quo pacto argenteus altam
 Præcipites glomeravit aquas, undisque retortis
 Vis fluida ingenti crexit se ad sidera mole.
 Ipsa parens stupuit rerum natura, sub auras 155
 Quid

Quid tantum æthereas liquidus se tolleret humor.
 Illi, qua flumen toto defluserat alveo,
 Transmittunt læti ripas, campisque beatis
 Consistunt tandem, & terra potiuntur amata.

Cætera quid memorans rerum miracula narrem; 160
 Hic quibus insignes fama populosque per omnes
 Vos mundi dedit esse sator, lateque verendos?
 Quid referam bello domitos passosque cruenta
 Excidia, ingentes populos everſaque regna?
 Totque triumphatos reges, tot parta trophæa; 165
 Ipse animos vobis cæli dum sufficit auctor,
 Ingentesque addit tam multa in prælia vires?
 At vos insanam induti gens impia mentem,
 Artificis toties contempto numine mundi,
 Supplicibus votis diis vanis tura dedistis: 170
 Impia, quorum aras ipsi deſectis, & ædes,
 Cepistisque amplas cæſis cultoribus urbes.

Heu rationis egens, & veri luminis expertus,
 Invisumque genus superis, obtuſaque corda,
 Et ſemper ſurdas averſi vatibus aures. 175
 Nil movet aut veſtri pietas, nil proxima culpæ
 Vos pœna, aut veterum exagitant expenſa malorum
 Supplicia, æterni terret nil vindicis ira?
 Vipereum ſemen, patrumque ſimillima proles,
 An tumidos ſtirpis decus, & vos gloria magni 180
 Reddit avi, patrumque agitant pia facta priorum?
 Num pater, e nullo eduxit qui ſemine mundum,
 Has nequit Abrami in ſobolem convertere cautes,
 Neglectumque genus, populosque optare relictos?

Ergo animos cælo, & totas advertite mentes 185
 Quo vos ætherei poſcunt promiſſa parentis,
 Heu terræ nimium deſixi noxia corda.
 Jam tremit admota mox collapsura bipenni
 Arbos, ingentemque dabit ſuccifa ruinam.
 Eja agite, ambiguas vitæ dum carpitis horas, 190
 In

In meliusque datur mentem ingeniumque referre,
 Ne illecebræ incautos miseræ, ne oblivia fallant
 Vos recti, & fugiens Euro non segnior ætas.
 Et tandem frenate animos, penitusque malorum
 Pœniteat, mentemque atris avellite curis; 195
 Linquite peccati morem, vitamque priorem
 Pertæsi, impuris abstergite funditus omnem
 Pectoribus labem; summi sat numina regis
 Contemta, & pravis indultum est undique votis.
 Jam lacrimis opus, & fletus effundere largos 200
 Tempus, & humentes oculos intendere cælo.
 Mox divina aderunt felicitis tempora regni,
 Æternique nitens pandet se luminis ortus,
 Fulgebitque dies, longos quæ attrita per annos
 Colla jugo, & diro incipiet vos solvere nexu: 205
 Auferet & priscae terris contagia culpæ,
 Ultima quæ tanta sub luce novabitur ætas.
 Scilicet hæc olim promissa ingentia tandem
 Accipiet, longumque optato ducere vitam
 Promeritæ genti dabitur sub rege beatam. 210
 Vos igitur, tam læta manent quos tempora summis
 Viribus eniti par est, ut censeat inter
 Selectos Deus in regnum hoc, numerumque suorum.
 Et scelerum puri, terrena & labe piati,
 Tota anima, & totis venientem admittite votis 215
 Servatorem hominum, summus quem misit ab alto
 Expectata piis genitor promissa ferentem.
 Sic sacer optati vates felicia regis
 Tempora monstrabat populis, dictisque frementes
 Firmabat, vitæ accendens melioris amore. 220
 Jamdudum accepta intentas divina per aures
 Vox cupidos multa spe animos, & corda replebat
 Regem expectantium terris promissa ferentem
 Mansuræ æternum securæ commoda vitæ.
 Immitis velut egregiam si cinxerit urbem 225

Hostis, defensamque diu vi evertere captam
 Festinet, miseros maneat dira omnia cives;
 Tum forte insignis fama si nuncius adsit
 Missu expectati ducis, instructisque reportet
 Subsidio turmis illum jam jam affore, cuncti 230
 Circumstant, gratisque intendunt vocibus aures,
 Et collapsa diu subita spe pectora complent;
 Haud secus optata pandentem proxima regis
 Secula suspiciunt vatem, lætique frequentant.

Res mira, eductum in silvis has edere voces, 235
 Et populum ingentem pendere loquentis ab ore!
 Felices silvas vox tanti ubi reddita vatis
 Implevit colles, atque umbriferas convalles;
 Felicesque amnis lymphas, quibus abluit ille
 Quos sordæ docuit sordes deponere vitæ. 240
 Præcipue felix vatum tu maxime, regi
 Nuncius æthereo materna lectus ab alvo.
 Jam tum ostendisti admirandæ signa juventæ
 Afflatæque Deo. sancto & me pectus amore
 Perculsum, juvat insignis cunabula vitæ, 245
 Atque tuas prima revocare ab origine laudes.

Augustus late Romanis fascibus orbem
 Subdiderat, rerumque unus retinebat habenas;
 Dum terras coleret veniens pax candida cælo,
 Squalerentque situ præduri militis arma, 250
 Et rediisset honos contempto priscus aratro;
 Rex fama Herodes opibusque & cognitus armis
 Imperio Solymos patriamque tenebat Idumen;
 Abiadas cum forte fuit iustissimus inter
 Electus, sacra qui faceret quæ maximus olim 255
 Isides lectos, iussit celebrare nepotes;
 Cui fuerat vinclo conjux sociata jugali
 Par vitæ meritis nullique obnoxia culpæ;
 Non ulla his fuerat soboles, sterilisque juventam
 Altera, & utilius soboli traduxerat ævum; 260
 Et

Et jam fera illos graviorque oppresserat ætas,
 Languidaque exhausto torpebant membra calore;
 Quum viduam plorans alter tristemque senectam,
 Fundebat supplex imo de pectore voces,
 Cœlicolũ regem tota sic mente precatus: 265
 Ergo corripiet me lux extrema priusquam/
 Connubii fructus, & dulcia pignora noscam?
 Nec nostri te damna tori, nec conjugis unquam
 Tanget honos, primis quæ in te spem fixit ab annis?
 Tu, pater omnipotens, postquam primordia gentis 270
 Humanæ dederas, statuisti fœdere sancto,
 Conjugio genus ut coeat prolemque propaget;
 At nos hoc animos nequicquam & corpora vinclo
 Junximus, & tantum gestamus nomen inane.
 Nostra tamen cedant divinis commoda jussis, 275
 Et maneat rata quæ fuerit tua cumque voluntas.
 His senior cælo figebat lumina dictis,
 Concipiens proles præfaga gaudia mente;
 Quum pater æthereus nunquam vota irrita passus
 Ire pia, & dextro spe fultos lumine cernens, 280
 Supplicibus clemens admovit vocibus aures.
 Ille autem de more sacri penetralia templi
 Ingressus pia tura dabat, lata atria circum
 Turba preces patri æthereo dum funderet omnis;
 Quum subito halanti cælestis nuncius aræ 285
 Astitit, & dextra præsentì in lumine fulsit,
 Humana soliti speciei quæ sæpe videri
 Cælicolæ, quum jussa ferunt cælestia terris
 Obriguere senis subita formidine membra;
 Sideream ut faciem radiis fulgere coruscois 290
 Vidit, & ætherias fundentia lumina flammæ;
 Cui juvenis, Mentem revocæ, gelidumque timorem
 Pone, pater, tua divinas vox contigit aures;
 Concipiet tandem conjux sanctissima, vobis
 Quod fuit in votis & supplex sæpe petisti: 295

Quæ postquam implevit felicitis tempora partus,
 Nascetur puer egregius; quem læta ferentem
 Secula voce hilari excipient plausuque secundo,
 Et cælo magni tollent cunabula vatis,
 Grataque fundentes plenis munuscula dextris, 300
 Omnia fausta illi dicent, atque omnia læta.
 Hic tibi, qui vacua tristi cum conjuge in æde
 Sæpe doles, sterilisque incusas damna senectæ,
 Gaudia quanta dabit, qualis felicia vota
 Successus tanto vobis implebit in ortu! 305
 Hunc, postquam de more aberit lux septima partus,
 Nomine JOANNEM dices, non ulla tulerunt
 Secula cui similem, veniens nec viderit ætas.
 Magnus erit, poterit quem vix humana probare
 Vox fatis, atque sua sat digne extollere laude. 310
 Testis erit meritis summo mens nata parente
 Humani vindex generis, cui terra fretumque
 Servit, & immensi subdunt se lumina mundi.
 Felix, qui ex hominum supremi judicis ore
 Accipiet vitæ eximios insignis honores. 315
 Non ille æthereos tardantia pocula sensus
 Stulta coloratis bibit uvæ expressa racemis,
 Contentusque sitim pura restinguere lympa,
 Non ullo sacris avellet tempore curis
 Cælestem nullo pollutam crimine mentem. 320
 Hauriet & cæli nec dum spirabilis auras,
 Cæca rudimenta, & tenuis dum munera vitæ
 Materno ex utero captat, quum pectore toto
 Concipiet sanctos divini flaminis ignes.
 Qui postquam in lucem veniet, sanctæque juventæ 325
 In tacitis teneros silvis firmaverit annos,
 Os populis sacrum solvet, patrumque priorum
 Oblitos longum natos pia jussa docebit.
 Multorumque animos labes quos polluit atra,
 Justitiæ aptabit rectique ad frena volentes. 330
 Sic

Sic magnus nondum ardenti trans aëra curru
 Advectus vates meliores Tesbius oras,
 Insanasque tribus infandaque crimina regum
 Damnabat sancto fultus pia corda vigore.
 Hunc eadem accendet pietas, & spiritus idem. 335
 Hic & supremo regi qui sanguine culpam
 Humani antiquam generis letoque piabit,
 Præmissus, tantæ mortales lucis ad ortum
 Convertet, dignos reddens quos ille beatas
 Dignetur sedes, numerumque inferre piorum. 340

Dixerat: ille oculos divina loquentis ad ora
 Defixos mira perfusus luce tenebat,
 Eventura minus reputans cælestia dicta,
 Quo promissa magis volvebat gaudia mente.
 Rettulit hæc tandem: Caræ si conjugis annos, 345
 Si numerem ipse meos, ambobus serior ætas
 Et leto propior dulcis spem prolis ademit.
 Fluxerunt gelido nobis de corpore vires;
 Defectusque suo sanguis coisse vigore
 In foetum nequit, & teneros formarier artus. 350
 At tu magna fide haud dubia da dicta probari,
 Gaudia ne violet sperantum incerta cupido.
 Ille autem: Pater omnipotens quem robore fulsit
 Divino, e cælo cernis mandata ferentem,
 Implentemque tuas lætis me vocibus aures; 355
 Has mihi quod dubias præbes, prolemque futuram
 Et divina petis signo promissa probari,
 Signa dabo, & ne impune usquam non vera loquutus
 Æthere demissus videar; tibi signa negatus
 Vocis erit linguæque usus, mea tempore dicta 360
 Eventura suo donec non vana probentur.

Hæc ait, & subito fulgentia lumina condens,
 Et faciem ætheream, tenues excessit in auras.
 Interea effusæ spatiosa per atria turbæ
 Sacra observanti, mirum insuetumque videri 365
 Illum

Illum adytis mora quod solis tam longa teneret.
 Egreditur tandem, & se se expectantibus offert.
 Conantemque animi motus expromere, liquit
 Nuncia vox mentis, linguæque interpretis usus.
 Divinæ agnoscunt afflatum numine pectus, 370
 Divinumque aliquid mortali lumine, in æde
 Conspectisse sacra. Ille licet se iusta videret
 Supplicia ambiguae meritis persolvere mentis,
 Spe tamen hac vocis damnum solatur ademptæ,
 Expectans lucem quæ linguæ frena relaxet, 375
 Atque optata ferat promissi gaudia partus.
 Sic ubi telluri gnavus commisit arator
 Semina, tristis hiems glacie dum sævit, & atrox
 Intima pertentans subit in præcordia frigus,
 Signa tenet messis lætæ, atque horrentia brumæ 380
 Tempora spe frugum, & venturo sænore pensat.
 Ergo frena lubens linguæ clausumque sacerdos
 Vocis iter paritur, magnæ præfagia prolis;
 At signis nutuque animi dat cernere motus;
 Nec minus interea fumanti sufficit aræ 385
 Quos pater omnipotens quondam sibi legit odores.
 Et jam divina, sacris de more peractis,
 Se se ex æde domum tulerat, quam sedula conjux
 Membra fovens tepido servabat casta cubili;
 Quum tandem insuero tardari pondere sensit 390
 Illa utrum, tacitoque agitari viscera motu.
 Lunaque jam quinos obliqua peregerat orbes,
 Gaudia quum prolis læto sub corde volutans,
 Prodiderat toto non ulli hoc tempore, tantum
 Ingenuo rugosa genas suffusa rubore, 395
 Quod teneræ explebat munus jam efficta puellæ.
 Sæpe Deum venerata, pia sic mente profatur:
 Grata magis veniunt, cæli, tua munera, rector,
 Quo sunt fera magis; decoras jam pignora dulci
 Connubium; jam non sterilis, jam munere dicar 400
 Fausta

Fausta

Facta tuo genitrix, toto ut tibi pectore grates
Haud equidem dignas persolvam at viribus æquas.

Cœperat interea sexto jam mense videri
Auctior, inque dies spatium protendier alvi,
Quum supra insignis cunctas Jessea virgo 405
Divino missu cælesti accepit ab ore,

Virgineum decus, illasam, expertemque virilis
Attactus, mentem summi natumque parentis
Se sacro laturam utero, terrisque daturam.

Et ne qua possent illi non certa videri, 410
Cælestis signo promissa probaverat ales,
Quod sterilis conjux senis, & maturior ævi
Quam pia cognato tangebatur sanguine virgo,
Iret felici gravior jam pondere, sextum
Sub mensem, & tumida fœtus grandesceret alvo, 415

Fœtus qui lucis vacuas eductus in oras
Proferret tanti surgentia lumina solis.

Quæ postquam accepit virgo, quamquam affore dictis
Crediderat jam certa fidem cælestibus omnem,
Gratatura ramen conceptæ munere prolis 420

Visere anum, & visu statuit data signa probare.

Ergo digreditur campis, collesque beatos
Judææ subit, & caræ contendit ad urbem
Cognatæ, ac testis tandem succedit amicis.

Illa ut tendentem gressus ad limina vidit, 425
Occurrit gaudens venienti, alacrisque tetendit
Brachia in amplexus; prior officiosa sereno

Virgo ore, & læta longævam voce salutat.
Protinus (o rerum suprema potentia patris!)
Clausus adhuc utero, nec lucis munere functus, 430

Prima salutantis quum vox audita parenti est,
Novit JOANNES latitantem virginis alvo
Æternum regem, venit cui prævius ipse,
Exsiliensque utero, poterat quo gaudia motu
Expressit, magni sobolem genitoris adorans. 435

San-

Sancte infans, at nondum infans, te ad sidera quali
 Voce feram, dignove æquem quo carmine cælo?
 Tu nondum in vitæ spirantes editus auras
 Haufisti sanctos æterni flaminis ignes,
 Afflatusque Deo demissum ex æthere lucis 440
 Agnosti auctorem; felix, qui cernere lumen
 In tenebris tantum potuisti, ipsumque tueri
 Summentem humanos cælum qui condidit artus.

At vero ut subito puerum sanctissima sensit
 Extultantem anus, æthereamque in virgine prolem, 445
 Concipiens toto divinum pectore numen,
 Voce alacri supplex illam venerata profatur:
 Ante alias felix mater, fœtusque beato
 Quem servas utero felix, dicéris in omne
 Ævum fama ingens, & nostri gloria sexus, 450
 Quid me quid tanto immeritam dignaris honore?
 Hæc in tecta venis, subiisti hæc limina, regis
 O genitrix summi? teneris en artubus infans
 Ostendens noster divinæ gaudia prolis
 Signa dedit, cum prima meas vox venit ad aures, 455
 Atque afferre tuæ es tantam dignata salutem.
 Præstans o fidei virgo, quæ certa putasti
 Mira licet summi rerum mandata parentis,
 Promissa accipies cælesti munera voce,
 Munera perpetuam generi latura quietem 460
 Humano, & sancti felicia secula regni.

Et jam tempus erat quo se proferret anili
 Ex utero, lucisque infans prodiret in oras;
 Fortunata sacro tandem quum pondere mater
 Se levat, & terris puerum dat cernere vatem. 465
 Haud mora, vicinas vulgatur fama per urbes
 Educti in lucem tam sancti nuncia partus;
 Conveniunt omnes, & iusti nota frequentant
 Tecta senis, jungebat amor quos mutuus, & quos 470
 Cognato antiquus sociabat fœdere sanguis.

Gra

Gratantur tanto dignatæ munere matri,
 Et puerum cælo tollunt, ingentia patris
 Laudibus ætherei celebrantes numina summis.

Mos fuit, ipse sator rerum quem tradidit olim
 Omnipotens genitori Abraæ, rite ille colendum 475
 Quem docuit, sanctumque pii tenere minores;
 Infanti octavæ lucis quum fungitur aura,
 Ancidunt partis pellem genitabilis imam,
 Fœderis æternum juncti memorabile signum

Opratos inter populos cælique parentem; 480
 Scilicet hoc gratamque Deo sanctamque cruore
 Perfuso, tanti venturo proderet ævo

Progeniem patris egregiam, claramque nepotum
 Magnorum seriem, reges, & regibus ortos
 Heroas, sacrosque duces, & numine magnos 485

Divino afflatus felicia pectora vates;
 Et servanda piæ genti qui mystica ferrent
 Sacra Deo, sanctisque foverent ignibus aras.
 Unde orbi nova lux micuit rex ille, beata
 Qui secla induxit terris, miserosque vetusto 490

Servitio eripuit mortales, maximus unde
 Et vates ductus populis orientia late
 Præviis ostendit veri qui lumina solis;
 Cujus ego in laudes divino accensus amore
 Nunc feror eximias, sint hæc modo carmina tanti. 495

Ergo ubi lux radios octava reduxerat orbi,
 Debita solvebant prisco de more frequentes;
 Et puerum patris dicebant nomine, quum vi
 Flaminis æterni pia pectus percita mater,
 Dicite JOANNEM, dixit; commota repente 500

Pectora mirantium nusquam gentile quid illud
 Optarit nomen genitrix, ipsumque rogabant
 Indi quod mallet, nutu signisque parentem;
 Ille autem poterat quando non voce, petito
 Descripsit calamo, dictumque a matre notavit 505

No-

Nomen JOANNES, demissum ex æthere nomen.
 Obrepſit subito cunctis ſtupor oſſa ſub ima,
 Tum palmas duplices tollentem & lumina cælo
 Aſpiciunt genitorem, ac mentis plena parantem
 Gaudia ſolvenda jamdudum expromere lingua; 510
 Atque erepta diu vox eſt audita repente.
 Protinus ille novo divinas carmine laudes
 Aggreditur, patriſque effert pia munera ſummi.
 Hoc magis attonitis gliſcit ſtupor, & nova tanto
 Percuſas viſu invadit reverentia mentes. 515
 Nec mora, Judææ colles populosque propinquos
 Pervolitans late tanti præſentia facti
 Fama implet, pulſatque metu pia peſtora ſancto.
 Secum omnes ortum pueri, & divinitus illi
 Optatum nomen, magnæ præſentia vitæ, 520
 Atque injecta diu linguæ laxataque vincula
 Verſabant, non illa patris ſine lumine ſummi
 Proveniſſe rati. genitor tunc flamine mentem
 Divino afflatus ſolvens ſic ora, futuri
 Præſcius, æterni cecinit nova ſecula regni. 525
 Summus ab æthereo tandem regnator olympo
 Optatam dextro deſpexit lumine gentem,
 Inviſitque ſuos, regis de ſanguine mittens
 Jeſſei aſſertorem hominum, auctoremque ſalutis;
 Ille canendus erit nobis. vos laudibus æquis 530
 Vos illum digno ſuper æthera tollite cantu.
 Hic depreſſa jugo ſolvit languentia colla;
 Inſenſosque diu nobis hoſtemque ſuperbum
 Contudit, æterno componens fœdera nexu.
 Sic vates cecinere pii, ſic munera clemens 535
 Quæ magno juratus avo promiſerat olim,
 Præſtabit genitor ſummus; ſic ægra ſoluti
 Corda metu ancipiti, atque odiis exereita diris
 Hunc recto aſſueti ſemper ſanctique colemus.
 Et tu, magne puer, divinos maximus inter 540

Dico-

Dicéris vates, regi tu prævius illi
 Ibis, ad hunc sanctis convertens pectora dictis.
 Tum pia gens veram venia donata salutem
 Et lucem optatam, mansuraque gaudia noscet.
 Usque adeo ex alto aspexit miseratus ab imo 545
 Pectore nos pater æthereus, caligine pressos
 Antiqua, & diræ tabentes mortis in umbra,
 Optato irradians æterni luminis ortu,
 Ut capiant animos divinæ commoda pacis.

SCI-

SCIPIONIS
CAPICII
DE VATE MAXIMO
LIBER SECUNDUS.

AM vero aërias pergam te lucis ad
oras

Eductum canere, & vitæ memoranda
futuris

Facta tuz sacro deducere carmine so-
clis,

Sancte puer; juvat insuetos e fonte liquores
Haurire intacto, mollique ex arbore, tellus
Quam tua fert sola, insignes decerpere ramos,
Et mea fragranti præcingere tempora fronde.
Non ego Pegasides accersam vana sorores
Numina, & Aonia insignem testudine Phœbum;
Nec spatia immensi tentantem vasta profundi
Findere, me ambigui capient mendacia Protei;
Quæsitusve ignis cælo, simulataque divum
Portenta, & piæ demissus nuncius alis,
Deductæque deum facies, & vana tonantis
Nomina, & immotus fatorum creditus ordo: 15
Sed.

Sed me divinus deferta per avia raptum
 Accendit radiis æterni spiritus ignis.
 Sic ego cælestes poscens ad carmina vires
 Non fictas vires, Sebethi ad flumina primus
 Aggredior sacras digno res tradere cantu. 20
 Mox regem æternum demissam ex æthere summi
 Progeniem mentemque patris mortalia membra
 Indutum, & miro comprehensum virginis alvo,
 Postque necem diram vitæ admirandaque facta
 Alta triumphata repetentem sidera morte, 25
 Accingar canere, & longum volvenda per ævum
 Sacra piæ genti, faveant modo rite vocata
 Numina, perpētuis intexere carmina chartis.
 Interea vatis laudes pia cœpta sequamur.
 Ille rudimenta primus fructumque juventæ 30
 Accipiat nostræ, & populi contemnere vilis
 Jurgia, & infano doceat me tollere vulgo.
 Ergo vocalis senior nova secula cantu
 Et pia tollebat genitoris numina magni,
 Vatidicis implens spe sancta pectora dictis. 35
 At tibi quæ talem, genitrix, tunc gaudia natum
 Dum complexa foves, carisque amplexibus hæres,
 Adjungisque tui lactentibus ubera labris,
 Ubra vitali rugosa tumentia rore,
 Inque dies pingui roboras nova membra liquore? 40
 Jamque puer sensus animi fumebat, & artus
 Firmabat teneros, ævi qui signa futuri
 Ex utero matris quamvis jam certa dedisset,
 Hunc tamen ingenti studio curaque parentes
 Instituunt sancte, & facta ad cælestia formant. 45
 Ille autem afflatus divino numine mentem
 Exsequitur præcepta lubens, & sancta capeffit
 Mandata, atque alacres tollens ad sidera sensus
 Paullatim humanis rebus se avertit, & ultro
 Delicias molles, & curas spernit inanes. 50

amv

G g

Jam-

Jamque hominum affectus, & vanos noscere mores
 Cœperat; æthereisque animis ut crimina sensum
 Terrena, & miseræ serpent contagia vitæ,
 Quum fastus vulgi, cœtusque exosus, in alta
 Se abdebat nemora, & silvis degebat opacis. 55
 Hic inter dumos sensum pubescere malas
 Sensit, & insignis florem prodire juventæ.
 Non urbes illum testis fovere sub altis,
 Per densos saltus nemorumque inculta fuetum
 Ferre gradum, & placidam in silvis captare quietem. 60
 Hic strepitum vulgi, atque operam fugientis inertem
 Spernebat vitæ, varii prævertere casus
 Quam poterant veniensque cito mors aspera gressu;
 Synceroque omnem penitus de pectore curam
 Fluxarum pellens rerum, & cælestia semper 65
 Concipiens animo puram super alta ferebat
 Sidera, & æterno mentem replebat amore.
 Illum non ardens rapidi vis torruit æstus,
 Non hiemis rabies, non inclementia cæli
 Duratum glacie atque æstu, nec vestibis ullis 70
 Indutum; tantum hirsuti contexta cameli
 Squalentes humeros velabat penula setis.
 At victum tristes nullo jejunia farre
 Solventi, locustæ inopem pavidisque relicta
 Poma feris, herbæque dabant baccæque rubentes, 75
 Et congesta cavo silvestria stipite mella.
 Non cibus hunc hominum mollita salubribus esca
 Ignibus, instructæ tenuit non copia mensæ,
 Non ullæ allexere dapes, nec pocula succo
 Pampineo saturata, sitim compescere pura 80
 Contentum lympa & deserti fluminis haustu.
 Et rapidus seu sol agros urebat hiantes,
 Sive gelu densabat hiems, quum cæca teneret
 Nox terras, nullis macie confecta levabat
 Stratis, non ullo recreabat membra cubili; 85
 Verum

Verum antro in gelido patulave sub arbore somnos
Carpebat tenues, cælestes cernere tractus
Lumina concedens seræ defessa quieti.

Heu stolidæ mentes, & luce carentia corda
Humanæ gentis, quantis vita ægra laborat 90

In tenebris, quali jactantur pectora motu!
Alma cibum nobis, nativæque pocula tellus,
In specubusque domos, in pratis sponte cubile
Præbuit: ingrati fulgenti e marmore villas
Insignesque domos struimus, vix mœnibus urbes 95

Egregiæ capiunt quosdam, vix maxima regna,
Immemores, totos veniet quum senior hora,
Quam brevis urna teget. miseri, quid tenditis arte
Vincere solertis naturæ inventa? quid usus
Angustæ ad vitæ tenues tam multa paratis? 100

Luxibus ignavi luxus quid nectitis? omne
Quod superat vobis, illis id demitur, ævum
Qui degunt inopes rerum, quibus ampla parentis.
Aufertis terræ communis munera, & orbe
Arcetis toto, atque auræ vix linquitis usum. 105

Interea ad lucem cœnas vos ducitis, ullæ
Nec satiant epulæ pinguisve opulentia mensæ.
Hoc juvat, o miseri, diros quod pascitis atra
Ingluvie morbos, mortemque arcessitis ultro?
At non in vestro firmanur corpore vires, 110

Morsve minus properans veniet quod concava vestram
Gemma sitim levat, aut picto recubatis in ostro,
Et nitidis fulgens quod vestris serica villis
Nec saturata semel precioso murice lana,
Et ductum argentum atque aurum vos textile vestit. 115

Quam procul his petitur summi domus ardua calli,
Deliciis miseros diro quæ funere perdent!
Ille autem in silvis vitam qui horrentibus egit
Eximius vates, æstus brumæque labores
Pauperiemque famemque ferens, non talia liquit 120

Exempla, at luxus, & vulgi mobilis auras,
 Vanaque vitabat labentis gaudia vitæ.

Jamque illum viridis tandem firmaverat ætas,
 Et solidæ stabant juvenili in corpore vires,
 Quum volitans urbes implevit fama propinquas, 125
 Insignem juvenem saltus errare per altos
 Denforum nemorum, & cœtus vitare, proculque
 Urbibus extolli tota super æthera mente.
 Haud mora, conveniunt populi, solasque latentem
 Per silvas perque antra illum deserta requirunt. 130
 Quos ubi conspexit, se se venientibus ultro
 Obtulit, & claro ostendit se in lumine vates.
 Obstupere omnes quum formam atque horrida cultu
 Aspexere viri, & macie squalentia membra,
 Et barbam impexam, intonsos hirtosque capillos; 135
 Verum ubi fixerunt in sacros lumina vultus
 Exsanguis licet, & tristi pallore rigentes,
 Conspectiunt ora æthereo suffulta vigore,
 Et geminas sacro fundentem vertice flammæ,
 Cælestes flammæ radiis quæ pectora miris 140
 Spectantum, & sancto replebant corda pavore.
 Visa minor fama est, vatis quum cernere sacri
 Ora datum, coramque oculos explere tuendo;
 Ardebantque illum jamdudum audire loquentem.
 Is vero incepit tandem, & sacra ora resolvit, 145
 Mira canens, sanctisque implens sermonibus aures,
 Et læta ostendens æterni tempora regis.
 Nec non & scelerum pollutos sorde priorum
 Purgabat dictis animos; quæ quisque sequatur,
 Quæ fugiat vitetque docens, tum tetra fatentes 150
 Crimina, mergebant miseros quæ funere diro,
 Orant-que Deum veniam, vitamque priorem
 Pertæsos, sacri lustrabat fluminis unda;
 Scilicet abluti mortalia corpora, signum
 Acciperent mentis terrena læge piatæ.

Res nova per latos populos urbefque propinquas
 Pertulerat vatis nomen, cunctique relictis
 Sedibus in silvas alacres cupideque ruebant.
 Per nemus aspiceres vastum, & deserta ferarum
 Per loca certatim ferri nullo ordine turbas, 160
 Et quemque inventum vatem contendere primum
 Conspicere, & propius pendere loquentis ab ore.
 Per campos veluti properat quum exercitus æstu
 In medio stimulante siti, si ex agmine quisquam
 Repperit in tenero muscosum gramine fontem, 165
 Cuncti iter inceptum linquunt, & quisque perustas
 Ante alios certat fauces pertingere lymphæ.

Ille autem ardentem mire inflammabat, & acres
 Commota addebat stimulos ad pectora dictis.
 Hic aliquis, fœda urgebant quem noxia cordi 170
 Crimina, quis vitam excôleret præcepta rogabat.
 Tunc ille his avidas implebat vocibus aures:
 Quos o divitiis juvat invigilare repertis,
 Quid satiare sitim lacrimis inopumque crude
 Semper inexpletam, & prædando quæritis? omne 175
 Perque nefas inhiatis opes? nullusve parandis
 Usquam finis erit? partem jam ponite vestris.
 Quæ tulit in lucem nudos, vos frigida nudos
 Accipiet vitæ defunctos munere tellus.

Et qui tot proprios vestes servatis in usus, 180
 Aspicite horrentis stringunt quos frigora brumæ,
 Aut tenui aut nullo velatos tegmine corpus;
 Hos non in vestis tantum, sed sumere rerum
 Cunctarum in partem decet uno e semine natos;
 Nec pigeat pingui miseros admittere mensa 185
 Sollicitat quos dira fames, pallentque negato
 Sæpe cibo, nec longa valent jejûnia ferre.
 Nec non & miles cui larga licentia rapti,
 Et quibus æs populus fœvit dependere jussum,
 Pertæsi scelerum se se felicibus undis 190

Purgandos vati obtulerant, quos talibus ille
 Firmabat dictis: Cura est quis publica census
 Cogendi, & gravia exigitis qui a plebe tributa,
 Ne vos dira fames auri, ne injustus habendi
 Vexet amor cupidos, ne ve æquum cogite supra 195
 Pendere tam multo miseros sudore parata.
 Tuque ferox parce innocuos incessere miles,
 Debitaque accipiens tantum stipendia, vires
 Adversus placidæ infestos converte quieti.

Talia divino vates dum funderet ore 200
 Attonitos pascens dictis, & pectore cuncti
 Ultima venturi versarent tempora regni,
 Esse illum hunc plures regem, missumque putarunt,
 Qui ad superas iter ostendat mortalibus oras.
 Hæc ubi Judææ vulgata est fama per urbes, 205
 Illum adeunt, legis nodos quis solvere curæ,
 Et quos religio præstans, simulataque major
 Seererat dederatque aliis præcellere cunctis,
 Et pia tradentem genti præcepta rogabant
 Tesbius an vates, an rex foret ultimus ille 210
 Divinum terris qui sic ostendere regnum
 Auderet, populumque insueto more piare.

O decus humanæ gentis, quo carmine ferre
 Te spatia immensi valeam super ardua cæli?
 Jam tua te, vates, virtus jam gloria ad astra 215
 Factorum extulerat, verumque assueta fateri
 Acceptura fidem haud dubiam vox illa fuisset,
 Ultima si annueras terris te secla tulisse:
 At te nil humana agitantes pectora laudes
 Moverunt regis caperes ut nomina summi. 220
 Tum corda his vates firmans titubantia dictis,
 Non ego cælesti forsan quem sede putatis
 Advectum terris, vates sum Tesbius, inquit:
 Nec me supremi dignabor nomine regis:
 Sed puro missus pertasos crimina fonte 225

Abluc-

Abluere, æternis lustret quos ignibus ille,
 Et generis perimat labem, penitusque piatos
 Adveniens rex eripiat caligine tetra;
 Et quamquam in lucem venit me serior, ortus
 Præcessit tamen ille meos, longeque potentem 230
 Ante alios unum hunc supplex veneratus adoro.
 Ille idem radiis implens cælestibus orbem,
 Collapsis penitus statuet nova fœdera rebus.
 Et veluti solera messem quum ventilat æstu
 Agricola in rapido, dat flammis urere aristas, 235
 Et puras infert fruges flaventibus horreis,
 Expectata piis donans felicia regna,
 Hinc procul ejiciet fontes, noctisque profundæ
 Involvet tenebris, quos atra incendia diris
 Addictos pœnis semper mansura vorabunt, 240
 Hunc alii vobis vates hunc maximus olim
 Amœdes dixit, quum per deserta vagantem
 Monstrantemque virum cecinit felicius ævum,
 Clamantemque, Viam venturo sternite regi;
 Et jam clamantis nemorosa per avia vocem 245
 Accipitis, nec longe aberit, quum cernere tantum
 Quem cano fas fuerit manifesto in lumine regem;
 Et nunc mortales inter nec cognitus ulli
 Versatur vestris socium se cœtibus addens.

Talia dum fatur vates, turbamque beatæ 250
 Attentam incendit vitæ venientis amore,
 Plebs ignara fidem præbabit plurima dictis:
 At quibus æternæ legis data cura docendæ,
 Et quos ingenium solers, atque ardua rerum
 Cognitio indocto dederat præcellere vulgo, 255
 Irrita dicebant vatis responsa, novumque
 Expectandum illud lustris labentibus ævum.

Mens ignara hominum, quid rerum querere causas
 Et multam prodest longo vigilique parare
 Doctrinam studio, modicis quid viribus impar 260

Sumere onus rerum auctoris pia sacra ferendi,
 Si non quæsitæ ad superas prudentia sedes
 Monstret iter cæcæque animos caligine solvat?
 Quique sacris præfunt, si ad recti vertere cultum
 Non curent, & iussa rudes divina docere? 265
 Non acre ingenium, doctas non vita per artes
 Exculta, ætherei genitoris numina flectunt;
 Nec multa effulgens auro gemmisque corona,
 Ac mitra insigni aut rutila frons aucta tiara,
 Et laxa ad talos ardenti e murice vestis, 270
 Fortunata parant duro quærenda labore
 Regna piæ genti fuso, quæ sanguine sancto
 Rex statuit moriens æterni conditor ævi.

Ergo veridico fuerat quæ mira canenti
 Vati adhibenda fides, hic omnis defuit, esse 275
 Quos penes ingentem decuit, nec vana putasse
 Quæ rudis intenta credens plebs hauserat aure.

Interea sanctis vates dum pectora dictis
 Irrigat, & crebro populos perfundit ab amne,
 Rex patris ætherei soboles qui pellere noxam 280
 Venerat antiquam, tenebrasque ex orbe fugare,
 Quo vatis promissa pii non vana probaret,
 Proxima qui æterni regis nova secla canebat,
 Ipse etiam turbas inter lustrarier amne
 Venit; & immensi cui parent lumina mundi 285
 Rex ibat superum velut e mortalibus unus.
 O lux omnipatens, æterni o flaminis tingens
 Virtus, non hominum fuerat qui cognitus ulli
 Eductus silvas inter, saltusque ferarum,
 Ut primum vates venientem lumina fixit: 290
 In regem, æterni magna vi numinis actus,
 Ten', ait exclamans, te luce nitentior omni,
 Qui priscam terris venisti abstergere labem,
 Mortalis rerum dominum cælique potentem
 Ausum ego delenti sordes pertinguere lymphæ? 295
 Quin

Quin tu me sceleris pollutum labe vetusti
 Elue, nativæque illic sic redde nitori,
 Sordida quem rapuit primævi noxa parentis.
 Ille autem, Ne obliste, inquit: sic convenit omne
 Nos superare ævum, porro discrimine nullo 300
 Me quoque mortalem veluti perfunde liquore.
 Hæc ait & pariter fert sacra ad flumina gressus
 Sancta pedum figens udis vestigia arenis.

Fortunate amnis, verum cui tinguere lucis
 Humanæ auctorem felici contigit unda. 305
 Ipsa tibi cedunt non tantum flumina quotquot
 Terra parit, notique lacus, sed vasta profundi
 Victa tuo fluvio subdunt se marmora ponti.
 Nam licet immensum Oceanus late ambiat orbem,
 Ipse tamen quem non tellus, non æquoris undæ, 310
 Non spatia excelsi capiunt amplissima cæli,
 Tendentem ad te humili incessu, nitidoque petentem
 Flumine perfundi velut e mortalibus unum,
 Sparxisti ex illo sacratis tempore lymphis.

Interea genitor conspersum flumine natum 315
 Audiit orantem. Quis me super ardua raptum
 Sidera, nec vanum quicquam aut mortale canentem
 Diriget ad metam? o tantis nunc spiritus ausis
 Annuat, excelsa vates quem ex æthere labi
 Aspexit, magnumque super consistere regem. 320

Vix fluvio egressus rex idem prefferat udis
 Tellurem pedibus, superum quum rector ab alto
 Præsentem in luce emicuit, celsusque repente
 E summo se se patefecit culmine olympus.
 Tunc se divinum demittens flamen ab astris 325
 Accessit propius terras, mitisque columbæ
 Corporea apparens specie, quam humana viderent
 Lumina, confedit divini in vertice regis.
 Intonuit, sonitusque novos dedit arduus æther,
 Et vox supremi sic est audita parentis: 330

Hic

Hic meus est ante omne fuit qui filius ævum,
Hunc æternus amor semper mihi junxit, & idem
Divinam clausit mortali in corpore mentem.

Sed decet hic unum triplex ostendere cantu
O liceat digno numen, manifestius unquam 335
Quod non se ostendit, summus quam perluit ipsam
Quum vates sacro divinam flumine prolem.
Id mentes capiunt hominum, & mortalia tanti
Sunt corda? & nostræ poterunt hoc pandere voces?

Nos pater omnipotens ortum dedit æthere ab alto 340
Ducere, & in cælum evexit mortalia membra
Divinam inspirans animam, quam noscere fas est
Omnia, seque rapit quo fert sua cumque voluntas.
Extollunt hæc nos geminæ super æthera vires,
Præstamus vitæ his volucrum generique natantum, 345
Almaque quot silvis pascit quot gramine tellus;
Namque hæc non ipsum, quum sint expertia mentis,
Supremum auctorem rerum, qui condidit imam
Tellurem, & celsis splendentia sidera cælo,
Non se se agnoscunt penitus, non condita quævis, 350
Sola etenim mens ipsa potis nosse omnia solers.
Sed nec velle his est, hebeti tantumque trahuntur
Affectu, & prono ducunt e corpore sensus:
At nos quamquam animo afficimur, tamen una voluntas
Hunc agit, & nusquam compellit cæca libido. 355
An non sæpe libet quicquam, nostrosque laceffit
Quod cupimus sensus, animo tamen ardua velle
Longe aliud suadet ratio affectusque coërcet?
Quumque ægris cordi sint dulcia pocula nobis,
Quod magis conducat latices potamus amaro: 360
At contra non bruta queunt optare nec ullum
Consilium vitæ ratione carentia ducit.
Ergo hominum sublime genus non cetera tantum
Viribus his superat geminis animantia summis,
Verum divina dignati semine, & ortu 365

Natu-

Natura similes superûm terræque parenti
 Nos sumus, eque illo est humanæ stirpis origo.
 Namque Dei ut summi in natura est unica proles.
 Ex patre ipsa Dei mens, sanctumque ex utroque
 Est flamen, quæ est una patris natiqque voluntas, 370
 Sic animæ natura est nostræ, quæ parit ipsum
 Nosse, suum tum velle oritur tum intelligit illa;
 Quare animam quum quis penitus cognoverit ipsam
 Hinc poterit triplex unum cognoscere numen.
 Nam pater omnipotens summe felixque bonusque 375
 Quum sit, mens autem faciat quum quemque beatum,
 Nec quis ni prudens valeat bonus esse volensque,
 Esse Deo mentemque voluntatemque necesse est.
 Et veluti est eadem natura atque unica nostri,
 Unde anima est, ratioque animæ ejusdemque voluntas,
 Sic patris natiqque & sancti flaminis unum (380
 Numen idemque est, triplex unusque est Deus idem.
 Atque illo quoniam non est in numine quicquam
 Quod fiat, neu per se existat; nilque quod esse
 Non habeat summum; quicquid Dei est Deus ipse 385
 Hoc ipsum omnino est, quum perfectissimus ille
 Integer atque idem totus sit, mens sit oportet
 Ipsa Dei Deus, & votum Deus, & sit eadem
 Cum patre natura, mens illius atque voluntas;
 Quare animæ quamquam similis natura parenti 390
 Æthereo nostræ est, tamen hoc ea distat ab illo
 Quod geminæ ipsæ animæ vires quæ est condita quæque
 Mutatur, nec quidque sui quodve illa agit ipsa est,
 Non ita sunt anima ex nostra, intellectio ut id sit
 Quod per se est animæ natura, iidemque voluntas. 395
 Namque animæ affectus sunt, dumque intelligit illa
 Atque oprat fiunt, at vero mensque voluntasque
 Æterni genitoris, ab illo ita sunt, nihil ut sit
 Factum ab eo, aut non per se existens, neu Deus ipse;
 Namque aliter non summe perfectum abque solutū, 400
 Inte-

Integrumque Dei quicquam foret, ac Deus idem
 Torus, mensque Dei per se, per seque voluntas
 Existit, tum integra ac perfectissima utrique est
 Natura, ac non effectus quicquamve Dei sunt
 Quod nō sit Deus, atque Deo Deus utraq; ab ipso est. 405
 Quumque Deus pater ipse sit, est etiam Deus ipsa
 Mens patris natus, votum natique patrisque
 Sanctum etiam flamen Deus est, parque est tribus esse;
 Tres tamen hos esse unum numen non tria certum est;
 Atque alius pater est, aliusque est natus, & ipse 410
 Spiritus est alius divinus, sed tribus una
 Omnino, atque eadem natura est: quumque trium sit
 Quisque Deus, tamen haud tres Dii sunt sed Deus unus.

Res mira atque ingens, capiant quam pectora nunquā
 Nostra, nec humanæ possint ostendere voces; 415
 Attamen id nobis pro captu apprehendere mentis
 Fas est, quum liceat patrem cognoscere summum
 Per nostræ naturam animæ, quæ condita quantum
 Res unquam excelso potuit dignarier ortu,
 Est illi similis qui condidit omnia solus: 420
 Sed jam tempus erat, veri quo luminis index
 Proderet æternum mortali in corpore regem
 Promissum optatumque diu terrasque colentem.
 Ergo rex idem turbas dum sæpe revisit,
 Et se noscendum coram mortalibus offert, 425
 Aspiciens vates venientem hunc eminus, Hic est
 Hic, inquit, generis delet qui crimina nostri,
 Innocuus verusque agnus divinus; hic ille est
 Quem dixi æthereas quamquam me serius oras
 Hauferit, antetamen cæliquam conderet arcem 430
 Naturæ genitor, tempusque ante omne fuisse.
 Hunc pater e celso demittens æthere summus
 In terras, me præmisit, qui prævius illum
 Monstrarem vobis venientem, undisque piarem
 Quos hic divini lustrabit flaminis igne. 435

Hunc

Hunc idem ostendit genitor quum flumine sacro
 Illum ego Jordanis lavi; vocem ipse loquentis
 Accepi, prolemque suam caramque probantis;
 Et sanctum e cælo labi, puræque columbæ
 Hoc super aspexi specie considerare flamen, 440
 Aspexi, & regem æternum rerumque salutis
 Humanæ auctorem agnovi, qui ex æthere missus
 Purgabit longa pressas caligine terras.

Sic vates regem optatum ostendebat, & amnis
 Pergebat sacri mortales tinguere lympha. 445
 Interea patris summi mandata faceffens,
 Parte alia ingentem populum felicibus idem
 Rex lustrabat aquis, divinaque jussa docebat.
 Id comites vati referunt, passim undique ad illum
 Purgandos lymphis properare salubribus omnes. 450
 Ille autem, Haud, inquit, tractat cælestia quisquam
 Ni datur e cælo. jam patris jussa peregi
 Hactenus ætherei, jam regi prævius ipsi
 Ostendi veniens divini secula regni,
 Et scelerum oblitos penitus vitæque prioris, 455
 Edocui puras venienti advertere mentes,
 Jordanis tinguens unda, quibus eximat ille
 Antiquam, lustrans divino flamine, labem.
 Vos ipsi audistis toties quum sæpe rogarent,
 Puræ ego qui populos lustrarem fluminis unda 460
 An rex ille forem, tali me haud nomine dignum,
 Æternumque illum regem dominumque fatentem;
 Cujus ego haud digne genibus provolvat, & imos
 Ore pedes & sancta pedum vestigia lambam.
 Jamque probata omnes læto mea dicta videtis 465
 Eventu; expectatus adest nova gaudia portans.
 Jam me illum juvat aspicere atque audire loquentem;
 Ceu quis cum sponso ingenti devinctus amore,
 Tradita si cupido fuerit nova nupta marito,
 Lætitia exsultat, tum caro lætus amico 470

Gra-

Gratatur, totusque imo sub pectore gestit.
 Haud aliter, quum quæ optavi noramque futura
 Adfuerint, nostra æquarunt ea gaudia vota,
 Inque suum hunc lætor regnum advenisse beatum.
 Et jam quod late nostrum crebescere nomen 475
 Cœperat, ille suo postquam se protulit orbi,
 Imminui par est, ipsumque ad sidera tolli.
 Ille Deo genitore satus, super æthera, sortem
 Humanam excedens, meritis famaue feretur.
 Interea summi nomenque & gloria regis 480
 Per populos sese Judææ effuderat omnes,
 Et miris ingens factis, signisque coruscus
 Virtutis monumenta suæ mortalibus ille
 Clara dabat, summoque ortum se patre docebat.
 Hæc ubi fama pii vatis pervenit ad aures, 485
 Divino quamquam perfusus flamine nosset
 Esse illum æterni sobolem mentemque parentis,
 Attamen ut comites quæ sacro ostenderat ore
 Ante oculos interque manus exposita viderent,
 Ex illis mittit qui regem adeantque rogentque, 490
 Ipse ne sit lapsis veniens succurrere rebus,
 An ne aliud maneat pietas hæc serius ævum.
 Illi abeunt, sanctique ferunt mandata magistri;
 Rex autem non verba serens, cælestibus ipsos
 Admonuit signis vati quæ facta referrent. 495
 Continuo variis mortalia corpora morbis
 Eripiens, vitam sub nocte trahentibus atra
 Plerisque oprati præbebat luminis usum;
 Et confecta luc, & sanie tabentia membra
 Divina firmabat ope, oppressosque nocenti 500
 Dæmone, depellens vesanam in tartara pestem;
 Sensibus & menti quosdam reddebat ademptis.
 Talia rex magnus felicitis conditor ævi
 Ostendens, vati que illos quæ aut visa referrent
 Aut audita docens, divino hæc addidit ore: 505
 Vos

Vos ite & sacro responsa hæc reddite vati,
 Per me fulgorem cæli qui luce carebant
 Aspiciunt, nuperque obstructas missus ad aures
 Jam sonus accipitur certus, nec non quibus ægra
 Torpebant membra, incolumes vestigia firmant. 510
 Tum quibus ambefos elephantia læserat artus
 Squalens, & maculis fœdarat corpora diris,
 Jam mundos tristisque lues languorque reliquit.
 Et quibus exactæ fluxerunt ultima vitæ
 Tempora, perpetuusque urgebat lumina somnus, 515
 Ad superas auras revocati, & sidera, rursus
 Æthereum cæli lumen spirabile captant;
 Instruimusque inopes divini ad gaudia regni.
 Et felix nostri quem nil offenderit umquam,
 Meque Dei putet humana sub imagine prolem 520
 Mortali hæud dubiam generi præstare salutem.

His se qualis erat dictis ostendit, & auctos
 Spe sancta illos edocuit, vatique remisit.
 Nec minus & reliquis defixis lumina in uno
 Addidit hæc, Quid vos autem quid densa petistis 525
 Visuri nemora, & silvas accessis opacas?
 Non ibi gaudentem vulgi fallacibus auris
 Spectatis, turbent volucris quem flamina laudis,
 Et tumidum motent fluvialis arundinis instar
 Quam crebris agitant stridentes flatibus Euri. 530
 Non ibi munditiis captum fastuque superbo,
 Quales ardenti vestitos murice dives
 Deliciis trahit, atque ignavo regia luxu.
 Ast illum licuit præsentem cernere summi:
 Quem cecinere olim felicia pectora vates, 535
 Præmissum antiquæ noctis caligine pressis
 Longum expectatæ ostensurum gaudia lucis.
 Hic inter vates divinos maximus, hic est.
 Qui cunctis longe præstat mortalibus unus.
 Sic decus eximii vatis, laudesque recensens 540
 Rex hunc tollebat iudexque ad sidera summus.

SCI-

SCIPIONIS
CAPICII
DE VATE MAXIMO
LIBER TERTIUS.

INCERTA quos valuit terris ex-
tollere virtus,
Et meritis claros fulgentibus intu-
lit astris,
Sæpe hominum gens dira odiis
exercuit atris,
Innocuosque ausa est crudeli per-
dere leto.

Sic vatum fera qui in nocte jacentibus agris
Prædixere novæ lucis mortalibus ortum,
Infontem plerique animam effudere, piisque
Pro meritis diro solverunt funere pœnas;
Sic & testati intrepide pia nomina regis
Coelicolûm, hunc terras propter lucemque perosi,
Infandas subiere necesse exempla que dira.
Idem etiam ætherei soboles patris unica, cælo
Deveniens sceleris contagem abolere vetusti,
Præclaram rursus venturam ad lumina vitæ
Et semper victuram animam per vulnera dira
Occum.

Occumbens leto mortali e corpore solvit.
 Maximus & vates porro vitalibus auris
 Ante diem indigna concessit morte peremptus.
 Ille quidem attonitum suadebat crimina vulgus
 Linquere; & æternum præsentem agnoscere regem. 20
 Et jam fama viri late diffusa tyranni
 Se se in Idumei volitans invexerat aulam,
 Herodis, qui sceptræ patris partemque tenebat
 Divitis imperiæ, patrii quoque nominis hæres.
 Is vatem exitum observans divina canentem, 25
 Præbebat sanctis faciles sermonibus aures;
 Ille autem impuros mores, infandaque dictis
 Acrisbus haud timide damnabat crimina regis.
 Namque is fraternos thalamos violare, torique
 Jura, fidenique ausus veriti fas verterat omne, 30
 Omne pium gaudens cognato incestus amote.
 Huic germanus erat natu regnoque Philippus
 Inferior, factisque minor tum viribus impar.
 Cui fuerat conjux forma ut præstantior una,
 Sic scelere ante alias animoque immanior omnes. 35
 Quæ thalami pia jura, & vincula pacta jugalis
 Solvere nil verita, & sanctum temerare pudorem,
 Fœdere connubii spreto, socioque cubili,
 Junxerat Herodi veræ se conjugis instar:
 At scelus ingeminans raptoque potitus adulter 40
 Horrificis dignam tenebris & vindice pœna
 Intulerat tectis reginæ more superbis,
 Cunctorumque ante ora palamque impurus habebat.
 Ergo concubitu vates decedere turpi,
 Et consanguineo regem suadebat amor 45
 Parcere, nec summi contemnere vindicis iram.
 Ille piis mentem paullatim advertere dictis
 Cœperat, & sceleris potuit jam linqvere morem,
 Ni mollem illecebræ cepissent turpis amicæ,
 Pavissentque acrem molli sub corde furorem. 50

H h

Illa

Illa labantem animum nutu impellebat, & ægro
 Non ægre monitus vertebat pectore sanctos.
 Quin metuens, dictis dum sæpe hunc urget amaris,
 Ne quando insanos vates exstingueret æstus,
 Inque ipsa accensas furias sedaret amantis; 55
 Sæpe preces lacrimis miscens his forte tyrannum
 Vocibus aggressa est: Rapiant ergo irrita venti
 Quæ dederas nobis toties promissa, ferentque
 Spes etiam nostras rapidi; nec te ulla tenebit,
 Ah durum, extincti te propter cura pudoris? 60
 Ignoti si verba viri te tristitia flectent,
 Et poterunt pactas jamdudum solvere tedas,
 Ten' illi præbere aures, & lædere famam
 Ausum Herodiadis pacato cernere vultu?
 Et securus adhuc vivit ferus ille, tuoque 65
 Hospitio fruitur liber, pænæque vagatur
 Ante oculos experts; quæ sunt mea crimina tanti?
 Scilicet hic thalamis miseram pactoque cubili
 Extorrem aspiciet victor, quemque ipsa reliqui 70
 Incensum infandis odiis, & conjugis ira
 Ereptæ, in sedes revehar captiva Philippi.
 Nec me tam leti terret crudelis imago,
 Quam paveo ut vivens te sim caritura, tuoque
 Complexu exceptam fugiens vita ægra relinquat.
 O utinam nostris hæssisset flamma medullis 75
 Parcius, immeritam quæ nunc male perdit amantem:
 Aut tua non levior præcordia carperet ignis:
 Non penitus nostro insedisset pectore vulnus,
 Nec, quod tam facilis fuerim, nunc perdita pœnas 80
 Has luerem tanto infelix confecta dolore.
 Hæc promissa fides, pro simplicitate reponis
 Hæc nostra, ut verear dictis avertat iniquis
 Ne mihi te quisquam & nostro sejungat amore?
 Hæc de te merui? nobis hæc præmia tandem
 Reddis? si mecum stabili te fœdere jungi 85
 Non

Non animus fuerat, nec te data dextra tenebit,
 Quid primo abductam thalamo castoque cubili
 Pollicitis fraudas, & spe me pascis inani
 Immemor, ac sævi miseram formidine leti
 Concussam tanto curarum turbine iactas? 90

Certe ego te famæ anteruli sanctoque pudori,
 Et nostrum pro te sædavi crimine nomen.
 Quod te per nostri superest tibi si quid amoris;
 Id decus obtestor quondam quo grata putabar
 Ipsa tibi, falsa est hujus ni gloria formæ, 95
 Hinc procul expellas, merita vel morte peremptum
 Hunc mulctes, tanto infontem qui avertere amanti
 Me studet, immitti peream ne victa dolore.
 Aut, hujus tibi si tantum sunt effera cordi
 Jussa, nec hos duras questus demittis in aures, 100
 His manibus (figit regis simul oscula dextræ)
 Me perime, & nostro sumas tu sanguine pœnas.
 Sic ego si moriar lucem haud invita relinquam.
 His dictis sese in mollis demisit amantis
 Mœsta sinum largis perfundens fletibus ora. 105

Heu semper miseris mortalia dedita curis
 Quam facile a recti declinant pectora cultu
 Quam furor insanus sævique Cupidinis ignes
 Per venas serpunt imas atque ossibus hærent,
 Ardua nec ratio obsistit, nec cernitur ægris 110
 Quam subito peteant fugientis gaudia luxus.
 Quem pius æterni succensus flaminis igne
 Non potuit tetræ vates avertere flammis,
 His mala labe sua contactum femina dictis,
 Turpia pellexit non magno in vota labore. 115

Continuo facili labuntur pectore summi
 Dicta viri, mentem subeunt monumenta nefanda
 Conjugis, hæc oculis jamdudum & sensibus hæret.
 Hæc eadem benefacta abolet divinaque vatis
 Præcepta, insanoque iras sub pectore nutrit. 120

Jamque animum cupere rex dudum explere furentis,
 Infontemque virum crudeli absumere leto;
 Sed decus insignis vitæ, memorandaque facta
 Illius obstabant, nec quo defendat iniquam.
 Cædem habet, aut sceleri sumat quæ exordia tanto. 125
 Nec melior captum mutat sententia mente.
 Ergo hunc dum turpi vates avertere pergit
 Crimine, dum furias incesti damnat amoris,
 Explendæ causas optanti præbuit iræ.
 Ille etenim fœdæ ex oculis hunc jussit amicæ. 130
 Auferri, & fontem veluti, quæ proxima visa, est.
 Tunc sibi pœna neci, claudi illum carcere, quonon
 Teste Deo melior fuerat nec justior alter.
 Is tamen æquo animo stolidi crudelia regis
 Jussa ferens, miseros quantum non claustra vetabant 135
 Impia mortales optato advertere regi
 Pergebat summo, divinaque jussa docere,
 Et morem infandum Herodis, miserandaque gentis.
 Humanæ sanctis incessere crimina dictis.
 Ast is non ullis præbebat vocibus aures; 140
 Demens, qui e pravæ totus pendebat amicæ
 Arbitrio: hæc, cæcam turpis quocumque libido
 Traxerat, haud duris miserum flectebat habenis.
 Hæc igitur, quamquam in vatem accendisse tyrannum,
 Et potuit duris infontemnectere vinclis, 145
 Præteritique juvet tutam meminisse pericli,
 Ac vetitum stabili junctum sibi fœdere amantem,
 Absentem tamen hunc præsens auditque videtque,
 Et se carpentem dictis despectat amaris;
 Terribilesque viri monitus & libera jussa 150
 Assiduis urgent stimulis terrentque paventem.
 Qualis ubi duris Nomadum venator in arvis
 Incidit in jaculis æquum de monte leonem,
 Frendentisque feri vix dente elapsus, aperto
 Securus licet in campo tamen horrida semper 155
 Ora

Ora videt, rapidumque diu reminiscitur hostem:
 Aut ubi quem carcer servabat criminis atras
 Laturum leto pœnas, si vincula rupit
 Evalitque fuga, elapso tortorque necisque
 Assidue ante oculos dira obversatur imago; 160
 Haud aliter trepido versans sub corde timorem
 Turpis amans, ausis reputat nil omnibus actum
 Optato properet ni vatem perdere leto.
 Nec contenta amplis solitum spatiarier arvis
 Angusto in tecto, & solis clausisse latebris 165
 Quærebat tota vitæ hunc subducere mente,
 Et nece se tandem longis hac solvere curis,
 Optatamque viam ostendit Fortuna modumque.

Forte dies aderat, prisco quem more quotannis,
 Illo quod fuerat vitalibus editus oris, 170
 Rex celebrare epulo festoque assuerat honore.
 Hoc juvenum primi, & forma cultuque puellæ
 Insignes, aula admissi dapibusque beatis
 Lætæ frequentabant alacri convivia plausu.
 Hunc vero prius alma novo quam proderet ortu 175
 Aurora, ignivomos jungens ad frena jugales;
 Quum vagus occidua sublatu noctifer unda
 Æthera suffundit tenebris, stellasque reducit,
 Et pecudes serpensque animal raucæque volucres,
 Ac mortale genus, vigili defessa labore, 180
 Admittunt placidam per corda sopita quietem;
 Rex ipse oblito curarum pectore somnos
 Carpebat, seroque rigabat membra sopore.
 Et jam nox cursu medium superaverat axem,
 Fulgentesque faces in mundi prona vehebat, 185
 Quum nitidis fuso in stratis blandumque foventi
 Complexu e tenero spirantem conjugis ignem,
 Olli visa viri ornatu insignis & ore
 Effigies, sacer ad talos quem fusus amictus
 Canaque purpureæ velabant tempora vittæ, 190

Sicque audita loqui: Tibi mollem cura quietem
 Ducere, & ignavo prosternere membra sopoti?
 Immanis tibi commissas moderatur habenas
 Femina, dilectique Deo retinacula regni?
 Ah miser, ah male caute, vides quibus æstuat illa 195
 Fluctibus, & quantos agitat sub corde furores;
 Et tamen hanc propter nexus abolere vetustos,
 Et veram vobis venientem pandere lucem,
 In tenebris cohibes, & tetro carcere claudis.
 Quin etiam quum clara dies se gurgite cano 200
 Tolle, & ardentes radios induxerit orbi,
 Egregia hunc conjux pro ignavi munere facti,
 Hunc, tibi qui potuit perituro afferre salutem,
 Æternæque decus vitæ, brutum velut, aræ
 Aut epulis animal pastor quod servat opimis, 205
 Crudeli jam jam perdendum funere poscet.
 Dum licet, insanæ mentis compesce furorem;
 Infandoque tibi devinctam fœdere, quæ jam
 Facta tui regnique potens promissa reposcet,
 Mitius optare assuescas, aut pareius uti 210
 Pollicitis, pauco quæ in vos post tempore cedent.
 Ille quidem superis jampridem debitus, ægro
 Corpore se exsolvens cœtus terrasque relinquet,
 Atque aliam nullo præscriptam tempore vitam
 Deget, & ætherio præsentî rege fruatur: 215
 Nec refert, sua ne illum mors, an vulnus acerbum
 Finit, atque ævi modicum ferus auferat ensis.
 Te tamen, o semper doliture, æterna manebunt
 Supplicia, & vindex summo sub iudice pœna.
 Et quæ nunc cædemque inhiat sanctumque cruorem 220
 Vatis, & horribili compos mox impia voti
 Ibit ovans parto tali spectanda trophæo,
 Illi tempus erit diri quum funeris insons
 Esse volet, vitamque illa pro cæde pacisci,
 Quum patrio extorrem cælo, regnoque beato 225
 Te

Te comitata suum, rerumque, atque indiga lucis
 Longe alias gentes, aliasque vehetur ad oras;
 Vitam ubi pauperie in misera luctuque trahetis;
 Externosque pati mores, fastusque coacti,
 Confectisque situ tandem duroque labore 230
 Corporibus misero linquetis funere terras,
 Ac barathri immerfis tetri infelicibus umbris,
 Suppliciiis nullo cessandum est tempore diris.

Tantum effatus regem mortalemque reliquit
 Effigiem, tenuisque procul concessit in auras. 235
 Talibus at visis perculso protinus illi
 Somnus abit, gelidusque subit pavor ossa sub ima.
 Nec dum pigra novo fugiens nox cesserat ortu,
 Corripit e stratis trepidos quam mollibus artus,
 Atque oculis peragrans, crebrisque recurribus aulā, 240
 Fatidici responsa viri, visamque volutat
 Effigiem, per tot servata ex ordine reges
 Illa forte domo tabula quæ exstabat eburna,
 Molli ducta manu, gemmisque autoque renidens.
 Namque olim Solyma meritis insignis in urbe 245
 Vir fuit, æterno perfusus numine mentem,
 Ignavas qui voce tribus, tumidosque tyrannos.
 Compescens, summi pia patris iussa docebat.
 Hic & clamantis nemorosa per avia vocem
 Supremi cecinit vatis, mirosque futuri 250
 Æterni regis conceptu virginis ortus,
 Humani attractus noxæque expertis, & illo
 Devotum mortale neci, dirisque tenebris.
 Exemptumque genus recreataque secula partu.
 Verum dum sanctos monitus metuendaque summi 255
 Dicta viri haud æqua rex capiat perfidus aure,
 Ancipitem struxit querno de robore ferram,
 Perque viri hanc costas adigens, miserabile dictu,
 Dissecuit medium, & longa sic morte peremptum
 Impia subduxit vitæ per vulnera corpus. 260

Ille igitur longum quamvis ante editus ævum
 Cessisset terris superas evectus ad oras,
 Nota tamen pietas & sacri carminis ardens
 Gloria, quo regni cecinit nova secla futuri,
 Et picto servata diu vivebat imago. 265
 Ergo immota tenens rex fixo hic lumina vultu
 Multa movet, trepidusque imo sub pectore versat
 Eximii vatis benefacta & conjugis iras:
 Illa metus vulgi, impatiens has aggerat ardor.
 Heu quo declinet? facinus ne immane retractet? 270
 Et sua dicendi reddatur sancta redempto
 Libertas, cedantque piis fera pectora iussis?
 An misere ex illo lenitum carcere vulnus
 Non gravet, & vatem servando exstinguat amantem?
 Nulla quies, non ulla animum sententia firmat. 275
 Ancipitesque inter curas, certumque timorem,
 Has nunc in partes agitur nunc flectitur illas.
 Ceu speculum versat quum quisquam leve, micantis
 Percussum solis radiis, jam mobile testis
 Summa ferit lumen, vacuas jam verberat auras, 280
 Quaque resurgentis facies se verterit orbis,
 Omnia percurrrens variis loca flexibus ambit.
 Jam caput oceani madidum sol aureus unda
 Extulerat, croceoque diem patefecerat ortu,
 Quum trepidant omnes, felix quibus illa futura 285
 Lux fuerat, subeuntque alacres regalia testis.
 Ipse licet nulla admittat rex gaudia, & altum
 Pectore vulnus alens ingenti exuberet æstu,
 Spem tamen obducens vultu, frontemque serenans,
 Egregio procerum cœtu, juvenumque caterva 290
 Septus, & ardenti late spectandus in ostro,
 In stratis placide venientes accipit altis,
 Ordine quemque iubens lautis discumbere mensis.
 Regia suspensis aulaeis tota superbis
 Splendet, & inductis niveis mantilibus ingens 295
 Ce-

Cedrus; collucentque abacis ingentia latis
 Ex auro solida; & miris vasa aspera signis.
 Continuo manibus lymphæ funduntur odoræ,
 Tum famuli centum cumulatis orbibus amplas
 Triticeis onerant candentibus, & dape mensas 300
 Multiplici, totidem pubentis flore juventæ
 Et cultu similes ardentia pocula miscent.
 Atria lata sonant strepitu, laqueataque latis
 Vocibus, & vario miscentur murmure tecta.
 Ergo Herodiadi, quod vix optaverit umquam, 305
 Cum lacrimis repetenda dies illa obtulit ultro;
 Namque nitet largo dives dum regia luxu,
 Hæc natam ornabat solerti sedula cura,
 Quam cantu & molli spectantes ducere saltu
 Mira arte edoctam, a primis permiserat annis 310
 Femineos celebrare choros cœtusque viriles.
 Illam quo poterat studio comebat, & artem
 Nativo decori formæque addebat honores;
 Ora colorato pingit fulgentia fuce,
 Certantesque auro crines innodat in aurum, 315
 Tum gravibus teneras aures & pectora gemmis
 Baccatoque onerat candentia colla monili;
 Contextam hinc auro vestem, gemmisque coruscantem
 Induit insertis, vivis distincta figuris
 Quam ducto argento decorabant aspera signa. 320
 Sic parvæ genitrix natæ male cauta pudori
 Insidians, gestu quo se componat, & orbes
 Quos agat, & quali ducat vestigia motu;
 Haud ignara docet, tum mollis gramine costi
 Conspersam, & totam fragranti rore madentem 325
 Sic jubet instructam regis se sistere ad ora.
 Cuncti illam aspiciunt cupide & mirantur euntem
 Ut fastu vultus obducat parva tumentem,
 Præferat ut tenera maturum fronte decorem.
 Jamq; aulam subit, atq; hilarē introgressa tyrannū 330

Con-

Convivæque petit, blanda quos voce salutans
 Accipitur placide, & largo cumulatur honore.
 Ut vero expleti dapibus, requiesque petita,
 Demulsi que aures non uno tibia cantu,
 Rex nitidæ gnarus lusus artisque puellæ, 335
 Compositos jubet, & varios hanc edere motus.
 Nec mora, turba frequens se se collegit in arcum;
 Illa autem bifori buxo præeunte, novosque
 Ad sonitus quos pulsa modis dant tympana miris,
 Cœpit certa vago vestigia ponere gressu. 340
 Jamque hos absolvit, jamque illos dividit orbes,
 Fulgentisque soli pedibus nunc levia pulsat
 Marmora, pernice certo nunc ordine plantas
 Suspendit, rectoque agilis se corpore motat,
 In numerumque pedes agitans procedit eodem 345
 Incessu, variis mox cedit saltibus, amplos
 Aut gyros agit, angusto aut se colligit orbe.
 Quæ simul ac longo clausit spectacula lusu,
 Excipitur cœtu circum plaudente, novisque
 Certatim hanc omnes & regem laudibus ornant. 350
 Ast obtusa gerens nimio præcordia luxu
 Herodes, madidusque jocis vinoque vacillans,
 Ecquæ mater, ait, formosi præmia partus
 Digna feret? formæ & grati quæ filia lusus?
 Quare age quæ cupies, dulcis, pete cumque, puella: 355
 Cuncta feres, si vel regni solique venire
 Legeris in partem, & mecum regina vocari:
 Per patris id juro superum inviolabile numen.
 Sic ait, & pariter cunctantem hortatur, & addit,
 Quæ petat, & largis ornat sua munera dictis. 360
 Illa autem, dira seu sic edocta parente,
 Sive, quid oblati de tot prius eligat anceps,
 Hanc festina petens, magni promissa tyranni
 Edocet, & donis poscit consulta legendis:
 Accipiens quæ animo tempus scelerata modumque, 365
 Hæc

Hæc secum: Nostro, finis non ulla dolori
 Nec requies erit? & vitam inter spemque metumque
 Ægra traham dubiam semper? nostrisque ferocem
 Ille animum lacrimis pascet, miseramque jubebit
 Ante diem extinguere crudeli funere vitam? 370
 Quem proferre piæ cælestia comoda pacis,
 Æternique ajunt felicia tempora regis.
 Nec pœnas hic morte luet? Sed vindicis ira
 Me vetat, & timidam terrent odia aspera vulgi.
 Ergo sic vivam potius? Sed relinquere mortes 375
 Per mille id vitam est. invictum flectere regis
 Pellæi una animum potuit nec sobria pellex,
 Unde est in tristem subito prolapsa ruinam
 Persepolis, regni memorabile nomen Eoi;
 Ipsa ego non Thais, tellus absorbeat ima 380
 Me prius, Herodis conjux, explere merentis
 Unius exitio, gravibusque exsolvere curis
 Non animum potero? musset mutabile vulgus,
 Inque unam exsertent omnes rapida ora, quid ultra
 Tum metuam? dicar nimium indulsisse furori; 385
 Esto, atrox fuerit, sed non reparabile crimen.
 Multa gravis carpit livor patranda, feruntur
 Facta eadem, ac sæpe hæc tribuit plebs improba laudi.
 Tales illa truci volvens sub pectore questus,
 Eheu quo turbor gemitu, jam faucibus imis 390
 Hæret, & hæc fari linquit vox ægra parantem;
 Nata, dies, inquit, nostras hæc solvere curas
 Et poterit longo finem præbere dolori.
 Tu modo, ne cæptis quicquam felicibus obstet,
 Tolle moras, munusque piæ allatura parenti 395
 I pete JOANNIS caput a cervice revulsum.
 Hæc maneat nostrum qui sædant crimine nomen.
 O sævam! o tetram! rabies quo te impulit atra?
 Tu ne virum decus eximium; tu pessima gentis
 Femineæ ignavi mercedem poscere lusus, 350
 Flam-

Flammanisque animi fluctus cæcumque furorem
 Illa anima potuisti, illaque exstinguere cæde?
 Sol, qui humana oculis penetralibus omnia cernens
 Denudansque opera, horrificis sæpe impia signis
 Accusas scelera, & cohibes formidine mentes, 355
 Impie sol, nitidum quid non mortalibus illis
 Occuluisse caput, turpemque offundere noctem
 Te aspexere pii, tantumque horrescere crimen?
 Illum per nemora, in lustrisque horrentibus ævum
 Degentem mutum genus atque immite animantum 360
 Liquit inoffensum, semperque per alta vagantem
 Avia, & in solo carpentem gramine somnos
 Securum, haud umquam læsit vis sæva ferarum.
 At tibi, sævitia o rabidos truculenta leones,
 Et tigres superans, dirisque immanior hydrys, 365
 Nulla fuit pietas, flexit clementia pectus
 Nulla tuum, ut vatis posses miserescere tanti,
 Et scelere insigni crudelem avertere mentem.

Ergo abiit parens genitricis filia dicto,
 Et donum supplex regem miserabile poscit. 370
 Indoluit dubia turbatus mente tyrannus,
 Continuoque oculis nubes discussa, madensque
 Visa sub hesternam pectus movere quietem.
 Jamque acres subeunt monitus, jam dira minantem
 Funera præsentem vigilans auditque videtque. 375
 Atque hinc ancipitem sancti reverentia vatis,
 Si scelus admittat, vulgique movenda tenebant
 Corda, fides illinc sancte promissa puellæ,
 Et timor, astantum ne animos perjuria lædant.
 Quid faciat? tanta num spe deturbet amantem, 380
 Et devota neci, suppostaque victima ferro,
 Quæ sola infandum poterit lenire dolorem,
 Incensæ sacram furiis non imbuat aram?
 An meritas, sancto fuso det sanguine pœnas,
 Et certum exitium promissaque funera cernat? 385

Jam

Jam potuit vecors crudelia flectere jussa,
 Conciliisque moram, certasque innectere causas,
 Inclyta tum vatis pieras, ac visa referre
 In melius poterant nutantem insomnia mentem;
 Sanior at sensus tunc pectus liquerat ægrum, 390
 Arbitrioque amens diræ pendebat amantis.
 Agnoscit quid cæca sequi jubet ira, furorque,
 Quidve nitens ratio, penitus sed pestis in artus
 Descendens inuim cogebat frigore pectus;
 Quoque magis dirumque nefas propiusque periculum 395
 Impendens capiti, prædictaque funera noscit,
 Ingruit hoc torpor magis augetur morando.
 Qualis ad optatæ venturos gaudia terræ
 Electos Pharaon populos quum carcere, & atro
 Servitio premeret, magni jam mira videbat 400
 Signa ducis, superumque minas, cæloque petita:
 Excidia, & diræ præsentia funera cladis:
 Horrida sed duro glacies in corde rigebat.
 Et veluti canum si tollere fœda parentem,
 Siue virum turpi promisit adultera mœcho, 405
 Atque atrum in promptu est sceleris quod gnara venenū
 Misceat incauto, facinus crudele, comesque
 Ante oculos culpæ pœna obversatur, & anceps
 Cuncta timens ausum exsequitur tandem impia dirum,
 Pollicitis sævum ne infandis fraudet amantem: 410
 Haud secus Herodis dubiam sententia mentem
 Deterior movit, factumque immane petenti
 Annuit; ignavus, qui pluris olentia duxit
 Dicta merum impuræ non abjurare puellæ,
 Tali cæde sibi quam non accersere mortem 415
 Longe aliam, & nunquam delendum admittere crimen.
 Sæva igitur vecors statuens promissa tyrannus
 Implere, immanemque animum satiare pudendæ
 Conjugis, & recti hanc propter decedere cultu,
 Dirum horrendum crudele ingens imperat ausum, 420
 Absol-

Absolvi, atque atrum posita pietate ministrum
 Criminis infandi tam sancti sanguine vatis,
 Pro scelus, infanti crudeles sumere pœnas.

Jam laudum immenso, vates divine, tuarum
 Exspatiata mari tenuis subit ostia puppis 425
 Optata, & positis sinuantur carbasa ventis.
 Jam penitus sacræ fixi vestigia silvæ,
 Intacta referens lectos ex arbore ramos,
 Felix quum tali præcingi tempora fronde
 Et merear tantæ decerpere laudis honorem. 430
 Hæc si digna piis habeantur carmina cœptis;
 Atque tuos ortus, sanctæque insignia vitæ
 Facta tuæ, digno extulimus si ad sidera cantu;
 Dessemusque pie facinus crudele tyranni,
 Qui sævo ante diem rapuit te funere terris. 435
 O tantum his oculis largus ne tristibus humor
 Desit, & hæc tales comitentur carmina fletus,
 Mœsta tui comites sparserunt qualibus ora,
 Quum caput ex humeris disco scelerata revulsum
 Nata sacrum referens diræ lacrimabile matri 440
 Offerret donum, tristisque cruenta viderent
 Spectaculo immanem satiantem lumina tali;
 Et stratum tellure tuum miserabile corpus,
 Quo duce deserti, heu pietas, qualive magistro;
 Exciperent sublime humeris tumuloque referrent, 445
 Tam dignis cuperem lacrimis tua, maxime vatum,
 Funera, & hoc diram questu deducere cædem;
 Ni tua dura piis patribus mors læta tulisset.
 Gaudia, sub noctis seræ tabentibus umbrâ.
 Quandoquidē superis post vitæ incommoda ab oris 450
 Excedens, sine luce domos, sedesque subisti
 Quas animæ insontes & fortunata colebant.
 Agmina, cælicolū jam jam exspectantia regem.
 Huic ut tu in terras venienti prævius isti,
 Par fuerat vita te functum in cæca præire 455

Re-

Regna, ostensurum venturæ his gaudia lucis,
 Illa quos tenus in tenebris traducere noctem
 Antiqua impulerat primævi noxa parentis.

Paruit ergo atrox dicto, crimenque minister
 Horrendum accelerans, ubi regis iussa nefandi 460
 Insignis vates haud fracta mente ferebat,
 Clausura adiit, strictumque attollens impius enssem
 Letiferum, toto pendentis pectore cælo,
 Ah facinus, sanctum ex humeris caput abstulit: ille
 Concidit exanimis, jacuitque in carcere truncus. 465

Jo. Matthæus Toscanus Pepli Italiæ Lib. II.

LAMPRIDII, *Alcæico tractas dum barbita plectro,
Sola tuam testudo Appula vincit ebur.
At quum Pindaricus tibi pectora concussit horror,
Tum se submittit Flaccus & ipse tibi.
Quem victum pauci, victorem nullus at æquat;
Non poteris vinci, aut vincere nobilius.*

Cremona LAMPRIDIIUM, nostri sæculi miraculum, edidit. qui quod Horatius stultæ temeritatis esse existimavit tentare, sibi proclive admodum esse declaravit, Pindari imitationem, quem felicissime Latinis est versibus æmulatus: ut Aurato, Poëtarum regi, & omnibus Græcæ linguæ peritis videtur. Nam Jovius quæ non assequitur, ea non probat. Ejus carmina (†) ab innumeris mendis vindicata nos semel recudenda curavimus, quæ post majore cura emendavimus, & de tertia editione cogitamus.

De LAMPRIDII Carminibus Jo. Aurati
Poëtæ Regli judicium.

LAMPRIDIIUS *vates inter non alter Homerus,
Inter sed Latios Pindarus alter erat.
Dum tamen & Latiis affectat Horatius alter
Esse, minor Graja est & Venusina chelys:
Quantum Pindarico modulans assurgit biatu,
Tantum deprimitur pectine, Flacce, tuo.
Sed quo desperarat Horatius ipse venire,
LAMPRIDIIUS venit: LAMPRIDIOQUE sat est.*

De LAMPRIDIO consule Vol. II. Cremonæ Literatæ
Francisci Arisii pag. 95. An. MDXXXI.

(†) Primum edita sunt Venetiis ap. Gabrielem Jolium
de Ferrariis. 1550. 8.

BE.

BENEDICTUS LAMPRIDIUS

NICOLAO LEONICO THOMÆO.

*Carmen adhuc ineditum ex Schedis Bibliothecæ Lud-
vici Beccatellii Archiepiscopi Ragusini, in Jacobi
Superantii Patricii Veneti insignem
Bibliothecam illatis.*

I. **Q**UID nunc, anus o Thebai, pōscō deos?
Nil prius, quam rursū ab ūbris Mufa canat,
Sed decus canat virorum
Musa tui caritura obitu
Vatis mihi; namque ille diā
Persephonen cecinit,
Prius relicta paullulum
Divite sede piorum.
Nunc voluntas * non pepulit * fort.
Meum animum, talis licet temporibus
Fortuna vexatis hominum
Generi tantum invidens
Corruperit florem Camænæ.

II. Plutonium hymnis Tartara sed resonant
Ima pulchris virginem, quæ molle Jovi
Manium accendit potenti
Pectus amoribus, & facie
Grata; unde mox præfecit aulæ
Horrificæ dominam,
Quærente nequicquam * suos * fort. 20
Natæ oculos genitrice.
Montium hanc per summa Ceres
Juga vagans camposque voce assidua
Frustra vocabat, sollicito

I i

Ani-

Animum sub pectore
Mordacibus curis fatigans. 35

III. Et licet mœstam obvia turba deam

Lenibus mûlcerè sonis studioque
Niteretur blandienti,
Pone, dea, invenies; 30
Illa non cœptis tamen
Abstîtere, lampada sed ferens nitentem
Currere huc illuc sub atro
Tegmine noctis, & humentem per umbram,
Quum fugiente dies clarus rota 35
Defîisset candida lumina
Præbere pernicious vestigiis.

IV. Divæ ergo nullum tempus erat vacuum,

Mente sed tota laborabat, quoties
Aut sua ostentaret astra 40
Ignibus aula nitens superis,
Aut lucidum curru extulisset
Sol redeunte jubar.
Vincibat arctos tunc sinus,
Auricomamque puellam 45
Inferi rector populi:
Deus enim nostri calefcens generis
Forma legentem florifero in
Spatio pellucidi
Prati corollas ungue pulchro 50

V. Proserpinam vi corripuit subita.

Flebat, heu, matris vocans, heu, legifera
Dulce nomen, sæpe flores
De gremio roseos tenero
Mœrens volutos, prædo qualis 55
Nescia vim attulerit
Viri figura sub novi, Im-

Imperiumque paratum
 Esse, magnos quod placita
 Mulier amplexus dei contereret.
 At non eas propter lacrimas,
 Cupidus raptor minus
 Laxas dabat rhedis habenas,

VI. Regiam in furvam celerans ubi dux
 Ille mores & populos regit athena
 Sceptriger vita carentes.
 Ut tenere igitur
 Avios vivis locos,
 Infernaque regna, statim oppidis frequentes.
 Rite dum fuliginosis
 Adveniunt, pretiosa & dona sponsa
 Quisque novæ approperat, oblivium
 Afferentes matris, & aëris
 Nostri, rosarumque projectarum humi,

VII. Fortuna mentes praesidio melior
 Occupat nostras, & arcem pectorum habet
 Sorte dejecta minore.
 Latitia ergo gerens animum
 Dulci gravem regina, circum
 Tempora dum reparant
 Volventibus soles polis,
 Audiit, esse coruscis
 In locis cari leviri,
 Fidicinem Phœboque carum, & superam
 Matri deorum, cui tenerum.
 Puero labrum favo
 Prædulci apum Musæ teplerant,

VIII. Quum somnus olim, & mollia strata tori
 Solum haberent; quod sensit rediens
 Mater, & dilecta nutrix:

Pæneque numina visa oculis
 Mortalibus digressu in ipso.
 Hujus ab ore dea
 Arsit sonari; at non prius
 Quam peteret nigra vates 95
 Regna, voti compos abire
 Canere sed mox furva subter nemora
 Vita jubebat cassum. igitur
 Cecinit Proserpinam,
 Et nuptias & sceptrâ Ditis 100

IX. Luce functus; namque silente tibi
 Nocte, vates Thebæi, reddidit, oris
 Visus ab nigris adesse,
 Carmina, quæ memori 105
 Mane servans pectore
 Mirantibus ipsa dedisti inusitato
 Civibus gavisa dono.
 Quale velim, o, mihi des, Dirceæ poter,
 Carmine nam meditor dignum tuo
 Diis amicū cælitibus virum 110
 Donare versu, & canoro tibiæ

X. Acris sono mulcere animum, & fidibus
 Experiri dulcibus laudes reperere
 Insolentes sæculi nunc
 Prætereuntis. Inest veterum 115
 Huic artium splendor, capacem,
 Sidera quamdiu erunt,
 Orbem pererrans, lampados
 Instar Apollinæ; nam
 Quo viam non Fama sibi
 Voluit alis pervolans cuncta citis
 Munire? Virtus Nilivum
 Caput extremos procul
 Fontes adit: virtus remotos 120

XI. Defessa numquam transit Hyperboreos: 125
 Ulla nec tam barbara est gens, nec tam Italo
 Dissidet sermone quisquam,
 Cui, venerande senex, celebre
 Lentas tuum oblectavit aures
 Nomen, & ingenii 130
 Divinum acumen, quo polos
 Tu peragras, LEONICE,
 Et deum mirare choros
 Supera scandens regna; cælumque, patet
 Quo quo, levis volvens aciem 135
 Animi e nostra vides
 Terra, & nitentem addiscis aulam

XII. Conscius veri: neque te, valeat
 Ferre quid natura, eademque recuset,
 Præterit; quæ cuncta pulchra 140
 Differis eloquio
 Nexa, ditans aureis
 Nos muneribus sapientiæ. quid? ulla
 Ulla abest terra unde non sit
 Qui tibi commodet aures, atque puro 145
 Pectore dicta bibat fingentia
 Dogmatis mentes solidis rudes?
 Namque ut meo ceteros cantu eximam,

XIII. Est cuncta longum dicere, quisve pote est?
 At feram, Pacæ, te numquam tacitum, 150
 Patrium qui nominasti
 Laude solum tereti; neque nunc
 Obtundit aures nomine orbis
 Barbarus insolito
 Nostras. Repostos quam lubet 155
 Ultima terra Britannos
 Cingat ulnis cæruleæ
 Thetidos, undosumque late Oceanus

Ostendet æquor, navigiis
 Oneranti mercium
 Summa gravatis pertiniendum; 160

XIV. Obstare claro non maria ulla queunt
 Lumini, non multa telluris stadia:
 Illa nunc volvit Platonem
 Insula, volvit Aristotelem, 165
 Non hos rudi sermone versos,
 Atque notham faciem
 Præ se ferentes, Attica
 Sed proprio ore sonantes
 Verba; tales namque legi 170
 Jubet Isthomæus, viam præcipiens
 Tutamque, nec pronam in falebras,
 Nequeunt stultam e quibus
 Lapsi semel mentem referre.

XV. Suave quam vestigia inire ducere 175
 Tuta certo! siue viator habebis
 Longum iter duras per alpes,
 Album ubi frigidior
 Bruma consperlit jugum;
 Sen remigio innumerum maris cachinnum 180
 Excipis bacchante vento
 Quod si Heliconiadas miscere chordis
 Suaviloquis animus suadet virum
 Quem cupido templa per ætheris 185
 Sublima vexit rotis velocibus,

XVI. Quis dignior nostro sene? qui toties
 Arduam emensus viam, notos potuit
 Ceteris monstrare calles.
 Non erit ullus (opinor ego.) 190
 O crine præsignis decoro
 Filia Mnemioynes)

Magnique patris cœlitum,
 Uranie, LEONICO
 Quem velis præferre. tuum
 Nebula non ullum impedit iudicium,
 Sed perspicaci cuncta vides
 Oculo, & quæ nunc vigent,
 Et quæ fuere, & quæ trahuntur

195

XVII. Ventura. Nosti tu quoque præteritum,
 Musa, Fuscum, quem colebant Romulidæ 200
 Splendidum virtute rara.
 Degener haud fuit ille: nigras
 Heu nunc habet Fuscus lacunas,
 Cui Libitina oculos.
 Clauser, nefas! cheu procul 205
 A gremio ille parentum
 Occidit terra in Latia.
 Fuit Ithomæi secundum jubaris
 Fuscus decus. Fusco lacrimas
 Neget ullus? Fuscum ego 210
 Numquam lyra transibo muta.

XVIII. Fervidi delent benefacta rogi,
 Nec decentem gratia prisca colorem
 Servat, humanusque ponit
 Pectore de memori 215
 Grex bonas laudes, nisi
 Pulcher sapientiæ, & ingenii vigentis
 Flos lyræ aptetur loquaci.
 Frater hic ejus erat, cui virentes
 Perpetuis modo pasco floribus 220
 Gratiarum hortos. Trahimur trahimur
 Quo? Musa, gentis vetus pandis genus,

XIX. Et me locas in nobilis arce levem
 Summa Ithomes, quo Jovem fari tulerant

1 1 4

Nec

Nescium Cæretes, esset 225
 Faucibus ut puer a patriis
 Tutus. Sacratum condidere
 Hic populi memores
 Templum. sacerdos eligi
 More solebat avito 230
 Hic quotannis: cura Jovis
 Data celebrandi est quotannis. pius pius hic
 Cultum sacerdos terrifici
 Simulacrum numinis
 Servat domi sancto in recessu: 235

XX. Messenii quod, festa ubi lux rediit,
 Efferunt pompa frequenti. illuc Pelopis
 Insulam omnem convenire
 Fama fuit, cupidam celebres 240
 Spectare ludos, musicique
 Egregium cupidam
 Spectare certamen chori.
 Quæ sacra Juppiter ab ipso
 Dixit una cum tumulo
 Veteri ab altricis suæ nomine, quod 245
 Delere nullis temporibus
 Queat ulla oblivio.
 Est nonnihil magnis placere

XXI. Diis. Ithome clara erit usque, genus 250
 Unde stirps nomenque tulit, LEONICE,
 Vestra, quæ bacchante longum
 Marte coacta solum
 Vertere, illabentibus
 Muris patriæ nova quæsiit, sequente 255
 Civium Messeniorum
 Ordine, mœnia. Messenem Lacæna
 Agmine turba premens mavortio

Di-

Diruerunt funditus hostico
Ritu, impiis sævientes modis.

XXII. Non cæca stat, sed vertere docta vices 260
 Mobili Fortuna nutu semper amat
 Immerentes aut sub astra
 Tollere lucida, funeribus
 Aut sternere atris non probato
 Ludo. Igitur fugiunt. 265
 Avitam Ithomæi domum:
 Dyrrhachium statione
 Accipit fida. Herculeum
 Subito ut illuc venerant depositi
 Templum genu intrantes, placidam 270
 Humili poscunt deos
 Cunctas per aras voce pacem.

XXIII. Atque Herculem in primis coluere, loci
 Numen illius, petentes ut liceat
 Dyrrhachî tutos in urbe 275
 Esse. Deus facili profugos
 Mente audiit. templum refulget,
 Arteque & auro opulens:
 Centum columnæ sustinent.
 Omnia mira videre est;
 Sed nihil spectantum oculos
 Mage tenebat, quam columna, in media
 Fixa æde, nullo pressa onere:
 Simulacrum scilicet
 Insigne dextra clavam habente 285

XXIV. Desuper spirabat, opus simili
 Ære perfectum, artificis decus omnem
 Dædali notum per orbem.
 Fecerat idem etiam
 In columna Dædalus 290
 Ar-

Armenta boum, Herculeamque vim per illas
 Transeuntem litorum oras,
 Dum redit ex Erythia. se obviam fert
 Olli Epidamnus amplexans deum.
 Expulit mox dissidio gravem
 Fratrum manum Dyrrhachius, Tyrinthiis

XXV. Adjutus armis. Exstruitur tum alia in
 Parte templum immane. id agnoscunt facile
 Esse erant in quo. Legebant
 Singula, dum interea celeri
 Motu vagatur gentem adesse
 Fama novam: studio
 Accurrit omnis civitas
 Illico, caussa fuisset
 Quæ viæ, quinamve forent,
 Petere. postquam cognita est res, hilari
 Vultu Jovem cuncti eximium
 Prece mulcentes pia,
 Et præsidem Alcida vocantes,

XXVI. In partem Ithomæos patriæ accipiunt
 Urbis, & legum, domo & donant opibus.
 At neque hanc sedem volebant
 Usque manere deæ triplici
 Stamen colo fatale nentes,
 Temporibus quoniam
 Labentibus regem impium
 Fata dabant, ditione
 Quæ teneret divitias
 Asiæ, & omnem Thraciam, & Cecropidas,
 Et Dorida, idem Bistonio
 Fremitu Buthrotium
 Pyrrhi ferox regnum occuparet;

XXVII. Olim ut illustris eecinit proavus

No.

Nostri idem retinens nomen LEONICI.
 Namque prudens, & futuri
 Providus ille fuit;
 Quem Themis, consultaque
 Phœbi domus haud latuit. fugam ergo suadet,
 Et novos fines petendos
 Germen Apollineum. Linqnenda tellus
 Patria. prospicio bella horrida
 Bella: jam reges aderunt novi,
 Jam dii novi. cerno fluentes
 Vulgo neces. pandite vela mari

325

330

XXVIII. Ante. Stultum post malas elades sapere. 335

Fata quo ducunt, eundum.

Haud erit hic opus auxiliis:

Prodesse quicquam si liceret,

Haud dubitem hanc reliquam

Donare vitam patriæ,

340

Atque senilibus arma

Ferre membris. est animus

Mibi etiam viresque. norunt juvenem,

Et noscerent me prælia nunc,

Aliquam si ferre opem

345

Possemus, obfistendo, rebus.

XXIX. Hæc fatus ille est, nec suus interiit

Vocibus fructus. mare intrant velivolum,

Et citi parent, vocatis

Imperium quibus est pelagi,

350

Diis. jam salum spirante verrunt

Hadriacum Zephyro,

Jamque Illyrim cursu legunt.

Tertius appulit oris

His dies. portum subeunt,

355

Venetum & urbem. cuncta majora vident

Fama: domos mirantur aëuis

Poti-

Positas falsis, iter
Mirantur & quod præbet unda,

XXX. Quodque tellus, ambiguaſque vias. 360

Magna quid palatia, fanaque? turres
Navium quid? quid tabernas
Mercibus atque opibus
Exteris plenas loquor,
Quas Indicæ & Hæſperiæ vehunt carinæ? 365
Quid ſenatus? quid perenni
Imperium alite? Gaudebant obortis
Lætitia lacrimis, tandem datas
Eſſe fatales ſtabili ſolo
Terras, ubi jus poteſt ac fas pium. 370

XXXI. Hæc ſeparatim mandat ut ingenia

Urbs colantur diſciplinis, innumeros
Et facit ſumptus ut artes
Palladiis niteant ſtudiis.
Antenor urbem (eſt priſca fama) 375
Non procul hinc Patavi
Poſt patriæ cinxit rogos
Mœnibus, ante petiſſet
Arva quam Lavinia dux
Veneris Anchifæque ſanguis. Veneto 380
Obtemperat gens imperio.
Locum in hunc doctæ ſacrum
Deductæ Athenæ, artesque florent.

XXXII. Ergo * hic ſtetit ſentētia ferre pedes: * fort.

Hanc Ithomæi vocant terram patriam; *huc* 385
Illo ab ævo civitati
Quæ domus uſque tulit decora
Tantæ, nec ætas ulla gentis
Luminibus caruit;
Semperque Ithomæi ſupra 390
Clu-

Clarum alios micuere
Verticem: sed quidquid suos
Ferat olympo sæculum, nos colimus
Nostris viget qui temporibus
LEONICUM, quem nihil 395
Exempla majorum relicta

XXXIII. Arguerunt desidiæ, fuerint
 Magna quamvis multaque: nam LEONICUM
Quid later? laus unde vinxit
Hunc brevibus foliis? 400
 Ille naturam undique
 Fidens hominum superat: lyram, profundis
Rebus interdum remissis,
 Accipit, edere nostros sive cantus,
 Sive Pelasgum, opus est. I, non apud 405
Hunc quereris, Musa, quod integat
Te pulvis invisus, & blattæ vorent.

F I N I S.

NOI

NOI RIFORMATORI

dello Studio di Padova.

A VENDO veduto per la Fede di revisione, ed approvazione del P. Fra Francesco Antonio Mantova Inquisitore Generale del Santo Ufficio di Padova, nel Libro intitolato *Jacobi Sannazarii Poemata. &c.* non esser cosa alcuna contra la Santa Fede Cattolica, e parimente; per attestato del Segretario Nostro, niente contra Principi, e buoni costumi; concediamo Licenza a *Giuseppe Camino*, Stampatore in Padova, che possa essere stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

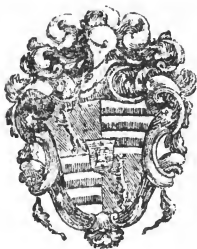
Dato li 10. Gennaro 1750. M. V.

(Giovanni Alvise Mocenigo II. Rif.
(Giovanni Querini Proc. Rif.
(

Registrato in Libro a carte 39. al num. 412.

Michel' Angelo Marino Segretario.

P A T A V I I. CIO IO CC LI.
EXCUDERAT JOSEPHUS COMINUS.

